



**SFÂNTUL IOAN
GURA DE AUR**

**Talcuiri la Epistola a doua catre
Timotei, Tit, Filimon**



Talcuiri la Epistola a doua catre Timotei, Tit, Filimon

TÂLCUIRI LA

EPISTOLA A DOUA CĂTRE TIMOTEI,

EPISTOLA CĂTRE TIT,

EPISTOLA CĂTRE FILIMON

*ale Sfântului Apostol Pavel
nemira*

2005



OMILIA I - 2Timotei.....	4
PRECUM NU EXISTĂ OM NEMURITOR, TOT AȘA NU SE POATE GĂSI VREUN OM LIPSIT DE SUPĂRARE ÎN ACEASTĂ VIAȚĂ, ȘI CĂ O SINGURĂ SUPĂRARE ESTE FOLOSITOARE, ACEEA VENITĂ PRIN PĂCAT. DESPRE MILOSTENIE.....	7
OMILIA II - 2Timotei.....	10
OMILIA III - 2Timotei.....	17
OMILIA IV - 2Timotei.....	22
OMILIA V - 2Timotei.....	29
OMILIA VI - 2Timotei.....	35
OMILIA VII - 2Timotei.....	42
OMILIA VIII - 2Timotei.....	49
OMILIA IX - 2Timotei.....	57
OMILIA X - 2Timotei.....	62
COMENTARIILE SAU EXPLICAREA EPISTOLEI CĂTRE TIT A CELUI ÎNTRU SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU IOAN GURĂ DE AUR, ARHIEPISCOPUL CONSTANTINOPOLULUI.....	70
OMILIA I - Tit.....	70

OMILIA II - Tit.....	77
OMILIA III - Tit.....	83
OMILIA IV - Tit.....	88
OMILIA V - Tit.....	94
OMILIA VI - Tit.....	101
COMENTARIILE SAU EXPLICAREA EPISTOLEI CĂTRE FILIMON A CELUI ÎNTRU SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU IOAN GURĂ DE AUR, ARHIEPISCOPUL CONSTANTINOPOLULUI.....	107
Prolog - Filimon.....	107
OMILIA I - Filimon.....	108
OMILIA II- Filimon.....	112
OMILIA III - Filimon.....	118

OMILIA I - 2Timotei

din "Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon"

Pavel, apostolul lui Hristos Iisus, prin voia lui Dumnezeu, după făgăduința vieții care este în Hristos Iisus, lui Timotei, iubitului fiu: Har, milă, pace de la Dumnezeu-Tatăl și de la Hristos Iisus, Domnul nostru! (II Timotei 1, 1-2)

De ce, oare, i-a mai trimis și a doua epistolă? Spusese: „Îți scriu aceasta nădăjduind că voi veni la tine fără întârziere” (I Timotei 3, 14); lucrurile însă nu s-au petrecut așa. Acum îl mângâie deci prin această scrisoare, fiind poate el întristat pentru aceasta (lipsa lui Pavel) și simțind apăsarea (greutatea) slujbei pe care, atunci, și-o începuse deja. Căci niște bărbați, oricât de mari ar fi ei, totuși când primesc cârma și guvernarea Bisericii, simt oarecare neplăcere și îngreiere, primejduindu-se din toate părțile în multele valuri ce le întâmpină, și mai cu seamă pe atunci, când propovăduirea era la început, când toate erau nelucrate, când toate erau contrare, potrivnice. Iar nu numai atât, ci încă mai erau și eresuri, provenite din învățături iudaice, despre care (Pavel) a vorbit și în întâia lui epistolă.

Și nu numai că-l mângâie prin epistolă, ci îl și cheamă la el: „Silește-te să vii curând la mine” și: „Când vei veni, adu-mi felonul pe care l-am lăsat în Troada, la Carp, precum și cărțile, mai ales pergamentele”. (II Timotei 4, 9, 13)

Mi se pare că epistola aceasta este trimisă cam pe la sfârșitul vieții sale. „Că eu de-acum mă jertfesc și vremea despărțirii mele s-a apropiat”; și iarăși: „La întâia mea apărare, nimeni nu mi-a venit într-ajutor”. (II Timotei 4, 6, 16) Toate acestea deci avându-le în vedere, chiar și mângâierea ce i-o face, i-o pregătește din propriile încercări și zice: „Pavel, apostolul lui Hristos Iisus, prin voia lui Dumnezeu, după făgăduința vieții care este în Hristos Iisus”.

Chiar de la început i-a deșteptat sufletul, căci pare a zice: „Să nu-mi spui de primejdiile de aici, căci acestea ne zămislesc nouă viața veșnică, unde nimic de acest fel nu mai este, de unde «vor fugi toată durerea, întristarea și suspinarea» (Isaia 35, 10); căci nu ne-a făcut pe noi apostoli doar pentru a întâmpina primejdii, ci și ca să le suferim și să murim”. Apoi, fiindcă relatarea propriilor dureri și neajunsuri era nu numai o mângâiere pentru Timotei, ci încă și un adaos de supărare, iată că încă de la început aduce cuvinte de mângâiere, zicând: „după făgăduința vieții care este în Hristos Iisus”, ca și cum ar spune: „dacă este deci făgăduință, atunci nu căuta făgăduința aceasta aici”, căci „nădejdea care se vede nu mai e nădejde”. (Romani 8, 24)

„Lui Timotei, iubitului fiu”, zice. Și nu spune simplu „fiu”, ci „iubitului fiu”, fiindcă sunt fii și neiubiți — „însă, tu nu ești dintr-aceștia, pentru care nici nu îți zic simplu, ci «iubitului meu fiu»”. De altfel, și pe galateni îi numește fii; cu toate acestea însă este și mâhnit pentru ei, după cum zice: „pentru care sufăr iarăși durerile nașterii”. (Galateni 4, 19) Aici însă apostolul mărturisește, prin aceste cuvinte, marea lui virtute, căci dragostea lui pentru Timotei nu provine de la natură, ci din virtutea acestui bărbat.

Cei născuți din noi ne sunt iubiți nu numai pentru calitățile lor, ci și pentru cerința naturii, pe când cei iubiți nouă din credință, pentru nimic altceva nu ne sunt iubiți decât numai pentru virtute — căci pentru ce altceva? — și mai cu seamă lui Pavel, care nimic nu făcea din părtinire. Prin aceste cuvinte îi arată că, dacă încă nu s-a dus la el, nu se datorește faptului că ar fi fost mâniat de ceva, nici că l-ar fi disprețuit. Aceasta arată tocmai prin expresia „iubitului fiu”.

„Har, milă, pace de la Dumnezeu-Tatăl și de la Hristos Iisus, Domnul nostru!” Precum a făcut și în Epistola întâi, la fel și aici aceleași îi dorește. Și privește cum de la început se justifică de faptul că nu s-a dus la el și că nu l-a văzut. Fiindcă expresiile „până voi veni” și „nădăjduind că voi veni la tine fără întârziere” (I Timotei 4, 13; 3, 14) făceau așteptată prezența lui fără întârziere. Pentru aceasta deci de la început se justifică. Căuza pentru care el n-a venit nu o arată de la început, ca să nu-l întristeze mai tare; iar acea cauză a fost că apostolul era plecat din nou la Roma, trimis în detenție de împărat.

Aceasta a arătat-o lui Timotei când l-a chemat la el spre sfârșitul vieții sale. Nu îl întristează cu aceasta chiar de la început, ci îl poartă cu nădejdea de a-l vedea curând. „Doresc mult să te văd”, zice și: „Silește-te să vii curând la mine”. (II Timotei 1, 4; 4, 9) De la început deci îl deșteaptă, iar cele ce urmează după aceasta le spune cu mari laude:

Mulțumesc lui Dumnezeu, Căruia Îi slujesc din strămoși, cu cuget curat, că te pomenesc neîncetat, zi și noapte, în rugăciunile mele. (1, 3)

„Mulțumesc lui Dumnezeu, zice, că te pomenesc, că te iubesc atât de mult.” Aceasta este cea mai mare dragoste, când cineva se și mândrește cu ea. „Mulțumesc lui Dumnezeu, Căruia Îi slujesc din strămoși.” Cum? „Cu cuget curat”, zice, căci cugetul lui nu era întru nimic vătămat.

De altfel, el vorbește aici despre viață și peste tot numește viața conștiință. Sau, poate zice că „nu am trădat pentru vreo cauză omenească nici unul din bunurile pe care le-am dorit încă dinainte, nici chiar atunci când prigoneam Biserica”. Pentru care zice: „Totuși, am fost miluit, căci în necredința mea, am lucrat din neștiință” (I Timotei 1, 13), ca și cum parcă ar zice: „Să nu-ți închipui că lucrul acesta ar fi lingușire din parte-mi”.

Bine face el că își recomandă caracterul sau simțământul său moral, ca astfel să se arate vrednică de credință dragostea lui către Timotei, ca și cum ar zice: „Nu mint, nici că aș avea ceva, și aș spune altceva”. Așa că, fiind silit și de astă dată, el s-a lăudat pe sine, după cum arată chiar și cartea Faptele Apostolilor. Fiindcă atunci îl defăimau ca revoluționar și inovator, iată că Anania zicea către el: „Dumnezeul părinților noștri te-a ales de mai înainte pe tine ca să cunoști voia Lui și să vezi pe Cel Drept și să auzi glas din gura Lui; că martor vei fi Lui, în rața tuturor oamenilor, despre cele ce ai văzut și ai auzit”. (Faptele Apostolilor 22, 14-15)

Tot așa și aici, ca nu cumva să fie considerat nesimțitor în prietenie și rară cuget, ca unul care a uitat, cu drept cuvânt se lăuda pe sine, zicând: „că te pomenesc neîncetat”, și nu oricum, ci „în rugăciunile mele”, adică „aceasta îmi este dorința”, ca neconținut, „zi și noapte”, să-L rog pe Dumnezeu pentru aceasta, „dorind să te văd”. Ai văzut umilință? Ai văzut cum se justifică rața de ucenic?

Apoi arată și cauza, care nu este una formală, căci, deși a mai arătat deja, totuși o race și aici, zicând:

Pentru că îmi aduc aminte de lacrimile tale. (1, 4) Era natural ca, despărțindu-se de el, să plângă acela și să se tânguiască, mai mult decât copilul care este depărtat de sânul și de laptele doicii. Ca să mă umplu, zice, de bucurie, doresc mult să te văd. Nu m-aș lipsi de atâta plăcere, chiar de aș fi cel mai nesimțitor, crud și sălbatic om; căci acele lacrimi ar fi de ajuns să mă înduioșeze, aducându-mi aminte de ele.

Acum însă eu nu sunt unul dintr-aceștia, ci dintre cei ce slujesc cu puritate (curăție) lui Dumnezeu, așa că multe sunt pricinile care mă apropie de tine. Pe lângă aceasta, apoi, mai aduce și un alt motiv de mângâiere, zicând: îmi aduc iarăși aminte de credința ta neprefăcută. (1, 5)

Mai departe, pune și o altă laudă, anume că el (Timotei) nu este dintre neamuri (ginti), nici dintre necredincioși, ci dintr-o casă care dintru început a slujit lui Dumnezeu. Precum s-a sălășluit întâi în bunica ta, Loida, zice, și în mama ta, Eunichi. Căci era, zice, „fiul unei femei iudee credincioase” (Faptele Apostolilor 16, 1). Cum putea fi o femeie iudee și credincioasă? Și anume, credincioasă dintre iudei, și nu dintre neamuri; iar pentru că tatăl său era elin, apostolul l-a tăiat (pe Timotei) împrejur, (făcând) aceasta și pentru iudeii care erau prin acele locuri. Vezi cum începea legea să se desființeze, făcându-se împerecherile acestea?

Privește apoi câte a arătat el aici. „Eu, zice, slujesc lui Dumnezeu și am conștiința curată, iar tu ai lacrimile. Nu numai pentru lacrimi te iubesc eu, ci și pentru credință, că ești lucrător al adevărului, că nimic viclean nu este întru tine. Când tu deci te arăți pe tine însuși vrednic de iubire, fiind atât de iubitor și adevărat ucenic al lui Hristos, iar eu nefiind dintre cei ne iubitori, ci dintre cei ce spun adevărul, atunci care ar putea fi piedica de a nu veni să te văd?” Tot așa, sunt încredințat, zice, că și întru tine.

„De la început ai, zice, acest bun, de la strămoși ai moștenit credința cea nefățarnică.” Laudele strămoșilor, când, desigur, urmăm pildele lor, sunt și ale noastre; iar când nu le urmăm, nu au nici o putere, ci încă mai mult ne condamnă. De aceea a și zis apostolul: „sunt încredințat că și întru tine”. „Nu stau la îndoială, ci sunt încredințat și întru totul asigurat. Deci, dacă nimic omenesc nu te-a adus la credința adevărată, nimic nu va putea să te miște din loc.”

Din această pricină, îți amintesc să aprinzi și mai mult din nou barul lui Dumnezeu, care este în tine, prin punerea mâinilor mele. (1,6) Privește cum îl înfățișează pe el, ca fiind într-o mare tristețe, într-o mare mâhnire. „De aceea, zice, să nu-ți închipui că te-am disprețuit, ci să știi că nu te-am uitat, dacă nu pentru altceva, cel puțin pentru bunica și mama ta. Pentru aceea, deoarece cunosc că ai credință nefățarnică, îți trebuie numai bunăvoință, spre a reînflăcăra barul lui Dumnezeu.” Precum focul are nevoie de lemne, tot așa și barul are nevoie de buna noastră voință, ca pururea să fie nestins.

„Îți amintesc să aprinzi și mai mult din nou barul lui Dumnezeu, care este în tine, prin punerea mâinilor mele”, adică barul Duhului, pe care l-ai luat spre sprijinirea Bisericii, spre semne, spre întreaga slujbă sfântă. In noi stă și de a stinge, precum și de a aprinde acest bar. Pentru care și zice în altă parte: „Duhul să nu-l stingeți . (I Tesaloniceni 5, 19)

Când cineva este stăpânit de lene și trândăvie, se stinge, iar când este treaz și cu băgare de seamă, se aprinde. Îți este cu puțință aceasta, dacă însă vei lucra cu putere, adică de vei fi plin de bucurie, de îndrăzneală, de veselie. Cu alte cuvinte, ne spune parcă: „Stați bărbătește!” Căci Dumnezeu nu ne-a dat duhul temerii, ci al puterii și al dragostei, și al înțelepciunii (1, 7), adică nu pentru aceasta am luat duhul, ca să ne împușinăm, ci ca să ne împuternicim, ca să ne încurajăm.

Căci multora li se dă duhul temerii, cum de pildă s-a petrecut în războaiele de pe timpul regilor. „Și a căzut peste ei, zice, duhul temerii” (Ieșirea 15, 16), adică le-a dat lor frică. Dar ție, dimpotrivă, ti-a dat dubul puterii și al dragostei către El. Așadar, și aceasta este din barul Său, și nu întâmplător (automat) din acesta, ci când și noi mai întâi vom învedera cele convenite nouă. „Căci ceea ce ne face pe noi a striga: «Ava Părinte!» insuflă în noi și dragostea către El, ca și aceea către aproapele, zice, ca astfel să ne iubim unii pe alții, căci dragostea vine de la putere și de la a nu ne teme. Nimic nu poate destrăma prietenia, ca frica și teama de trădare.” „Căci Dumnezeu nu ne-a dat, zice, duhul temerii, ci al puterii și al dragostei, și al înțelepciunii.” Adică, sub denumirea de înțelepciune, el înțelege sănătatea cugetului și a sufletului sau ar spune că noi trebuie să avem întreagă înțelepciune chiar și când s-ar abate ceva rău, pentru a ne cuminti, și cele prisoselnice să le taie de la noi.

PRECUM NU EXISTĂ OM NEMURITOR, TOT AȘA NU SE POATE GĂSI VREUN OM LIPSIT DE SUPĂRARE ÎN ACEASTĂ VIAȚĂ, ȘI CĂ O SINGURĂ SUPĂRARE ESTE FOLOSITOARE, ACEEA VENITĂ PRIN PĂCAT. DESPRE MILOSTENIE

Deci, iubiților, să nu ne descurajăm (abatem) în fața relelor ce cad asupra noastră, căci aceasta se întâmplă spre cumintirea noastră. „Să nu te tulburi în timpul încercării”, zice înțeleptul Isus Sirah (2, 2). Mulți au felurite necazuri în casele lor; toți ne împărtășim de necazuri și de supărări, nu însă și de cauzele lor; ci unul are supărare de la femeie, altul de la copil, un altul de la slugă, unul de la vreun prieten, altul de la vreun dușman, celălalt de la vecin, un altul de la vreo pagubă suferită, căci multe și variate sunt cauzele necazurilor, și nu vei găsi deloc pe cineva întru totul lipsit de necaz sau de supărare, ci unul o are mai mică, altul, mai mare.

Deci, să nu ne mâhnim și nici să credem că numai noi suntem în necaz. Căci nu există om care să viețuiască și să fie scutit de necazuri în această viață trecătoare, ci unul astăzi, altul mâine, iar de nu mâine, după aceasta negreșit i se va întâmpla ceva care să-l supere. Că, după cum nu este cu puțință ca plutind cineva, să nu fie în agonie, adică în frica morții — vorbesc de cel ce plutește pe mare — tot așa nu l-ar putea găsi cineva pe un om lipsit de supărare în viața aceasta.

Chiar de ai spune de bogat, totuși, fiindcă este bogat, va avea mai multe motive de supărare; ba chiar de ar fi împărat, căci și împăratul de multe este stăpânit și nu face totul după placul său, ci trece cu vederea multe împotriva voinței sale, și mai cu seamă acesta este cel care mai mult decât toți face de multe ori ceea ce nu voiește. Și de ce oare? Fiindcă are sub el pe mulți din aceia care voiesc a răpi din drepturile sale.

Gândește-te în câtă supărare se găsește el, când voiește de pildă a face un lucru, dar nu poate, fie de frică, fie din cauza bănuielii, fie din cauza dușmanilor, fie din a prietenilor. De multe ori, chiar și atunci când se ambiționează a face un lucru din cele ce-i plac lui, totul dispare din acea faptă ce-l putea mulțumi, fiind mulți din cei ce-l urăsc.

Dar ce? Crezi poate că aceia care duc un trai rară oboseală sunt lipsiți de supărări în viață? Nicidecum, căci, precum nu este cu puțință a fi cineva nemuritor, tot așa nu este cu puțință a fi fără de supărare. Câte neajunsuri nu suferă ei, pe care nu este cu puțință a le reprezenta prin cuvinte, și cu toate acestea le îndură în plăcere! Câți poate, de mii de ori, nu s-au rugat să moară în acea bogăție și desfătare? Căci a se desfăta cineva nu este totdeauna lipsit și de necaz; ba încă tocmai din a petrece în desfătare se nasc mii de necazuri, boli și dezgusturi, și chiar fără de acestea, adică și fără să fie vreo cauză.

Când sufletul ajunge într-o astfel de deprindere, se întristează și de la sine, adică fără vreo cauză anume; căci și doctorii spun ca supărările pot veni de multe ori și de la construcția stomacului. Sau poate nu ni se întâmplă și nouă de a ne întrista, de a ne mâhni și să nu știm cauza mâhnirii?

Într-un cuvânt, nu se poate găsi cineva fără de supărare, și dacă poate nu are atâta pricină de supărare ca noi, totuși fiecare are pe atât pe cât și-o închipuie. Pe cineva îl supără mai mult cele ale sale decât cele ale aproapelui. Precum cei ce suferă din cauza unor membre ale trupului cred că ei îi covârșesc cu durerile pe cei din jur — căci și cel bolnav de ochi nu-și poate închipui vreo altă boală mai rea decât a sa, și iarăși cel ce suferă de stomac zice că boala aceasta este mai grea decât toate bolile, și, în fine, fiecare crede că boala ce-l stăpânește este mai greu de vindecat decât toate celelalte boli — tot așa se petrece și cu întristarea, căci aceea pe care o are cineva o consideră drept cea mai dureroasă, lucru pe care îl judecă din propria experiență.

De pildă, cel ce nu are copii, nimic nu consideră atât de dureros, ca lipsa de copii, pe când cel ce are mulți copii și este sărac, nimic nu învinovățește atât de mult ca facerea de copii mulți, iar cel ce are numai unul, nu-și poate închipui ceva mai rău, ca a avea numai un copil. Căci de aici, zice, copilul devine leneș, iar pe tatăl său îl aduce în supărare — fiindu-i pururea prea iubit — nevrând a se îndrepta. Cel ce are femeie frumoasă, iarăși nimic nu crede a fi mai rău decât a avea cineva femeie frumoasă, fiindcă faptul acesta este încărcat de bănuieli și de zavistii. Iar cel ce are femeie urâtă, nu-și poate închipui ceva mai rău decât a avea femeie urâtă, fiindcă faptul acesta este încărcat de dezgust.

Cel fără nici o ocupație zice că nimic nu este mai netrebnic și mai de disprețuit ca viața aceasta. Ostașul spune că nimic nu este mai greu și mai primejdios ca oștirea, și că mult mai bine este a mânca cineva pâine cu apă, decât a suferi atâtea greutăți. Cel ce este în stăpânire zice că nimic nu este mai obositor ca a se ocupa cineva cu trebuințele altora, în timp ce acela care e stăpânit zice că nimic nu este mai înjositor ca a fi cineva sub puterea altuia. Cel însurat zice că nici un rău nu poate fi mai mare decât a avea cineva grijă de femeie, pe când cel neînsurat spune că nimic nu este mai fără libertate ca a fi neînsurat și a se vedea fără casă și fără odihnă. Neguțătorul fericește siguranța lucrătorului de pământ, în timp ce acesta îl fericește pe neguțător pentru bogăția sa.

În fine, neamul nostru omenesc este într-un totul nemulțumit și veșnic cârtitor asupra soartei sale, și posomorât. Când unul îi osândește și îi pune pe toți oamenii în aceeași cumpănă, atunci zice în

general: „Bietul om este un animal nenorocit și încărcat cu multe greutateți”, numind astfel întreaga natură umană. Câți nu admiră bătrânețea? Câți nu fericesc tinerețea? Tot așa și în vârstele omenești mare este tristețea și necazul. Când de pildă, ne vedem acuzați pentru vârstă, zicem: de ce nu suntem bătrâni? Iar când ne înălbește părul, spunem: unde este tinerețea? Și, într-un cuvânt, avem mii de motive spre a fi scârbiți și întristați. Dar pentru scăparea din această anomalie nu este decât o singură cale: aceea a virtuții, deși chiar și aceasta are necazurile și nemulțumirile sale, însă, la drept vorbind, acele necazuri nu sunt fără de folos, ci au cu ele o mare folosință și un mare câștig.

Căci, dacă cineva a păcătuit și pe urmă prin întristare s-a umilit, s-a curățit de păcat; sau de a compătimit cu fratele căzut în greșeală, și atunci iarăși are nu o mică plată. Căci a compătimit cu cei ce sunt în nenorociri, aceasta ne dă multă îndrăzneală față de Dumnezeu. Gândește-te la cele ce Scriptura filosofează despre Iov, ascultă-l apoi și pe Pavel, care spune: „Plângeți cu cei ce plâng... lăsați-vă duși spre cele smerite” (Romani 12, 15, 16), fiindcă împărtășirea de nenorocirile celor întristați obișnuiește a ușura greutatea cea mare a tristeții.

Precum se întâmplă și cu greutatea, că, dacă cineva susține, ușurează povara celui ce o duce, tot așa și cu celelalte toate.

Atunci când cineva dintre ai noștri moare, mulți sunt cei care stau pe lângă noi, mulți care ne mângâie — ba de multe ori chiar și pe un măgar căzut îl ridicăm —, în timp ce sufletele cele căzute ale fraților noștri le trecem cu vederea mai mult decât pe un măgar.

Dacă îl vedem intrând fără sfială în crâșmă, noi nu-l oprim, iar de-l vedem beat, nu îl împiedicăm — sau de face orice faptă absurdă —, ci încă ne purtăm bine cu ei.

De aceea zicea Pavel: „Nu numai că fac ei acestea, ci le și încuviințează celor care le fac”. (Romani 1, 32) Ba încă mulți fac și societăți de beție și de băutură. Fă, omule, societăți pentru a depărta mania (nebunia) beției, iar ospetele sau mesele tale fă-le pentru cei legați, pentru cei ce sunt în necazuri. Așa ceva a poruncit Pavel și corintenilor, zicând: „ca să nu se facă strângerea abia atunci când voi veni”. (I Corinteni 16, 2)

Acum, pentru petreceri și desfătări toate le facem, și masă comună, și pat comun, și vin comun, și cheltuială comună, însă milostenie nimeni n-a făcut în comun. Astfel erau cele ale dragostei pe timpul apostolilor, când toate averile se puneau la mijloc. Dar eu nu poruncesc a le pune pe toate, ci o parte din ele, după cum și Pavel zice: „Fiecare din voi, într-una din sâmbete, să pună de la sine ce se va îndura”, adică, strângând ca o dare oarecare pentru cele șapte zile și depozitând-o, ca astfel să avem de unde face milostenie, fie mare, fie mică. „Să nu te înfățișezi înaintea Mea cu mâna goală (deșert)” (Ieșirea 23, 15), zice Moise, și băgați de seamă că el spunea acestea iudeilor.

Dar cu cât mai vârtos nu ni s-ar putea spune nouă! De aceea stau săracii înaintea ușilor bisericii, ca astfel nimeni să nu intre înaintea Domnului deșert, ca să intre o dată cu milostenia.

Intri ca să fii miluit; miluiește tu mai întâi.

Cel ce vine după aceea, trebuie să dea mai mult; căci, când începem noi, cel de-al doilea dă mai mult. Fă-ți mai întâi datornic pe Dumnezeu, și după aceea cere și tu; împrumută-L, și după aceea cere, ca să iei înapoi împrumutul cu procente. Dumnezeu o voiește aceasta și nu se dă în lături.

Dacă tu ceri împreună cu milostenia, vei dobândi; dacă vei cere, zic, astfel, vei primi și procente. Așa, vă rog, să faceți.

Nu prin ridicarea mâinilor suntem auziți. Întinde-ți mâinile tale nu spre cer, ci spre mâinile săracilor.

De vei întinde mâna ta în mâinile săracilor, vei atinge cu ea bolta cerului, și Cel ce sade acolo va primi milostenia ta; iar de ai întins-o rară roadă, nimic n-ai câștigat.

Căci spune-mi, te rog: dacă împăratul s-ar apropia de tine cu porfira pe trup și ar cere ceva de la tine, oare n-ai da cu plăcere tot ce ai? Nu prin întinderea mâinilor suntem auziți, nici în mulțimea vorbelor, ci în fapte, căci ascultă pe prorocul, care zice: „Când ridicați mâinile voastre către Mine, Eu îmi întorc ochii aiurea, și când înmulțiți rugăciunile voastre, nu le ascult” (Isaia 1, 15), căci trebuie a tăcea și nici măcar de a căuta spre cer, cerând milă — pe când cel ce are curaj, multe spune.

Dar ce spune Scriptura? „Ajutați pe cel apăsător, faceți dreptate orfanului, apărați pe văduvă!” (Isaia 1, 17) Astfel vom putea fi auziți, chiar de am avea mâinile în jos, chiar de n-am grăi nimic, chiar de n-am cere. Acestea deci să le facem, ca să ne învrednicim de bunurile făgăduite nouă, prin Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA II - 2Timotei

din “Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon”

Deci, nu te rușina de a mărturisi pe Domnul nostru, nici de mine, cel pus în lanțuri pentru El, ci pătimește împreună cu mine pentru Evanghelie după puterea de la Dumnezeu. El ne-a mântuit și ne-a chemat cu chemare sfântă, nu după faptele noastre, ci după a Sa hotărâre și după harul ce ne-a fost dat în Hristos Iisus, mai înainte de începutul veacurilor, iar acum s-a dat pe față prin arătarea Mântuitorului nostru Iisus Hristos. (II Timotei 1, 8-10)

Nimic nu poate fi mai rău decât atunci când cineva, stăpânit fiind de raționamente omenești, judecă și măsoară lucrurile cele dumnezeiești; fiindcă în trupul acesta se va izbi de piatra aceea cu putere și va fi lipsit de lumină. Căci, dacă cel ce voiește a pune stăpânire pe lumina soarelui cu ochii cei omenești, nu numai că nu va reuși sau nu se va putea împotrivi razelor lui, ci, pe lângă acest eșec, va și suferi multă vătămare, cu atât mai mult cel ce voiește a-și îndrepta privirea către acea lumină și a vedea prin raționamentele sale, nu numai că va cădea, ci încă și batjocorește harul lui Dumnezeu.

Privește cum Marcion, Mani și Valentin — și toți ceilalți care au introdus în Biserica lui Dumnezeu ereziile și dogmele lor vătămătoare — s-au pierdut; căci, măsurând cele ale lui Dumnezeu prin raționamente omenești, s-au rușinat de iconomia Lui. Deși este vrednic de cinste și de laudă, mai mult decât de rușine; vorbesc de crucea lui Hristos. Nimic nu constituie o mai mare dovadă a iubirii Sale de oameni — de ai pune în considerare cerul sau marea, sau pământul, sau chiar toate cele tăcute din nimic — decât crucea Lui. Pentru aceasta și Pavel se laudă cu ea, zicând: „Iar mie să nu-mi fie a mă lăuda decât numai în crucea Domnului nostru Iisus Hristos. (Galateni 6, 14)

Însă cei trupești și care nu-I pot atribui lui Dumnezeu nimic mai mult decât oamenilor cad și se rușinează. De aceea Pavel de la început îl sfătuieste pe Timotei, zicând: „nu te rușina” că-L propovăduiești pe Cel răstignit — căci aceasta este „mărturisirea” —, moartea lui Hristos, zice. În ele însele, moartea, închisoarea și lanțurile sunt vrednice de rușine și de batjocură; însă dacă cineva ar adăuga și cauza lor și ar cunoaște bine taina, ar găsi pe fiecare din acestea încărcată de multă laudă și cinste.

Căci moartea aceea a mântuit lumea cea pierdută; că moartea aceea a unit pământul cu cerul; că moartea aceea a nimicit tirania diavolului, iar pe oameni i-a făcut îngeri și fii ai lui Dumnezeu. Moartea aceea a ridicat firea noastră în tronul cel împărătesc, iar lanțurile acelea pe mulți i-au întors de la rătăcire. „Deci, nu te rușina, zice, de a mărturisi pe Domnul nostru, nici de mine, cel pus în lanțuri pentru El, ci pătimește împreună cu mine pentru Evanghelie”, și anume, chiar tu de vei pătimi acestea, să nu te rușinezi.

Cum că acestea a voit să spună, se învederează și din cele zise mai sus, prin expresia: „Căci Dumnezeu nu ne-a dat duhul temerii, ci al puterii și al dragostei, și al înțelepciunii” (1, 7), precum și din cele spuse după aceasta. „Ci pătimește împreună”, adică nu simplu să nu te rușinezi, ci, chiar cercând (suferind, experimentând) acele patimi, să nu te rușinezi. Și n-a spus: „să nu te temi sau să te împuținezi”, ci: „nu te rușina”, ca și cum n-ar fi nici o primejdie, ci doar o oarecare rușine.

Rușine aceasta este dacă tu te înspăimânți. „Deci, să nu te rușinezi dacă eu, zice, care învii morții, care fac mii de semne și minuni, eu, care cutreier lumea întreagă, acum sunt legat; fiindcă nu ca făcător de rele sunt legat, ci pentru Cel răstignit. Căci, dacă Stăpânul meu nu S-a rușinat de cruce, nici eu nu mă rușinez de lanțuri.”

Și bine a făcut el că, îndemnându-l a nu se rușina, mai întâi îi amintește de cruce. „Dacă nu te rușinezi de cruce, zice, nu te rușinezi nici de lanțuri; că, dacă Domnul și Stăpânul nostru a suferit crucea, noi cu atât mai mult vom suferi lanțurile. Cel ce se rușinează de acestea, se rușinează și de Cel ce S-a răstignit și a pătit aceste. Căci eu, zice, nu sufăr acestea pentru mine. Deci, nimic omenesc nu suferi dacă te împărtășești de asemenea patimi.”

„Ci pătimește împreună cu mine pentru Evanghelie” — nu ca și cum Evanghelia ar pătimi împreună — „după puterea lui Dumnezeu, zice, Care ne-a mântuit și ne-a chemat cu chemare sfântă, nu după faptele noastre, ci după a Sa hotărâre și după harul ce ne-a fost dat în Hristos Iisus, mai înainte de începutul veacurilor”. De altfel, fiindcă expresia „pătimește împreună” este

dificilă auzului, apostolul iarăși îl mângâie. „Nu cumva, zice, tu suferi acestea cu puterea ta? Cu puterea lui Dumnezeu suferă-le. Al tău este de a le voi și a le prefera pe acestea.”

După aceea, arată și dovezile puterii Lui. „Cum te-ai mântuit, zice, și cum ai fost chemat?” După cum spune și în alt loc: „Prin puterea cea lucrătoare în noi”. (Efeseni 3, 20) Astfel că mai mare putere este aceasta — de a convinge lumea întreagă — decât de a face cerul. „Cum ai fost chemat?”, zice. „Cu chemare sfântă”, adică pe cei ce erau dușmani și păcătoși i-a făcut sfinți. „Și aceasta nu e de la voi: este darul lui Dumnezeu”. (Efeseni 2, 8)

Deci, dacă este și puternic de a chema, în același timp și bun, de a face aceasta nu după datorie, ci după bar, nu trebuie a te teme. Căci, Cel ce ne-a mântuit pe noi numai prin har, în timp ce eram dușmani, când ne va vedea și lucrând cele bune, oare nu va lucra împreună cu noi? „Nu după faptele noastre, zice, ci după a Sa hotărâre”, adică nesilit de nimeni, nesfătuit de nimeni, ci după a Sa hotărâre luată mai dinainte; cu alte cuvinte, fiind mișcat numai de bunătatea Sa ne-a mântuit.

„După a Sa hotărâre și după harul ce ne-a rost dat în Hristos Iisus, mai înainte de începutul veacurilor”, adică fără de început au rost rânduite acestea a se race în Hristos, prin Hristos. Nu este puțin lucru nici acesta, de a voi de la început. Prin urmare, nu este din căință (un gând ulterior). Cum deci Fiul nu este veșnic și fără de început? Căci și El a voit aceasta de la început. „Iar acum s-a dat pe față prin arătarea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, zice, Cel ce a nimicit moartea și a adus la lumină viața și nemurirea, prin Evanghelie”. Ai văzut putere? Ai văzut dar adus nouă, nu prin fapte, ci prin Evanghelie? Acestea sunt obiecte ale speranței.

Amândouă în trupul Său s-au făcut, pe când în trupul nostru urmează a se face; însă cum? „Prin Evanghelie”, zice:

Spre aceasta am fost pus eu propovăduitor și apostol, și învățător al neamurilor (1, 11). Dar oare de ce neconținut spune aceasta, numindu-se pe sine învățător al neamurilor? O face arătând că trebuie a se apropia și de națiuni. „Să nu te descurajezi, zice, de patimile mele: a fost omorâtă deja puterea morții. Eu nu sufăr acestea ca făcător de rele, ci pentru învățătura neamurilor.”

În același timp și cuvântul îl face vrednic de credință, zicând: Din această pricină și sufăr toate acestea, dar nu mă rușinez, că știu în cine am crezut și sunt încredințat că puternic este să păzească comoara ce mi-a încredințat, până în ziua aceea (1, 12). „Dar nu mă rușinez”, zice. „Dar ce, legăturile mele sunt spre rușine? zice; patimile sunt spre rușine? Deci, nu te rușina.”

Ai văzut cum arată învățătura prin fapte? „Acestea le pătimesc, zice, fiind aruncat în temniță, fiind alungat”. „Că știu în cine am crezut și sunt încredințat că puternic este să păzească comoara ce mi-a încredințat, până în ziua aceea.” Care lucru i-a fost încredințat lui? Credința, propovăduirea Evangheliei. „Însuși El, zice, Care mi-a încredințat aceasta, va păzi întreg depozitul. Eu toate le pătimesc, ca nu cumva depozitul să mi se fure. De pătimiri nu mă rușinez, atât timp cât depozitul se păstrează întreg.”

Sau că prin expresia: „comoara ce mi-a încredințat”, el îi numește pe credincioșii pe care Dumnezeu i-a încredințat lui, sau că e vorba de lucrul pe care el l-a încredințat lui Dumnezeu,

după cum zice: „Și acum vă încredințez lui Dumnezeu” (Faptele Apostolilor 20, 32), adică nu vor fi acestea nefolositoare, iar Timotei arată roadă depozitului dat lui spre păstrare. Vezi cum el nici nu simte relele ce-l loveau, pentru speranța ucenicilor?

TREBUIE A ASCULTA DE ÎNVĂȚĂTORI ȘI DE PREOȚI, ȘI A NU-I JUDECA, CHIAR DE AR AVEA O VIAȚĂ URĂȚĂ; DACĂ ÎNSĂ CREDINȚA LE E GREȘITĂ, ATUNCI NU TREBUIE DOAR SĂ NU-I ASCULTĂM, CI ȘI SĂ FUGIM DE EI, ȘI SĂ-I JUDECĂM. CĂCI DUMNEZEU PRIN TOȚI LUCREAZĂ PENTRU MÂNTUIREA POPORULUI, IAR PROADUCEREA JERTFEI ACEEAȘI ESTE, FIE CĂ ARE VIAȚĂ CURATĂ SAU NECURATĂ CEL CE PROADUCE

Astfel trebuie să fie învățătorul, așa trebuie a se îngriji de ucenici și așa trebuie a-i povățui pe toți. „Acum noi suntem vii, zice, dacă voi stați neclintiți întru Domnul” și iarăși: „Căci care este nădejdea noastră sau bucuria, sau cununa laudei noastre, dacă nu chiar voi, înaintea Domnului nostru Iisus, întru a Lui venire?” (I Tesaloniceni 3, 8; 2, 19) L-ai văzut cum se îngrijește de cele ale ucenicilor, nu mai puțin ca de ale sale?

Se cuvine ca părinții să se mândrească, se cuvine ca ei să fie cu căldură către fii, însă și fiii se cuvine a oferi părinților iubirea ce trebuie a le purta. Ascultați pe mai-marii voștri, zice, și vă supuneți lor, fiindcă ei priveghează pentru sufletele voastre, având să dea de ele seamă”. (Evrei 13, 17) Căci spune-mi, te rog: acesta (mai-marele, dascălul, preotul) este răspunzător de atâtea primejdii ce vin asupra ta, și tu nu voiești nici măcar a-l asculta, deși este în interesul tău?

Chiar dacă ale sale stau bine, totuși întrucât cele ale tale nu stau la tine, el este mult îngrijorat, fiindcă răspunderea sa este îndoită. Gândește-te deci cum fiecare dintre cei stăpâniți trebuie a fi cercetat și cum de fiecare el trebuie a se îngriji. Câtă cinste deci și câtă iubire nu merită el în schimbul acestor primejdii? Dar nu vei putea spune nimic. Căci, dacă este nevoie, el și sufletul și-l pune pentru tine.

Dacă nu și-l pune aici la timp, îl va pierde acolo; tu însă nu voiești a te supune nici măcar cu cuvântul. Aceasta este pricina tuturor relelor, că au dispărut toate cele convenite celor mai-mari; nici o sfială, nici o cinste, nici o frică. „Supuneți-vă, zice, mai-marilor voștri, și-i ascultați”; iar acum toate s-au răsturnat pe dos. Nu spun acestea pentru cei mai mari — căci ce folos vor avea de la cinstea noastră? —, ci pentru folosul vostru. Ei chiar de ar fi cinstiți, cu nimic nu se folosesc (beneficiază) în viitor, ci mai mare le va fi osânda și, chiar de ar fi batjocoriți, cu nimic nu vor fi vătămați în viitor, ci încă mai mare le va fi justificarea.

Însă eu voiesc ca toate să se facă pentru voi. Când cei mai mari sunt cinstiți de cei mici, și aceasta este spre ponosul lor, după cum este spus în cazul lui Eli: „Și nu l-am ales Eu oare din toate semințiile lui Israel”; iar când sunt batjocoriți, ascultă ce zicea Dumnezeu lui Samuel: „Nu pe tine te-au lepădat, ci M-au lepădat pe Mine” (I Regi 2, 28; 8, 7), astfel că batjocura este câștig pentru ei, iar cinstea este o povară. Deci, acestea le spun nu pentru ei, ci pentru voi.

Cel ce-l cinstește pe preot, și pe Dumnezeu îl va cinsti; iar cel ce se învață a-l disprețui pe preot, cu timpul îl va disprețui și pe Dumnezeu. „Cine primește proroc în nume de proroc plăta de

proroc va lua” și: „Cine vă primește pe voi pe Mine Mă primește” (Matei 10, 41, 40), și: „Cinstește pe preot și dă-i partea lui” (Înțelepciunea lui Isus Sirah 7, 32). De aici s-au învățat iudeii a-L disprețui pe Dumnezeu, fiindcă l-au disprețuit pe Moise, fiindcă l-au alungat cu pietre. Când cineva se poartă cu evlavie față de preot, cu atât mai mult se va purta față de Dumnezeu.

Chiar de ar fi preotul rău, totuși Dumnezeu, văzând că pentru cinstea Sa tu te porți cuviincios față de cel ce nu este vrednic de cinste, îți va răsplăti ție după dreptate. Căci dacă „cine primește proroc în nume de proroc plată de proroc va lua”, la fel și cel ce se pleacă și este supus preotului. Că, dacă fiind vorba de ospitalitate și primești răsplată, deși nu știi cine este cel ospătat, apoi cu atât mai mult vei primi dacă te supui celui ce ți se poruncește a te supune.

„Cărturarii și fariseii, zice, au șezut în scaunul lui Moise; deci toate câte vă vor zice vouă, faceți-le și păziți-le; dar după faptele lor nu faceți”. (Matei 23, 2-3) Nu știi ce este preotul? Nu știi că este îngerul Domnului? Nu cumva spune poate cele ale sale? Dacă îl disprețuiești, nu pe el îl disprețuiești, ci pe Dumnezeu, Care l-a hirotonit pe el. „Și de unde este învederat, zici, că Dumnezeu l-a hirotonit?”

Dacă nu ai această credință, speranța ta este deșartă. Că, dacă Dumnezeu nu lucrează nimic printr-însul, atunci nici botez nu ai, nici de taine nu te împărtășești, nici de binecuvântări nu te bucuri și, prin urmare, nici nu ești creștin.

„Dar ce? zici tu; Dumnezeu îi hirotonește pe toți, chiar și pe cei nevrednici?” Nu pe toți îi hirotonește Dumnezeu, însă prin toți lucrează - chiar de ar fi și nevrednici - pentru mântuirea poporului. Căci, dacă Dumnezeu a vorbit pentru popor printr-un măgar și prin Valaam, printr-un om spurcat, cu atât mai mult prin preot.

Căci ce nu face Dumnezeu pentru mântuirea noastră? Ce nu grăiește El? Prin cine nu lucrează? Că, dacă El a lucrat prin Iuda și prin cei ce proceau, căroră le va zice: „Niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Depărtați-vă de la Mine cei ce lucrați fărădelegea” (Matei 7, 23), iar alții încă și alungau demoni, cu atât mai mult va lucra prin preoți.

Dacă ar urma să cercetăm viața mai-marilor noștri, atunci noi ar trebui să fim hirotonitorii învățătorilor, și atunci toate s-ar răsturna pe dos; picioarele sunt sus, iar capul jos. Ascultă-l pe Pavel, care zice: „Dar mie prea puțin îmi este că sunt judecat de voi sau de vreo omenească judecată de toată ziua” (I Corinteni 4, 3), și iarăși:

„Dar tu, de ce judeci pe fratele tău?” (Romani 14, 10). Deci, dacă nu se cuvine a judeca pe frate, cu atât mai mult pe învățător. Dacă tu faci ceea ce a poruncit Dumnezeu, tine faci, iar de nu raci așa, păcătuiești. Nu cuteza deci și nici să-ți ieși din marginile buneii-cuviințe. După ce israeliții au făcut vițelul de aur, cei de pe lângă Core, Datan și Atiron s-au răsculat asupra lui Aaron. Dar ce au pățit? Oare nu s-au pierdut cu toții?

Așadar, fiecare să se îngrijească de ale sale. Dacă preotul are o credință stricată (greșită), chiar înger din cer de ar fi, tu nu te supune; iar dacă învață drept, nu te uita la viață, ci la cuvintele lui. Ai pe Pavel care te poate povățui pe tine precum trebuie, și cu fapta, și cu vorba. „Dar, zici tu, nu

dă săracilor, nici nu administrează tine.” De unde îți este învederată aceasta? Mai înainte de a afla bine, nu batjocori, teme-te de răspundere!

Multe se judecă numai din tănuială. Imită pe Stăpân, căci ascultă ce spune: „Pogorâ-Mă-voi deci să văd dacă faptele lor sunt cu adevărat așa cum s-a suit până la Mine strigarea împotriva lor, iar de nu, să știu”. (Facere 18, 21) Iar dacă tu ai cercetat tine, te-ai convins sau ai și văzut, așteaptă-l pe judecător; nu răpi mai dinainte locul lui Hristos; al Său este dreptul de a cerceta, și nu al tău.

Tu ești cea de pe urmă slugă, iar nu stăpân. Tu ești oaie, deci nu cerceta cu amănunțime pe păstor, ca nu cumva să ai răspundere și tu pentru cele ce-l învinovățești pe dânsul. „Dar, zici tu, cum de îmi spune mie să fac, el care nu face?” Nu el îți spune — iar dacă îl vei crede că este așa, plată nu vei avea —, ci Hristos este Cel care te îndeamnă la aceasta. Dar ce spun eu? Chiar lui Pavel nu trebuie a-i crede, dacă spune ceva de la sine, dacă spune ceva omenesc, ci tu să-L crezi pe Hristos, Care vorbește prin apostol.

Să nu le judecăm pe cele ale altora, ci fiecare să le judece pe ale sale, fiecare să se cerceteze pe sine. „Dar, zici tu, acela este dator a fi mai bun decât mine.” Pentru ce? Fiindcă este preot. Și ce are mai mult decât tine? Oare nu ostenele? Oare nu primejdiile? Oare nu necazurile și celelalte ticăloșii? Este dator de a fi mai bun decât tine? Dar ce? Fiindcă nu este mai bun decât tine, de aceea tu te pierzi pe sine-ți?

Dar acestea sunt cuvinte prostești. Și cum nu este, oare, mai bun decât tine? „Fiindcă fură cele sfinte”, zici tu. Și de unde știi aceasta, omule? De ce te împingi singur în prăpastie? Dacă ți-ar spune cineva acestea despre unul care este îmbrăcat cu porfiră, tu, chiar de ai ști că este așa, totuși ți-ai astupa urechile — putând foarte bine a-l dojeni — și iute ai fugi prefăcându-te că nu știi, nevoind a te expune unei primejdii zadarnice; dar aici de ce te expui unei primejdii zadarnice?

Aceste cuvinte nu sunt fără răspundere. Căci ascultă-L pe Hristos, Care zice: „Vă spun că pentru orice cuvânt deșert, pe care-l vor rosti, oamenii vor da socoteală în ziua judecății”. (Matei 12, 36)

De altfel, nu știi poate cine are a fi mai bun? Și atunci oare nu oftezi, nu-ți tați pieptul, nu pleci ochii la pământ și nu-l imiți pe vameșul din Evanghelie?

Prin urmare, te-ai pierdut pe sine-ți, chiar de ai fi bun. Ești bun? Taci, ca să rămâi bun, iar dacă nu, apoi ai pierdut totul. Dacă tu crezi că nu ești bun, vei câștiga mai mult decât dacă te vei crede cel mai bun. Căci, dacă vameșul, care era păcătos, fiindcă și-a mărturisit păcatele, s-a dus la casa sa îndată, apoi cel ce nu era atât de păcătos, ce n-ar fi putut câștiga dacă nu avea o astfel de încredere în sine?

Cercetează-ți viața singur. Nu furi, poate? Dar poate că răpești sau că-l silnicești pe aproapele, sau că faci altele de acest fel. Nu spun acestea pentru a apăra furtul (celor sfinte) — să nu fie una ca aceasta! Căci încă plâng din tot sufletul dacă este cineva astfel (vinovat), eu însă nu cred. Cât de mare este păcatul de a fura cele sfinte, nici nu se poate spune. Ci numai vă cruț pe voi, căci nu voiesc a vă pierde învinovățindu-i pe alții.

Ce poate fi mai rău ca vameșul? Spune-mi! Căci, fiind cu adevărat vameș, avea cu sine mii de păcate; și totuși a fost de-ajuns ca fariseul să spună: „Eu nu sunt ca acest vameș”, și iată că a pierdut totul. Dar tu, care spui drept despre preot că „nu sunt ca ei, fur al celor sfinte”, oare nu ai pierdut totul?

Acestea m-am văzut silit a le spune și a le cerceta cu de-amănuntul, nu doar pentru că mă interesez atât de mult de aceia, ci fiindcă mă tem pentru voi, ca nu cumva să vă pierdeți pe voi înșivă prin asemenea îngâmfare, prin asemenea învinovățire. Căci ascultă-l pe Pavel, care îndeamnă și zice: „Fapta lui însuși să și-o cerceteze fiecare (și atunci va avea laudă, dar numai față de sine însuși), și nu față de altul”. (Galateni 6, 4)

Spune-mi, te rog: dacă tu, având vreo rană, te duci la spital și, în loc să pui pe rană doctoriile ce ți s-au dat, spre a o vindeca, te-ai uita cu amănunțime la doctor spre a vedea dacă are și el vreo rană sau nu, oare ai avea vreun folos? Și chiar de ar avea, tu te îngrijești de aceasta? Dacă el o are, atunci tu nu te mai vindeci, ci zici: „Trebuia a se vindeca el ca doctor mai întâi pe sine; dar fiindcă nu s-a vindecat, las și eu rana mea nevindecată”?

Dacă preotul este rău, nu cumva aceasta poate fi o mângâiere pentru tine? Nicidecum; ci și acela își va lua osânda hotărâtă, și tu de asemenea o vei primi pe cea cuvenită ție. Fiindcă, chiar și dascălul, la urma urmei, își are locul în rândul celorlalți, după cum zice: „Toți copiii tăi vor fi ucenici ai Domnului” (Isaia 54, 13), „Și nu se vor mai învăța unul pe altul și frate pe frate, zicând: «Cunoașteți pe Domnul!», că toți de la sine Mă vor cunoaște, de la mic până la mare”. (Ieremia 31, 34)

„Dar, zici tu, de ce stă în mintea tuturor? De ce s-a ridicat la această demnitate?” Să nu-i grăim de rău pe dascăli (învățători), vă rog, ca nu cumva să fie rău pentru noi înșine. Să le cercetăm pe cele ale noastre și pe nimeni să nu grăim de rău. Să ne sfiim de ziua aceea în care preotul ne-a luminat cu sfântul botez. Are cineva tată? Atunci chiar mii de păcate de ar avea, pe toate le va acoperi. „Nu căuta mărire întru necinstea tatălui tău, zice, că necinstea tatălui tău nu-ți este mărire... Și chiar de i se va împuțina mintea lui, ai îndurare și nu-i disprețui”. (Înțelepciunea lui Isus Sirah 3, 10, 13)

Apoi, cu atât mai mult s-ar putea spune acestea despre părinții duhovnicești. Sfiește-te, căci în fiecare zi el te slujește, citește Scripturile, pentru tine împodobește casa, pentru tine priveghează, pentru tine se roagă lui Dumnezeu, pentru tine face rugăciuni și toată credința lui în Dumnezeu este pentru tine. De acestea te sfiește, pe acestea le cugetă, pe acestea ți le însușește cu toată evlavia.

Căci spune-mi: este el rău? Și ce urmează de aici? Nu cumva poate acest dascăl rău îți hărăzește ție bunurile cele mari? Nicidecum, ci el face totul pentru credința ta. Nici cel drept nu-ți va putea fi de folos cu ceva, fiind tu rău, și nici cel rău nu te va vătăma întru nimic, fiind tu bun și credincios. Când Dumnezeu a voit să mântuiască poporul, a lucrat pe corabia lui Noe prin cele necuvântătoare. Nu cumva poate viața preotului sau virtutea lui contribuie cu ceva la îndreptarea noastră?

Nu astfel de lucruri ne hărăzește Dumnezeu, ca noi să săvârșim cele bune sub înrâurirea virtuții preoțești, ci totul este al barului. Preotul este dator de a deschide gura, iar celelalte toate Dumnezeu le lucrează. El ține numai locul unui sfetnic. Gândește-te câtă deosebire este între Ioan (Botezătorul) și Iisus, și totuși ascultă-l pe Ioan ce spune: „Eu am trebuință să fiu botezat de Tine” și „nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălțăminte”. (Matei 3, 14; Ioan 1, 27)

Și cu toate acestea, zic, atât de mare deosebire fiind, Duhul s-a pogorât; ceea ce Ioan nu avea, după cum spune: „Și din plinătatea Lui noi toți am luat”. (Ioan 1, 16) Cu toate acestea, Duhul nu s-a pogorât mai înainte de a se boteza și nici Ioan nu l-a făcut a Se pogorî. De ce deci s-a făcut așa? Pentru ca tu să afli că preotul ține locul unui sfetnic. Nimeni dintre oameni nu stă atât de departe de alt om, pe cât de departe stă Ioan de Iisus, și totuși, cu el, Duhul s-a pogorât, ca tu să afli că Dumnezeu lucrează totul, că Dumnezeu face totul.

Voiesc chiar a spune ceva paradoxal, însă voi să nu vă minunați, nici să vă tulburați. Și ce voiesc a spune? Producerea sau jertfa aceeași este — chiar de ar race-o Pavel sau Petru, sau oricine altul -, aceeași este, zic, cu cea pe care Hristos a dat-o ucenicilor Săi și pe care acum o săvârșesc preoții. Cu nimic nu este mai prejos aceasta decât aceea. De ce oare? Pentru că și pe aceasta nu o sfințesc oamenii, ci Acela care a sfințit-o și pe aceea.

Căci precum cuvintele pe care Hristos Dumnezeu le-a grăit aceleași sunt, pe care și preotul le grăiește acum, tot așa și jertfa aceeași este, precum același este și botezul pe care l-a dat. Astfel deci totul este al credinței. A stat de îndată Duhul asupra lui Corneliu, fiindcă încă mai dinainte a arătat cele ce se cuveneau și, pe lângă acestea, a avut și credință. Și acesta este trupul lui Hristos, ca și acela, iar cel ce-și închipuie că acesta este mai prejos de acela nu știe că Hristos este de față și acum, că și acum lucrează.

Știind deci acestea, pe care nu întâmplător vi le-am spus, ci ca să vă îndreptăm cugetarea și să facem a vă găsi într-o mai mare siguranță pe viitor, vă rog să țineți seama de cele vorbite. Dacă noi auzim pururea, dar nu îndeplinim niciodată, nu avem nici un folos din cele vorbite. Să luăm bine aminte, să fim cu mare băgare de seamă la cele vorbite, să le scriem, așa-zicând, în cugetul nostru, să le avem lipite de conștiință și necontenit să înălțăm slavă Tatălui și Fiului, și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA III - 2Timotei

din “Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon”

Ține dreptarul cuvintelor sănătoase pe care le-ai auzit de la mine, cu credința și cu iubirea ce este în Hristos Iisus. Comoara cea bună ce ți s-a încredințat, păzește-o cu ajutorul Sfântului Duh, Care sălășluiește întru noi. Tu știi că toți cei din Asia s-au lepădat de mine, între care Fighel și Ermogben. Domnul să aibă milă de casa lui Onisiior, căci de multe ori m-a însullețit și de lanțurile mele nu s-a rușinat, ci venind în Roma, cu multă osârdie m-a căutat și m-a găsit. Să-i dea Domnul ca, în ziua aceea, el să afle milă de la Domnul. Și cât de mult mi-a slujit el în Efes, tu știi prea bine. (II Timotei 1, 13-18)

Nu numai prin scrisori arăta ucenicului ce trebuia să facă, ci și prin vorbe. Și dacă aceasta a învederat-o de multe ori și în alte împrejurări, zicând: „... nici de vreun cuvânt, nici de vreo scrisoare ca pornită de la noi” (II Tesaloniceni 2, 2), cu atât mai mult aici. Deci, să nu ne închipuim că toate cele privitoare la învățătură sunt spuse cu vreunele lipsuri, căci multe i-a predat lui și nescrise, adică prin viu grai, ceea ce, aducându-i aminte, zice: „dreptarul cuvintelor sănătoase pe care le-ai auzit de la mine.

Ce vrea să spună el aici? „Precum aş fi imprimat ție icoana virtuții și a tuturor celor plăcute lui Dumnezeu pe ceva zugrăvit, ca și cum aş fi introdus în sufletul tău regulă, prototip și condiții de viață. Acestea deci să le ai. De ai voi sau ai avea nevoie de ceva din cele ale credinței, din ale dragostei sau din ale înțelepciunii, de acolo ia-ți exemplele. Nu vei avea nevoie să cauți la alții exemple, în timp ce pe toate le ai acolo.”

„Comoara cea nună ce ți s-a încredințat”. Cum? „Cu ajutorul Sfântului Duh, Care sălășluiește întru noi”, zice; fiindcă pentru paza atâtor lucruri mari, încredințate nouă, nu sunt de ajuns numai cele ale sunetului omenesc și ale înțelepciunii lui. De ce? Fiindcă mulți sunt furii, adânc este și întunericul. Diavolul stă de rață și uneltește, și noi nu știm în care ceas, în care timp se va arunca asupra noastră.

Deci, cum vom fi destoinici spre a ne apăra? „Prin Duhul Sfânt”, zice, adică dacă avem Duhul întru noi, dacă stă de față, dacă nu vom alunga harul de la noi. „De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc; de n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o păzește” (Psalmi 126, 1). Acesta este zidul, aceasta este scăparea, aceasta, cetatea cea puternică. Însă, dacă (Dumnezeu) o locuiește și o păzește, de ce mai era nevoie de poruncă? Ca să stăpânim, ca să avem acest Duh, ca să-L păstrăm și să nu-L alungăm prin fapte urâte.

După aceea explică ispitele, nu cu scopul de a-l umili pe ucenic, ci de a-l stârni, ca nu cumva și el să cadă în asemenea ispite, ca să nu fie cuprins de nemulțumire, ci să aihă privirea ațintită spre dascălul său și să-și aducă aminte de toate cele ce i s-au întâmplat lui.

Deci, ce spune? Deoarece era natural ca, fiind apostolul prins (arestat), să fie părăsit de ai săi și să nu se bucure de compasiune, nici de ajutor sau sprijin, ci să fie părăsit chiar de înșiși credincioșii săi, ascultă ce spune: „Tu știi că toți cei din Asia s-au lepădat de mine”. Erau atunci în Roma mulți din părțile Asiei, „și totuși nimeni nu a stat pe lângă mine, zice, nimeni nu m-a cunoscut, ci toți au fost străini de mine”. Și privește filo-sofia sufletului său, căci a spus numai faptul, dar nu i-a blestemat. Pe cel ce l-a ajutat l-a și lăudat, și-i dorește mii de bunuri, iar pe cei indiferenți nu i-a blestemat, ci doar zice: „între care Fighele și Ermoghen”.

„Domnul să aibă milă de casa lui Onisifor, căci de multe ori m-a însuflețit și de lanțurile mele nu s-a rușinat, ci, venind în Roma, cu multă osârdie m-a căutat și m-a găsit”. Privește cum peste tot el pune numai necinstea suferită, iar nu primejdia, ca nu cumva să se sperie Timotei, deși situația era încărcată de primejdii. Căci își atrăsese mânia lui Nero, apropiindu-și pe unul ce îi era deținut. „Ci încă venind în Roma”, zice, „nu numai că n-a fugit de a se întâlni cu mine”, ci „cu multă osârdie m-a căutat, și m-a găsit. Să-i dea Domnul ca, în ziua aceea, el să afle milă de la Domnul. Și cât de mult mi-a slujit el în Eres, tu știi prea bine”.

Astfel trebuie să fie credincioșii, ca nici de frică să nu fie împiedicați, nici de vreo amenințare, nici de rușine, ci să conlucreze și să sară în ajutor ca pe timp de război. Căci nu atât celor în primejdii le vor face bine, pe cât lor, făcându-se părtași cu aceia în încercările ce le vor aduce cununi. De pildă, cineva dintre cei devotați lui Dumnezeu pătimește multe rele și se luptă cu multă stăruință, iar tu încă n-ai fost atras spre acea luptă; ei bine, îți este cu putință și ție dacă vei voi — chiar fără să intri în cursă — să te faci părtaș cununilor ce-l așteaptă pe acela: dacă ești de față, dacă mângâi, dacă îndemni, dacă stârnești.

Și cum că așa este, ascultă ce spune apostolul în alt loc, scriind: „Bine ați făcut că ați împărtășit cu mine necazul”, și iarăși: „Pentru că și în Tesalonic, o dată și a doua oară, mi-ați trimis ca să am cele trebuincioase”. (Filipeni 4, 14, 16) Și cum s-au răcut părtași cu el în necazurile lui cei ce lipseau? Cum? „Pentru că mi-ați trimis, zice, cele trebuincioase mie, o dată și a doua oară.”

Și iarăși, vorbind despre Epafrodit, zice: „Fiindcă pentru lucrul lui Hristos a mers până aproape de moarte, punându-și viața în primejdie, ca să împlinească lipsa voastră în slujirea mea”. (Filipeni 2, 30) Precum se petrece și cu împărații, că nu numai cei ce se luptă (în război) se împărtășesc de cinste din partea lor, ci chiar și cei ce păzesc lucrurile (soldaților); și încă nu oricum, ci de multe ori se învrednicesc de aceleași daruri, deși ei nu poartă arme, nici nu au mâinile însângerate, ba poate nici măcar nu i-au privit pe luptători; tot așa și cu cei ce ajută în timp de necazuri. Că acela care-l ajută pe luptătorul lipsit poate de brană, cel ce stă de față, cel ce mângâie cu vorba, acela care-l aduce orice altă slujbă este egal cu cel ce se luptă.

Să nu ți-l închipui pe Pavel ca luptător, pe el, zic, cel nebiruit, ci pe un altul, dintre cei mulți, care poate nu s-a bucurat de multă mângâiere, care poate nu ar fi stat încă (în luptă) și nu s-ar fi luptat. Astfel, cei ce stau în afara luptei devin cauză a biruinței acelora; și dacă sunt cauza biruinței lor, desigur că vor fi părtași și cununilor câștigate de ei în urma biruinței.

Și ce este de mirare dacă cineva, împărtășindu-se cu ostenele celor vii, se învrednicește de aceleași cununi ca și cei ce se luptă? Fiindcă este cu putință de a se împărtăși până și de cununile celor ce deja s-au mutat de la noi, celor deja încununați, celor care nu au nici o nevoie acum de ajutor.

Căci ascultă-l pe Pavel, care spune: „Faceți-vă părtași la trebuințele sfinților”. (Romani 12, 13) Dar cum poate fi cineva părtaș trebuințelor sfinților? Când îl admiră pe (acel) bărbat, când face și el ceva din cele pentru care acela a fost încununat, atunci se va învrednici și el a se împărtăși aceluiași cununi.

„Să-i dea Domnul, zice, ca, în ziua aceea, el să afle milă de la Domnul”, adică „m-a miluit, zice, și, prin urmare, va avea răsplată în acea zi înfricoșată și groaznică, când va fi nevoie de multă milă”. „Să-i dea Domnul ca el să afle milă de la Domnul.” Dar ce? Oare sunt doi Domni? Nicidecum, ci un singur Domn este pentru noi, Iisus Hristos, și un singur Dumnezeu. Aici însă, prin cele zise de apostol, cei ce suferă de boala lui Marcion saltă de bucurie; dar, să afle ei că aceasta este obișnuința Scripturii și în multe locuri vei găsi că Scriptura întrebuințează modul acesta de exprimare, când vorbește despre cineva. „A spus, zice, Avraam, că nu va intra Avraam” sau altceva de acest fel. Și nici n-a spus: „Să-i dea lui Domnul altceva”, ci milă.

**DESPRE JUDECATĂ. LĂCOMIA SE JUDECĂ NU DUPĂ MĂRIMEA EI,
CI DUPĂ INTENȚIE. NU TREBUIE A CERCETA PĂCATELE
ALTORA, CI PE ALE NOASTRE**

Deci, dacă Onisifor, care s-a predat pe sineși primejdiilor, s-a mântuit prin milă, cu atât mai mult noi. Căci grozave sunt răspunderile ce le vom avea, iubiților, și au nevoie de multă iubire de oameni, ca nu cumva să auzim acel cuvânt înfricoșat: „Niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Depărtați-vă de la Mine cei ce lucrați fărădelegea” (Matei 7, 23); ca nu cumva să auzim iarăși: „Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care este gătit diavolului și îngerilor lui” (Matei 25, 41); ca să nu auzim că „între noi și voi s-a întărit prăpastie mare” (Luca 16, 26); ca să nu auzim iarăși: „legați-l de picioare și de mâini și aruncați-l în întunericul cel mai din afară” (Matei 22, 13); ca să nu auzim acel cuvânt înfricoșător: „Slugă vicleană și leneșă” (Matei 25, 26), căci înfricoșător și grozav este tribunalul acela, iubiților, deși Dumnezeu este blând, deși este milostiv, căci se numește Dumnezeu îndurător, Dumnezeu mângâierii și este bun ca nimeni altul, blând și mult milostiv, și nu voiește moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu.

Deci, cum de ziua aceea va fi încărcată de frică și de atâta groază? Râu de foc va curge înaintea feței Lui, cărți ale faptelor noastre se vor deschide. Acea zi va fi ca un cuptor aprins, îngerii vor trece în toate părțile și multe locuri arzătoare vor fi pregătite. Cum atunci este iubitor de oameni? Cum este milostiv? Cum este bun? Iubitor de oameni este și așa, ba încă din aceasta mai cu seamă se arată măreția iubirii Lui de oameni. Căci pentru aceea ne deșteaptă frica, pentru ca, stârnindu-ne prin toate acestea, să ne înfierbântăm de dorul de a câștiga împărăția Lui.

Însă, tu privește cum el nu mărturisește despre Onisifor într-un mod oarecare, ci cu precizie: „de multe ori m-a însuflețit”, adică „fiind doborât, fiind obosit de necazuri, precum luptătorul cel doborât de arșiță, m-a ajutat a-mi redobândi puterile, zice, și m-am întremat”. „Și cât de mult mi-a slujit el în Eres, tu știi prea bine”, „și nu numai în Eres, zice, ci și aici”. Astfel trebuie a fi cel ce privegnează și este treaz, căci nu numai o dată sau de două ori, ci în toată viața lui trebuie a lucra. Că, după cum trupul nostru are ființa unei vieți complete nu numai o dată hrănindu-l, ci având nevoie de hrană zilnică, tot asemenea în viața noastră avem nevoie și de multă milă, iar iubitorul de oameni Dumnezeu toate le face pentru păcatele noastre — deși nu are nevoie — numai ca să ne mântuiască.

Pentru aceea ne-a spus toate acestea și ni le-a povestit nu numai prin vorbe, ci ne-a încredințat și prin fapte. Cuvintele Lui sunt demne de credință, însă, ca nu cumva să-ți încnippi că sunt numai o amenințare sau vreo exagerare, adaugă și o deplină încredințare din fapte. Cum? Punând înaintea noastră atât pedepsele particulare cât și pe cele obștești.

Și ca să afli din chiar laptele petrecute, odată, de pildă, l-a pedepsit pe faraon, altă dată, prin potopul acela, a pricinuit pierderea generală, iar altă dată prin ioc i-a pedepsit pe cei răi.

Dar chiar și astăzi îi vedem pe mulți răi pedepsiți și răspunzând de păcatele lor, ceea ce este o pildă a gheenei. Pentru ca nu cumva să dormim sau să trândăvim, sau să ne înșelăm cu vorbele, apoi prin rapte ne amintește și ne stârnește, arătându-ne chiar aici judecata, răspunderea și pedeapsa.

Apoi, dacă chiar și printre oameni există o mare preocupare pentru dreptate, oare la Dumnezeu, Care pe toate le-a legiferat, să nu fie nici o vorbă despre acestea? Și cum s-ar putea crede? Fiindcă și în casă, și în târg, și pretutindeni sunt judecăți. În casă, de pildă, stăpânul judecă slugile în fiecare zi și le cere socoteală pentru greșelile lor, pedepsindu-i pe unii, iar pe alții iertându-i. Pe câmp, de asemenea, lucrătorul de pământ și femeia sa se judecă în fiecare zi. Pe corăbii, la fel, căpitanul judecă, în tabără, generalul îi judecă pe ostași și, în fine, în multe afaceri s-ar putea afla judecăți. În meșteșuguri, dascălul judecă pe ucenic.

Cu un cuvânt, și particular, și public toți se judecă unii pe alții și nicăieri nu am vedea neglijându-se ideea de dreptate, ci, din contră, pe toți și pretutindeni dând seamă de cele făcute. Apoi, dacă aici căutarea dreptății este atât de răspândită, prin cetăți și prin case, oare, acolo, unde „dreapta Ta este plină de dreptate” (Psalmi 47, 9) și „dreptatea Ta ca munții lui Dumnezeu” (Psalmi 35, 6), acolo, zic, să nu fie nici o vorbă de dreptate? Și cum e cu puțință ca Dumnezeu, judecătorul cel drept, puternic și îndelung-răbdător să îngăduie aceasta, și să nu ceară răspundere? Și tocmai aici găsești cauza. Îndelung-răbdător înseamnă că îndelung rabdă trăgându-te spre pocăință, iar dacă tu stăruiești în păcat, „după învârtoșarea ta și după inimă ta nepocăită, îți aduni mânie în ziua mâniei”. (Romani 2, 5)

Dacă este drept deci El răsplătește după vrednicie și nu-i trece cu vederea sau îi lasă nepedepsiți pe cei care au făcut rele. Dacă este puternic, și după moartea omului răsplătește, adică în învierea morților, căci aceasta este urmarea puterii Lui. „Și îndelung-răbdător”, zice. Dacă este îndelung-răbdător, să nu ne tulburăm, nici să zicem: „de ce nu pedepsește aici?” Apoi, dacă ar fi așa, dacă în fiecare zi ne-ar cere răspuns pentru cele ce Îi greșim, ar dispărea neamul nostru omenesc, căci nici o zi nu este curată de păcate, ci Îl supărăm întruna cu fapte, fie ele mari, fie mici.

Așa că, dacă îndelunga Lui răbdare și bunătate nu ar fi mare către noi și nu ne-ar da timp de pocăință, ca să ne dezbrăcăm de păcate, fiecare din noi nu ar putea ajunge nici la al douăzecilea an al vieții sale. Dacă fiecare din noi ar intra cu cunoștință dreaptă în cele făcute de el și, punându-și la mijloc întreaga sa viață, ar observa-o cu băgare de seamă, ar vedea dacă nu cumva este vrednic de mii de pedepse și de osânde. Și când el se neliniștește și zice: „de ce cutare nu este pedepsit, deși are cu sine mii de păcate?”, să se gândească la ale sale și îi va conțeni neliniștea. Acelea i se par mari, fiindcă s-au petrecut poate în lucruri mari și văzute de toți, dar dacă și le-ar cerceta pe ale sale, poate că va găsi mai multe și mai mari.

Căci a se lăcomi cineva și a fura este același lucru, fie că ar fi vorba de argint, fie de aur - căci amândouă acestea sunt zămislite de același cuget — și, de ai furat ceva cât de mic, nu te vei da în lături de a fura și ceva mare, iar dacă nu se întâmplă, apoi aceasta nu vine din cauza ta, ci din cauza împrejurărilor. Săracul care-l nedreptățește pe cel mai sărac decât el, dacă ar putea, desigur că nu l-ar trece cu vederea nici pe cel bogat, așa că faptul acesta este rezultatul slăbiciunii aceluia, iar nu al intenției acestuia.

„Cutare stăpânește, zici tu, și răpește cele ale supușilor lui.” Și tu nu răpești? Spune-mi! Să nu zici că acela răpește talanți de aur, iar tu numai zece oboli, fiindcă și cei ce aruncau în cutia pentru milostenie, unii aruncau aur, iar văduva doi bani, și cu nimic n-a fost mai prejos decât aceia. Pentru ce? Fiindcă aici se judecă intenția, și nu ceea ce a dat. După aceea, când e vorba de milostenie tu ceri ca Dumnezeu să pedepsească și cu nimic să nu Se arate îngăduitor, iar cu

lăcomia să nu facă așa? Și cum s-ar putea aceasta? Precum aceea care a aruncat doi bani în cutie, cu nimic n-a fost mai prejos decât ceilalți în privința intenției, tot așa și tu dacă vei fura chiar numai doi bani, cu nimic n-ai să fii mai bun decât aceia, ba încă dacă s-ar putea spune și ceva minunat este că tu te lăcomești mai mult decât aceia.

Că, dacă cineva ar preadesfrâna cu femeia împăratului sau cu a săracului, sau cu a argatului său este deopotrivă preadesfrânat, căci păcatul aici nu se judecă după deosebirea persoanelor, ci după răutatea intenției celui ce a făcut aceasta, tot așa și aici. Ba mai mult încă, căci eu l-aș numi preadesfrânat mai degrabă pe cel care preadesfrânează cu oricine, decât pe cel ce desfrânează cu împărăteasa chiar, fiindcă aici poate l-a atras bogăția sau frumusețea, sau multe altele, pe când acolo nimic din acestea, așa că acela mai cu seamă este desfrânat.

Și iarăși: eu l-aș numi bețiv mai cu seamă pe cel care întrebuințează vin prost și stricat în băutură; tot asemenea îl numesc lacom și pe cel ce nu le disprețuiește nici pe cele mici. Căci cel ce le răpește pe cele mari poate că le va disprețui pe cele mici, în timp ce, dacă le răpește pe cele mici, pe cele mari desigur că nu le va disprețui; așa că, mai cu seamă acesta este tâlhar. Fiindcă Cel ce nu disprețuiește argintul, cum ar putea disprețui aurul?

Așa că, atunci când noi îi acuzăm pe cei ce ne stăpânesc, să ne gândim la ale noastre și ne vom găsi pe noi înșine și furând, și lăcomindu-ne mai mult decât aceia, dacă nu cu fapta, cel puțin cu intenția, de vom judeca precum trebuie a judeca. Căci spune-mi: dacă cineva ar răpi cele ale săracului, iar un altul ar răpi cele ale bogatului, oare nu vor fi pedepsiți deopotrivă amândoi? Dar ce? Oare criminalul nu este deopotrivă criminal, dacă l-ar ucide pe un sărac sau pe un bogat?

Când deci zicem că unul a răpit ogorul altuia, să ne gândim la ale noastre, și astfel nu-i vom mai judeca pe alții și nu ne vom mai scandaliza că nu vine asupra lor judecata lui Dumnezeu, iar în același timp vom admira și îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu și vom fi mai leneși în lucrarea celor rele. Căci, când ne vom vedea și pe noi răspunzători de aceleași fapte, nu ne vom mai tulbura, ci ne vom depărta de păcate, și astfel ne vom învrednici de bunătățile viitoare întru Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IV - 2Timotei

din "Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon"

Tu deci, fiul meu, întărește-te în harul care e în Hristos Iisus, și cele ce ai auzit de la mine, cu mulți martori de față, acestea le încredințează la oameni credincioși, care vor fi destoinici să învețe și pe alții. Șuieră împreună cu mine, ca un bun ostaș al lui Hristos Iisus. Nici un ostaș nu se încurcă cu treburile vieții, ca să fie pe plac celui care strânge oaste. Iar când se luptă cineva, la jocuri, nu ia cununa dacă nu s-a luptat după legile jocului. Cuvine-se ca plugarul care se ostenește să mănânce el mai întâi din roade. Înțelege cele ce-ți grăiesc, căci Domnul îți va da pricepere în toate. (II Timotei 2, 1-7)

Mare curaj dă ucenicului faptul că dascălul, fiind primejduit a naufragia pe mare, totuși a știut să scape; căci la urmă își va închipui că nu din cauza neștiinței ar putea să cadă și el în necazuri, ci din cauza naturii lucrurilor, iar aceasta nu e puțin lucru pentru mângâierea sufletului său. Mare îndemn apoi aduce și căpitanului pe timp de război faptul de a-l vedea pe general rănit și iarăși însănătoșit. Tot așa și credincioșilor le aduce mare curaj faptul de a-l vedea pe apostol pătîmind marile rele, că, dacă n-ar fi așa, desigur că nici apostolul nu și-ar fi povestit suferințele.

Deoarece Timotei, auzind că acela care poate face lucruri atât de mari, că acela care stăpânește lumea întreagă se găsește în captivitate și în necazuri, și nu se rușinează, nici nu se tulbură fiind părăsit de ai săi, cîiar și el (Timotei) de ar pătîmi acestea, nu ar mai considera acest fapt ca rezultat al neputinței omenești — și nici că, dacă este ucenic și mai mic decât Pavel, el n-ar ar putea pătîmi ceea ce și dascălul său a pătîmit —, ci că toate acestea s-au petrecut prin forța împrejurărilor (din desfășurarea firească a lucrurilor).

De altfel, și Pavel de aceea povestește necazurile sale, ca astfel să-l întărească pe Timotei. Cum că aceasta o avea în vedere povestindu-și necazurile și încercările sale, a adăugat: „Tu deci, fiul meu, întărește-te în nărui care e în Hristos Iisus”. Dar ce spui, Pavele? Ne întărești pe noi prin frică? Ne-ai spus că ai fost legat, că te găsești în necazuri și că toți te-au părăsit, și, după ce ne-ai încredințat că fiind chiar părăsit de unii, totuși n-ai pătîmit nici un rău, cum de adaugi: „Tu deci, fiul meu, întărește-te în harul care e în Hristos Iisus”? „Cu drept cuvânt — răspunde el —, căci mai cu seamă acestea vă întăresc pe voi, decât acelea. Că dacă eu, Pavel, pătînesc acestea, apoi cu atât mai mult voi sunteți datori a suferi astfel; dacă dascălul vostru suferă, cu atât mai mult voi, ucenicii.”

Și cu multă dragoste părintească îl îndeamnă, numindu-l fiu, și nu oricum, ci „fiul meu”. „Dacă ești fiu, zice, imită-l pe tatăl tău. Dacă ești fiu, întărește-te în cele ce am spus, și mai cu seamă nu numai prin cele povestite, ci și prin harul lui Hristos: „Întărește-te în harul care e în Hristos Iisus”, zice; adică prin harul lui Hristos Iisus; adică: „stai cu bărbăție; știi cum să te aperi”. De altfel, și în altă parte zicînd el: „Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sînge lui” (Efeseni 6, 12), n-a vorbit doar cu scopul de a-i descuraja, ci de a-i stărni. „Fii treaz, zice, priveghează, ai harul Domnului care te ajută și se luptă împreună cu tine, și deci cu multă bunăvoință și cu multă dragoste fă și tu cele ce ți se cuvin a face.”

„Cele ce ai auzit de la mine, cu mulți martori de față, acestea le încredințeză la oameni credincioși.” Credincioși, zice, iar nu iscoditori, nu raționaliști; credincioși, zice, care n-au trădat propovăduirea Evangheliei. „Ce ai auzit”, zice, iar nu ceea ce ai cercetat tu, ceea ce ai cernut, ceea ce ai discutat, căci „credința este din auzire, zice, iar auzirea prin cuvîntul lui Hristos”. (Romani 10, 17) Și ce vrea să zică prin: „cu mulți martori de față”? E ca și cum ar fi zis: „nu le-ai auzit pe ascuns sau pe furiș, ci fiind mulți de față și cu curaj”. Și n-a zis doar: „spune-le acestea”, ci: „încredințeză-le”, ca și cum parcă e vorba de vistieria împărătească, care trebuie a fi încredințată și pusă în siguranță.

Iarăși îl înspăimîntă pe ucenic, atât prin cele de mai înainte cât și prin cele de mai jos. Prin expresia: „încredințeză-le”, el nu-i înțelege numai pe cei credincioși, căci ce folos dacă tu ești credincios, iar altora nu ești în stare a le împărtăși învățătura Evangheliei? Ce folos vei avea, dacă tu poate că nu vei trăda credința, însă nici nu ești în stare de a-i face și pe alții credincioși?

De aceea dascălul trebuie a avea cu sine aceste două însușiri: a fi și credincios, a fi și didactic, adică învățător. Pentru aceea și zice apostolul: „care vor fi destoinici să învețe și pe alții”.

„Suferă împreună cu mine, ca un bun ostaș al lui Hristos Iisus”. Vai! cât de mare este demnitatea aceasta, de a fi ostaș al lui Hristos! Gândește-te la împărații pământești și cum cei din oastea lor consideră această slujire drept ceva mare și însemnat. Deci, dacă datoria ostașului este de a pătimi pentru împărat, apoi a nu pătimi nu este faptul unui ostaș. Așa că nu trebuie a se neliniști când el pătimește, căci aceasta este datoria ostașului, ci să se neliniștească atunci când el n-ar pătimi.

„Nici un ostaș nu se încurcă cu treburile vieții, ca să fie pe plac celui care strânge oaste.” Acestea sunt spuse către Timotei, însă printr-însul sunt spuse către orice dascăl sau ucenic. Nimeni deci din cei ce au vreo episcopie (vreo priveghere, vreo demnitate) să nu judece ca nevrednice de sine auzind acestea, ci să le judece ca nevrednice de sine de a le face. „Iar când se luptă cineva, la jocuri, nu ia cununa dacă nu s-a luptat după legile jocului.”

Dar ce vrea să zică „dacă nu se luptă după legile jocului”? Anume, că nu e de-ajuns numai de a intra în luptă și nici numai dacă și-a uns trupul cu untdelemn pregătindu-se de luptă sau numai că s-a încâlcit în luptă, ci dacă nu va păzi întreaga lege a luptelor și legea mâncării, și legea prudenței și a demnității, precum și legea exercițiilor de luptă, și, în rine, dacă nu va avea în vedere tot ceea ce se cuvine luptătorilor, niciodată nu se va încununa. Și privește înțelepciunea lui Pavel, căci a amintit de lupte și de ostași, pe de o parte spre a fi gata de ucideri, omoruri și sânge, iar pe de alta spre a suferi cu răbdare și cu bărbăție orice, ca astfel veșnic să se găsească în exercițiu și gata de luptă.

„Cuvine-se ca plugarul care se ostenește, zice, să mănânce el mai întâi din roade.” Mai sus a vorbit cu exemple de la sine, iar după aceea cu exemple de la dascăl; aici însă vorbește cu exemple ce se petrec în viața obștească, cu exemple de la luptători, de la ostași, și pune alături și premiile, pe de o parte spre a plăcea celui ce strânge oștire, iar pe de alta spre a se încununa.

Oferă încă și al treilea exemplu, ceea ce mai cu seamă îi convine lui, căci exemplul ostașului și al luptătorului este potrivit și celor stăpâniți, celor mici, iară exemplul plugarului se potrivește dascălului. Nu numai ca ostaș trebuie a se lupta, nici numai ca luptător, ci și ca plugar trebuie a se osteni pentru cei de sub el. Plugarul nu se îngrijește numai de ale sale, ci și de roade, și de pământ, adică și plugarul are nu o mică răsplată în urma ostenelelor sale. Aici arată și că Dumnezeu de nimic nu este lipsit, arată și răsplata învățăturii, a spus în același timp și un lucru comun.

„Precum, zice, plugarul nu în zadar se ostenește, ci mai înainte de alții el se bucură de ostenelele sale, tot așa se petrece și cu dascălul.” Sau că aceasta o spune aici apostolul, sau că vorbește despre dascăli spre a fi prețuiți. Dar nu are nici un sens; căci cum așa? Când el nu a spus simplu plugar, ci: „plugarul care se ostenește”, și nici n-a spus: „care muncește”, ci cel care se obosește muncind. Aici vorbește așa pentru ca nimeni să nu se neliniștească pentru întârzierea răsplății, „căci, zice, deja te bucuri de acea răsplată” sau că răsplata este poate chiar în însăși osteneala lui.

Deci, după ce a pus de față exemplele cu ostașii, cu luptătorii, cu plugarii și totul în fine într-un mod enigmatic, și că: „nimeni nu se încununează, de nu se va lupta după lege”, și că: „Cuvine-se ca plugarul care se ostenește să mănânce el mai întâi din roade”, la urmă a adăugat: „Înțelege cele ce-ți grăiesc, căci Domnul îți va da pricepere în toate”. Pentru aceea deci el le-a spus toate acestea în formă de parabolă și ca proverbe.

Apoi iarăși, arătându-și iubirea lui cea părintească, nu încetează de a-l îndemna pe Timotei, temându-se pentru el ca un fiu al său adevărat, și zice: Adu-ți aminte de Iisus Hristos, Care a înviat din morți, din neamul lui David, după Evanghelia mea, pentru Care sufăr până și lanțuri ca un făcător de rele. (2, 8-9) Dar de ce oare pomenește aici de Hristos? O spune aceasta adresându-se ereticilor, în același timp și pe el deșteptându-l și arătându-i folosul ce ar putea trage din pătimirile suferite, căci însuși dascălul nostru Hristos, prin patima suferită, a doborât moartea. „Aceasta să ți-o amintești, zice, și vei avea o mare mângâiere.” „Adu-ți aminte de Iisus Hristos, zice, Care a înviat din morți, din neamul lui David.” Deja de pe atunci au început unii a răsturna iconomia lui Dumnezeu, simțindu-se parcă rușinați de măreția iubirii de oameni a lui Dumnezeu, căci binefacerile cu care ne-a miluit Dumnezeu au fost așa de mari, încât chiar și oamenii se rușinează a le atribui lui Dumnezeu, și se îndoiesc a crede că S-a umilit atât de mult.

„După Evanghelia mea”, zice. Pretutindeni spune aceasta în epistole, zicând: „după Evanghelia mea”, fiindcă trebuia a se încrede într-însul Timotei și fiindcă și alții erau care evanghelizau altele. „Pentru Care sufăr până și lanțuri, zice, ca un făcător de rele.” Iarăși îl mângâie punându-se pe sine înainte, iarăși îl îndeamnă. Și ce pagubă ar fi fost ca apostolul să fie silit de a-l povățui prin aceste două lucruri? Căci ce folos dacă l-ai arăta pe dascăl pătimind, însă întru nimic folositor?

Deci, unde este folosința lui și cu ce s-a făcut minunat? Dar cuvântul lui Dumnezeu nu se leagă, zice. „Dacă am fi ostași lumești sau dacă am purta un război lumesc, zice, poate că legăturile acestea, care leagă mâinile, ar avea vreo putere, dar acum Dumnezeu astfel ne-a botărât și ne-a pus pe noi, încât întru nimic să nu fim biruiți. Ne sunt legate mâinile, dar nu limba, căci limba nimeni nu o poate lega, ci numai teama și necredința; și dacă acestea nu le avem, chiar de am fi legați peste tot, totuși propovăduirea cuvântului nu se poate lega. De pildă: dacă l-ar lega cineva pe plugar, ar putea împiedica semănarea câmpului, fiindcă seamănă cu mâinile, pe când dacă îl vei lega pe dascăl, cuvântul nu i l-ai împiedicat, fiindcă el seamănă cu limba, iar nu cu mâna.

Cuvântul nostru nu poate fi supus legării, căci pe când noi suntem legați, el se dezleagă și fuge. Cum așa? Apoi iată că, și legați fiind, noi propovăduim. Aceasta să fie ca îndemn celor dezlegați, că, dacă noi fiind legați propovăduim, apoi cu atât mai mult trebuie a face aceasta voi, cei dezlegați. Ai auzit că eu pățimesc acestea ca un făcător de rele, dar tu nu te întrista, căci mare este minunea. Eu, cel legat, fac lucrul celor dezlegați; eu, cel legat, îi întrec pe toți; eu, legatul, i-am biruit pe cei ce m-au legat. Căci cuvântul este al lui Dumnezeu, iar nu al nostru, și legăturile omenești nu vor putea încătușa cuvântul lui Dumnezeu.

De aceea toate le rabd, pentru cei aleși, zice, ca și ei să aibă parte de mântuirea care este întru Hristos Iisus și de slava veșnică. (2, 10) Iată aici și o altă îndemnare, că „nu pentru mine, zice, ci pentru voi le rabd pe toate. Îmi era cu puțință a viețui fără primejdii; dacă m-aș fi gândit la ale mele, îmi era cu puțință a nu pătimi nimic din acestea, însă acum toate le rabd pentru mântuirea

altora. Pentru ce, dar, pătimesc acestea? Pentru binele străinilor, pentru ca alții să se bucure de viața veșnică”. Și ce le vestește? N-a spus simplu: „pătimesc pentru aceștia sau aceia”, ci: „pentru cei aleși”, dând a înțelege prin aceasta că, dacă Dumnezeu i-a ales, apoi noi trebuie a pătimi totul pentru ei.

„Ca și ei să aibă parte de mântuire.” Expresia: „ca și ei” este pusă ca și cum ar fi zis: „și noi, căci pe noi ne-a ales Dumnezeu. Precum Dumnezeu a pățimit pentru noi, tot așa și noi pățimim pentru aceia, așa că faptul este ca răsplată, iar nu ca har din parte-ne. Din partea lui Dumnezeu desigur că a fost har, căci mai înainte de a face noi binele, El ne-a făcut nouă bine, însă din partea noastră este răsplată, căci mai înainte de a lua plata de la Dumnezeu, pățimim pentru aceștia”. „Ca și ei să aibă parte de mântuire.” Ce spui? Care mântuire? Cel ce încă nu este pricinuitor mântuirii proprii, ci este pierdut poate să fie pricinuitor mântuirii altuia?

De aceea a și adăugat: „nu mântuirii acesteia, zice, ci celei „care este întru Hristos Iisus” - adevăratei mântuirii - „și de slava veșnică”. Cu durere sunt cele prezente, dar numai pe pământ; triste sunt cele de față, însă sunt vremelnice. Sunt încărcate de necaz și durere, însă numai astăzi și mâine. Cele cu adevărat bune nu sunt astfel, ci veșnice, ci în ceruri. Aceea este cu adevărat slavă, iar aceasta de aici este necinste.

ADEVĂRATA SLAVĂ, ȘI ÎN VEACUL DE FAȚĂ, ȘI ÎN CEL VIITOR, NUMAI SFINȚII O AU. DESPRE SLAVA APOSTOLULUI ȘI CEA A LUI NERO

Ai văzut, iubitele, că nu există slavă pe pământ, ci adevărata slavă este în ceruri. Deci, dacă voiește cineva a fi slăvit, primească a fi necinstit.

Dacă voiește cineva a se bucura de liniște, primească a fi neliniștit și tulburat.

Dacă voiește cineva a se desfăta veșnic și a fi lăudat, disprețuiască-le pe cele trecătoare. Cum că necinstea este slavă, iar slava de aici necinste, haideți ca după putere să vă reprezentăm aceasta, ca astfel să vedem adevărata slavă.

Pe pământ nu se poate cineva slăvi, iar de voiești a fi slăvit, prin necinste vei căpăta aceasta. Și acum, hai să examinăm faptul acesta asupra a două persoane: Nero și Pavel. Acela avea slava lumii, iar acesta, necinstea. Cum? Acela era tiran, multe rele tăcând, trofee din războaie aducând, bogății curgându-i de pretutindeni, armate nesfârșite, cea mai mare parte a lumii supusa lui, cetatea împărătească supusă, întregul Senat plecându-i-se la picioare, și chiar împărățiile. Pleca totdeauna îmbrăcat strălucit, iar când trebuia să iasă înarmat, ieșea totdeauna înarmat cu arme aurite și bătute în pietre prețioase, și când era timp de pace, el se găsea totdeauna îmbrăcat cu porfiră împărătească. Mulți păzitori avea pe lângă el și mulți aghiotanți.

Pe pământ și pe mare auzea zicându-i-se stăpân, autocrator, August, Cezar, împărat și alte nume de acest fel, pe care le inventa lingușirea, și, în fine, nimic nu-i lipsea spre a fi slăvit, ci atât înțelepții cât și puternicii, ba chiar și regii tremurau de frica lui, fiindcă se spunea că de altfel era

și brutal, și crud. Acesta voia a fi și Dumnezeu, iar pe idoli pe toți îi disprețuia, La până și pe Dumnezeu cel mai presus de toate, și cerea a ri adorat el ca Dumnezeu.

Și ce poate fi mai bun ca această slavă? Sau, mai bine zis, ce poate fi mai rău ca această necinste? Nu știu însă cum, sub puterea adevărului, m-a luat gura pe dinainte și s-a pronunțat mai înainte de judecată. Acum însă să cercetăm lucrul după părerea celor mulți, după părerea necredincioșilor, după lingușire. Ce poate fi mai mare în slavă, decât faptul de a se crede pe sine Dumnezeu? Mare necinste cu adevărat, ca fiind cineva om, să turbeze atât de mult și să cugete astfel de lucruri. Dar noi, acum, să cercetăm lucrul după părerea celor mulți. Nimic deci nu lipsea slavei acesteia omenești, și Nero cerea a fi adorat de toți ca Dumnezeu.

Dar acum, dacă credeți, haideți să-l punem lângă el și pe Pavel. Omul acesta era cilician — și câtă deosebire este între Cilicia și Roma, toți știu -, curelar cu meșteșugul, sărac, lipsit de înțelepciunea din afară, știind numai ebraica, limbă disprețuită de toți, și mai cu seamă de italieni. Căci aceștia nu doar disprețuiesc limba Eladei sau vreo altă limbă barbară, precum disprețuiesc limba sirienilor, iar aceasta are multe afinități cu cea ebraică. Dacă ei disprețuiesc Elada cea frumoasă și minunată, și deci și limba Eladei, apoi cu atât mai mult limba evreilor.

Era, zic, om care de multe ori a trăit în cea mai mare sărăcie, care de multe ori se culca flămând, om gol, care nu avea nici cu ce să se îmbrace. „În osteneală și în trudă, zice, în privegheri adeseori” (II Corinteni 11, 27), și nu numai aceasta, ci și în legături cu tâlharii, cu fermecătorii de morminte, cu ucigașii era pus împreună, după porunca aceluia (Nero), și era muncit ca un făcător de rele, ceea ce el însuși spune. Deci, care din acești doi este mai strălucit? Oare, nu cei mai mulți nici nu cunosc numele lui Nero, pe când pe Pavel și elinii, și barbarii, și sciții, ba până și chiar cei de la marginea pământului îl cântă și slăvesc în fiecare zi?

Dar să nu cercetăm cele de acum, ci pe cele de atunci. Cine oare era mai strălucit? Și cine era mai slăvit? Cel ce era legat cu lanț și legat era scos din temniță sau cel ce era îmbrăcat cu porfiră și ieșea din palat? Desigur că acela care era legat. Cum? Apoi acela, deși avea armată, deși ședea în fruntea tuturor îmbrăcat în veșminte strălucite, totuși nu putea face deloc ceea ce voia, pe când cel legat și luat ca făcător de rele, și îmbrăcat în haine proaste, toate le făcea cu mai multă putere. Cum, în ce fel? Acela îi zicea: „să nu semeni cuvântul evlaviei”, iar acesta îi răspundea: „nu pot suferi aceasta, căci cuvântul lui Dumnezeu nu poate fi legat.”

Și astfel cilicianul, curelarul, legatul, săracul și cel ce trăia în lipsă și-a bătut joc de cel din Roma, de cel bogat, de cel ce împărățea, de cel ce stăpânea peste toți, de cel ce procura multe la mulți și care, având atâtea armate, nimic n-a putut face lui Pavel.

Cine deci era mai strălucit? Cine, mai cinstit? Cel ce, fiind în legături, biruia sau cel ce era biruit, fiind îmbrăcat în porfiră? Cel ce sta jos și arunca săgeți sau cel ce ședea sus și era însăgetat? Cel ce poruncește și era disprețuit sau cel ce auzea porunca și nimic nu făcea din cele poruncite? Cel ce era singur și biruia sau cel ce era biruit cu mii de armate? împăratul comanda armata, iar cel legat purta trofeul contra lui.

Spune-mi deci de partea căruia ar voi cineva să fie? Să nu-mi spui de cele ce vor fi după aceasta, ci cercetează-le pe acestea de acum. De ce parte ar voi cineva să fie? De partea lui Pavel sau a lui

Nero? Nu vorbesc despre credință, căci aceasta este învederată, ci despre slava, cinstea și strălucirea lor. Dacă cineva ar fi înțelept, ar zice că de partea lui Pavel. Căci dacă a biruit este mai strălucit decât a fi biruit, atunci Pavel este cel slăvit. Și nu aceasta este lucru mare, că a biruit, ci că, găsindu-se într-o astfel de poziție, el a biruit. Căci iarăși zic și nu voi conțeni a spune aceleași: era înconjurat cu lanțuri și cu toate acestea l-a biruit pe cel ce purta pe cap diadema.

Astfel este puterea lui Hristos! Lanțul biruie coroana împărătească și mai strălucit se arată decât aceea. Cu zdrențe era îmbrăcat acest nespălat, ca unul ce locuia în temniță, și totuși pe toți îi întorcea spre lanțurile sale, mai mult decât cel îmbrăcat cu hlamidă! Pe pământ jos sta cel stăpânit și în sus căuta, și toți lăsându-l la o parte pe cel ce era purtat pe car aurit căutau spre acela!

Și cu drept cuvânt, căci a-l vedea pe împărat purtat pe car aurit era ceva obișnuit, dar a-l vedea pe cel legat vorbind cu împăratul cu atâta îndrăzneală, cu câtă se arată împăratul către un rob mișel și de plâns, aceasta cu adevărat că era ceva paradoxal și neuzit. Mulțime multă era de față, și toți erau robii împăratului. Ei bine, toți aceștia îl admirau nu pe împăratul lor, nu pe stăpânul lor, ci pe cel ce îl biruise pe împăratul și stăpânul lor, de care toți se temeau și tremurau, și singur Pavel își bătea joc de el!

Ai văzut câtă strălucire poate fi chiar și în legături? Dar după acestea, ce ar mai putea spune cineva? Fiind vorba de Nero, iată că nici măcar mormântul nu i se știe în mod sigur, pe când Pavel mai strălucit decât toți împărații stă în însăși împărăteasca cetate, unde a și învins, unde și trofeul l-a purtat în triumf. De acela chiar dacă și-ar aduce aminte cineva, își aduce aminte cu hulă și dispreț, împreună chiar și cu casnicii lui, fiindcă se spune că era desfrânat, în timp ce de Pavel toți își aduc aminte pretutindeni cu laude, și nu numai printre noi, ci și printre dușmani.

Căci, când strălucește adevărul, nici chiar dușmanii nu au motiv a fi nerușinați și, dacă poate nu-l admiră pe el pentru credință, totuși îl admiră pentru îndrăzneala, pentru bărbăția lui. Acesta în fiecare zi este încununat și laudat prin gurile tuturor din lumea întreagă, iar acela este încărcat de hule și învinovățiri. Deci, care poate fi mai strălucit?

Dar am uitat a-l lauda pe acest bărbat cu cea mai mare exactitate, și de aceea trebuie a spune ceea ce într-adevăr trebuie spus. Și care sunt acestea? Cele din ceruri. Cum va veni împreună cu împăratul cerurilor, în cel mai strălucit chip, și cum atunci Nero va sta trist și amărât. Dar dacă ți se pare că eu vorbesc lucruri de necrezut și de râs, tu singur ești de râs. Căci, dacă nu crezi celor ce vor fi, cel puțin crede de la cele ce s-au petrecut deja.

Încă nu este timpul cununilor și totuși luptătorul s-a bucurat de atâta cinste; dar încă atunci când va sosi Judecătorul, de câtă cinste nu se va bucura? Străin a fost și nemernic printre cei străini, și totuși este atât de mult admirat; dar oare când va fi printre ai săi, de ce bun nu se va bucura? Acum „viața voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu” (Coloseni 3, 3), și cu toate acestea cel mort lucrează și este cinstit mai mult decât cei vii; dar, când va veni însăși viața noastră, de ce nu se va învrednici? De ce nu se va împărtăși?

De aceea a făcut Dumnezeu ca el să se bucure de această cinste, nu doar că ar fi avut nevoie, căci, dacă în trup fiind, el disprețuia slava celor mulți, apoi cu atât mai mult când s-a izbăvit de

legăturile trupului acestuia. Și nu doar de aceea a făcut Dumnezeu ca el să se bucure de cinste, ci ca și cei ce nu vor crede în cele viitoare să fie acuzați chiar din cele prezente. Spun că va veni Pavel cu împăratul cerurilor, când va fi învierea, și că ne vom bucura de mii de bunuri.

Dar necredinciosul nu crede; prin urmare, din cele prezente va crede. Curelarul se arată mai strălucit și mai cinstit decât împăratul. Nimeni, ajungând împărat al Romei, nu s-a bucurat de atâta cinste; împăratul este aruncat afară poate din cetate, în timp ce Pavel stăpânește mijlocul cetății, ca și cum împărătește și trăiește. De la acestea deci crede și în cele viitoare. Dacă aici, unde el era alungat, unde era persecutat, se bucură de atâta cinste, dar când va veni, ce va fi?

Dacă aici, unde el era curelar, a devenit atât de strălucit, dar când va veni strălucind ca și razele soarelui, ce va fi? Dacă, după atâta înjosire, s-a bucurat de atâta măreție, dar când va veni, ce va fi? Sau e cu puțință a fugi de acele împrejurări? Pe cine oare nu stârnește faptul că acest curelar a devenit mai cinstit decât cel mai admirat dintre toți împărații? Deci, dacă aici s-au petrecut lucruri peste natură, apoi cu atât mai mult în viitor.

Crede, omule, în cele prezente, dacă nu voiești a crede în cele viitoare. Crede, omule, în cele ce se văd, dacă nu voiești a crede în cele ce nu se văd, sau, mai bine zis, crede în cele ce se văd, căci atunci vei crede și în cele ce nu se văd. Iar de nu voiești, este binevenit a spune împreună cu apostolul: „sunt curat de sângele tuturor” (Faptele Apostolilor 20, 26), căci toate le-am mărturisit vouă și nimic n-am trecut cu vederea din cele ce trebuia a vă spune. Voi singuri deci învinovați-vă pe voi înșivă și singuri vă veți hotărî pedeapsa cea din gheenă.

Iar noi, ca niște fii iubiți, să ne facem urmași ai lui Pavel nu numai prin credință, ci și prin viață. Pentru ca să ne învrednicim de slava cea cerească, să călcăm cu picioarele slava de aici. Nimic să nu ne atragă din toate cele prezente. Să disprețuim cele văzute, ca să ne bucurăm de cele cerești sau, mai bine zis, ne vom bucura și de acestea prin acelea, arară numai dacă din capul locului scopul nostru este de a ne învrednici de acelea.

Căroră fie ca să ne învrednicim cu toții, prin Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA V - 2Timotei

din “Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon”

Vrednic de crezare este cuvântul: căci dacă am murit împreună cu El, vom și învia împreună cu El. Dacă rămânem întru El, vom și împărați împreună cu El; de-L vom tăgădui, și El ne va tăgădui pe noi. Dacă nu-I suntem credincioși, El rămâne credincios, căci nu poate să Se tăgăduiască pe Sine Însuși. Amintește-le acestea și îndeamnă stăruitor înaintea lui Dumnezeu să nu se certe pe cuvinte, ceea ce la nimic nu folosește, decât la pierzarea ascultătorilor. (2, 11-14)

Mulți dintre oamenii cei mai slabi nu rezistă în fața tăriei credinței și nici nu suferă întârzierea speranței lor; ei caută numai la cele prezente și prin acestea le caracterizează pe cele viitoare. „Dacă cele de aici, zic ei, sunt moarte, munci și legături, iar Hristos zice că acestea duc la viața cea veșnică, nu ar crede cineva, ci ar putea zice: Adică cum? Când trăiesc, mor, și când mor, trăiesc? Ce vrea să însemne aceasta? Cât sunt pe pământ, nimic nu-mi fâgăduiești, iar în ceruri îmi dai? Cele mici nu le dai, iar acolo acorzi lucruri mari?”

Așadar, ca nimeni să nu cugete acestea, iată că își face cuvântul fără nici o îndoială, preîntâmpinând asemenea îndoieli și dând dovezi, căci expresia: „Adu-ți aminte de Domnul Iisus Hristos” aceasta înseamnă, că după moarte a înviat. Aici iarăși învederează acest lucru, zicând: „Vrednic de crezare este cuvântul: căci dacă am murit împreună cu El, vom și învia împreună cu El”. Cum este vrednic de crezare? „Dacă am murit împreună cu Hristos, împreună cu El vom și învia”, zice. Căci spune-mi: Când noi ne împărtășim cu El în cele triste și în cele ce poartă cu sine osteneală, apoi în cele nune nu ne vom împărtăși? Iar aceasta nu ar face-o nici chiar omul, ca pe cel ales de a muri și a fi muncit împreună cu el, să nu-l prefere de a fi părtaș cu el, când s-ar găsi vreodată în liniște.

Cum am murit împreună cu Hristos? Vorbește de moartea cea prin botez și de cea prin patimi (suferințe), căci zice: „Purtând totdeauna în trup omorârea lui Iisus” (II Corinteni 4, 10), și: „Ne-am îngropat împreună cu El, în moarte, prin botez”, și: „omul nostru cel vecni a fost răstignit împreună cu El”, și: „am fost altoiți pe El prin asemănarea morții Lui”. (Romani 6, 4-6) Aici însă spune mai multe despre moartea cea prin ispită și necazuri. Deci, dacă pentru El murim, apoi oare nu vom învia pentru El? Aceasta este fără nici o îndoială. „Dacă rămânem întru El, zice, vom și împărați împreună cu El”. Nu e de-ajuns însă a muri o dată numai pentru El, căci fericitul Pavel în fiecare zi murea, ci este nevoie de multă răbdare, de care mai ales avea nevoie Timotei. Să nu-mi spui de cele de la început, ci dacă acele suferințe vor fi continue.

În continuare, apostolul îndeamnă și din altă parte, adică nu numai de la cele nune, ci și de la cele rele. Căci dacă ar urma ca și cei răi să se împărtășească de aceleași bunuri cu cei nuni, nu ar fi nici o mângâiere. Iar dacă ar fi ca aceia care rabdă rele să împăratească împreună cu El, și nerândând numai aceasta să pătimească — să nu împăratească împreună cu El — desigur că e rău și aceasta, afară numai că nu este în stare de a-i întărâta pe cei mulți. De aceea spune ceea ce este mai îngrozitor, zicând: „De-L vom tăgădui, și El ne va tăgădui pe noi”.

Așadar, nu numai în cele bune va fi răsplată, ci și în cele rele, și în cele contrare. Iar a fi cineva lepădat de El când va veni întru împărăția Sa, puteți pricepe ce va suferi. „Iar de cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor și Eu Mă voi lepăda de el”. (Matei 10, 33) Răsplata nu este deopotrivă. De altfel, nici nu-L vătămăm prin lepădarea de El, căci: „Dacă nu-I suntem credincioși, El rămâne credincios, căci nu poate să Se tăgăduiască pe Sine Însuși”, adică, dacă nu credem că El a înviat, din această necredință cu nimic nu este El vătămat. El este cu adevărat și același rămâne, fie că am crede noi, fie că nu am crede.

Deci, dacă cu nimic nu poate fi vătămat de noi, care Îl tăgăduim, apoi pentru nimic altceva nu cere mărturisirea noastră, decât pentru Linele nostru, căci El același rămâne și tăgăduindu-L, și netăgăduindu-L. „Căci nu poate să Se tăgăduiască pe Sine însuși”, adică a Se tăgădui că n-ar fi. Noi zicem, de pildă, că nu este, deși lucrul nu este așa - și o zicem, căci nici nu știm care este

esența (ființa) Lui - cu toate acestea, nu este natural a nu fi, adică nu este cu puțință de a trece în ceea ce nu este. El pururea rămâne același, pururea ființa Lui rămâne aceeași.

Deci, noi nu stăm față de El ca și cum I-am face o grație dacă nu ne-am lepăda de El sau ca și cum L-am vătăma dacă L-am tăgădui. Apoi, ca nu cumva cineva să creadă că Timotei tocmai avea nevoie de aceste sfaturi și îndemnări, a adăugat imediat: „Amintește-le acestea și îndeamnă stăruitor înaintea lui Dumnezeu să nu se certe pe cuvinte, ceea ce la nimic nu folosește, decât la pierzarea ascultătorilor”. Înfricoșat lucru este aceasta, de a le mărturisi înaintea lui Dumnezeu, adică de a-L lua pe Dumnezeu ca martor îndemnărilor sale.

Căci, dacă nu ar cuteza cineva a lepăda mărturia invocată de un om, apoi cu atât mai mult mărturia lui Dumnezeu. De pildă, dacă, făcând un contract sau scriind un testament, cineva ar voi să invoce martori de bună-credință, oare ar îndrăzni altcineva a le călca sau a le destăinui cuiva dintre cei din afară? Deloc, căci, chiar de ar voi, totuși temându-se de buna-credință a martorilor, s-ar păzi. Adică, „ia pe Dumnezeu de martor al celor grăite și al celor făcute”.

„Să nu se certe pe cuvinte, ceea ce la nimic nu folosește”, și nu numai aceasta, ci și „decât la pierzarea ascultătorilor”, căci nu numai că nu va fi de nici un folos, ci încă o mare pagubă. Și anume, „chiar dacă ei ar disprețui îndemnul tale, totuși Dumnezeu îi va judeca, și nu tu. Căci lucrul acesta este iscodire, și sunetul omenesc pururea voiește a se război și a se lupta în cuvinte.

Silește-te să te arăți încercat, înaintea lui Dumnezeu, lucrător cu fața curată, drept învățând cuvântul adevărului. (2, 15) Pretutindeni folosește expresia: „cu fața curată” (nerușinat). Și de ce, oare, face multă vorbă despre rușinare sau despre rușine? Fiindcă erau poate mulți care se rușinau cu Pavel și cu predica lui, ca fiind curelar, și ca dintre dascălii cei pierduți. Căci și Hristos a fost răstignit, iar acesta (Pavel) urma a fi decapitat. Petru mea a fost răstignit cu capul în jos, și toate acestea le-au suferit de la oameni mișei și de nimic. Deci, fiindcă aceștia stăpâneau, „nu te rușina, zice, și să nu te sfiești de a face tot ceea ce duce spre evlavie, chiar de ar fi nevoie de a sluji ca rob sau de a pătimi orice”.

Și cum oare devine cineva lămurit sau încercat? Lucrător fiind nerușinos. Căci, precum lucrătorul nu se rușinează de nimic, spre a face ceea ce trebuie a face, așa și lucrătorul Evangheliei nu trebuie a se rușina, ci totul a răbda. „Drept învățând cuvântul adevărului”, căci mulți smulg din toate părțile acest cuvânt și-l apleacă spre pământ, și dintr-însul multe odrasle sunt ieșite. N-a zis: „dregând”, ci: „drept învățând”, adică: „taie odraslele cele rele, fii cu băgare de seamă la acestea și taie-le cu multă putere. Precum tai o curea, tot așa cu cuțitul Dubului taie din toate părțile ceea ce este de prisos și străin de propovăduirea Evangheliei”.

Iar de deșartele vorbiri lumești ferește-te (2, 16), căci nu se vor opri numai aici, fiindcă odată inovația introdusă, pururea naște inovații, și nemărginită va fi rătăcirea celui ce a ieșit din limanul cel liniștit, așa că nicăieri nu se va opri, căci ele vor spori nelegiuirea tot mai mult, zice, cuvântul lor va roade ca o cangrenă. (2, 16-17) Acesta este un rău neînfrânat, neputând fi oprit prin vreo doctorie, ci totul vatămă. Arată deci că aceasta este o boală, și încă o boală foarte rea, iar de aici apoi el învederează neîndreptarea lor, fiindcă ei au rătăcit din calea cea dreaptă nu întâmplător, ci cu bună știință (intenționat), și mai cu seamă aceștia sunt nevindecabili.

Dintre ei sunt Imeneu și Filet, zice, care au rătăcit de la adevăr, zicând că învierea s-a și petrecut, și răstoarnă credința unora. (2, 17-18) Și bine a spus: „căci vor spori nelegiuirea”. Căci se pare oarecum că numai acesta este rău (negarea învierii), însă tu privește câte rele se nasc de aici. Că, dacă învierea s-a făcut deja, apoi nu numai de aceasta vor fi păgubiți, anume că vor fi lipsiți de slava cea mare, ci s-au răsturnat cu totul și cele ale judecății, și cele ale răsplătirii. Dacă a avut loc învierea, atunci a avut loc și răsplătirea.

Așadar, cei buni și drepti s-au bucurat de necazuri și de dureri, iar cei răi, tăvălindu-se în desfătări, nu sunt pedepsiți. Bine de tot, nu-i așa? Ar fi mai bine a spune că nu este înviere, decât că s-a petrecut deja. „Și răstoarnă, zice, credința unora.” Nu a tuturor, ci a unora. Dacă nu este înviere, atunci s-au răsturnat și cele ale credinței. Dacă înviere nu este, atunci zadarnică este propovăduirea noastră. Nici Hristos n-a înviat, iar dacă n-a înviat, nici nu S-a născut și nici la ceruri nu S-a înălțat.

Ai văzut cum a se împotrivi cineva învierii, atrage după sine atâtea rele? Dar oare nu trebuie a face nimic pentru cei ce răstoarnă credința? Dar temelia cea tare a lui Dumnezeu, zice, stă neclintită, având pecetea aceasta: «Cunoscut-a Domnul pe cei ce sunt ai Săi»; și «să se depărteze de la nedreptate oricine cheamă numele Domnului». (2, 19) Arată deci că și mai înainte de a rătăci nu erau întăriți în adevăr, căci de altfel nu ar fi rătăcit de la primul atac, precum nici Adam mai înainte de porunca dată nu era întărit. Căci cei întăriți nu numai că nu pătimesc nimic din partea celor ce-i amăgesc, ci încă sunt și admirați. Zice că este și temelie, și puternică. Așa se cuvine a avea credință.

„Având pecetea aceasta: «Cunoscut-a Domnul pe cei ce sunt ai Săi»”. Și ce este aceasta? Aluat-o apostolul din Deuteronom. Adică sufletele cele puternice au stat întărite și nemișcate. Dar, din ce se învederează că sunt așa? Din aceea că au pecetea pusă, așa-zicând, pe faptele lor, că sunt cunoscute de Dumnezeu și nu se vor pierde fiindcă au stat departe de nedreptate. „Și să se depărteze de la nedreptate oricine cheamă numele Domnului.”

Acestea sunt semnele particulare ale temeliei. Un asemenea om este și se arată ca o temelie tare. Ca și cum ar scrie cineva pe piatră, ca astfel literele să se imprime și să fie văzute — iar literele se învederează prin fapte. „Având pecetea aceasta”, zice, imprimată. „Oricine cneamă, zice, numele Domnului”, să se depărteze de nedreptate. Așa că, dacă cineva este nedrept, nu este temelie. Așa că și aceasta înseamnă a avea pecetea: a nu face nedreptate.

CONTRA LĂCOMIEI. MUSTRAREA CUGETULUI ESTE PENTRU CEL LACOM O MARE ȘI VEȘNICĂ TORTURĂ

Deci, iubitorilor, să nu lepădăm de la noi pecetea și semnul împărătesc, ca nu cumva să fim despecetluiti, ca nu cumva să ne găsim putrezi, de a nu fi temelii oarecare, ci încă temelii tari, ca să nu ne rătăcim. Acest semn îi arată pe cei ai lui Dumnezeu, pe cei ce se depărtează de nedreptate. Căci, cum e cu puțință a fi ai Dumnezeului Celui drept cei ce fac nedreptăți, cei ce se războiesc cu El, cei ce Îl batjocoresc prin faptele lor? Și iarăși: noi acuzăm nedreptatea și pe mulți îi urâm din această cauză.

Căci patima aceasta (nedreptatea) întocmai ca un tiran a cucerit sufletele tuturor - și, ceea ce este mai rău, nu cu sila, ci cu voința lor —, care par că sunt prea mulțumiți de această robie. Și aici tocmai este răul cel mare, că, de ar fi stăpâniți cu sila și nu cu litera voință, iute s-ar putea depărta de rău. Cum deci lucrul acesta pare a fi dulce și plăcut, în timp ce este foarte amar? Și cum dreptatea poate fi amară, în timp ce li se pare foarte dulce? Din cauza organelor noastre de simț, căci unii de pildă au crezut amarul ca miere și cu plăcere se ating de cele vătămătoare.

Cauza acestora nu este doar în firea lucrurilor, ci în perversitatea acelor organe bolnave. Este bolnav criteriul sunetului nostru. Fiindcă și cântarul, când are cumpăna aplecată într-o parte, nu arată drept cele cântărite, clatinându-se în toate părțile. Tot așa și sunetul, dacă nu are cumpăna cugetelor sale fixată și bine întipărită cu frica de Dumnezeu, nu va putea judeca bine lucrurile, și se clatină și se apleacă în jos.

Și, dacă ar cerceta cineva cu amănunțime, ar putea vedea marea amărăciune a nedreptății nu atât la cei ce o pățimesc, ci la cei ce o înfăptuiesc, și la aceștia mai mult decât la aceia. Să nu vorbim de cele viitoare, ci deocamdată să spunem de cele de aici. Oare nedreptatea nu are cu sine lupte, ură, învinovățiri, judecăți și hulă? Dar ce poate fi mai amar ca acestea?

Oare nu vin de aici nemulțumiri? Nu lupte înverșunate? Nu acuzații? Oare nu din această cauză ne mustră cugetul întruna și ne neliniștește? Aș fi voit ca, dacă s-ar putea, să scot sunetul din trupul celui nedrept, și atunci ai vedea acel sunet galben, tremurând, rușinat, cu fața acoperită, găsimdu-se ca în agonie și condamându-se pe sine singur. Căci, de am cădea noi chiar în adâncul răutăților, totuși criteriul minții nu se corupe, ci rămâne nepărtinitor, și nimeni nu zice că nedreptatea ce a făcut-o este un lucru bun, ci doar că plăsmuiește pretexte și race totul ca măcar prin vorbe să scape de păcat — dar nu și de cuget va putea scăpa.

Aici desigur că și finețea cuvintelor, și corupția stăpâni-torilor, și mulțimea lingușitorilor vor putea să astupe dreptatea; însă înăuntrul cugetului, nimic din toate acestea nu se poate petrece. Nici lingușitori nu sunt de față și nici bani care să-l corupă pe judecător, căci criteriul acesta de la natură este așa, pus înăuntrul nostru de Dumnezeu; iar ce este de la Dumnezeu, nimic din acestea nu poate pătimi.

Omul nedrept are și vise neplăcute, și păreri, așa că răul făcut, venindu-i neconținut în minte, îi vatămă liniștea sufletului său. De exemplu: cineva a răpit cu nedreptate casa altuia; dar atunci nu numai cel răpit oftează, ci și răpitorul, căci, dacă el este încredințat despre judecată, oftează cu putere și se tulbură, iar dacă nu crede celor viitoare, chiar și atunci se roșește de rușine.

Mai mult încă: nu este om, fie el elin, fie iudeu, fie eretic, care să nu se teamă de judecată; căci, dacă poate nu va filosofa pentru cele viitoare, totuși tremură și-i este frică de cele de aici, ca nu cumva să șuiere mai mult poate în averea sa sau în copiii săi, sau în neamurile sale, sau în trupul său, căci multe din acestea race Dumnezeu. Deoarece cuvântul învierii nu are putere îndeajuns de a ne cuminti pe toți, apoi chiar și aici ne procură multe dovezi despre dreapta Sa judecată și ni le pune în față. Cutare, de pildă, lăcomindu-se în viața sa, nu are copii, cutare a căzut în război, un altul s-a îmbolnăvit, un altul a pierdut copilul. Acestea toate le cugetă, acestea și le închipuie și veșnic trăiește cu frică.

Ce, nu știți câte pătimește cel ce nedreptățește? Sau poate nu sunt amare acestea? Sau dacă nimic din acestea nu este, nu oare cu toții îl disprețuiesc și-l hulesc? Nu toți îl urăsc? Oare nu toți, până și înșiși cei ce nedreptățesc îl numesc mai sălbatic decât fiarele sălbatice? Că, dacă pe dânșii singuri se condamnă, apoi cu atât mai mult pe altul, numindu-l răpitor, lacom și vătămător. Deci, ce are plăcut și mulțumitor? Nimic altceva, decât că are o mai mare îngrijire pentru paza averilor sale, pentru că are o mai mare bătaie de cap și o mai mare neliniște. Căci, cu cât cineva își îngrămădește mai multe averi, cu atât mai mult își face neliniștea și nedormirea mai mare și mai puternică.

Dar apoi, ce să mai spunem de blestemele și de vorbele celor nedreptățiți? Ce să mai spunem când și vreo boală cade asupra sa? Cniar de ar fi cel mai fără de Dumnezeu dintre toți oamenii, nu se poate ca, găsindu-se în boală, să nu se îngrijească de acelea, când vede că nimic nu poate face. Întrucât ne găsim aici, sufletul, trăind în desfătări, nu poate suferi cele triste, însă când este în clipa de a se despărți de trup, atunci îl cuprinde o mare frică, căci vede că a ajuns chiar pe pragul tribunalului dumnezeiesc. Căci și tâlharii, găsindu-se în temniță, trăiesc fără teamă, iar când cineva îi duce la locul de osândă, se pierde de frică.

Când frica morții stă de față, pe toate acelea nimicindu-le ca și un foc puternic, silește sufletul de a filosofa și de a se îngriji de cele de acolo; nu-l mai stăpânește atunci nici pofta de bani, nici dragostea de lăcomie și nici dragostea trupurilor. Toate acestea dispar ca niște nori, lăsând criteriul (sufletului) curat, intrând înăuntrul lui întristarea la care îi înmoaie, așa-zicând, învârtoșarea din el. Nimic nu este atât de contrar filosofiei, ca petrecerea în desfătări, după cum iarăși nimic nu este mai folositor ca întristarea.

Gândește-te cine ar mai putea fi lacom atunci, căci „vremea de restriște aduce uitarea desfătărilor” (Înțelepciunea lui Isus Sirah 11, 29), zice înțeleptul. Cine s-ar mai gândi atunci la cei răpiți, la cei nedreptățiți, la cei lacomi? Cine ar putea să nu se mâhnească, văzându-i pe alții bucurându-se, iar pe sine amenințat a fi pedepsit? Căci nu este cu puțință ca, un om căzând în rele, să nu se gândească la acestea. De multe ori însuși sufletul se pierde cu desăvârșire, fiind înfricoșat.

Dar aceasta câtă amărăciune nu aduce cuiva? În fiecare zi îi aduce boală. Dar, mai mult, dacă i-ar mai vedea și pe cei osândiți, și pe cei munciți, cum nu s-ar îmblânzi? Acestea se petrec aici, iar cele de acolo nici nu se pot descrie. Câtă osândă, ce pedepse, câte munci, câte cazne, nu este cu puțință a le înșira.

Acestea le spunem noi, iar „cine are urechi de auzit să audă . (Luca 8, 8) Nu aș voi a spune acestea întruna, dar mă văd silit. Aș fi voit ca nici măcar să nu fac începutul unor asemenea cuvinte, dar dacă nu se poate, cel puțin printr-un mic medicament, izbăvindu-vă de boală, să vă pot reîntoarce la sănătate. Iar rămânând în boală, ar fi din parte-mi o abatere de la datoria medicinei, ar fi fapta unui suflet barbar, moleșit, crud și fără nici o milă.

Căci, dacă fiind vorba de trupuri, noi îi rugăm pe doctori, zicând: „să nu neglijați până la suflarea voastră cea mai de pe urmă a face ceea ce se cade a face”, apoi, oare, nu cu atât mai mult ne vom îndemna pe noi înșine? Cine știe? Poate că, și de ar fi ajuns cineva la porțile iadului și la marginea răului, se va putea totuși ridica, se va putea reculege și însănătoși, se va putea bucura

de viața veșnică. Câți, chiar după zeci de auziri ale cuvântului lui Dumnezeu, nici măcar n-au simțit despre ce a fost vorba, și mai pe urmă numai dintr-o simplă auzire s-au întors la calea cea dreaptă?

Sau, mai bine zis: nu dintr-o simplă auzire, ci după toate cele de mai înainte, căci, dacă în cele zece se găseau fără simțire, totuși au câștigat ceva și la urmă au arătat fără de veste rodul. Precum se petrece și cu un copac, care, deși a primit zece lovituri cu toporul, totuși n-a căzut, iar mai pe urmă dintr-o singură lovitură a căzut jos la pământ, așa că tăietura nu deodată s-a făcut, adică printr-o simplă lovitură, ci lovitura cea de pe urmă este rezultatul celor zece dinainte; de unde urmează că acela care se uită la rădăcină știe cine că acesta va fi rezultatul, pe când cel ce se uită în sus spre ramurile copacului nu poate ști cu siguranță, tot așa și în cazul de față.

Ba, încă de multe ori chiar și o sumedenie de doctori l-au îndopat pe bolnav cu fel de fel de doctorii, fără nici un folos, și tocmai la urmă venind un altul, l-a vindecat pe bolnav; dar vindecarea nu este rezultatul sau lucrul numai al acestuia de pe urmă, ci și al celor mai dinainte, care au combătut boala. Așa că, și dacă pentru moment n-am putea arăta roadele auzirii propovăduirii noastre, mai pe urmă totuși le vom arăta.

Cum că vom arăta, sunt foarte convins, căci nu se poate ca, după atâta dragoste de a asculta și după atâta zel, să iasă cineva fără nici un folos — ceea ce să nu fie! —, ci toți, făcându-ne vrednici de sfaturile și îndemnul lui Hristos, să ne silim a ne învrednici de veșnicele bunătăți întru Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VI - 2Timotei

din "Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon"

Iar într-o casă mare nu sunt numai vase de aur și de argint, ci și de lemn și de lut; și unele sunt spre cinste, iar altele spre necinste. Deci, de se va curăți cineva pe sine de acestea, va fi vas de cinste, sfințit, de bună trebuință stăpânului, potrivit pentru tot lucrul bun. (II Timotei 2, 20-21)

Pe mulți oameni îi tulbură și acum ideea că toți cei răi nu sunt încă nimiciti, ci stau nesupărați. Sunt desigur și multe alte cauze, ca de pildă: ca să se prefacă, să se schimbe, ca prin pedeapsa unora să se dea exemple celor mulți; aici însă Pavel oferă un exemplu din natura lucrurilor, zicând: „Iar într-o casă mare nu sunt numai vase de aur și de argint, ci și de lemn și de lut”. Precum într-o casă mare este o mare deosebire între vase, adică între uneltele necesare gospodăriei, tot așa și aici, în lumea întreagă; căci el nu vorbește de Biserică, ci de lumea întreagă.

„Să nu-ți închipui că eu vorbesc de Biserică, căci aici, zice, toate vasele voiesc a fi de aur și de argint, și nici unul de lemn sau de lut, căci unde este trupul lui Hristos, unde este Biserica Lui cea slăvită, fecioară curată, neavând întinăciune sau prihană, sau altceva de acest fel (II Corinteni 11, 2; Efes. 5, 27), acolo nu trebuie a se găsi vase de lemn și de lut. Nu te tulbura, zice, dacă în lume

sunt oameni și răi, și netrebnici, fiindcă și într-o casă mare sunt și vase netrebnice, și spurcate. Dar ce? Nu de aceeași cinste se bucură, zice, căci unele sunt spre cinste, iar altele spre necinste.” Însă poate că vei zice: „Da! căci aici fiecare lucru îndeplinește o trebuință, dar în lume ce trebuință este de cei răi?”

Apoi, oare, Dumnezeu nu-i întrebuințează și pe aceștia spre altele? De pildă, omul vanitos clădește multe, de asemenea, avarul, negustorul, cârciumarul și stăpânitorul, fiecare în felul lor sunt ca niște lucruri în lume, în timp ce vasul de aur nu poate fi ca unul dintre aceștia, ci doar este folosit pe la mesele împărătești. Deci, apostolul nu spune că răutatea este necesară — căci cum s-ar putea aceasta? —, ci numai că și cei răi au un lucru de împlinit. Dacă toți ar fi de aur și de argint, nu ar mai avea nevoie de celelalte.

De pildă: dacă toți ar fi răbdători, nu ar fi nevoie de clădiri, dacă toți ar fi străini de desfătări, nu ar fi nevoie de multe feluri de mâncăruri; s-ar îngriji toți de strictul necesar, iar nu de clădiri strălucite. „Deci, de se va curăți cineva pe sine de acestea, zice, va fi vas de cinste, sfințit.” Ai văzut că pentru cineva a fi de aur sau de lut nu provine de la natură, sau din vreo silă oarecare materială, ci numai din voința noastră? Acolo, desigur că vasul de lut nu ar putea deveni de aur și nici acesta nu ar putea cădea în starea de dispreț a aceluia, pe când aici este foarte mare schimbarea sau prefacerea dintr-un fel în celălalt. Vas de lut era Pavel, dar a devenit de aur, precum și Iuda, care fusese vas de aur, s-a făcut vas de lut. Așadar, vasele de lut printre oameni sunt din cauza necurăteniei, așa încât desfrânatul și avarul sunt asemenea vase.

Dar atunci, cum de zice în altă parte: „Avem comoara aceasta în vase de lut” (II Corinteni 4, 7), și nu defăima vasul de lut? Apoi, acolo apostolul vorbește de însăși natura vasului. Precum vasul de lut nimic altceva nu este, decât pământ ars în foc, tot așa și trupul nostru nimic altceva nu este, decât pământ învârtoșat prin căldura sufletului. Ceea ce el spune deci aici înseamnă: trupul nostru este un vas de lut. Și cum că este de lut, se vede de acolo că de multe ori se sparge și se strică.

Prin ce se deosebesc oare oasele de vasele de lut, fiind tot așa de tari și tot așa de uscate? Dar carnea, prin ce se deosebește de pământ? Oare nu amândouă (vasul de lut și trupul omului) sunt deopotrivă din apă? Însă, după cum am spus, de ce atunci apostolul nu a defăimat trupul? Fiindcă acolo el vorbește de natura trupului, iar aici despre intenția sau libera noastră voință. „De se va curăți cineva pe sine dintru acestea”, zice — și încă nu pune expresia obișnuită καθαρή = a curăți, ci ἐκκαύει = a curăți din rădăcină, adică a curăți de tot — „va fi vas de cinste, sfințit, de buna trebuință a stăpânului, potrivit pentru tot lucrul bun”.

Așadar, acelea nu sunt de bună trebuință, sunt netrebnice, deși poate îndeplinesc o oarecare slujbă, însă nu spre tot lucrul bun. „Potrivit pentru tot lucrul bun. Chiar dacă n-ar face binele, totuși el este destoinic de a face bine, este primitor. Trebuie deci a-l pregăti spre orice, chiar spre moarte sau spre mucenicie, sau spre feciorie, sau spre orice lucru bun.”

Fugi de poftele tinereților. (2, 22) Poftele tinereților nu sunt numai poftele desfrâului, ci orice pofță absurdă a tinereții. Să audă cei îmbătrâniți că nu trebuie a face nimic din cele ale tinerilor. Chiar de ar fi cineva batjocoritor sau ar iubi stăpânirea, sau banii, sau trupurile, sau orice altceva de acest fel este pofță prostească a tinereții, căci atunci nici inima nu este statornică, nici mintea

nu este la locul său, ci sărită din scaun (scrimbătoare), și numai decît se întîmplă lucruri ca acestea, care, după expresia obișnuită, sunt „fantezii de-ale tinereții”.

„Fugi de acestea”, zice, și urmează dreptatea, credința, dragostea, pacea cu cei ce cheamă pe Domnul din inimă curată. Prin expresia: „dreptatea”, el înțelege virtutea în general, adică evlavie în viață, credință, dragoste, blîndețe. Dar oare ce vrea să zică: „cu cei ce cheamă pe Domnul din inimă curată”? Adică „să ai curaj nu în cei ce îl cheamă oricum, ci cu cei nebănuți, cu cei curați la inimă, cu cei ce nu au nimic viclean în suflet, cu cei ce se apropie de noi cu pace, cu cei ce sunt liniștiți; cu aceia să te amesteci, iar cu ceilalți nu trebuie a fi blînd, ci a fi în pace numai cît este despre tine”.

Ferește-te de întrebările nebunești, știind că dau prilej de ceartă. (2, 23)

Ai văzut cum peste tot îl oprește de la dispute zadarnice? Aceasta o face apostolul, nu din motiv că Timotei nu era destoinic de a răsturna întrebările cele nebunești; era îndeajuns de destoinic, căci, dacă n-ar fi fost, i-ar fi zis pe față: „silește-te de a fi vrednic pentru răsturnarea unor asemenea întrebări”, ca atunci când de pildă i-a zis: „Până voi veni eu, ia aminte la citit... căci, făcând aceasta, și pe tine te vei mântui, și pe cei care te ascultă” (I Timotei 4, 13, 16), ci el știa că astfel de întrebări sunt fără nici un folos, și deci era de prisos cu totul de a se arunca în asemenea lupte zadarnice, din care în final nimic nu va ieși bun, decît luptă, vrăjmășie zadarnică, batjocuri și injurii. „De astfel de întrebări ferește-te”, zice. Așa că sunt și alte întrebări, cum de pildă cele despre Sfintele Scripturi sau cele despre credință, de la care nu-i oprește.

Un slujitor al Domnului nu trebuie să se certe. (2, 24)

Așadar, nu trebuie să se certe și nici să se certe în întrebări nebunești, ci el trebuie a fi departe de asemenea certuri. Ci să fie blînd față cu toți, căci sluga Dumnezeului păcii cum s-ar putea certa. Dar oare cum de zice în alt loc: „Mustră cu toată tăria”? (Tit 2, 15), și aici iarăși: „Nimeni să nu disprețuiască tinerețile tale” (I Timotei 4, 12), și iarăși: „Mustră-i cu asprime, ca să fie sănătoși în credință” (Tit. 1, 13)?

Apoi și aceasta este rezultatul blîndeții, fiindcă certarea cea mai aspră, care mai cu seamă poate stârni pe cineva, este cea făcută cu blîndețe. Este cu puțință a te atinge de cineva mai cu putere tocmai când îi vei arăta o mare blîndețe, mai mult chiar decît dacă ai întrebuița o asprime fără măsură.

Destoinic să dea învățătură tuturor celor ce vor să fie învățați, iar de eretici a se păzi, după cum zice în altă parte: „De omul eretic, după întăia și a doua mustrare, depărtează-te”. (Tit. 3, 10) Îngăduitor. Mai cu seamă aceasta trebuie a avea dascălul, fiindcă altfel totul va fi zadarnic. Căci, dacă pescarii de multe ori nu prind nimic, deși au aruncat mrejele toată noaptea, totuși din această cauză nu renunță la pescuit, cu atît mai mult noi.

Căci privește ce se petrece: se întîmplă de multe ori a prin învățătură neîntreruptă, sămânța căzută să taie, așa-zicînd, patima ce bîntuie sufletul omului, fiindcă acela care aude același lucru de mii de ori, va simți ceva în final, deoarece nu este om care să audă ceva încontinuu și să nu

simtă nimic. Este posibil deci ca tocmai atunci când cineva urmează a simți, să «piardă totul, din cauză că noi ne-am lăsat sau ne-am lenevit de a-l mai învăța.

Se petrece același lucru ca și cu un lucrător (de pământ fără experiență, care, răsădind viță de vie, o sapă în anul cel dintâi, iar în anul al doilea și al treilea, fără a o lucra, caută a culege numai roadă, și trecând trei ani fără să aibă vreun folos, în al patrulea an, deznădăjduit, o lasă în părăsire, adică tocmai atunci când poate ar fi putut să tragă vreun folos din ostenele sale.

Certând cu blândețe pe cei ce stau împotriva. (2, 25) Mai ales cel ce-i învață pe alții trebuie a face astfel. „Cu blândețe”, zice, căci nu este cu puțință ca acela care are trebuință a învăța, să învețe și să cunoască într-adevăr ceva, cu asprime și cu ceartă. De ar trebui ca el să fie cu băgare de seamă, totuși fiind supărat, scârbit și zăpăcit, nu va auzi nimic. Trebuie deci ca acela care voiește a ști ceva din cele folositoare, mai înainte de orice să se găsească cu mulțumire față de cel ce îl învață.

Acest lucru nefiind observat mai dinainte, nu se va putea face nimic din cele ce trebuie a se face, fiindcă nimeni nu va sta cu plăcere și mulțumire în fața unuia care-l batjocorește și se poartă cu obrăznicie. Deci, cum de zice în alt loc: „De omul eretic, după întâia și a doua mustrare, depărtează-te”? Aici vorbește despre omul care nu se îndreaptă, de cel ce este nevindecabil de boala ce o are.

Că doar le va da Dumnezeu pocăință spre cunoașterea adevărului. Ceea ce spune el aici înseamnă: poate că va fi vreo îndreptare; iar acest „poate” este zis cu privire la faptele lor cele nevăzute. Așa că trebuie a se depărta numai de acelea, pentru care putem să ne pronunțăm lămurit și de care suntem convinși că ei nu se vor scimba, orice s-ar întâmpla. „Cu blândețe”, zice. Ai văzut că astfel trebuie a ne apropia de cei ce vor să învețe, că deci niciodată să nu fugim de conversații mai înainte de a da dovadă?

Și ei să scape din cursa diavolului, de care sunt prinși, pentru a-i face voia. (2, 26) Bine a spus: „sunt prinși”, căci până acum ei stau în rătăcire. Privește cum îi învață pe ucenici de a fi umiliți, căci n-a zis: „că doar le va da Dumnezeu pocăință”. Chiar de se face ceva, totul este al Domnului: tu răsădești, tu uzi, dar El seamănă și face să producă roadă. Deci, niciodată să nu ne închipuim că noi am fi convinși pe cineva, chiar dacă l-am fi atras poate la voința noastră. „De care sunt prinși, zice, pentru a-i face voia.”

Aceasta ar zice-o cineva nu despre dogme, ci despre viață mai ales, căci voința lui Dumnezeu este ca omul să aibă viață curată și dreaptă. Dar unii sunt prinși în cursa diavolului și din cauza vieții, și deci nu trebuie a fi față de ei cu asprime. „Că doar le va da Dumnezeu pocăință... Și ei să scape din cursa diavolului, de care sunt prinși, pentru a-i face voia”, zice. Expresia: „poate cândva” este rezultatul îndelungatei lui răbdări, căci a nu face voia Lui Dumnezeu este din cauza unei curse diavolești.

Căci, precum și o pasăre, deși nu este prinsă din toate părțile, ci numai dintr-una — vreau să zic de picior — totuși se găsește sub stăpânirea celui ce i-a întins cursa, tot așa și noi, chiar de n-am fi stăpâniți din toate părțile, adică și din credință, și din viață, ci numai din viață, suntem sub puterea diavolului, căci: Nu oricine îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor”,

și iarăși: „Niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Depărtați-vă de la Mine cei ce lucrați fărădelegea” (Matei 7, 21, 23) .

Ai văzut care este folosul credinței, când Stăpânul nu ne cunoaște pe noi? Căci și fecioarelor aceea le-a spus: „Nu vă cunosc pe voi”. (Matei 25, 12) Care poate fi folosul fecioriei și al sudorilor celor multe, când Stăpânul nu le cunoaște? Și în multe locuri găsim că pentru credință cu nimic nu ne învinovățește, după cum și în altă parte cu nimic nu ne învinovățește pentru viață, în timp ce pentru credință stricată pe mulți îi vedem pedepsiți, căci acestea două sunt legate între ele.

Ai văzut că atunci când noi nu facem voia lui Dumnezeu suntem prinși în cursa diavolului? Și nu numai din pricina unei vieți stricate, ci, de multe ori, chiar numai din pricina unui singur defect ne vom duce în gheenă, dacă nu vom avea cu noi celelalte bunuri care să contrabalanseze. Fiindcă și fecioarele nu au fost vinovățite pentru desfrânare sau preadesfrânare, sau invidie, sau zavistie, sau beție, sau rea-credință, ci pentru lipsa untdelemnului, adică pentru că nu făceau milostenie, căci untdelemnul aceasta reprezintă. Dar și pe cei blestemați, când zice: „Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic” (Matei 25, 41), cu nimic iarăși nu-i învinovățește, decât că n-au hrănit pe Hristos.

DESPRE VALOAREA MILOSTENIEI ȘI NECURĂȚIA AVARIȚIEI

Ai văzut cum lipsa milosteniei duce pe cineva în focul gheenei? Unde poate fi folositor, spune-mi, cel ce nu face milostenie? Postești în fiecare zi? Dar și fecioarele acelea posteau, și totuși cu nimic nu le-a folosit. Te rogi? Și ce este aceasta? Căci rugăciunea fără milostenie este lipsită de roadă. Toate sunt necurate fără milostenie, toate sunt nefolositoare, și chiar cea mai mare parte din virtute este știrbită.

„Cel ce nu iubește, zice, n-a cunoscut pe Dumnezeu”. (I Ioan 4, 8) Cum îl iubești tu pe fratele tău, când nu voiești a-l împărtăși cu nimic din lucrurile acestea mici și nebăgate în seamă? Spune-mi, te rog: te porți cu înțelepciune? Și pentru ce? Nu cumva poate fiindcă te temi de osândă? Nicidecum, ci faci aceasta ca fiind ceva natural; fiindcă, dacă te porți cu înțelepciune de frica osândeii și suferi pentru aceasta o așa de mare greutate, apoi cu atât mai mult trebuia să faci milostenie.

Fiindcă nu este totuna: a fi stăpânit de dorința banilor și a fi stăpânit de pofta trupului, de vreme ce pentru aceasta din urmă și necazul este mai mare. Și de ce? Fiindcă pofta trupului este de la natură și este răspândită, așa-zicând, și sădită în trupul nostru, pe când dorința banilor deloc. Aceasta și este, că noi putem a ne asemăna lui Dumnezeu, adică a-l milui și a ne milostivi față de fratele nostru; iar dacă n-o avem, atunci suntem lipsiți de tot binele.

El n-a spus: „dacă veți posti, deopotrivă (asemenea) vă veți face cu Tatăl vostru”. N-a spus: „dacă veți fi neprihăniți sau de vă veți ruga, veți fi deopotrivă cu Tatăl vostru”; nimic din acestea, zic, n-a spus, fiindcă nici Dumnezeu nu face ceva dintr-însele; însă ce a spus? „Fiți milostivi, zice, precum și Tatăl vostru este milostiv”. (Luca 6, 36) Acesta este lucrul lui Dumnezeu. Și dacă nu ai cu tine aceasta, apoi ce ai? „Că milă voiesc, zice, iar nu jertfă”. (Osea 6, 6)

Dumnezeu a făcut cerul, a făcut pământul, a făcut marea. Mari sunt acestea și vrednice de înțelepciunea Lui; însă, cu nimic din acestea n-a atras la sine natura omenească, ca prin mila și prin iubirea Lui de oameni. Și dacă acesta este lucrul puterii și al bunătății Sale, apoi cu atât mai mult încă, pentru că și rob S-a făcut. Oare nu pentru aceasta mai cu seamă suntem plini de admirație pentru El? Și nu pentru aceasta mai cu seamă ne apropiem de El?

Nimic nu-L atrage atât pe Dumnezeu ca mila, despre care toți prorocii vorbesc multe. Și când zic milă, nu înțeleg acea milă unită cu lăcomie sau avariție, căci aceasta nu este milă. Căci nici măslinul nu dă dintr-însul ramuri de spini, ci de măslin, după cum și mila nu poate naște dintr-însa ramura avariției sau a nedreptății, sau a răpirii. Nu defăima milostenia și să nu o faci astfel ca ea să fie acuzată de toți. Că, dacă de aceea răpești avutul unuia, ca să faci milostenie altuia, nimic nu poate fi mai rău ca o astfel de milostenie. Când ea este zămislită în răpiri, aceasta nu este milostenie, ci mai mult o barbarie, mai mult o cruzime.

Aceasta este batjocură îndreptată asupra lui Dumnezeu. Dacă acela care a produs lui Dumnezeu din cele mai mici ale sale — Cain — și a fost respins, dar încă pe cel ce-I proaduce din cele străine, cum nu-l va respinge? Proaducere nimic altceva nu este decât jertfă, și nicidecum necurăție. Cu mâinile murdare tu nu îndrăznești a te ruga; și când Îi proaduci murdărie și necurăție din răpire, nu crezi aceasta drept ceva rău?

Mâinile nu îngădui de a-ți fi pline de murdărie și necurăție, ci să le faci curate, și numai așa proaduci cu ele jertfă, deși murdăria aceasta nu are nici o vinovăție, pe când cealaltă murdărie este demnă de învinovățire și defăimare. Deci, să nu ne gândim numai la aceea, ca adică să ne rugăm lui Dumnezeu și să-i proaducem jertfe cu mâinile curate, ci ca și cele proaduse să fie curate. Căci de altfel este ceva de râs; este ca și cum cineva, spălând masa, ar încărca-o apoi de daruri murdare și necurate, și atunci, spune-mi, oare ceea ce face el, nu este de râs?

Fie-ți mâinile curate, însă nu numai cu apă să le speli, ci mai întâi și cu dreptatea, căci aceasta mai cu seamă este curăția mâinilor. Iar dacă noi suntem plini de nedreptate, de mii de ori de le-am spăla cu apă, nici un folos nu vom avea. „Spălați-vă, zice, curățiți-vă.” Dar ce? Oare a zis: „duceți-vă la râuri sau duceți-vă la băi, sau la lacuri?” Nimic din toate acestea, ci: „Nu mai faceți rău înaintea ochilor Mei” (Isaia 1, 15-16), adică „faceți-vă curați, căci aceasta izbăvește pe cineva de murdărie, aceasta este adevărată curăție”.

Curăția aceea nu aduce nici un folos, pe când aceasta ne procură curaj către Dumnezeu. Curăția aceea este cu puțință de a o avea și adulterii, și tâlharii, și criminalii, și ticăloșii, și bărbații cei de nimic, și desfrânații și cei ce trăiesc veșnic în desfrânare, și mai ales aceștia (din urmă). Căci mai cu seamă aceștia sunt cei care se îngrijesc mai mult decât toți de curăția trupului, mirosind veșnic a parfumuri, și veșnic șterg, așa-zicând, mormântul lor de pe dinafară, căci trupul lor este un adevărat mormânt, fiindu-le mort sufletul dinăuntru. Așa că unei astfel de curății sunt părtași și aceștia, iar curăției dinăuntru deloc.

Nu este un lucru mare dacă-ți speli trupul; această curățenie este obicei iudaic, nefolositor cu totul, pe câtă vreme curăția nu este una interioară. Fie, de pildă, cineva care are pe trup o rană purulentă sau niște tăieturi, și își spală trupul. Ei, și care poate fi folosul? Care e sfârșitul? Dacă însă afundând în apă partea de dinafară a trupului, prin aceasta la nimic nu va putea folosi răni,

apoi când și în suflet se găsește o asemenea rană, ce folos am putea avea prin curățirea trupului? Nici unul. Avem nevoie de rugăciuni curate, iar rugăciunile nu sunt curate, câtă vreme sufletul ce le face este necurat. Și nimic nu face sufletul atât de necurat, ca avariția și răpirea.

Dar sunt unii care, făcând mii de rele în cursul zilei, totuși către seară, spălându-se, intră în biserică, și cu multă îndrăzneală întind mâinile spre cer, ca și cum parcă au lepădat totul de la ei prin spălarea cu apă. Dacă ar fi așa, negreșit că mare folos ar fi, când noi în fiecare zi ne spălăm. Dacă ar fi așa, nici eu nu aș înceta de a vă supăra neconținut despre băi, dacă, zic, ne-ar face curății, ne-ar scăpa de păcate. Însă, iubitorilor, toate acestea sunt de răs, sunt bârfiri, tertipuri și jucării copilărești.

Dumnezeu nu disprețuiește murdăria trupului, ci necurăția sufletului, căci ascultă ce spune El: „Fericiți cei curății” - poate cu trupul? Cătuși de puțin, însă ce? — „cei curății, zice, cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu” (Matei 5, 8), iar prorocul zice: „Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule” (Psalmi 50, 11), și iarăși: „Spală răul din inima ta”. (Ierem. 4, 14)

Mare bun este, iubitorilor, de a se găsi cineva totdeauna în obișnuința celor bune. Dar tu privește cât de mici sunt acestea și nefolositoare; că, după ce sufletul a fost mai dinainte stăpânit de oarecare obiceiuri, nu se depărtează și nici că poate suferi să se apropie de rugăciune, dacă n-a îndeplinit acele obiceiuri mai dinainte. De pildă, iată ce spun: ne-am făcut obiceiul de a ne spăla și a ne ruga, și nu este cu puțință de a face aceasta nespălați; nu ne rugăm cu plăcere, dacă vom face aceasta cu mâinile nespălate, ca urmând a-L necinsti pe Dumnezeu, și suntem cu cugetul neîmpăcat.

Dar dacă acest lucru de nimic ne stăpânește cu atâta tiranie și numaidecât îl îndeplinim în fiecare zi, apoi dacă și în obiceiul milosteniei ne-am găsi tot așa, și am rândui ca și acest obicei să-l îndeplinim pururea, desigur că am reuși a ne deprinde ca niciodată să nu intrăm cu mâinile goale în casa de rugăciuni. Mare este cu adevărat tirania obișnuinței atât în cele bune cât și în cele rele, căci la urmă nici nu mai avem nevoie de osteneală, de vreme ce suntem trași de ea.

Mulți au căpătat obișnuința de a se pecetlui, așa-zicând, pe ei înșiși deseori cu semnul sfintei cruci și nu mai au nevoie de cineva care să le aducă aminte, ba încă și mintea de multe ori se învârtește prin alte părți, și totuși mâna, ca fiind parcă mișcată de un dascăl al obișnuinței, se ridică automat spre a face semnul sfintei cruci. Mulți au căpătat obișnuința de a nu se jura și nici de voie, și nici de nevoie nu se jură. Deci, să căpătăm și noi obiceiul de a face milostenie.

Câte osteneți ar trebui să punem spre a afla doctoria aceasta? Căci, spune-mi: dacă n-ar fi mângâierea aceasta a milosteniei, iar noi, păcătuiind mult, ne-am face pe noi înșine vinovați de osândă, oare nu ne-am plânge pe toate căile? Oare n-am zice: „fie ca prin bani să spălăm păcatele”, și totul am cheltui, sau: „fie ca prin bani să depărtez de la mine mânia lui Dumnezeu”, și nu am cruța nimic din ceea ce avem? Deci, dacă noi facem așa în boală, dar încă dacă s-ar putea cumpăra moartea, oare nu am da toate averile?

Deși, privește iubirea de oameni a lui Dumnezeu, cât de mare este: că nu ți-a dat dreptul de a cumpăra moartea aceasta momentană, ci moartea cea veșnică. „Tu nu cumperi viața aceasta, zice, ci cea veșnică. Pe aceea ți-o vând, iar nu pe aceasta. Nu-mi bat joc de tine, căci, dacă ai primit-o

aceasta, n-ai primit nimic. Eu știu că aceea este mare. Nu tot așa însă fac cei ce comercializează cele din lume. Căci ei își bat joc de cei ce voiesc, și în locul unui lucru mare dau unul mic. Dar Eu nu fac așa”.

Căci, spune-mi: dacă s-ar duce cineva la un negustor, care ar avea două pietre, din care una proastă, iar cealaltă de mare preț și, după ce a plătit prețul celei proaste, la urmă a luat -o pe cea mare, oare pentru aceasta l-ar putea învinovăți cineva? Deloc, ci încă mai mult l-ar admira. Tot așa și acum ne stau înaintea două vieți: viața aceasta trecătoare și aceea veșnică, și pe amândouă le vinde Dumnezeu, însă nouă ne-o vinde pe aceasta, iar nu pe aceea. De ce, dar, să ne neliniștim ca și copiii cei proști, când noi o luăm pe cea de preț? Așadar, se poate cumpăra cu nani viața veșnică? Da! Când însă noi o cumpărăm cu banii noștri, iar nu cu nani străini, când nu întrebuițăm viclenie în câștigarea lor. „Dar, zici tu, la urmă sunt ai mei.”

Nu sunt ai tăi după răpire, ci sunt ai celui de la care i-ai răpit. Sunt bani străini, chiar dacă ai fi tu de o mie de ori stăpân, căci nu sunt ai tăi nici aceia pe care ți-i lasă cineva în depozit, iar el s-a dus departe, deși se găsec la tine.

Deci, dacă nu sunt ai noștri nici chiar aceia pe care i-am primit în depozit, dați cu bunăvoia stăpânului lor, și nici chiar pe timpul cât îi avem la noi, apoi cu atât mai mult nu sunt ai noștri cei pe care îi răpim fără de voia celor ce-i au. Acela este stăpânul lor, chiar de i-ai avea de mii de ori. Ai noștri sunt numai virtutea adevărată, iar banii, dacă nici cei care sunt ai noștri, nu sunt ai noștri, cu atât mai mult cei străini, ci astăzi ai noștri, mâine nu mai sunt ai noștri.

Virtutea însă este a noastră, ea nu este în pagubă ca aceia, ci întreagă se găsește întotdeauna. Aceasta să o câștigăm, iar banii să-i disprețuim, ca astfel să putem a ne învrednici de bunurile cele adevărate. Căroră fie ca noi, cu toții, să ne învrednicim, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VII - 2Timotei

din “Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon”

Și aceasta să știi că, în zilele din urmă, vor veni vremuri grele; Că vor ii oameni iubitori de sine, iubitori de arginți, lăudăroși, trufași, bulitori, neascultători de părinți, nemulțumitori, tară cu-f cernicie, lipsiți de dragoste, neînduplecați, clevetitori, neînfrânați, cruzi, neiubitori de bine, trădători, necuviincioși, îngâmfați, iubitori de desfătări mai mult decât iubitori de Dumnezeu, având înfățișarea adevăratei credințe, dar tăgăduind puterea ei. Depărtează-te și de aceștia. Căci dintre aceștia sunt cei ce se vâra prin case și robesc femeiuști împovărate de păcate și purtate de multe feluri de poftă, mereu învățând și neputând niciodată să ajungă la cunoașterea adevărului. (II Timotei 3, 1-7)

În întâia epistolă zicea că: „Duhul grăiește lămurit că, în vremurile cele de apoi, unii se vor depărta de la credință” (I Timotei 4, 1), și tot în aceeași epistolă, în alt loc, același lucru îl

prorocește, ca pe ceva care se va petrece în timpul de pe urmă. Deci, și aici același lucru îl face, zicând: „Și aceasta să știi că, în zilele din urmă, vor veni vremuri grele”.

Și nu numai în timpurile de pe urmă, ci chiar și în timpurile deja venite, după cum zice: După cum Iannes și Iambres s-au împotrivit lui Moise. (3, 8) Și iarăși, mai sus zice: „Iar într-o casă mare nu sunt numai vase de aur și de argint”. Dar, oare, de ce face el aceasta? Ca să nu se tulbure Timotei sau vreunul dintre noi, când vedem că în lume sunt și oameni răi. „Că, dacă pe timpul lui Moise, zice, au fost oameni răi și vor fi și după aceasta, nu este nimic de mirare dacă se găsesc și în timpul nostru.”

„În zilele din urmă, vor veni vremuri grele”, adică foarte rele.

Și cum vor fi timpuri rele? Aceasta o zice nu doar defăimând zilele, nici timpurile, ci pe oamenii cei din acele timpuri. Că și noi avem obiceiul de a vorbi de timpuri rele sau bune, de la împrejurările ce se petrec atunci sau de la oamenii contemporani. Și, după ce spune de acele timpuri, imediat arată cauza tuturor acelor rele, rădăcina și sorgintea de unde se nasc toate celelalte, anume când cineva nu le are în vedere pe cele ale aproapelui, ci numai pe cele ale sale sau, mai bine zis, când le neglijează pe ale amândurora, căci el atunci nu se gândește nici la ale sale.

Că, după cum cel ce le are în vedere pe ale aproapelui său, va orându-i bine și pe ale sale, tot așa și cel ce le disprețuiește pe ale aceluia, le va disprețui și pe ale sale. Căci, dacă suntem mădulare unul altuia, apoi mântuirea aproapelui nu este numai a lui, ci și a celorlalte mădulare, precum și vătămarea nu stă numai la acela, ci își întinde durerile la toate celelalte mădulare. Dacă suntem zidire, ceea ce ar suferi o parte va vătăma și restul zidirii, iar dacă acea parte este puternică, ea le va putea purta și pe celelalte.

Întocmai ca și în Biserică. L-ai trecut cu vederea sau l-ai disprețuit pe fratele tău? Pe tine singur te-ai nedreptățit. Cum? Apoi, tu singur ai suferit o vătămare nu mică. Că, dacă acela care nu-l împărtășește pe cel sărac cu câte ceva, se duce în gheena, dar oare cel ce-l vede pe fratele său primejduindu-se în cele mai necesare și nu-i întinde mână de ajutor, oare nu va pătimi mai mult decât acela, după cum și paguba a fost în lucruri mai mari?

„Că vor fi oameni iubitori de sine”, zice. Dar tocmai cel iubitor de sine nu se iubește pe sine, în timp ce acela care-l iubește pe fratele său se iubește pe sine. Din iubirea de sine izvorăște arghirofilia sau iubirea de arginți. Căci, chiar pe dragostea cea mai întinsă și mai răspândită în toate părțile, în scurt timp o umilește boala cea grozavă a iubirii de sine. „Iubitori de arginți.” Din iubirea de arginți se naște mândria, din mândrie disprețuirea, din disprețuire blasfemia, din blasfemie pierderea oricărei rușini și, în fine, necredința.

De altfel, oricine se înalță pe sine contra oamenilor, ușor apoi se va înălța și contra lui Dumnezeu. Astfel se nasc și păcatele; de multe ori, de la cele mai de jos, ajung până la cele mai de sus. Cel ce este smerit față de oameni, cu atât mai mult va fi smerit față de Dumnezeu. Cel ce este blând față de cei asemenea lui, cu atât mai mult va fi față de Dumnezeu, iar cel ce-i disprețuiește pe cei deopotrivă cu el, în trecerea timpului Îl va disprețui chiar și pe Dumnezeu.

**CEL CE SE ÎNVAȚĂ A-I DISPREȚUI PE OAMENI, CU UȘURINȚĂ
ÎL VA DISPREȚUI ȘI PE DUMNEZEU. ÎMPOTRIVA IUBITORILOR DE ARGINȚI.
DESPRE ADEVĂRATA PRIETENIE.
CALITĂȚILE NECESARE FEMEILOR VĂDUVE**

Deci, iubiților, să nu ne disprețuim unii pe alții, căci aceasta este o învățătură rea, care ne va conduce la disprețuirea lui Dumnezeu. Dar, chiar prin faptul că ne disprețuim unii pe alții, noi îl disprețuim pe Dumnezeu, Care ne-a poruncit de a arăta unii altora cea mai mare dragoste. Dar, dacă voiți, vă voi face aceasta învederată și prin exemple. Cain l-a disprețuit pe fratele său și imediat L-a disprețuit și pe Dumnezeu. Cum L-a disprețuit? Privește cât de batjocoritor ÎI răspunde lui Dumnezeu: „Au doară eu sunt păzitorul fratelui meu?” (Facere 4, 9).

Isac, de asemenea, l-a disprețuit pe fratele său, și la urmă L-a disprețuit și pe Dumnezeu. De aceea și zicea Dumnezeu că: „Am iubit numai pe Iacov, și pe Isac l-am urât” (Maleahi 1, 2-3), pentru care și Pavel zice: „Să nu fie vreunul desfrânat sau întinat ca Esau”. (Evrei 12, 16) Pe Iosif l-au disprețuit frații, care la urmă L-au disprețuit și pe Dumnezeu. Israelii l-au disprețuit pe Moise, și de aceea L-au disprețuit și pe Dumnezeu. Tot așa și fii lui Eli disprețuiau poporul, și-L disprețuiau și pe Dumnezeu.

Voiești poate a vedea și contrariul? Avraam l-a cruțat pe Lot, nepotul său, și în același timp a ascultat și de Dumnezeu, iar aceasta se învederează din ascultarea lui, când i s-a cerut a-l jertfi pe fiul său, Isaac, și din toate celelalte virtuți ale sale. Și, iarăși: Abel a fost evlavios și cu bună-cuviință către fratele sau, și evlavios a fost și către Dumnezeu.

Să nu ne disprețuim deci unii pe alții, ca să nu ne învățăm a-L disprețui și pe Dumnezeu. Cel obraznic cu oamenii, va fi obraznic și cu Dumnezeu. Să ne cinstim unii pe alții, ca să ne învățăm a-L cinsti și pe Dumnezeu. Deci, când iubirea de arginți și iubirea de sine, și lipsa de rușine se întrunesc la un loc, atunci ce mai lipsește pentru pierderea totală a individului? Totul s-a stricat atunci și din toate părțile curge mocirla cea puturoasă a păcatelor.

„Nemulțumitori”, zice. Și cum ar putea fi mulțumitor iubitorul de arginți? Cui ar putea fi mulțumitor? Nimănu, fiindcă pe toți îi crede ca dușmani, de vreme ce voiește a răpi averile tuturor. De ți-ai deșerta toate averile unui asemenea om, nu-ți va arăta nici o mulțumire; încă se scandalizează că nu ai mai mult și că nu l-ai făcut stăpân pe mai multe. De l-ai face stăpân peste lumea întreagă, nu-ți va arăta nici o mulțumire, căci el crede că n-a luat nimic.

Pofta acestui rău este fără saț, este, așa-zicând, pofta unei boli primejdioase, căci astfel sunt poftele bolilor. Și cel bolnav de friguri nu poate niciodată a se sătura de băutură, ci pururea se găsește stăpânit de poftă. Bețivul niciodată nu se satură, ci veșnic este însetat. Tot așa și cel îndrăgostit de bani niciodată nu-și satură pofta de bani și, de i-ai deșerta toate averile, el niciodată nu-ți va arăta vreo mulțumire. Numai acelaia poate i-ar arăta, care i-ar da pe cât voiește el, dar aceasta nimeni n-ar putea-o face, căci nici el n-are o măsură de cât voiește și, prin urmare, nimeni nu-l va putea mulțumi.

Nimeni nu poate fi atât de nemulțumitor ca iubitorul de arginți, nimeni nu poate fi atât de fără simțire și fără recunoștință, ca iubitorul de bani. El este dușmanul lumii întregi. Se necăjește în

sine că sunt oameni pe pământ, căci el voiește ca toiu să fie pustiu, iar dânsul să aibă pe ale tuturor. Și multe de acest fel își închipuie în mintea lui. Dacă, de pildă, este cutremur de pământ, el zice în sine: „dacă s-ar îngropa toate în pământ, la urmă eu singur le-aș lua pe ale tuturor, dacă este cu puțință. Dacă ar fi foamete sau boală și de s-ar pierde toate, afară de aur; dacă ar fi vreun naufragiu pe mare sau vreo revărsare și încercare de mare”, și, în fine, mii de asemenea nenorociri făurește în mintea sa, iar ceva bun, deloc, căci el doar dorește în sufletul său cutremure, trăsnete, războaie și boli, și toate cele de acest fel.

Spune-mi însă, nenorocitele și vrednicule de jale, și mai rob decât toți robii: dacă ar fi toate aur în lumea aceasta, oare te-ar mântui pe tine aurul, fiind prăpădit de foame? Dacă ar fi un cutremur și s-ar scufunda întreaga lume, oare te-ai izbăvi de această poftă vătămătoare? Nefiind om pe pământ, la nimic nu-ți va folosi viața cu toate ale ei. Să ne închipuim că, deodată, fără de veste, toți oamenii de pe pământ ar dispărea și că argintul și aurul lor ar trece automat în stăpânirea ta — fiindcă acești oameni își închipuie în mintea lor lucruri nebunești și peste puțință — și bogăția aceloră, aurul, argintul, hainele cele de mătase, cele aurite, toate, în fine, ar intra automat în mâinile tale.

Ei, și care-ți va fi folosul?! Atunci mai cu seamă te-ar găsi moartea, nefiind nici pitari, nici lucrători de pământ, ci numai fiare sălbatice și demoni care îți sperie sufletul. Desigur că și acum îți stăpânesc demonii sufletul, și încă poate mulți; atunci însă te-ar pune în uimire și de îndată te-ar pierde. „Dar, zici tu, eu aș voi ca să fie și lucrători de pământ, și făcători de pâine, însă ar trebui ca și cu dâșii să cheltuiesc; atât de nesățioasă este dorința aceasta.

Și ce ar putea fi mai de râs ca aceste vorbe? Ai văzut în ce strâmtorare se găsește el? Voiește și a-i avea pe mulți care să-l slujească, dar se și scârbește că risipește cu hrana lor și că în chipul acesta i se împuținează averea. Dar ce? Spune-mi: oare voiești tu ca oamenii să fie de piatră? Dar toate acestea sunt batjocuri, valuri de mare, ameteală, furtună, vifor și tulburare mare a sufletului, căci el veșnic este înfometat, veșnic, însetat.

Spune-mi însă: oare pe un astfel de om nu l-am plânge și nu ne-ar fi milă de el? Când astfel se petrece cu trupurile omenești, și se consideră a fi cea mai grozavă osândă — numită de doctori foame câinească (bulimie) — când cineva, îndopându-se întruna, nu se izbăvește totuși de a fi înfometat; dar, dacă se petrece aceasta cu sufletul, oare nu-l vom plânge pe un asemenea om? Foame câinească a sufletului este iubirea de arginți, care umple cu multe sufletul, dar niciodată nu-l mulțumește, ci pururea este stăpânit de acea poftă.

De ar trebui să bea unul ca acela chiar din acea buruiană numită elebor (ἐλλέβορον = elehor, buruiană de leac pentru smintire) sau de ar suferi ceva de mii de ori mai greșos, numai ca să se poată izbăvi de această patimă, oare n-ar trebui ca să primească aceasta cu bunăvoință? Nu poate fi în lume atâta mulțime de bani, încât să poată sătura pânțelele nesăturat al iubitorului de arginți.

Dar, oare, nu ne vom rușina noi dacă, fiind vorba de bani, atât de mult unii se entuziasmează sau, mai bine zis, se cuprind de o poftă nebună, iar când e vorba de Dumnezeu noi nu-l arătăm nici cea mai mică dragoste, deși Dumnezeu este pentru noi mai fără de preț ca argintul? Pentru argint oamenii suferă și nedormire, și călătorii îndelungate, și primejdii necurmate, și ură, și zavistii, și

în fine toate relele, iar când e vorba de Dumnezeu, noi nu suferim a se pronunța asupra-ne nici cea mai mică vorbă sau să suferim vreo ură pentru El.

Iar de ar trebui să-l apărăm pe vreunul din cei nedreptățiți, noi, sfiindu-ne de ura și de primejdiile din partea stăpânilor, îl lăsăm în voia întâmplării pe cel nedreptățit, așa încât luând de la Dumnezeu putere de a-l ajuta pe fratele nostru, noi am pierdut acea putere, pentru că n-am voit de a fi urâți de acei tirani. Și cei mai mulți imediat pun înainte vorbele: „Ce-mi pasă mie, nu voiesc a fi urât în zadar”. Dar aceasta înseamnă a fi urât în zadar? Și ce ar putea fi mai bun decât această ură?

Pentru prietenia și dragostea lui Dumnezeu, ura oamenilor este cu mult mai bună decât prietenia lor. Căci, când suntem iubiți pentru Dumnezeu, noi Îi suntem datori Lui de această cinste, iar când suntem urâți, atunci El ne este dator. Iubitorii de bani, oricât ar iubi aurul, totuși nu cunosc măsura iubirii; noi însă, de am face un lucru cât de mic, credem că totul am făcut; pe Dumnezeu nu-L iubim atât pe cât iubesc aceia aurul.

Mare este învinovățirea acelora, că au atâta dragoste pentru aur, dar și hula noastră este mare, pentru că nu avem atâta dragoste către Dumnezeu, pe câtă avem către pământ. Căci pământ este aurul, pământ în formă metalică. Câtă cinste dăm pământului, nu dăm pe atâta Stăpânului tuturor.

Să cunoaștem deci nebunia lor și să ne rușinăm. Și ce este dacă noi poate nu suntem așa de aprinși după aur, dar nici de Dumnezeu nu ne temem mult? Din cauza avariției, unii oameni își disprețuiesc femeia, copiii, ba până cniar și mântuirea lor, deși mi știu că vor putea spori averea lor, fiindcă de multe ori, chiar pe când se găsesc în cele mai bune speranțe, părăsesc lumea fără de veste, deși s-au muncit în zadar, pe când noi, știind bine că e vom învrednici de Cel dorit de noi dacă-L vom iubi precum trebuie a-L iubi, totuși nici așa nu-L iubim, căci s-a răcit în noi orice dragoste către aproapele și, prin urmare, și către Dumnezeu; deoarece, de la răcirea celei către aproapele vine și răcirea celei către Dumnezeu.

Nu este, iubiților, om care să aibă o cugetare sănătoasă și să nu știe a iubi. Temelia tuturor bunurilor este dragostea, după cum și zice Mântuitorul: „În aceste două porunci se cuprind toată Legea și prorocii”. (Matei 22, 40) După cum focul ce cade pe materii arzătoare totul nimicește, tot așa și căldura dragostei, oriunde ar pătrunde, pe toate cele ce vatămă cuvântul lui Dumnezeu le nimicește, și așa face pământul curat și prielnic pentru primirea semințelor.

Unde este dragoste, toate relele sunt alungate. Acolo nu mai este iubire de arginți, care e rădăcina tuturor relelor; nu mai este iubirea de sine, nu mai este mândria; căci, de ce s-ar mândri cineva înaintea prietenului său? Nimic nu-l face pe om atât de umil ca dragostea, căci îi servim pe prieteni ca slugi și nu ne rușinăm, ci încă suntem chiar mulțumiți de această slujbă. Banii nu-i cruțăm, ta de multe ori nici trupurile, căci de multe ori se și primejduiește cineva pentru cel iubit.

Unde este adevărata dragoste, invidie nu poate fi, nici grăirea de rău, fiindcă nu numai că nu-i defăimăm pe prieteni, ci încă și când sunt defăimați îi apărăm, închizând gura defăimătorilor. Toate sunt în liniște, toate în pace și nici măcar urmă de ceartă sau luptă nu se vede, căci toate sunt încărcate de pace. „Iubirea este deci împlinirea legii” (Romani 13, 10), zice Pavel, așa că nimic nu este displăcut.

Căci, care sunt păcatele contra ei? Avariția, răpirea, invidia, grăirea de rău, lipsa de rușine, minciuna, jurământul fals; dar, toate acestea sunt împrăștiate acolo unde este dragoste. Își calcă jurământul cei ce jură strâmb și care voiesc a răpi; dar de la cel iubit nimeni nu încearcă a-i răpi ceva, ci încă îi mai dă cbiar din ale sale, căci noi simțim o mai mare mulțumire de a-i da, decât de a-i lua.

Toate acestea le știți voi, care ați avut prieteni; prieteni, zic, nu numai cu numele, nici numai de formă, ci dacă cineva a iubit precum trebuie a iubi, dacă s-a lipit de el; iar dacă unii poate nu știu, află de la cei ce știu. Acum însă vă voi povesti din Sfintele Scripturi despre o prietenie minunată. Ionatan, fiul lui Saul, l-a iubit pe David. „Sufletul lui Ionatan, zice, s-a lipit de sufletul lui David”, iar când îi plângea moartea, zicea David către el: „întristat sunt după tine, căci tu mi-ai fost foarte scump și iubirea ta a fost pentru mine mai presus de iubirea femeiască!” (I Regi 18, 1; II Regi 1, 26).

Dar ce? Oare l-a invidiat vreodată pe David? Deloc, deși ar fi putut să-l invidieze. De ce? Pentru că din fapte vedea cum împărăția venea la David; însă el nimic n-a pățimit, căci n-a zis: „acesta este cel ce mă lipsește pe mine de pârinteasca împărăție”, ci încă lucra împreună cu el pentru luarea împărăției și deci nici pe tatăl său nu-l cruța pentru prietenul său. Dar pentru aceasta, să nu-l considere cineva pe Ionatan ca omorător de tată, căci el nu-l nedreptăța pe tatăl său prin acea dragoste, ci numai cât stăpânea, așa-zicând, nedreptățile și comploturile urzite contra lui David.

Mai mult îl cruța decât îl nedreptăța, căci nu l-a lăsat pe el să sfârșească deci cu un omor nedrept. Voia de multe ori chiar să moară pentru dânsul. Niciodată nu l-a acuzat, ci chiar și pe tatăl său l-a adus la tăcere; nu l-a invidiat, ci încă a lucrat împreună cu el. Nu numai că i-a dat bani, ci i-a mai dat și mântuirea, ba cniar și sufletul și l-a pus pentru dânsul. Nu s-a sfiit de tatăl său pentru prieten, fiindcă acela (tatăl) urzea uneltiri nedrepte, iar acesta nu se știa cu nimic vinovat pe sine. Prietenia lui era cu cel drept. Astfel deci era Ionatan. Să-l vedem acum și pe David.

N-a avut timp ca el să-și arate recunoștința către Ionatan, fiindcă Ionatan a fost răpit de moarte mai înainte de a lua David împărăția, așa că, mai înainte de a veni la împărăție cel ce pățimise, a încetat din viață cel ce făcuse bine. Deci, cum? Să vedem cum și-a arătat - în cele ce era cu puțință - prietenia acest drept. „Frumos mi-ai fost mie foarte, minunată a fost dragostea ta, mai mult decât dragostea femeilor”, zice. Dar oare numai atâta a fost - de altfel, nici aceasta nu este puțin lucru — sau poate dragostea lui a mers mai departe?

Apoi, iată că și pe fiul aceluia, și pe nepotul lui de multe ori i-a scos din primejdii, aducându-și aminte de dragostea și binefacerea tatălui lor către el, și aceștia se găseau față de el ca niște nepoți de-ai fiului său, îngrijindu-se de ei și apărându-i. O astfel de dragoste voiesc eu de a avea noi, cu toții, și către cei vii, și către cei morți. Să audă aceasta femeile, căci în special cu privire la ele eu vorbesc de cei morți; acele femei, zic, care au trecut la a doua căsătorie, după ce l-au urât pe bărbatul dintâi sau au necinstit patul celui adormit.

Acestea le spun, nu ca și cum aș opri căsătoria a doua, dar nici a o lăsa neîmpiedicată, fiindcă nu mă lasă nici pe mine Pavel, punându-mi frâu în gură, și zicând femeilor: „fecioara, de se va

mărita, n-a greșit”. Și ce altceva mai zice? Că „mai fericită este dacă rămâne așa” (I Corinteni 7, 28, 40), astfel că este cu mult mai bine decât aceea. Pentru ce? Pentru multe. Că, dacă a nu se mărita deloc este cu mult mai bine decât a se mărita, desigur că a nu se mărita a doua oară este cu mult mai bine decât a se mărita.

„Dar, zici tu, unele n-au putut suferi văduvia, căci au căzut în nenorociri.” Fiindcă n-au știut ce este văduvia. Văduvia nu este numai aceea de a nu se mărita a doua oară, precum și fecioria nu este numai a rămâne nemăritată; însă, ce? După cum principalul în fecorie este modestia și statornicia în credință, tot așa și în văduvie principalul este de a trăi singuratic, a stăruii în rugăciuni, a se izbăvi de desfătări și petreceri. „Iar cea care trăiește în desfătări, zice, deși vie, este moartă”. (I Timotei 5, 6) Că, dacă ar urma ca aceea rămasă văduvă să aibă împrejurul său tot același vuiet și tot aceleași fantezii, și tot aceleași baine pe care le avea pe când trăia bărbatul ei, apoi e mai bine să se mărite, căci nu relația cu un bărbat este ceva rău, ci iscodirea și limbuția.

De aceea s-au întors unele ca acestea în urma satanei, fiindcă nu au știut să văduvească bine. Voiești poate să știi ce este o văduvă și ce calități se cer ei? Ascultă-l pe Pavel ce spune: „dacă a crescut copiii, zice, dacă a fost primitoare de străini, dacă a spălat picioarele sfinților, dacă a venit în ajutorul celor strâmtorați, dacă s-a ținut stăruitor de tot ce este lucru bun”. (I Timotei 5, 10) Dar, dacă după moartea bărbatului te desfeți în bogății multe, desigur că nu vei putea suferi văduvia.

Strămută însă bogăția aceasta în ceruri, și atunci îți va fi ușoară sarcina văduviei. „Dar dacă eu am copii, zici tu, moștenitori ai averii părintești?” Învață-i ca și ei să disprețuiască averile. Strămută pe cele ce ți se cuvin ție și oprește pentru copii atât cât le ajunge; învață-i apoi ca și ei să fie mai buni decât banii. „Dar, zici tu, dacă am o sumedenie de slugi și de robi? Dacă am atâta aur, argint și așa de multe lucruri? Cum voi fi, oare, eu destoinică de a le păstra, având nevoie de sprijinul bărbatului?” Pretexte numai sunt acestea, după cum se învederează din multe părți.

Căci, dacă nu te-ai îngriji sau, mai bine-zis, dacă nu ai dori averi și nici n-ai voi ca să ți se sporească bogățiile, sarcina ți-ar fi ușoară, căci cu mult mai greu este de a strânge, decât de a păstra. Deci, dacă ai tăia pofta de a trânge, și din cele ce ai deja îi vei împărtași pe cei ce au nevoie, Dumnezeu te va sprijini cu puterea Sa. Dacă într-adevăr tu zici acestea ca având sub îngrijirea ta moștenirea orfanilor, iar nicidecum nu ascunzi sub un astfel de pretext iubirea de arginți, atunci Cel ce ți-a poruncit de a crește fii și Cel ce cunoaște inimile, va face ca averea aceluia să fie în siguranță.

Căci nu este nici o casă care, fiind sprijinită pe milostenie, să pătimească ceva rău; și chiar de ar pătimi pentru un timp, se va sfârși totuși cu bine. Aceasta va fi încă pentru fiecare casă mai mult decât orice pavază și sulită. Ascultă ce zice diavolul despre Iov: „N-ai făcut Tu gard în jurul lui și în jurul casei lui, și în jurul a tot ce este al lui?”. (Iov 1, 10) Pentru ce oare? Ascultă-l pe Iov ce spune: „Eram ochii celui orb, zice, și piciorul celui șchiop; eram tatăl celor neputincioși”. (Iov 29, 15)

După cum cel ce nu se desparte pe sine de nenorocirile străine, chiar în ale sale nu va pătimi nici un rău, căci s-a învățat deja a suferi împreună, tot așa și cel ce nu voiește a compătimi și a se întrista de cele străine, în toate ale sale va pătimi relele singur. Și, după cum se întâmplă și cu

trupul omului, când de pildă piciorul fiind rănit, mâna n-ar simpatiza, n-ar curăți rana, n-ar pune doctoriile și n-ar spăla puroiul, desigur că în aceleași rele se va găsi singură, așa că mâna care, fiind afară de orice durere, n-a voit să slujească piciorului, ea singură va fi vinovată de patima ce o va suferi; căci de acolo venind răul, va cădea și pe dânsa, și de astă dată nu va mai fi vorba de o slujbă adusă ei, ci de vindecare și scăpare de primejdie.

Tot așa, zic, și în cazul de față, cel ce nu voiește a compătimi cu alții, singur va suferi. „Ai îngrădit, zice, cele din afară ale lui, și cele dinăuntru”, și nu îndrăznește de a năvăli asupra-i. „Dar, zici tu, a pățimit multe rele.” Însă, relele acelea au fost pricină a multor bunuri: îndoită i-a fost averea, plata i-a fost mai mare, mai mare i-a fost și dreptatea, strălucite cununile, minunate i-au fost premiile, și atât cele dubovnicești cât și cele pământeste i-au sporit. I-a pierdut pe fiii săi, dar a primit fii, nu pe aceia, ci pe alții în locul lor, iar pe aceia i-a mântuit întru înviere. Dacă i-ar fi primit tot pe aceia, i s-ar fi împuținat lui numărul; acum însă, dându-i-se alții în locul acelor, îi va prezenta și pe aceia la înviere.

Dar, toate acestea s-au petrecut prin faptul că el se îndeletnicea cu facerea milosteniei, pe care o întrebuița în orice ocazie, ceea ce și noi să facem, ca astfel să ne învrednicim de aceleași bunuri, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VIII - 2Timotei

din “Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon”

Și aceasta să știi că, în zilele din urmă, vor veni vremuri grele; că vor fi oameni iubitori de sine, iubitori de arginți, lăudăroși, trufași, hulitori, neascultători de părinți, nemulțumitori, fără cucernicie, lipsiți de dragoste, neînduplecați, clevetitori, neînfrânați, cruzi, neiubitori de bine, trădători, necuviincioși, îngâmfați, iubitori de desfătări mai mult decât iubitori de Dumnezeu. (II Timotei 3, 1-4)

Dacă se necăjește cineva astăzi de existența ereticilor, să se gândească la faptul că dintru început s-au petrecut din acestea, diavolul pururea furișând minciuna în locul adevărului. Dumnezeu dintru început a făgăduit cele bune, dar a venit și diavolul cu făgăduințe.

Dumnezeu a sădit Paradisul, dar diavolul a amăgit-o pe Eva, zicând: „Veți fi ca Dumnezeu”. (Facere 3, 5) Fiindcă nu dovedea cu nimic prin fapte, el făgăduiește cele mari prin cuvinte, căci astfel sunt înșelătorii. După aceasta au fost Cain și Abel, apoi fiii lui Set și fetele oamenilor, Ham și Iafet, Avraam și Faraon, Iacov și Isav; și așa se continuă până la cea de pe urmă: Moise și magii, prorocii și pseudoprorocii, apostolii și pseudoapostolii, Hristos și Antihrist. Deci, și mai înainte, și după aceea, aceleași au fost.

Atunci au fost Theudas, atunci Simon, atunci și apostolii, precum și cei de pe lângă Ermoghen și Fighel. Deci, nu a fost timp când diavolul să nu fi furișat minciuna în locul adevărului. Prin urmare, să nu ne necăjim pentru aceasta, căci dintru început s-au petrecut așa. De aceea zicea apostolul: „Și aceasta să știi, că în zilele din urmă, vor veni vremuri grele; că vor fi oameni

iubitori de sine, iubitori de arginți, lăudăroși, trufași, hulitori, neascultători de părinți, nemulțumitori, fără cucernicie, lipsiți de dragoste”.

Așadar, cel nemulțumitor este necurat, și cu drept cuvânt, căci cel nemulțumitor față de binefăcătorul său, cum va putea fi recunoscător către alții? Cel nemulțumitor este fără de dragoste, el este neprimitor de pace. „Clevetitori”, zice, adică grăitori de rău, căci cei ce nu văd la ei nimic bun, având oarecum ca o mângâiere pentru sine de a defăima bunul nume al altora, fac prin aceasta mii de păcate. „Neînfrânați” și cu limba, și cu pânțele, și cu toate celelalte. „Cruzi”, de unde vine apoi lipsa de omenie, când cineva este iubitor de argint, când este iubitor de sine, când este nemulțumitor, când este neînfrânat. „Neiubitori de bine, trădători, necuviincioși.” „Vânzători” ai prieteniei, „necuviincioși”, adică fără nici o statornicie în caracter. „Îngâmfați”, adică plini de prostie. „Iubitori de desfătări mai mult decât iubitori de Dumnezeu, având înfățișarea adevăratei credințe, dar tăgăduind puterea ei.”

Și în Epistola către Romani scriind, zice: „având în lege dreptarul cunoștinței și al adevărului”. (Romani 2, 20) Acolo spune lăudându-i, iar aici arată păcatul acesta mai rău decât toate păcatele. De ce? Pentru că nu în același sens a luat întotdeauna același cuvânt exprimat. Că, după cum de multe ori el ia expresia „icoană” sau „chip” în sens de asemănare sau potrivire, tot așa de multe ori o ia cu privire la ceva neînsuflețit, la ceva de nimic, precum cbiar el, de pildă, scriind, zice: „Căci bărbatul nu trebuie să-și acopere capul, fiind chip și slavă a lui Dumnezeu” (I Corinteni 11, 7), iar prorocul zice: „Deși ca o umbră trece omul”. (Psalmi 38, 9)

Câteodată ia pe leu în locul împăratului: „El a îndoit genunchii și s-a culcat ca un leu, ca o leoaică... Cine-l va deștepta?” (Facere 49, 9), iar altădată îl ia ca răpitor: „Ca un leu ce răpește” (Psalmi 21, 13), zice. Tot așa facem și noi, căci faptele sau lucrurile fiind variate și compuse, este natural ca exemplele să se ia în mai multe chipuri. De pildă: când voim a admira o față frumoasă, o comparăm cu cele pictate, iar când voim a admira pe una din cele pictate, zicem că vorbește, că grăiește, dar nu înțelegem același lucru; aici, noi înțelegem că este aproape aceeași cu originalul, iar acolo că este aproape tot așa de frumoasă.

Tot asemenea și în închipuirea științei de care vorbește în epistola către romani, că adică este numit un tip, o icoană acea învățătură, este numai prototipul sau arhetipul evlaviei, iar aici arată că este neînsuflețit și mort, învederând numai forma, numai chipul și numai aparența. Așadar, este numai o formă sau, mai bine zis, i numai un schelet fără putere, este credință fără fapte. Și cu drept cuvânt, căci, precum un trup frumos și bine format, când nu are în el putere, ci doar seamănă exact cu cele zugrăvite, este mort, tot asemenea și o credință dreaptă fără fapte.

Să ne închipuim, de pildă, un iubitor de arginți, vânzător, obraznic și care se crede drept. Care-i va fi folosul, dacă n-are nimic cu sine din cele cuvenite creștinilor? Când nu face nimic din acele ce-i caracterizează pe creștini, când îi întrece pe elini în neevlavie, când este spre vătămarea celor ce-l însoțesc, când este spre blasfemia lui Dumnezeu, când prin faptele sale defăima credința? „Depărtează-te, zice, și de aceștia.” Dar dacă din aceștia vor fi în zilele cele de apoi, cum de îi zice lui atunci: „depărtează-te și de aceștia”?

Erau din aceștia pe atunci, într-un oarecare grad, nu însă tocmai în același exces; adevărul însă este că prin Timotei îi sfătuiește pe toți, ca să se ferească de niște astfel de oameni. Căci dintre

aceștia sunt cei ce se vâra prin case și robesc femeiuști împovărate de păcate și purtate de multe feluri de poftă, mereu învățând și neputând niciodată să ajungă la cunoașterea adevărului. (3, 6-7) Ai văzut cum și aceștia fac uz de vechea înșelăciune, de acea armă pe care diavolul a întrebuițat-o contra lui Adam? „Se vâra prin case”, zice.

Ai văzut cum a învederat nerușinarea lor prin „se vâra”, necinstea, înșelăciunea, lingușirea? „Și robesc femeiuști.” Astfel că aceea care se înșală lesne, este departe de bărbat. A se înșela este potrivit femeilor sau, mai bine zis, femeiuștilor „împovărate de păcate.” Privește cum acele femei sunt robite prin păcate, prin raptul că nimic bun nu este într-însele. Chiar expresia „împovărate” este foarte apăsată, căci reprezintă mulțimea păcatelor, neorânduiala și confuzia în viață.

„Și purtate de multe feluri de poftă”, zice. Dar, aici el n-a învinovățit natura, căci n-a zis la întâmplare „femei”, ci astrel de femei sau femeiuști. Și ce vrea să zică prin: „de multe feluri de poftă”? Prin această expresie multe a lăsat a se înțelege: și desfătarea, și nerușinarea, și desfrâurile. „De multe feluri de poftă”, zice, adică: poftă de bani, de slavă, de desfătări, de obrăznicie, de slavă — sau poate mai lasă a se înțelege și alte poftă necurate. „Mereu învățând și neputând niciodată să ajungă la cunoașterea adevărului.” De ce? Nu doar că le compătăimește prin aceasta, ci încă foarte mult le acuză, căci, fiindcă s-au lăsat a fi stăpânite de acele poftă și păcate, s-a împietrit inima și cugetul lor.

După cum Iannes și Iambres s-au împotrivit lui Moise, așa și aceștia stau împotriva adevărului. (3, 8) Dar cine sunt aceștia? Fermecătorii de pe timpul lui Moise. Și, cum oare numele lor nu sunt aduse de față sau în altă parte cel puțin? Ori că aceste nume s-au predat prin viu grai, ori că Pavel a fost încunoștințat de Duhul Sfânt.

Așa și aceștia stau împotriva adevărului, oameni stricați la minte și netrebnici pentru credință. Dar nu vor merge mai departe, pentru că nebunia lor va fi vădită tuturor, precum a fost și a acelora. (3, 9) „Dar nu vor spori”, zice. Dar, cum de spune în altă parte: „Și vor spori mai mult în necucernicie”, pe când aici zice că „nu vor spori”? Acolo el spune că, începând a introduce inovații și a amăgi, nu vor înceta a înșela, ci pururea vor descoperi noi înșelăciuni și credințe stricate, căci înșelăciunea niciodată nu stă pe loc.

Aici însă apostolul zice că nu vor amăgi mai mult, nici nu vor crea confuzii — deși s-ar părea la început că i-ar fi abătut pe unii din calea cea dreaptă —, ci că iute vor fi descoperiți. Cum că de aceștia vorbește, ascultă ce spune mai departe: „pentru că nebunia lor va fi vădită tuturor”. Cum aceasta? „Precum a fost și a acelora”, zice. Chiar dacă din toate părțile ar progresa, pentru moment, cele ale înșelăciunii lor, totuși nu va fi până la sfârșit, căci așa sunt toate cele care par bune, dar nu de la natură sunt bune. Pentru moment numai progresează, dar după aceea se dau pe față și pier. „Nu însă și ale noastre sunt de acest fel, zice, la care ești chiar tu martor. Ale noastre nu se reazemă pe înșelăciune, căci cine ar primi a și muri pentru înșelăciune?”

Tu însă mi-ai urmat în învățătură. (3, 10) Așa că „tu fii voinic, zice, căci nu ai venit întâmplător, ci ai urmat”, de unde se învederează și timpul cel îndelungat ce îl urmase. „În învățătură”, expresie care se raportează la cuvânt. În purtare, cu privire la viață. În năzuință, ceea ce arată dispoziția și buna lui voință sufletească. „Nu numai că le grăiai, nu numai că le filosofai prin cuvinte.” În credință, în îndelungă răbdare, așa că nimic din cele ale acelora nu te-au tulburat. În

dragoste, pe care nu o aveau aceia. În stăruință, pe care iarăși n-o aveau. „În îndelungă răbdare, zice; adică: „mare răbdare am arătat față de eretici”. „În îndelungă-răbdare” față de prigoniri. În prigoniri și suferințe, zice.

Două lucruri îl tulbură pe dascăl: când sunt mulți eretici și când ucenicii nu rabdă în patimile ce le întâmpină. Dar, pentru aceștia multe a grăit el: că au fost și în vecnime și că vor fi, și în viitor, că nici un timp nu va fi lipsit de astfel de oameni, că pe noi cu nimic nu vor putea să ne vatăme și că în lume se găsesc vase de aur și de lut. Privește cum el la urmă vorbește de necazuri. Care mi s-au făcut în Antiohia, în Iconiu, în Listra.

Dar, oare, de ce a vorbit numai de aceste cetăți din cele multe? Fiindcă toate celelalte erau cunoscute lui Timotei și poate că pomenește de fapte mai de curând petrecute, iar nu de cele de demult. Nu le enumeră după felul lor, căci el nu este iubitor de slavă deșartă. Acestea le spune pentru mângâierea ucenicului, iar nu pentru spectacol. Vorbește aici de Antiohia Pisidiei și de Listra, de unde era Timotei.

Câte prigoniri am răbdat! „Amândouă mi-au fost drept mângâiere, zice; că și eu am avut ocazia de a da pe față o bunăvoință puternică și că n-am rost părăsit. Nu se poate spune că Dumnezeu m-a predat unor asemenea necazuri, ci numai că mi-a făcut mai strălucită cununa.” „Câte prigoniri am răbdat”, zice, și din toate m-a izbăvit Domnul.

Și toți care voiesc să trăiască cucernic în Hristos Iisus vor fi prigonii. (3, 12) „Și de ce să spun numai de mine? Căci fiecare din cei ce voiesc a vieții cu evlavie va fi prigonit.” Prin expresia: prigoane, de aici, el înțelege necazurile și suferințele, căci nu este cu puțință ca un om care pășește pe calea virtuții să fie fără de necaz, fără întristare, fără suferințe și fără ispite. Și cum s-ar putea fără de acestea pentru cel ce călătorește pe calea cea strâmtă, pentru cel ce a auzit că „În lume necazuri veți avea”?

Dacă în acel timp zicea Iov: „Oare omul pe pământ nu este ca într-o slujbă ostășească?” (Iov 7, 1), cu atât mai mult atunci, când “Iar oamenii răi și amăgitori vor merge spre tot mai rău, rătăcind pe alții și rătăciți fiind ei înșiși”. (3, 13) „Nimic din acestea să nu te tulbure, zice, dacă ei sunt în fericire, iar tu în ispite, căci așa este firea lucrului.” Poți afla din ale mele că nu este cu puțință ca acela care se războiește cu cei răi să nu ne în suferințe și în necazuri. Nu este cu puțință să se lupte cineva și în același timp să se și desfăteze sau cel ce se războiește să se și desfăteze în mâncări și băuturi. Nimeni deci dintre luptători să nu caute liniște, nimeni să nu fie în veselie.

Toate cele prezente sunt: război, luptă, necazuri, strâmtorări, ispite, arenă a unor veșnice lupte. Altele sunt timpurile de liniște, iar timpul de față este timp de sudori, timp de munci. Nimeni dintre luptătorii care se aruncă în ring nu caută liniște. Dar dacă vrei să cauți liniște, de ce te-ai aruncat în ring? De ce ai ridicat mâinile? Dar cum vei putea face aceasta, spune-mi, când tu nu-ți stăpânești poftele, când nu te lupti cu silnicia naturii?

Tu însă rămâi în cele ce ai învățat și de care ești încredințat, deoarece știi de la cine le-ai învățat, și fiindcă de mic copil cunoști Sfintele Scripturi, care pot să te înțeleptească spre mântuire, prin credința cea întru Hristos Iisus (3, 14-15), adică precum a îndemnat fericitul David, zicând: „Nu

râvni la cei ce viclenesc” (Psalmi 36, 1), tot așa sfătuiește și apostolul, zicând: „Tu însă rămâi în cele ce ai învățat”, și încă nu oricum, ci: „și de care ești încredințat”, adică ai crezut.

Și ce ai crezut? Că aceasta este viața și, dacă deci vei vedea aici lucruri cu totul contrare celor ce ai crezut, să nu te tulburi, de vreme ce și Avraam vedea contrariul și n-a pățimit nimic. Ai auzit de pildă că: „numai cei din Isaac se vor chema urmașii tăi” (Facere 21,12), și totuși i s-a poruncit de a-l jertfi pe Isaac, iar pentru aceasta el nici nu s-a tulburat, nici nu s-a neliniștit.

**DESPRE ICONOMIA DIVINĂ. CĂ AICI CEI DREPTI SE GĂDESC
ÎN NECAZURI, IAR PĂCĂTOȘII ÎN BUCURIE, FĂRĂ CA VIRTUTEA
SĂ RĂMÂNĂ NERĂSPLĂTITĂ IAR PĂCATUL NEPEDEPSIT.
CELE DESPRE DUMNEZEU SUNT NECUPRINSE DE MINTEA NOASTRĂ.
NU TREBUIE SĂ ACORDĂM ATENȚIE GHICITORILOR**

Nimeni deci să nu se scandalizeze de cei răi, căci acest lucru l-a spus Scriptura de la început. Și ce este dacă și cei buni se veselesc și cei răi sunt pedepsiți? Una din acestea două e natural să se întâmple, iar alta deloc; anume, ca aceia răi să fie pedepsiți, aceasta se poate, iar ca aceia buni pururea să se bucure, aceasta nu se poate. Nimeni n-a fost asemenea lui Pavel, și totuși în neazuri și-a petrecut întreaga viață; în lacrimi, în suspinuri, noaptea și ziua, după cum zice: „timp de trei ani, n-am încetat noaptea și ziua să vă îndemn, cu lacrimi, pe fiecare dintre voi” (Faptele Apostolilor 20, 31), și: „mă împresoară în toate zilele”. (II Corinteni 11, 28)

Nu că doar astăzi se bucura, iar mâine se întrista, ci în rievare zi nu înceta a fi scârbit. Deci, cum de a zis că „cei răi vor spori spre mai rău”? N-a spus că se vor bucura de liniște, ci că „vor spori spre mai rău”, adică sporirea lor este în rău. N-a spus că vor fi în fericire. Dar dacă și sunt pedepsiți, de aceea sunt, ca să nu-ți închipui că păcatele sunt nepedepsite. Deoarece gheena nu are puterea de a ne împiedica de la rele, Dumnezeu cruțându-ne, ne deșteaptă întruna. Dacă nici un rău n-ar fi pedepsit, nimeni n-ar mai crede că Dumnezeu Se îngrijește de cele omenești, iar dacă toți ar fi pedepsiți, nimeni n-ar mai aștepta învierea morților, de vreme ce toți și-au luat aici plata.

De aceea aici și pedepsește, și nu pedepsește, de aceea dreptii sunt necăjiți aici, căci sunt ca străini și ca aflați în locuri străine. Dreptii însă sureră aici pentru încercare, căci ascultați ce spune Dumnezeu despre Iov: „Iată, tot ce are el este în puterea ta; numai asupra lui să nu întinzi mâna ta”. (Iov 1, 12) Iar dacă poate și păcătoșii sureră câteodată de acestea, își iau răsplata păcatelor.

În toate, dar, să-I mulțumim lui Dumnezeu, fie într-un fel, fie într-altul, căci amândouă acestea ne sunt folositoare. Nu urându-ne sau disprețuindu-ne face El aceasta, ci prin amândouă arătând îngrijirea Lui cea părintească. „Deoarece știi de la cine le-ai învățat și fiindcă de mic copil cunoști Sfintele Scripturi”, adică de la vârsta cea mai fragedă ai învățat Sfintele Scripturi. Și ce vrea să zică prin „Sfintele Scripturi”? Adică Testamentul Vechi. În aceasta ai crescut, zice, așa că printr-acestea credința ta este tare și nimic nu te poate vătăma. Rădăcina ei este adâncă, fiind hrănită într-un timp îndelungat; așa că nimic nu o mai poate urni din loc.

„Care pot să te înțeleptească”, zice, și anume, „care nu te vor lăsa să pătimești ceva prostesc, după cum pătimesc cei mulți”. Căci acela care cunoaște Sfintele Scripturi, după cum trebuie a le cunoaște, nu se va scandaliza de nimic din cele întâmplare, ci pe toate le rabdă cu bărbăție, unele lăsându-le în seama credinței și a iconomiei lui Dumnezeu, cele necuprinse de mintea noastră, pentru celelalte știind și răspunsul și găsind exemple în Sfintele Scripturi.

Pentru că și a nu cerceta toate cu amănunțime și a nu voi să știe cineva totul înseamnă o mare dovadă de știință. Și dacă voiești, voi dovedi aceasta cu un exemplu. Fie, de pildă, un râu sau mai bine zis, fie mai multe râuri, așa precum sunt râurile, care nu toate ar fi egale în adâncime, ci unele au matca mai întinsă sau mai răsfirată, altele mai îngustă și mai ladâncă, și destul de mare pentru a-l îneca pe cel ce nu știe.

Deci, dacă a nu voi ca pe toate să le încerci deopotrivă este un lucru bun, tot așa și a nu voi ca să cunoști toate adâncimile nu este o mică dovadă că știi; precum, de asemenea, cel ce voiește ca să treacă prin toate părțile râurilor dă dovadă că el însuși nu știe particularitățile râurilor și de multe ori se pierde în adâncuri prin îndrăzneala lui. Tot astfel și cu Dumnezeu, căci cel ce voiește a ști totul și toate le cutează, acesta tocmai este cel ce nu-L cunoaște pe Dumnezeu.

Dacă la râuri, în cea mai mare parte, trecerea e sigură și doar puține locuri sunt întortocheate, aici din contră, căci cea mai mare parte a faptelor Lui ne sunt ascunse nouă și nu ne este cu puțință de a cerceta cu finețe căile Lui. Deci, de ce te grăbești de a te scufunda pe tine însuși? Aceasta numai să știi că Dumnezeu toate le iconomisește, toate le prevede, că noi suntem liberi, că pe unele le face El, iar pe altele le îngăduie, că El nu voiește a fi ceva rău, că nu toate se fac după voința Lui, ci și după a noastră, pe când toate cele bune sunt și după îndemnul Său, și după al nostru, că nimic nu se poate ascunde de El. Pentru aceea toate le face.

Apoi, știind tu aceasta, însuși socotește care sunt cele bune, care sunt cele rele și care sunt cele indiferente; de exemplu: virtutea este un bun, ticăloșia este un rău, iar bogăția, sărăcia, viața și moartea sunt indiferente. Dacă toate acestea le știi și împreună cu acestea mai știi că dreptii sunt necăjiți, ca să fie încununați, iar cei păcătoși sunt necăjiți, ca să se plătească păcatele lor, că nu toți păcătoșii dau seamă aici de păcatele lor, ca nu cumva cei mai mulți să nu creadă în înviere, că nu toți dreptii sunt necăjiți, ca nu cumva să-ți închipui că răutatea este ceva de laudă, ci virtutea.

Toate acestea sunt reguli și notare neschimbate, și ceea ce voiești aplică și combină cu ele, și nu te vei mai mira. Căci ceea ce este numărul de șase mii în calculele dascălilor, care pe toate le împarte și le înmulțește în regula sa și toate se învârtesc prin acest număr, iar aceasta o știi toți câți au învățat carte, tot așa și regulile acestea, pe care iarăși le voi spune pe scurt, iar dacă cineva le știe, niciodată nu se scandalizează. Și care sunt aceste reguli?

Că virtutea este un bun, că răutatea este ceva mârșav, că bolile, sărăcia, vicleniile, falsele acuzații și altele de acest fel sunt indiferente; că dreptii sunt necăjiți aici, iar dacă poate unii sunt fericiți, aceasta se petrece ca nu cumva virtutea să pară că este urâtă; că toți cei răi sunt fericiți aici, ca acolo să fie pedepsiți, iar dacă poate unii sunt pedepsiți aici, aceasta se petrece ca nu cumva răutatea să pară că este ceva bun și nici ca faptele să rămână nepedepsite.

Iar dacă nu sunt toți pedepsiți aici, aceasta se face ca nu cumva timpul învierii să fie pus la îndoială. Că și între cei buni se găsesc din aceia care au fapte urâte, pe care însă le părăsesc tot aici, precum se găsesc și dintre cei răi care să aibă oarecare fapte bune, și aici se bucură, ca acolo să se pedepsească. Că, în fine, lucrurile lui Dumnezeu sunt necuprinse de mintea omenească. Că mare este deosebirea dintre El și noi, și atât de mare, încât nici n-o putem spune. Dacă deci toate acestea le calculăm în mintea noastră, nimic din cele de aici nu ne va putea tulbura.

Dacă noi ascultăm întruna Sfintele Scripturi, vom găsi multe exemple de acest fel. „Care pot să te înțeleptească, zice, spre mântuire. Sfintele Scripturi ne pun înainte și pe cele ce trebuie făcute, precum și pe cele ce nu trebuie a le face, căci ascultă tot pe acest fericit, care spune în altă parte: „Ești încredințat că tu ești călăuză orbilor, lumină celor ce sunt în întuneric, povățuitor celor fără minte, învățător celor nevârstnici”. (Romani 2, 19-20) văzut deci că legea este lumina celor dintru întuneric?

Dar că legea a fost lumina celor din întuneric, dacă litera legii era lumină, litera care ucide, apoi ce oare ar fi legea harului, Duhul cel de viață dătător? Dacă legea veche a fost lumină, ce va fi lelea nouă, unde atâtea s-au desfășurat? Este atât de mare deosebirea între cele vechi și cele noi, pe cât de mare e deosebirea dintre cer și pământ. E ca și cum ar deschide cineva cerul celor de pământ, care nimic nu știu, și i-ar face de a vedea toate ca prin oglindă.

Am învățat în Sfânta Scriptură despre gheena, despre împărăția cerurilor, despre judecată. Să nu credem deci în lucruri irostești, căci toate acelea sunt înșelăciuni și fermecătorii. „Dar, zici tu, dacă se întâmplă cele ce spun ei?” De aceea se întâmplă — de cumva se întâmplă — fiindcă tu crezi. Te-au luat rob, sunt stăpâni ai vieții tale, te poartă precum voiesc. Căci spune-mi: dacă un căpitan de hoți l-ar avea în mâinile și sub puterea sa pe fiul împăratului, care s-a refugiat la el și care nutrește singurătatea și conviețuirea cu el, oare ar putea să-i zică lui: „Vrei să trăiești sau să mori”? Ar putea foarte bine.

De ce oare? Nu doar pentru că ar fi prevăzut viitorul, ci pentru că s-a făcut stăpân și de a-l mântui, și de a-l nimici pe fiul împăratului, acela făcându-l pe el stăpân. Căci va putea și să-l omoare, va putea și să-l lase liber, de vreme ce e sub puterea sa. De i-ar zice: „Ești bogat de acum înainte sau ești sărac”, al amândurora este el stăpân, și deci așa se va întâmpla precum i-a spus. Cea mai mare parte a lumii s-a dat pe sine sub stăpânirea diavolului.

Sau și altfel trebuie privită această chestiune: când cineva se obișnuiește a se încrede, mult contribuie faptul acesta acelor înșelători. Nimeni nu dă atenție la cele ce nu se petrec așa precum el a spus, ci dacă s-a petrecut ceva din cele spuse. Iar dacă au vreo putere de a cunoaște mai dinainte cele ce se vor întâmpla apoi adu-mi-i mie, credinciosului, pe aceia. Nu spun acestea ca să mă fălesc. Interes am de a vă scăpa de unii ca aceștia, iar nu de a mă făli, căci și eu sunt plin de păcate. Pentru toate acestea nu mă fălesc, ci cu harul lui Dumnezeu de toți aceia îmi bat joc.

Adu-l, zic, la mine pe acel mag, dacă spune că are putere de a ști mai dinainte, și spune-mi cele ce mi se vor întâmpla mâine. Dar nu va spune nimic, căci eu mă aflu sub puterea Împăratului tuturor și nu are nici supunerea mea, și nici autoritate asupra mea. Departe sunt de ascunzătorile lui, căci eu slujesc Împăratului a toate. „Dar, zici tu, cutare a furat, și iată că cutare mag l-a dat pe față.”

Dar nu peste tot este aceasta adevărat, ci numai râs și minciuni, căci ei nu știu nimic, iar dacă poate vor ști ceva, apoi mai întâi trebuie a spune cele ale lor, cum de pildă s-au furat cele mai multe lucruri sfințite de la idolii lor, cum de s-a topit cel mai mult aur de prin templele lor. Și dacă au știut, de ce n-au spus mai dinainte preoților lor? Astfel că nu știu nimic. Nu știu să spună nici când templele lor cele idolești cad pradă locului și mulți se pierd. De ce deci nu cruță mântuirea lor? Așadar, faptul este numai o întâmplare, o nimerire, de cumva a fost prezis.

Sunt printre noi proroci, dar nu dau greș niciodată; nu doar una spun și alta se face, nu una se întâmplă, iar alta este minciună, ci toate se adevăresc. Aceasta este cu adevărat prevedere sau știre mai dinainte. încetați vă rog cu această nebunie, dacă într-adevăr credeți în Hristos; iar de nu credeți, de ce vă batjocoriți pe voi înșivă, de ce vă amăgiți? „Până când veți schiopăta de amândouă picioarele?” (III Regi 18, 21) De ce te duci la acel mag sau vrăjitor? De ce-l întrebi? De îndată ce te-ai dus, de îndată ce l-ai întrebat, te-ai pus sub robia lui, căci îl întrebi ca unul ce crezi. „Nu, zici tu, nu-l întreb ca și cum aș crede că tot ce va spune se va adevăra, ci ispitindu-l. Dar chiar de s-ar adevăra, nu este fapta unui om care este încredințat că acela spune minciuni, ci a unuia care se îndoiește.

Deci, de ce întrebi ce va fi? Căci dacă el ar zice: „aceasta va fi, fă aceasta și vei scăpa”, chiar nici așa n-ar trebui să slujești idolilor; dar totuși nu atât de mare este nebunia. Când însă prevestesc cele viitoare, apoi cel ce vrea să știe, nimic altceva nu-i procură, decât o tristețe zadarnică. Faptul nu se întâmplă, pe când tristețea rămâne și-l topește.

Dacă aceasta ar fi fost în interesul nostru, nu s-ar fi ferit Dumnezeu de a ni le împărtăși, nu ne-ar fi pizmuit și nu ne-ar fi ascuns aceasta, El care a zis: „Câte am auzit de la Tatăl, am arătat vouă”, și: „Toate câte am auzit de la Tatăl Meu vi le-am făcut cunoscute”, și: „De acum nu vă mai zic slugi, ci prieteni; voi sunteți prietenii Mei”. (Ioan 15, 14-15) De ce, dar, nu ni le-a arătat și pe acestea? Pentru că voiește ca poi să nu facem nici o vorbă de ele. Acestea le spunea celor din legea veche, le spunea despre asin și despre altele de acest fel, fiindcă erau prunci; pe când nouă, fiindcă voiește a nu face nici o vorbă de ele, n-a pus nici o grijă de a ni le face cunoscute.

Însă, ce anume aflăm? Ceea ce n-au aflat aceia, că toate ale lor erau mici, pe când cele ce am aflat noi sunt acestea: că vom via, că vom fi nemuritori, că vom deveni nestricăcioși, că viața aceea nu va avea sfârșit, că toate vor trece, că vom fi răpiți în nori, că toți cei răi vor fi pedepsiți și multe altele pe lângă acestea, și nici o minciună. Oare nu este mult mai bine de a ști acestea, decât că asinul cel pierdut a fost găsit? Iată, ai primit asinul, iată l-ai aflat. Ei! Și care îți este folosul? Oare nu-l vei pierde iar în alt chip? Chiar dacă el nu te va părăsi, tu îl vei părăsi o dată cu moartea ta, pe când cele ce eu spun, dacă vom voi a le păzi, le vom avea neconținut.

Acelea deci să le urmărim, pe acelea să le dorim, ca unele ce rămân și care sunt sigure. Să nu-i luăm în seamă nici pe ghicitori, nici pe fermecători, nici pe șarlatani, ci numai pe Dumnezeu, Care pe toate le știe lămurit și pe toate le cunoaște, și atunci le vom ști pe toate câte trebuie a le ști și ne vom învrednici de toate cele bune, prin Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IX - 2Timotei

din "Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon"

Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și de folos spre învățatură, spre mustrare, spre îndreptare, spre înțeleptirea cea întru dreptate, astfel ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârșit, bine pregătit pentru orice lucru bun. (II Timotei 3, 16-17)

Făcând multe îndemnuri și aducând multă mângâiere prin toate, la urmă aduce vorba despre mângâierea cea mai desăvârșită, a Sfințelor Scripturi. Și cu dreptate face o astfel de mângâiere, deoarece urma a spune mai departe ceva mare și trist. Că dacă Elisei, viețuind până la cea de pe urmă răsuflare cu dascălul său, și totuși văzându-l că se duce de aici, ca după moarte, i-a rupt cojocul lui, atunci ce crezi că a suferit Timotei, cel atât de mult iubit, auzind că dascălul său va muri și că s-a apropiat de el timpul morții, ceea ce întristează pe cineva cel mai mult?

De aceea, după ce, zic, i-a făcut îndemnuri, la urmă vorbește despre sfârșitul lui, și nu oricum, ci chiar întrebându-l cuvinte potrivite pentru a-l mângâia și a-i aduce mulțumire, ca să vadă faptul acesta mai degrabă ca pe o jertfă, decât ca pe o încetare din viață; mai mult ca o călătorie — precum și este — și o trecere la mai bine. „Că eu iată mă jertfesc”, zice. De aceea scria mai sus că „toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și de folos spre învățatură, spre mustrare, spre îndreptare, spre înțeleptirea cea întru dreptate”.

Dar ce? Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu? Care Scriptură? „Cea de care am vorbit, zice, toată este insuflată de Dumnezeu”, cea despre care zicea că: „de mic copil cunoști Sfintele Scripturi”. Toată deci de acest fel, este „insuflată de Dumnezeu; de aceasta să nu te îndoiești”, zice. „Și de folos spre învățatură, spre mustrare, spre îndreptare, spre înțeleptirea cea întru dreptate, astfel ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârșit, bine pregătit pentru orice lucru bun.”

„Spre învățatură.” Dacă trebuie a ști ceva, sau a nu ști, de acolo putem afla. De trebuie a certa minciuna, tot de-acolo. De trebuie a îndrepta ceva sau a înțelepți, de lipsește ceva, sau de trebuie a adăuga, spre mângâiere, de acolo putem afla. „Astfel ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârșit.” De aceea, zice, s-a dat mângâierea Scripturilor, „ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârșit”.

Așadar, nu se poate ca omul să fie deplin fără mângâierea, fără cunoștința Scripturilor. „În locul meu, zice, ai Scripturile; de voiești a ști ceva, acolo vei putea afla.” Dar dacă apostolul scria acestea lui Timotei, cel plin de Duhul, cu cât mai mult nu ni s-ar putea spune nouă? „Bine pregătit pentru orice lucru bun.” Nu numai împărtășindu-se de lucrul bun, ci fiind desăvârșit.

Eu te îndemn deci stăruitor în fața lui Dumnezeu și a lui Hristos Iisus, Care va să judece viii și morții (4, 1), adică pe cei păcătoși și pe cei drepți, adică pe cei duși de la noi și pe cei ce sunt acum, că mulți vor fi prinși fără de veste încă fiind vii. În întâia epistolă l-a înfricoșat, zicând:

„Îți poruncesc înaintea lui Dumnezeu, Cel ce aduce toate la viață” (I Timotei 6, 13), aici însă a spus ceva mai înfricoșător, zicând: „Care va să judece viii și morții”, și anume, Care va cere răspuns la arătarea Lui și în împărăția Lui. „Care va judeca.” Când anume? Întru arătarea Sa cea întru slavă, cea împreună cu împărăția, că nu va veni așa, precum a venit acum.

Sau că poate zice: „Mărturisesc ție arătarea și împărăția Lui. Iau de martor pe Dumnezeu și pe Domnul Iisus Hristos”. Propovăduiește cuvântul, stăruiește cu timp și fără de timp, muștră, ceartă, îndeamnă, cu toată îndelunga-răbdare și învățătura. (4, 2) Dar oare ce vrea să zică: „cu timp și fără de timp”? Adică „să nu ai un timp hotărât, ci pururea să ai timp; nu în timp de pace numai, nu în timp de liniște, nici numai când în Biserică, iar în timp de primejdii ascunzându-te.

Chiar de vei fi în închisoare, chiar de vei fi legat cu lanțuri, chiar de ar fi să mergi la moarte, tu ceartă și în acel timp, să nu te ascunzi certând. Că atunci își are timp epitimia sau pedeapsa, când muștrarea va înainta fără preget, când se va dovedi fapt. „Îndeamnă”, zice. Precum fac și doctorii, căci după ce arată cineva durerea, dau și ei doctoria, iar de va lipsi una din aceste două, cealaltă devine nefolositoare, tot așa și aici. Dacă vei pedepsi fără să cerți, vei părea de nesuferit și nimeni nu va putea răbda, iar după ce ai dovedit abaterea, atunci va primi și certarea sau pedeapsa, pe când la început păreai prea îndrăzneț.

Iar de vei muștra și vei certa fără ca mai întâi să îndemni cu toată îndelunga-răbdare, iarăși ai răsturnat totul pe dos. Că certarea este prin sine de nesuferit, când mai cu seamă nu vei amesteca îndemnarea cu toată îndelunga-răbdare. Precum se întâmplă și cu tăierea unui mădular, că, deși este mântuitoare pentru trup, totuși dacă nu vor fi multe cuvinte care să mângâie și să aline durerile, nu va putea cel bolnav suferi tăietura, tot așa și aici.

„Cu toată îndelunga-răbdare, zice, și învățătura.” Și cel ce ceartă are nevoie de îndelunga-răbdare, ca nu cumva cel certat să creadă oricum. „Și cu învățătura”, zice. Nu mâniindu-se, nici dezgustându-se, nu ca și cum ar disprețui, să nu se găsească față de el ca dușman, toate acestea să le lase la o parte. Și ce să facă?! Să se poarte cu el ca și cum l-ar iubi, ca și cum l-ar jeli mai mult chiar decât dânsul, ca și cum s-ar topi de supărare pentru el. „Cu toată îndelunga-răbdare”, zice, iar nu întâmplător.

Căci va veni o vreme când nu vor mai suferi învățătura sănătoasă. (4, 3) „Mai înainte de a ieși ei din drumul cel drept sau din făgașul cel bătut, întâmpină-i mai dinainte pe toți”, zice, pentru care a și spus: „cu timp și fără de timp”, adică, pe cât timp îi ai ca ucenici de bunăvoie, fă toate acestea. Ci — dornici să-și desfăteze auzul — își vor grămădi învățători după poftele lor, zice.

Nimic nu poate fi mai semnificativ ca expresia aceasta, căci mulțimea cea îndoielnică a dascălilor a învederat-o prin cuvântul „își vor grămădi”, și că acei dascăli se hirotoneau sau se alegeau de către ucenici. „își vor grămădi învățători, zice, dornici fiind să-și desfăteze auzul”, adică vor grăi cu plăcere, cu har și vor căuta a încânta urechea auditorilor.

Și își vor întoarce auzul de la adevăr și se vor abate către basme. (4, 4) Acestea le-a prezis apostolul, nu doar că voia a-i aduce în întristare, ci ca atunci când se vor îndeplini, să le șuiere cu bărbăție, ceea ce de altfel și Hristos făcea, zicând: „Vă vor da pe mâna sinedriștilor și în sinagogile lor vă vor bate cu biciul”. (Matei 10, 17) Dar și în alt loc fericitul Pavel zice: „Căci eu

știu aceasta, că după plecarea mea vor intra, între voi, lupi îngrozitori, care nu vor cruța turma”. (Faptele Apostolilor 20, 29) Acestea însă le spunea ca ei să fie treji, ca timpul de față să-l întrebuițeze cum trebuie.

Tu fii treaz în toate, zice. (4, 5) Ai văzut că pentru aceasta le-a prevăzut? Căci precum și Hristos zicea spre final: „Căci se vor ridica hristoși mincinoși și proroci mincinoși” (Matei 24, 24), tot așa a făcut și Pavel mai înainte de a adormi. „Tu fii treaz în toate, suferă răul”, adică ostenește-te, preîntâmpină răul mai înainte de a veni acea vătămare, pune oile în siguranță, până ce nu vor mai fi lupi deloc.

Șuieră răul, fă lucru de evanghelist, slujba ta fă-o deplin! Așadar, acesta este lucrul evanghelistului: de a pătimi rău, și prin sine, și prin alții din afară. „Slujba ta fă-o deplin”, adică împlinește-o. Iată aici și o altă nevoie de a pătimi răul.

Că eu de-acum mă jertfesc și vremea despărțirii mele s-a apropiat. (4, 6) N-a zis: „timpul jertfei mele”, ci ceea ce este mai mult. Căci din jertfă nu totul se dă ca prinos lui Dumnezeu, pe când din libațiuni totul se dă lui Dumnezeu .

Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârșit. (4, 7) De multe ori, luându-l în mâini (citindu-l) pe apostolul Pavel și uitându-mă cu luare-aminte la acest pasaj, am stat în nedormire: de ce oare Pavel se fălește astfel, zicând: „Lupta cea bună m-am luptat”? Acum însă mi se pare că totuși, cu harul lui Dumnezeu, am găsit explicația. Deci, pentru ce oare a zis el acestea? Voiește a mângâia tristețea ucenicului, poruncindu-i a se încuraja, căci el se duce spre a-și primi cununa, că totul a sfârșit și că s-a învrednicit de o moarte bună.

„Trebuie a se bucura cineva, zice, iar nu a se întrista.” De ce oare? „Lupta cea bună m-am luptat.” După cum un părinte l-ar încuraja pe copilul ce stă lângă patul său de moarte și l-ar îndemna să ducă starea lui de orfan cu curaj, zicându-i: „Fiule, nu plânge, am trăit bine, iar acum, ajungând la bătrânețe, te părăsesc. Viața noastră a fost fără ponos, eu mă duc de aici cu slavă. Ai și tu dreptul de a fi lăudat, din cele ce mi-ai făcut până acum mie, căci Dumnezeu multe daruri ne-a acordat nouă”.

Cum, dacă ar fi zis de pildă: „Trofee am adus aici, pe dușmani i-am învins”, prin aceasta nu s-ar fi fălit, ci l-ar fi ațâțat pe fiul său și l-ar fi îndemnat cu laude, ca el să sufere cu ușurință, să aibă bune speranțe și să nu creadă grea plecarea sa, tot așa fi aici. Căci de nesuferit este despărțirea, după cum zice: „Iar noi, fraților, fiind despărțiți de voi, o bucată de vreme, cu ochii, nu cu inima”. (I Tesaloniceni 2, 17) Deci, dacă el, despărțit de ucenici pentru un scurt timp, pătimea așa, ce crezi că pătimea Timotei? Dacă trăind apostolul, și Timotei a vărsat lacrimi despărțindu-se de el, după cum zice: „pentru că îmi aduc aminte de lacrimi le tale, doresc mult să te văd, ca să mă umplu de bucurie” (II Timotei 1, 4), cu cât mai mult încă murind el?

Deci, toate acestea apostolul le scrie mângâindu-l pe Timotei și, în rine, întreaga lui epistolă este plină de cuvinte de mângâiere, ca un fel de testament, așa-zicând: „Lupta cea bună m-am luptat, călătoria, zice, am săvârșit, credința am păzit.” Așadar, fă și tu astfel. Dar unde este lanțul, unde sunt legături, unde este moartea, acolo este lupta cea bună. Aceasta este lupta cea bună? „Da! zice; căci pentru Hristos se fac; că toate acestea au cu sine cununi mari.

„Lupta cea bună.” Nimic nu poate fi mai bun ca lupta aceasta; această cunună niciodată nu are sfârșit. Cunună aceasta nu este făcută din măslin sălbatic, ea nu are înainte-i un om luptător, nu are oameni privitori, ci priveliștea se compune din îngeri. În luptele cele din ring pe timp de multe zile luptătorii se oboresc și se trudes, și apoi într-un ceas au luat cunună, după care imediat s-a sfârșit cu plăcerea, pe când aici nu este așa, ci luptătorii veșnic sunt în strălucire, veșnic în slavă, veșnic în cinste.

„Așadar, trebuie a te bucura, zice, că eu mă duc la liniște, că ies din ring. Ai auzit că „doresc să mă despart de trup și să fiu împreună cu Hristos”. (Filipeni 1, 23) „Călătoria am săvârșit.” Prin aceasta arată că totuși cineva trebuie a se și lupta, și a și alerga; a se lupta cu stăruință în necazuri și a alerga nu oricum, ci spre ceva folositor.

Cu adevărat că bună este lupta, nu însă aceea care-l încântă pe privitor, ci aceea care folosește, precum și călătoria nu aceea este folositoare care sfârșește la nimic și când nici nu este o dovadă de putere sau de ambiție, ci aceea care-i atrage pe toți spre cer. Această călătorie, pe care Pavel a făcut-o aici pe pământ, este mai curată decât aceea pe care soarele o face pe cer. Dar cum a săvârșit el călătoria? Întreaga lume a perindat-o, începând din Galileea și din ținuturile de primprejur din Arabia, și ducându-se până la marginile pământului.

„Așa încât de la Ierusalim, zice, și până în Iliria, am împlinit propovăduirea Evangheliei lui Hristos” (Romani 15, 19), și întreaga lume alergând-o, ca și o pasăre zburătoare sau, mai bine zis, chiar și decât pasărea mai iute. Căci pasărea trece la întâmplare, pe când el nu oricum, ci având aripa Duhului și peste mii de piedici trecând, peste mii de morți, uneltiri și nenorociri, așa că mai iute a fost și decât zburătoarele. Dacă ar fi fost pasăre zburătoare, s-ar fi primejduit poate și ar fi fost prins; dar fiindcă a fost ridicat în sus de Duhul, trecut pe deasupra tuturor curselor întinse, ca și o pasăre zburătoare, având aripi de foc.

„Credința, zice, am păzit.” Multe erau cele ce contribuiau a-l smulge pe el, așa-zicând, din apostolat; nu numai prietenii oamenilor, ci și amenințările, și necazurile, și multe altele. Dar el tuturor s-a împotrivit. Cum? Fiind treaz și în priveghere. Sunt de-ajuns și acestea pentru mângâierea ucenicilor, însă el a mai pus de față și premiile. Care sunt acestea?

De acum mi s-a gătit cunună dreptății (4, 8), zice. Sub numele de dreptate de aici, el înțelege virtutea în general. „Nu trebuie deci a te întrista, zice, că mă duc unde voi fi încununat cu acea cunună pe care mi-o i va pune Hristos pe cap. Dar dacă aș fi rămas încă aici, cu adevărat că trebuia a te întrista mai mult, ca nu cumva să cad, ca nu cumva să mă pierd fără cuvânt.”

Pe care Domnul îmi va da-o în ziua aceea, El, Dreptul Judecător, și nu numai mie, ci și tuturor, celor ce au iubit arătarea Lui. De aici el l-a stârnit și pe Timotei, căci, dacă „tuturor” va da cunună, cu atât mai mult lui Timotei. N-a spus: „și ție”, ci: „tuturor”, și deci cu atât mai mult ție.

TREBUIE A DISPREȚUI CELE VREMELNICE ȘI A SUFERI CU RĂBDARE PENTRU DUMNEZEU

„Cum ar putea cineva iubi, zici tu, arătarea lui Hristos?” Dacă se bucură pentru venirea Lui, iar cel ce se bucură pentru venirea Lui, face cele vrednice de bucurie, cele ce are va împărți, de ar fi nevoie, și și-ar da până și sunetul, numai ca să se învrednicească de bunurile viitoare, să se învrednicească de a vedea a doua Lui venire cu forma convenită, cu îndrăzneală, cu slavă și cu strălucire. Aceasta vrea să însemne a iubi cineva arătarea Lui.

Cel ce iubește arătarea Lui, totul va face, ca și mai înainte de acea arătare generală să se facă și cea în parte sau parțială. „Doamne, ce este că ai să Te arăți nouă, și nu lumii?” (Ioan 14, 22), îl întrebau ucenicii pe Hristos; dar ascultă ce le răspunde El: „Dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu, și Tatăl Meu îl va iubi, și vom veni la el și vom face locaș la el”. (Ioan 14, 23) Acum, tu gândește-te cât de măreț lucru este de a-L vedea pe Hristos, Care se va arăta tuturor laolaltă, pe Hristos, Care s-a făgăduit a ni Se arăta și în particular. „Vom veni, zice, și vom face locaș la el.” Dacă cineva iubește arătarea Lui, totul va face ca să-L cheme la sine și să-L aibă, ca astfel să strălucească întru el lumina.

Nimic deci nevrednic de epifania sau arătarea Sa să nu fie. Se numește epifanie pentru că derivă de la verbul ἐπιφαινομαι, iar acesta de la ἐπάνω φαίνεσθαι adică a se arăta de sus sau a răsări de sus. Prin urmare, să căutăm cele de sus, și atunci imediat vom atrage spre noi acele raze strălucitoare. Nimeni din cei ce caută spre pământ și se îngroapă pe sine nu va putea să vadă acea lumină strălucitoare. Nimeni din cei ce se murdăresc în faptele cele necurate ale acestei vieți, nu va putea să vadă pe Soarele dreptății, căci El nu Se va arăta nimănui din cei ce se învârtesc și se tăvălesc în astfel de fapte.

Deșteaptă-te deci puțin, ridică-ți capul din adâncimea, din vijelia acestei vieți, de vrei să vezi soarele, de vrei să te învrednicești de arătarea lui; iar de te vei învrednici de această arătare a Sa, atunci Îl vei vedea cu mult curaj. Filosofează acum: să nu fie la tine duhul trândăviei și al deznădăjduirii, ca nu cumva să te lovească cu putere și să te doboare. Să nu-ți fie inima împietrită și întuneric în ea, ca nu cumva să izbești acolo corabia. Să nu fie nici o cursă, căci stâncile din apă pricinuiesc naufragiile cele mai grozave.

Nu hrăni fiare, patimile adică, căci sunt mai primejdioase decât fiarele. Nu te încuraja în lucruri vremelnice, ca astfel să poți sta cu tărie. Nimeni nu stă pe apă, pe când pe piatră toți stau în siguranță. Apă sunt toate cele pământești. „Au intrat ape, zice, până la sufletul meu, afundatu-m-am în noroiul adâncului, care nu are fund” (Psalmi 68, 1-2), pe când piatră sunt toate cele duhovnicești, după cum zice: „Și a pus pe piatră picioarele mele”. (Psalmi 39, 3)

Noroi și mocirlă sunt cele pământești. Să ne smucim deci pe noi înșine din acestea, căci numai așa vom putea să ne învrednicim de arătarea lui Hristos. Tot ce ar veni asupra noastră să suferim, căci este de-ajuns în toate mângâierea că noi pătimim pentru Hristos. Această sfântă vorbă să o zicem totdeauna, și de-ndată va înceta durerea răni. „Dar, zici tu, cum pătimim pentru Hristos?” Te-a clevetit poate cineva fără cuvânt, nu pentru Hristos? Apoi, dacă vei răbda cu curaj, dacă vei mulțumi, dacă te vei ruga pentru acela, toate acestea le faci pentru Hristos.

De-l vei blestema sau de vei deznădăjdui de necaz, de vei încerca să te aperi, fie chiar că n-ai putea, nu sunt pentru Hristos, ci încă ai suferit pagubă și te-ai lipsit de roadă, prin voința ta.

În noi se găsește și a câștiga ceva din cele rele, și a ne vătăma, așa că nu prin firea lucrurilor se întâmplă aceasta, ci prin voința noastră. De pildă, iată ce spun: a pățimit atâtea rele Iov, a suferit cu mulțumire, s-a îndreptățit, nu pentru că a pățimit, ci pentru că pătimind cu mulțumire a răbdat.

Un altul însă pătimind aceleași — sau mai bine zis, nu aceleași, căci nimeni n-a mai pățimit la fel, ci mult mai mici — a grăit de rău, s-a plâns, a blestemat întreaga lume, s-a nemulțumit contra lui Dumnezeu. Ei bine, acesta s-a judecat și condamnat singur, nu fiindcă a pățimit, ci fiindcă a adus blasfemii; și a adus blasfemii nu prin forța împrejurărilor, fiindcă, dacă nevoia l-ar fi silit a face aceasta, trebuia ca și Iov să blesteme; și dacă el a pățimit cu mult mai mari rele decât Iov, după cum poate își închipuie, aceasta desigur că vine din slăbiciunea voinței.

Deci, sufletul nostru trebuie să fie puternic, și atunci nimic nu ni se va părea greu, după cum și când el este slab, nimic nu este care să nu pară greu. În puterea noastră deci stă de a fi toate de suferit sau de nesuferit. Pe această putere sau, mai bine zis, pe această dispoziție să o întărim, și atunci totul vom suferi cu ușurință. Căci și copacul când își înfige mai adânc rădăcina în pământ, nu-l va putea mișca din loc nici furtuna cea mai puternică, iar dacă rădăcina îi este în față, de s-ar abate asupra lui chiar cea mai mică suflare de vânt, amenință a-l scoate din rădăcină.

Tot așa și cu noi, dacă vom împuternici trupul nostru cu frica de Dumnezeu, nimic nu-l va putea urni din loc, iar dacă vom avea-o de mântuială, atunci cea mai mică mișcare îl va nimici. De aceea vă rog a suferi toate cu cea mai mare bunăvoință și a-l imita pe prorocul care zice: „Lipitu-s-a sufletul meu de Tine”. (Psalmi 62, 8, 2) Nu zice simplu: „apropiatu-s-a”, ci: „lipitu-s-a” și: „însetat-a sufletul meu”, iar nu simplu: „dorit-a sufletul meu”, ci: „străpunge cu frica Ta trupul meu”. (Psalmi 118, 120)

Dacă așa ne găsim față de Dumnezeu, dacă ne lipim de El cugetul nostru, dacă însetăm de dorul Lui, totul ne va fi după voință și ne vom învrednici de Lunurile viitoare, prin Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA X - 2Timotei

din “Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon”

Silește-te să vii curând la mine, că Dimas, iubind veacul de acum, m-a lăsat și s-a dus la Tesalonic, Crescent în Galatia, Tit în Dalmația; numai Luca este cu mine. Ia pe Marcu și adu-l cu tine, căci îmi este de folos în slujire. Pe Tihic l-am trimis la Efes. Când vei veni, adu-mi felonul pe care l-am lăsat în Troada, la Carp, precum și cărțile, mai ales pergamentele. (II Timotei 4, 9-13)

Este demn de a cerceta cum de-l cheamă pe Timotei la sine, dacă i se încredințase o Biserică și un neam întreg spre păstorire. Faptul nu era din ușurință, căci chiar el era gata a se duce la Timotei, după cum zicea: „Ca să știi, dacă zăbovesc, cum trebuie să petreci în casa lui Dumnezeu”. (I Timotei 3, 15) Deci, de ce oare l-a chemat la sine? Avea o mare nevoie, și el nu era atunci stăpân pe sine, spre a se putea duce, căci se afla în închisoare, unde era băgat din

porunca lui Nero. De aceea l-a chemat pe Timotei, voind și dorind a-l vedea mai înainte de moarte, și poate că având multe a-i încredința.

Pentru care zice: „Silește-te să vii curând la mine, că Dimas, iubind veacul de acum, m-a lăsat,,. Și n-a zis: „Ca să te văd mai înainte de a pleca din această viață — ceea ce mai mult l-ar fi întristat pe ucenic —, ci fiindcă sunt singur, zice, și n-am pe nimeni care să-mi ajute în propovăduirea Evangheliei”.

„Dimas m-a lăsat, zice, iubind veacul de acum, și s-a dus la Tesalonic”, adică: „iubind mai mult liniștea, neprimejdia și siguranța, a ales a se desfăta mai mult în casă, decât să sufere ticăloșiile cu mine și să sufere cu mine primejdiile de față.” Numai pe acesta l-a defăimat, așa-zicând, nu doar că a voit a-l defăima, ci voind a ne apăra pe noi, ca să nu ne împruțăm în primejdii și nici în osteneli, căci aceasta înseamnă expresia: „iubind veacul de acum”, în același timp voind ca și ucenicul să se ferească de a nu cădea în asemenea păcat.

„Crescent în Galatia, Tit în Dalmația.” Pe aceștia nu-i defăima deloc, căci mai cu seamă Tit a fost unul dintre ucenicii cei mai admirați, încât i-a și încredințat lui cele din acea insulă, nu mică de altfel, ba chiar foarte mare, insula Creta, zic. „Numai Luca este cu mine.” Acesta neîntrerupt se găsea pe lângă dânsul, acesta este cel care a scris și Evanghelia, cel care a scris și Faptele Apostolilor, fiind iubitor de muncă, iubitor de știință și stăruitor. Despre acesta el scrie, zicând: „a cărui laudă, întru Evanghelie, este în toate Bisericile”. (II Corinteni 8, 18)

„Ia pe Marcu și adu-l cu tine.” De ce? „Căci îmi este, zice, de folos în slujire.” Nu zice că-i este de bună treabă în liniștea sau în repausul său, ci în slujba Evangheliei, fiindcă el, fiind chiar în legături, nu înceta a propovădui. Prin urmare, și pe acest Timotei de aceea îl chema, nu pentru el, ci pentru Evanghelie, ca astfel să nu se petreacă nici o tulburare între credincioși la moartea sa, fiind poate mulți ucenici de față și împiedicând tulburările, iar pe cei ce credeau de nesuferit moartea lui, mângâindu-i. Căci era natural ca toți cei din Roma, care crezuseră în Evanghelie, să fie bărbați vrednici de laudă.

„Când vei veni, adu-mi felonul pe care l-am lăsat în Troada, la Carp, precum și cărțile, mai ales pergamentele.” El vorbește aici de haină, iar unii zic că ar fi vorba de lădița în care erau cărțile. Dar, de ce avea nevoie de cărți, dacă urma a călători către Dumnezeu? Mai cu seamă avea nevoie, ca să le încredințeze credincioșilor și să le aibă în locul învățaturii sale. Era natural ca toți credincioșii să simtă atunci mare durere, dar mai ales cei de față la moartea sa și care se bucuraseră de el până atunci. Felo-tul îl cere însă ca să nu fie luat de alții. Îi vezi cât de multă vorbă e de aceasta, spunând în altă parte, pe când grăia către cei din Efes: „Voi înșivă știți că mâinile acestea au lucrat pentru trebuințele mele și ale celor ce erau cu mine”, și iarăși: „Mai fericit știe a da decât a lua”. (Faptele Apostolilor 20, 34-35)

Alexandru arămarul mi-a făcut multe rele; Domnul să-i răsplătească după faptele lui. (4, 14) Aici iarăși pomenește de ispite, nu doar ca și cum ar voi să-l defaime pe acela la întâmplare, și nici să-l acuze, ci numai spre a-l întărâta pe ucenic la lupte ca să sufere cu bărbăție, căci chiar de ar fi oameni de nimic cei ce ispitesc și de rând sau necinstiți, toate trebuie a le suferi cu bărbăție. „Mi-a făcut, zice, multe rele”, adică m-a necăjit, m-a îndurerat în multe chipuri.

Că acela care pătimește rele de la unul superior lui, are cel puțin oarecare ambiție, nu mică, aceea că dușmanul său îi este superior, pe când cel ce suferă de la unul inferior lui, are o mai mare mâhnire. „Dar, zice, nu va mai merge mult nepedepsit pe această cale”. Precum zicea și mai sus, scriind: „câte prigoniri am răbdat! Și din toate m-a izbăvit Domnul”, așa și aici îndoiește l-a mângâiat pe ucenic: și a pătimi, răul, în același timp și a te bucura pentru aceasta, nu doar ca și cum sfinții ar trebui să alerge fără scop la pedepse, ci ca fiind nevoie de propovăduirea Evangheliei, și prin aceasta de mângâierea celor slabi.

Păzește-te și tu de el, zice, căci s-a împotrivit foarte mult cuvântărilor noastre (4, 15), adică ne războiește și se împotrivesc. Și n-a zis: „Pedepsește-l, ceartă-l, alungă-l, deși trebuia ca prin recunoștință către apostol să facă aceasta, ci nimic din acestea, nici nu-l întărește contra lui, ci-i poruncește a se depărta de el, lăsându-I lui Dumnezeu grija pedepsei. A spus acestea încă și pentru mângâierea celor mai slabi, iar blestemul său este o prorocie, că-i va plăti Dumnezeu după faptele sale. Cum că spune acestea spre mângâierea ucenicului, se învederează și din cele ce urmează. Privește apoi cum iarăși îi povestește lui Timotei și despre alte ispite.

La întâia mea apărare, zice, nimeni nu mi-a venit într-ajutor, ci toți m-au părăsit. Să nu li se vină în socoteală! (4, 16) Ai văzut cum îi cruță pe aceia, deși au tăcut o faptă rea? Căci nu este totuna a fi disprețuit de cei din afară, și a fi disprețuit de ai tăi. Ai văzut mâhnire mare? „Că nu pot spune, zice, că, dacă am rost războit de cei din arară, am avut poate mângâierea și îngrijirea celor de pe lângă mine, căci și aceștia m-au trădat.” „Toți m-au părăsit”, zice. Așadar, nu mic este păcatul acesta. Căci, dacă în timp de război, cel care-l părăsește pe cel primejduit și-l lasă în mâinile dușmanilor este ponegriț cu drept cuvânt de ai săi, ca unul ce a stricat totul și a trădat, apoi cu atât mai mult în propovăduirea Evangheliei.

Dar care este răspunsul cel dintâi, de care vorbește el aici? A stat deja înaintea lui Nero și a scăpat; dar după ce l-a catehizat pe paharnic, l-a tăiat. Iată acum și un alt îndemn făcut ucenicului prin cele ce urmează: Dar Domnul mi-a stat într-ajutor și m-a întărit (4, 17), căci Dumnezeu nu-l părăsește pe cel lăsat în voia oamenilor, spre a pătimi ceva rău. „Și m-a întărit”, zice; adică mi-a dat curaj, nu m-a lăsat să cad. Pentru ca, prin mine, Evanghelia să vie pe deplin vestită, zice. Privește marea lui umilință, căci „nu m-am învrednicit de acest dar, zice, ca și cum aș fi fost vrednic, ci „pentru ca, prin mine, Evanghelia să fie pe deplin vestită”; „care mi-a fost încredințat”, ca și cum ar purta cineva hlamidă și diademă, și pentru acestea ar fi salvat.

Și s-o audă toate neamurile, ca tuturor să se facă deci cunoscută însemnătatea propovăduirii, precum și marea îngrijire ce a avut Dumnezeu față de mine. Iar eu am rost izbăvit din gura leului. Domnul mă va izbăvi de orice lucru rău. (4, 17-18) Privește cum puțin a fost ca să moară și cum căzuse chiar în gura leului. Sub numele de leu, el îl înțelege aici pe Nero, pentru sălbăticia și grozăvenia împărăției lui. „Iar eu am fost izbăvit... și mă va izbăvi Domnul.”

Dar dacă îl va izbăvi, cum de zice iarăși că „iată mă jertfesc”? Însă fii cu băgare de seamă la cele ce spune. „Am fost izbăvit, zice, din gura leului; și iarăși mă va izbăvi”, nu din gura leului, ci „de orice lucru rău”. „Atunci m-a scăpat din primejdii, dar acum, când Evanghelia s-a propovăduit îndeajuns, mă i va izbăvi iarăși de orice păcat, adică nu mă va lăsa să plec de aici osândit de păcat.” Căci și faptul de a te împotrivi păcatului, și a nu te pleca, fie chiar până la sânge, este de a te izbăvi de un alt leu, de diavol.

Așa că mai mare este mântuirea aceasta decât „cea dintâi, când se pare că a căzut în mâinile tiranului. Și mă va mântui în împărăția Sa cerească. Lui fie slava în vecii vecilor. Amin! Așadar, aceasta este mântuirea, când vom străluci acolo. „Mă va răpi, zice, din orice motiv de păcat, și mă va păstra acolo.” Aceasta deci înseamnă a fi mântuit în împărăția Sa, a muri adică pentru ea. „Cel ce își urăște sufletul în lumea aceasta îl va păstra pentru viața veșnică”. (Ioan 12, 25) Iată slava Fiului, despre care vorbește Mântuitorul în acest capitol.

Îmbrățișează pe Priscila și pe Acvila și casa lui Onisifor. (4, 19) Acesta era atunci în Roma, precum zice: „Să-i dea Domnul ca, în ziua aceea, el să afle milă de la Domnul” (1, 18), prin care salutare îi face mai cu bunăvoință pe cei din casa lui, spre faptele cele bune săvârșite de Onisifor. „Îmbrățișează, zice, pe Priscila și pe Acvila.” Aceștia sunt aceia pe care neconținut îi pomenește și la care a fost găzduit, cei ce-l luaseră cu ei pe Apollo.

O pune pe femeie înaintea, mi se pare, ca fiind mai însemnată și mai vrednică de credință, căci și dânsa îl primise pe Apollo, deși a făcut aceasta fără nici un interes. Nu puțină mângâiere era salutarea adresată lor, ci avea în sine dovada de dragoste și de mult har, căci era de-ajuns numai o simplă salutare a sfântului și fericitului aceluia, ca să-l umple de har pe cel ce primea acea salutare.

Erast a rămas în Corint; pe Trofim l-am lăsat în Milet, fiind bolnav. (4, 20) Am văzut în Faptele Apostolilor cine îl întovărășise din Iudeea, având poate vreo îndeletnicire oarecare. „Pe Trofim l-am lăsat în Milet, zice, fiind bolnav.” Dar de ce nu l-ai vindecat, ci l-ai părăsit bolnav? Nu toate le puteau face apostolii sau nu toate li se iconomiseau prin har, ca nu cumva să le atribuie cineva mai mult decât vedea.

Aceasta o vedem petrecându-se și cu fericirii drepti de mai înaintea acestora, precum cu Moise de pildă, care era gângav. De ce, oare, nu i-a transformat gângăvia lui? De multe ori era cuprins de supărare și tristețe că nu avea să intre în pământul făgăduinței. Multe îngăduie Dumnezeu, ca să se arate slăbiciunea naturii omenești. Dacă și după acestea încă ziceau iudeii cei nesimțitori: „Cu omul acesta, cu Moise, care ne-a scos din țara Egiptului, nu știm ce s-a întâmplat” (Ieșirea 32, 1), dar dacă încă i-ar fi dus și în pământul făgăduinței, ce n-ar fi făcut? Dacă nu i-ar fi îngăduit Dumnezeu ca el să-i stăpânească cu frica cea de Faraon, oare nu l-ar fi crezut de Dumnezeu?

Tot așa vedem că se petrece și cu Pavel și Barnaba, când locuitorii din Listra îi credeau de dumnezei, când: „Și-au rupt veșmintele, zice, au sărit în mulțime, strigând, și zicând: Bărbaților, de ce faceți acestea? Doar și noi suntem oameni, asemenea pătimitori ca voi”. (Faptele Apostolilor 14, 14-15) încă și Petru iarăși, când l-a vindecat pe ologul din naștere, din care cauză toți rămăseseră uimiți, a răspuns zicând: „Bărbați israeliți, de ce vă mirați de acest lucru, sau de ce stați cu ochii ațintiți la noi, ca și cum cu a noastră putere sau cucernicie l-am fi tăcut pe acesta să umble?” (Faptele Apostolilor 3, 12)

Ascultă-l iarăși și pe fericitul Pavel zicând: „Datu-mi-s-a mie un ghimpe în trup, un înger al satanei, să mă bată peste obraz, ca să nu mă trufesc”. (II Corinteni 12, 7) Nu pentru aceasta i s-a dat îmbolditor — ceea ce el a spus, umilindu-se —, ci pentru multe cauze. Privește tu că Dumnezeu nu i-a spus: „ca să nu te trufești”, dar ce anume? „Puterea Mea, zice, se desăvârșește

în slăbiciune”. (II Corinteni 12, 9) Prin aceste două lucruri se învederează: și că toate cele petrecute s-au arătat învederate, și că totul I se atribuie lui Dumnezeu.

De aceea și în alt loc zicea: „Avem comoara aceasta în vase de lut” (II Corinteni 4, 7), adică în trupuri pătimase și neputincioase. Și pentru ce aceasta? „Ca să se învedereze că puterea covârșitoare este a lui Dumnezeu, și nu de la noi”, zice, că, dacă n-ar fi fost pătimase trupurile lor, toate s-ar fi atribuit lor. Și în altă parte îl vedem pe el întristat pentru boală, când spunea de Epafrodit, că „bolnav a fost aproape de moarte, dar Dumnezeu a avut milă de el” (Filipeni 2, 27), și, în fine, multe altele necunoscute nici lui, nici ucenicilor lui, în interesul lor chiar.

„Pe Trofim l-am lăsat în Milet, fiind bolnav, zice. Miletul e aproape de Efes. Așadar, l-a lăsat în timpul când a călătorit în Efes? Sau după ce s-a dus la Roma? Că apoi s-a dus în Spania; iar dacă de acolo a venit în părțile acestea, nu știm. Privește-l cum el pretutindeni era părăsit. „Dimas, zice, m-a lăsat”, „Crescent este în Galatia”, „Tit în Dalmația”, „Erast a rămas în Corint”. „Pe Trofim l-am lăsat în Milet, fiind bolnav.”

Silește-te să vii mai înainte de începutul iernii. Te îmbrățișează Eubul și Pudentiu, și Linos, și Claudia și frații toți. (4, 21) Despre acest Linos istorisesc unii că ar fi fost al doilea episcop al Bisericii romanilor, după Petru. „Și Linos, zice, și Claudia.” Ai văzut cum pe atunci erau și femeii înfocate și aprinse în credință? Precum de pildă: Priscila sau precum această Claudia, deja, răstignite, deja aranjate în ordine de bătaie? Dar de ce, oare, pe când erau atâția credincioși, pomenește de acestea? Sau că este învederat că aceste femei încetaseră deja cu voința lor de la ocupațiile lumești, sau că străluceau mai mult decât altele, căci nu se puteau împiedica, fiind femei.

De altfel, și aceasta este a harului lui Dumnezeu, de a împiedica natura aceasta femeiască nu numai în cele pământești sau, mai bine zis, nici în acelea, căci nu puțin lucru este de a lua parte femeia la toată gospodărirea casei, și fără ea nici chiar cele politice nu s-ar putea întocmi precum trebuie. Dacă ar urma ca acelea de acasă să fie pline de sfadă și tulburare, negreșit că fiecare dintre bărbații politici ar fi siliți să stea acasă, iar cele ale cetății s-ar administra rău.

Așa că nici în acelea ea nu este inferioară și nici în cele duhovnicești. Ea poate muri de mii de ori dacă ar voi. Multe s-au și martirizat. Femeia poate a fi înțeleaptă și a se înfrâna chiar mai mult decât bărbații, ca una care nu este atât de supărată de flacăra patimilor. Ea poate arăta și cumpătate, și seriozitate, și sfințenie, „fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul” (Evrei 12, 14), poate disprețui și averile, dacă ar voi, și, cu un cuvânt, toate celelalte.

„Silește-te să vii mai înainte de începutul iernii.” Ce-l grăbește, oare, pe el? Căci nicăieri nu spune de faptul trist și nu zice: „mai înainte de sfârșitul meu”, ci „mai înainte de începutul iernii”, să nu fii împiedicat. „Te îmbrățișează Eubul și Pudentiu, și Linos, și Claudia, și frații toți.” Nu-i pomenește după nume pe toți. Ai văzut că aceia erau cei mai înfierbântați?

Domnul Iisus Hristos să fie cu duhul tău! (4, 22) Nimic nu poate fi mai bun ca această rugăciune. „Nu fi trist, zice, că sunt departe de tine. Domnul este cu tine.” Și n-a zis: „cu tine”, ci: „cu duhul tău”. Îndoită este ajutorarea: a harului Duhului și a lui Dumnezeu. De altfel, Dumnezeu nu este

cu noi dacă lipsește harul Duhului Sfânt, căci, dacă am fi părăsiți de acel har, cum ar putea fi cu noi?

Harul să fie cu voi! Amin. La urmă, se roagă ca harul lui Dumnezeu să fie cu ei, adică să fie bine plăcuți Lui, și împreună cu harul să aibă și umbrirea Sfântului Duh, căci, când este aceasta, nimic trist nu poate fi. Căci precum cel care-l vede pe împărat și se bucură de har din partea lui nu va simți nimic supărător, tot așa și noi, fie că ne-am despărțit de prieteni, fie că am cădea în unele rele, nimic nu vom simți, când este acel har care ne îngrădește pe noi.

**CEL CE DISPREȚUIEȘTE CELE ALE SALE PENTRU DUMNEZEU,
IA CELE ALE LUI DUMNEZEU. ESTE NEVOIE DE SILNICIE
SAU DE VIOLENȚĂ PENTRU CĂȘTIGAREA VIRTUȚII,
MULTE FIIND PIEDICILE ÎN CALEA NOASTRĂ SPRE DUMNEZEU**

Deci, cum este cu puțință a atrage spre noi harul?

Făcând cele plăcute lui Dumnezeu și întru totul supunându-ne Lui. Oare nu până și în casele cele mari noi le considerăm nu pe acele slugi ca având har, care nu se îngrijesc de ale lor, ci de cele ale stăpânilor, cu tot sufletul și bunăvoința, și nu numai pentru asprimea stăpânului, ci și pentru bunăvoință, și pentru dragostea lor, toate făcându-le în regulă? Când ei aleargă pururea în toate părțile, când pururea sunt în ochii și sub privirile lor, când nu fac nimic ale lor proprii și când nu se îngrijesc de nimic străin, ci înaintea tuturor au în vedere mai mult interesele stăpânului.

Cel ce face lucrurile stăpânului său n-a făcut pe ale însuși stăpânului său, ci pe ale stăpânului aceluia care îi poruncește la fel și lui și la fel îl stăpânește. Multe dintre slugile casei se tem mai mult de dânsul și, orice ar zice el, aceea a zis și acesta, și la urmă toți dușmanii sunt cu frică. Dar dacă în cele pământești cel ce le disprețuiește pe ale sale și le face pe cele ale stăpânului, nu le-a disprețuit pe ale sale, ci încă mai mult a nimerit, apoi cu atât mai mult în cele duhovnicești.

Disprețuiește-le deci pe ale tale, și le vei lua pe cele ale lui Dumnezeu. Aceasta o voiește El. Disprețuiește pământul, și vei răpi Împărăția cerurilor. Acolo petrece-ți viața, iar nu aici; de acolo să-ți iei puterea, iar nu de aici. Căci, dacă ești întărit de acolo, nu numai oamenilor, ci și demonilor, ba chiar și diavolului le vei fi înfricoșat, iar dacă vei voi a fi stăpânit de averile acestea de aici, vei fi bun de disprețuit și de aceia, și de multe ori și de oameni.

Oricât te-ai îmbogăți, în cele ale robilor te îmbogățești, iar dacă le disprețuiești, vei fi strălucit în casa împărătească. Astfel au fost apostolii, căci disprețuind casa aceasta a robilor și averile de aici, privește cum porunceau în cele din casa împărătească, în cele din ceruri. „Cutare, zice, fie scăpat de boală, celălalt de demon, acela fie dezlegat, iar acesta legat.” Acestea se petreceau aici pe pământ, însă se săvârșeau în ceruri. „Oricâte le veți lega pe pământ, zice, vor fi legate și în cer”. (Matei 18, 18) Ba încă și mai mare putere le-a dat lor. Și cum că n-am greșit, ascultă-l pe el zicând: „Cel ce crede în Mine va face și el lucrările pe care le fac Eu, și mai mari decât acestea va face”. (Ioan 14, 12)

De ce oare? Fiindcă și așa cinstea trece la stăpân. Dar chiar și în afacerile noastre, când sluga poate face lucruri mari, atunci stăpânul este mai mult lăudat, căci, dacă sluga poate face lucruri

atât de mari, apoi cu atât mai mult stăpânul său. Dar dacă cineva, lăsând slujba stăpânului, va îngriji de femeia lui, de copil sau de sluga sa și ar voi să se îmbogățească fie furând, fie vătămând cele ale stăpânului, iute se va pierde și el, împreună cu acele averi.

De aceea, având exemple, vă rog, să nu ne îngrijim de cele ale noastre, ci să ne îngrijim de cele ale lui Dumnezeu; să le disprețuim pe cele ale noastre, ca să le câștigăm pe acelea. Dacă noi le vom disprețui pe acestea, El se va îngriji de noi, iar dacă noi ne vom îngriji de acestea, Dumnezeu ne va disprețui. Dacă ne ostenim în cele ale lui Dumnezeu, să nu ne obosim în cele ale noastre, și mai ales în acestea, de vreme ce ale lui Dumnezeu sunt și ale noastre. Nu vorbesc de cer, nu vorbesc de pământ sau de cele din lume, căci acestea sunt nedemne de El și sunt nu numai ale noastre, ci și ale necredincioșilor; însă despre ce spun eu? Despre slavă și împărăția cerurilor; acestea sunt și ale Sale, dar și ale noastre printr-Însul.

Dar cum aceasta? „Dacă am murit împreună cu El, vom și învia împreună cu El. Dacă rămânem întru El, vom și împărați împreună cu El”. (II Timotei 2, 11-12) Ne-am făcut împreună moștenitori și ne numim frați. De ce, dar, căutăm jos, spre pământ, în timp ce El ne trage în sus, spre Dânsul? Până când, dar, ne vom arăta sărăcacioși? Este vorba de cer, iar noi ne învârtim pe pământ. Este vorba de Împărăția cerurilor, iar noi preferăm sărăcia de aici. E vorba de viața nemuritoare, iar noi ne petrecem timpul cu lemnele, cu țarinile și cu pietrele.

Fă-te bogat în cele duhovnicești, aceasta o voiesc și eu. Răpește aceste bogății și fii zgârcit cu ele; aici nu poate fi nici o muștrare. Aici tocmai a nu fi lacom este păcat, în a nu răpi este învinovățirea. Și de ce așa? „Împărăția cerurilor, zice, se ia prin străduință și cei ce se silesc pun mâna pe ea”. (Matei 11, 12) Acolo fii siluitor, fii răpitor, ceea ce răpești nu se micșorează, căci nici virtutea nu se împarte, nici evlavia nu se micșorează și nici Împărăția cerurilor. Atunci tocmai că-ți sporește virtutea, când o răpești. Atunci se micșorează cele trupești, când tu le răpești pe cele duhovnicești, iar aceasta se învederează de acolo.

Fie, de pildă, mii de bărbați în cetate. Aceștia, dacă răpesc cu toții virtutea și dreptatea, au mai multă decât trebuie, căci devin drepți între cei mulți, iar dacă nu răpesc virtutea și dreptatea, au împuținat-o, și deloc nu se mai arată. Ai văzut că cele bune sporesc mai mult, chiar când sunt furate, când sunt răpite, pe când cele pământești se împuținează încă mai mult? Deci, iubiților, să nu umblăm pândind împrejurul sărăciei, ci să preferăm bogăția; și bogăția lui Dumnezeu este de a fi mulți care să se bucure de Împărăția cerurilor.

„Același este Domnul tuturor, Care îmbogățește, zice, pe toți cei ce-L cheamă pe El”. (Romani 10, 12) Sporește deci valoarea acestei bogății și o vei spori dacă vei răpi, dacă te vei lacomi, dacă o vei lua cu sila.

Într-adevăr că este nevoie de siluire; și de ce oare? Căci multe sunt cele ce împiedică: femei, copii, griji, lucrurile lumești, pe lângă acestea apoi demoni, ba chiar însuși povățuitorul demonilor, diavolul. Este nevoie deci de siluire, este nevoie de stăruință. Cel ce siluiește este într-o muncă mare, căci câte nu suferă? La câte nu se împotrivesc? Și câte nu încearcă el, chiar fi peste putință? Deci, dacă toți cei ce siluiesc, cei ce răpesc acestea de aici sunt astfel, apoi noi,

care nu le încercăm nici pe cele putincioase, cum vom putea reuși? Cum ne vom bucura de cele dorite? „Cei ce se silesc, zice, pun mâna pe ea.”

Este nevoie deci de siluire și de răpire, căci nu ne stă de față întâmplător și nici n-o avem de-a gata. Cel ce răpește, întruna este treaz, întruna priveghează, se îngrijește și este cu mintea ațintită ca la timpul potrivit să răpească. Nu vedeți în război, că acela care voiește a răpi priveghează toată noaptea și toată noaptea stă înarmat? Deci, dacă răpind pe cele pământești, chiar fi noaptea priveghează și stă cineva înarmat, apoi cum vom putea răpi cele duhovnicești, care au nevoie încă de o mai mare râvnă, când noi chiar și ziua dormim și sforăim, și pururea ne găsim dezbrăcați și fără armă?

Căci cel ce se învârtește în păcate este fără arme și gol, după cum și cel ce se găsește în dreptate este pururea înarmat. Noi nu ne îngrădim cu milostenia, nu ne împodobim pe noi înșine cu candelile aprinse, nu ne strângem împreună rândurile, nu căutăm a afla calea ce duce acolo, nu priveghem, nu suntem treji, și de aceea nu putem răpi nimic.

Dacă ar voi cineva să se arunce asupra unei împărății, oare nu-și pune singur înaintea sa mai întâi mii de primejdii? Oare nu se îngrădește mai întâi cu toate măsurile, oare nu învață meșteșugul războiului? Oare nu face totul pentru aceasta și numai așa se azvârle în luptă? Nu tot așa însă facem și noi ci voim să răpim în timp ce dormim. Și de aceea plecăm cu mâinile goale.

Nu-i vezi pe cei ce răpesc, cum fug, cum aleargă și cum sar peste toate? Este nevoie de fugă, căci imediat te ajunge diavolul și poruncește a-ți lua cele de dinaintea ta. Dar dacă ești voinic, dacă ești treaz, pe unul l-ai răpus jos, pe altul l-ai împins la o parte și de toți ai scăpat ca și o pasăre zburătoare. Ai scăpat de aici ai trecut pe deasupra cetății, ai lăsat vuietul cel mare de aici — care este viața noastră — și ai ajuns la cele mai presus de acestea — care compun viața viitoare —, și, ca și într-o pustietate nimeni nu este care să te supere, nimeni care să te stăpânească nici un vuiet de nicăieri, te odihnești.

Nici un zgomot nu trebuie a face la răpire, ca nu cumva să ți se fure cele răpite. Dacă fugim, dacă nu vedem nimic din cele de dinaintea ochilor, dacă de nimic altceva nu ne îngrijim, decât numai să-i alungăm pe cei ce ne împiedică, vom putea să stăpânim în siguranță cele răpite. Ai răpit poate prudența? Nu sta pe loc, ci fugi, fii departe de diavol, ca să vadă că nimic nu poate face, că nu poate a te avea în stăpânire, că nu poate a te alunga. Așa facem și noi; când nu-i vedem deloc pe cei ce au răpit din ale noastre, ca să-i împiedicăm nici noi nu-i alungăm și nici altora nu le spunem să-i alunge, ci îi lăsăm să se ducă.

Tot așa și tu, fugi iute chiar de la început. Când vei fi departe de diavol, nici nu va mai încerca la turmă să te alunge, ci vei fi în siguranță, bucurându-te de bunurile cele nespuse. Căroră fie ca, cu toții, să ne învrednicim, prin Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

COMENTARIILE SAU EXPLICAREA EPISTOLEI CĂTRE TIT A CELUI ÎNTRU SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU IOAN GURĂ DE AUR, ARHIEPISCOPUL CONSTANTINOPOLULUI

OMILIA I - Tit

din “Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon”

Pavel, robul lui Dumnezeu și apostol al lui Iisus Hristos, după credința aleșilor lui Dumnezeu și după cunoștința adevărului cel întocmai cu dreapta credință, — întru nădejdea vieții veșnice, pe care a făgăduit-o mai înainte de anii veacurilor Dumnezeu, Care nu minte și Care, la timpul convenit, și-a făcut cunoscut cuvântul Său, prin propovăduirea încredințată mie, după porunca Mântuitorului nostru Dumnezeu — lui Tit, adevăratul fiu după credința cea de obște: Har, milă și pace de la Dumnezeu-Tatăl și de la Domnul Iisus Hristos, Mântuitorul nostru. (Tit 1, 1-4)

Acesta a fost unul dintre tovarășii cei încercați ai lui Pavel, căci nici nu i-ar fi încredințat o insulă întreagă și nici nu i-ar fi poruncit ca să le împlinească pe cele ce lipseau, după cum și zice mai departe: Ca să îndreptezi cele ce mai lipsesc (1, 5), după cum și judecata atâtor episcopi nu i-ar fi încredințat-o, dacă nu ar fi avut o mare încredere într-însul. Zic unii că și tânăr era, deoarece îi scria: “preaiubitului fiu”, deși până acum încă nu este atât de învederat. Mi se pare că și în Faptele Apostolilor se race pomenire de el .

Poate că era și corintean, dacă nu cumva era și vreun altul cu aceeași nume. Și pe Zenas îl cheamă la dânsul, ba voiește a i se trimite și Apollo, pe când pe acela nu se vede că-l cheamă, dacă într-adevăr ar fi rost din Corint, căci și înaintea împăratului o mai mare bărbăție și virtute a mărturisit, decât aceștia. Mi se pare că și un oarecare timp s-a scurs de atunci, și că Pavel, găsimdu-se în liniște, a scris această epistolă, fiindcă nu spune nimic despre ispite, și că într-una întoarce vorba la harul lui Dumnezeu, ca fiind o mângâiere suficientă spre virtute pentru cei ce cred. Căci pentru a afla ei de ce bunuri erau vrednici, pentru ce și de cine s-au apropiat, de ce bunuri se vor învrednici — și acestea toate prin har — desigur că nu era o mică încurajare.

Se adresează apoi și iudeilor prin această epistolă. Iar dacă batjocorește neamul întreg, tu să nu te minunezi, căci și cu galatenii face aceasta, zicând: „O, galateni fără de minte” (Galateni 3, 1), ceea ce nu pornește dintr-un simțământ batjocoritor, ci dintr-un simțământ de dragoste părintească. Dacă apostolul ar fi făcut acestea pentru persoana sa, pe drept cuvânt l-ar fi putut cineva ține de rău (învinui), dar când el era aprins și înfierbântat pentru propovăduirea Evangheliei, apoi aceasta nu o tăcea în mod batjocoritor. Și Hristos încă, de mii de ori era batjocorit de cărturari și farisei, însă nu doar din cauza Sa, ci pentru că pierdeau în fiecare zi din supușii lor.

Epistola de față este scurtă și cu drept cuvânt, căci și acest fapt este o dovadă a virtuții lui Tit, anume că n-a avut nevoie de vorbe multe, ci numai de o amintire a celor învățate de el. Mi se pare că epistola aceasta este scrisă mai înainte de epistola a doua către Timotei, fiindcă pe aceea a scris-o pe când se găsea la sfârșitul vieții, iar pe cea de față a scris-o fiind liber și neîmpiedicat de nimeni, căci expresia: „pentru că la Nicopole m-am hotărât să iernez” (Tit 3, 12), este o dovadă că atunci nu era în legături, în timp ce, atunci când era în legături, el întruna se numea pe sine „cel pus în lanțuri pentru Hristos”.

Deci, ce spune el? „Pavel, robul lui Dumnezeu și apostol al lui Iisus Hristos, după credința aleșilor lui Dumnezeu.” Ai văzut cât de indiferent pune aceste denumiri, câteodată numindu-se sluga sau robul lui Dumnezeu, iar altădată sluga lui Iisus Hristos, ca de pildă aici? Așa că, prin aceasta el nu face nici o deosebire între Tatăl și Fiul. „După credința aleșilor lui Dumnezeu și după cunoștința adevărului cel întocmai cu dreapta credință”, zice: „După credința aleșilor lui Dumnezeu”. Că ai crezut sau ai fost crezut? Eu cred că aici el spune că a fost crezut de aleșii lui Dumnezeu, adică nu din faptele sale, nici din ostenele sau din sudorile sale au luat ei această demnitate, ci totul s-a petrecut prin harul celui ce a crezut.

După aceea, ca nu cumva harul să fie fără vreo cauză binecuvântată — căci nici nu atârna totul de el, altfel, de ce n-ar fi fost dat și altora? - a adăugat imediat: „după cunoștința adevărului cel întocmai cu dreapta credință”. „Din această cunoștință a adevărului eu m-am încredințat, zice sau, mai bine zis, chiar și aceasta am aflat-o din harul Său, fiindcă tot El este cauza și a acestui fapt.” Pentru aceea și însuși Hristos zice: „Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi” (Ioan 15, 16), și chiar fericitul Pavel, scriind în altă parte, zice: „atunci voi cunoaște pe deplin, precum am fost cunoscut și eu” (Corinteni 13, 12), și iarăși: „dar o urmăresc (îndreptarea) ca doar o voi prinde, întrucât și eu am fost prins de Hristos Iisus”. (Filip 3, 12) Mai întâi am fost cunoscuți, și după aceea am cunoscut. Mai întâi am fost prinși sau cuceriți, și după aceea am prins sau am cucerit. Mai întâi am fost chemați, și după aceea am ascultat sau ne-am supus.

Prin expresia: „după credință”, el totul atribuie lor, „căci pentru ei, zice, sunt apostol, nu doar că așa fi vrednic, ci pentru cei aleși”, după cum zice și în alt loc: „Toate sunt ale voastre: fie Pavel, fie Apollo, fie Chefă”. (I Corinteni 3, 21-22) „După cunoștința adevărului cel întocmai cu dreapta credință.” Căci există și un adevăr al lucrurilor, însă nu după dreapta credință, precum, de exemplu, a ști sau a cunoaște cele ale agriculturii, a ști cele ale meseriilor, ceea ce constituie a cunoaște cu adevărat, însă adevărul, în cazul ce ne preocupă, este după evlavie sau după dreapta credință. Sau că expresia aceasta, „după credință”, înseamnă că au crezut ca și ceilalți aleși, care au și cunoscut adevărul. Prin urmare, cunoștința este din credință, iar nu din raționamente omenești.

„Întru nădejdea vieții veșnice.” A vorbit de cea de acum, de cea prin barul lui Dumnezeu, iar aici spune de cea viitoare și pune și premiul pentru care luptându-ne, ni-l va acorda. Fiindcă am crezut și ne-am izbăvit de înșelăciune, El voiește a ne încununa. Ai văzut cum începutul acestei epistole este plin, încărcat de binefacerile lui Dumnezeu? Și întreaga epistolă, cum s-ar zice, este mai ales bazată pe acest adevăr, stârnindu-i atât pe Tit cât și pe ucenicii lui, la lupte și ostenele, fiindcă nimic nu ne poate folosi atât de mult, ca a ne aduce aminte întruna de binefacerile lui Dumnezeu, atât obștești cât și individuale. Căci dacă noi, istorisind binefacerile unui prieten, sau auzindu-i vreun cuvânt înțelept, sau văzându-i vreo faptă însemnată, ne aprindem, așa zicând,

apoi cu atât mai mult vom fi mai cu bunăvoință în a asculta, când vedem în câte primejdii eram căzuți și din toate ne-a izbăvit Dumnezeu.

„Și după cunoștința adevărului”, zice. Numește aici adevăr, spre deosebire de tip sau umbră a adevărului, căci, deși chiar și aceea era cunoștință și dreaptă credință, totuși nu a adevărului — desigur că nici a minciunii —, ci era numai o preînchipuire, o icoană, așa-zicând, a adevărului.

„Întru nădejdea vieții veșnice.” Acea cunoștință și bună-credință erau întru nădejdea vieții prezente, după cum și zice: „Omul care o va îndeplini va trăi prin ea”. (Romani 10, 5) Ai văzut cum de la început arată importanța harului? Aceia n-au fost aleși, ci noi, căci, deși se numeau aleși, totuși n-au fost.

„Pe care a făgăduit-o mai înainte de anii veacurilor Dumnezeu, Care nu minte”, adică nu acum din pocăință, ci de la început le-a hotărât a fi. În multe locuri pune el această idee, ca de pildă acolo unde spune: „rânduiește pentru vestirea Evangheliei lui Dumnezeu”, și iarăși: „Căci pe cei pe care i-a cunoscut mai înainte, mai înainte i-a și hotărât” (Romani 1, 1; 8, 29), arătând prin aceasta noblețea noastră, căci nu acum numai, ci chiar de la început ne-a iubit pe noi.

„Pe care a făgăduit-o Dumnezeu, Care nu minte”, zice. Deci, dacă e nemincinos, nu mai încapă îndoială că vor fi cele ce-a făgăduit; dacă este nemincinos, nu trebuie a ne îndoii că vor fi chiar și după moarte. „Pe care a făgăduit-o mai înainte de anii veacurilor Dumnezeu, Care nu minte.” Chiar și prin expresia: „mai înainte de anii vecilor”, el arată că faptul este vrednic de credință. „Nu pentru că iudeii n-au venit la credință, zice, s-a făcut așa, ci pentru că de la început a fost hotărât.”

Căci ascultă: „și Care, la timpul cuvenit, Și-a făcut cunoscut cuvântul Său”, zice. Deci, de ce atunci atâta întârziere? Din cauza îngrijirii Lui părintești și spre a săvârși la timpul potrivit. „Vremea este să lucreze Domnul”, zice prorocul (Psalmi 118, 126), căci expresia: „la timpul cuvenit” înseamnă în vremurile cele potrivite, în vremurile cele folositoare, prielnice.

„Care, la timpul cuvenit, zice, Și-a făcut cunoscut cuvântul Său, prin propovăduirea încredințată mie”, adică propovăduirea Evangheliei, căci ea (Evanghelia) are în sine totul, și cele prezente, și cele viitoare, viața, evlavia, credința și toate la un loc. „Prin propovăduirea”, adică pe față, cu tot curajul, și nu pe ascuns. „Că, după cum vestitorul unei porunci a cârmuirii propovăduiește în adunare, fiind toți de față, tot așa, zice, propovăduim și noi, nimic adăugând de la noi, ci spunând numai cele ce am auzit.”

Meritul vestitorului este de a spune întru totul faptul așa precum este, iar nu de a adăuga sau de a ciunti ceva. Deci, dacă trebuie a propovădui, atunci trebuie a face aceasta cu curaj, căci altfel nu mai înseamnă a propovădui. De aceea și Hristos n-a zis: „Spuneți de pe case”, ci „propovăduiți de pe case” (Matei 10, 27), prezentând astfel faptul și din locul, și din modul cum se petrece.

„Încredințată mie, după porunca Mântuitorului nostru Dumnezeu”, zice. Dar atât expresia: „încredințată”, cât și: „după porunca” arată că faptul este demn de crezut, și deci nimeni să nu se necăjească, nimeni să nu stea pe gânduri, nimeni să nu se neliniștească. Că, dacă este poruncă, atunci nu sunt eu stăpân, ci îndeplinesc porunca, fiindcă din cele ce trebuie a face, unele atârână

de noi, iar altele nu; pe unele le spune poruncind — care nici nu atârnă de noi —, iar pe altele le spune îndemnându-ne și povățuindu-ne, care depind de noi.

De pildă, când El spune „cine va zice fratelui său: nebunule, vrednic va fi de gheena locului” (Matei 5, 22), aceasta este poruncă; și iarăși: „Dacă îți vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, și mergi întâi și împacă-te cu fratele tău și apoi, venind, adu darul tău” (Matei 5, 23-24), unde iarăși este poruncă, și deci cel ce nu o împlinește, vinovat este de pedeapsă. Dar când El zice „Dacă voiești să fii desăvârșit, du-te, vinde averea ta, (și) dă-o săracilor”, sau „Cine poate înțelege să înțeleagă” (Matei 19, 21, 12), nu este poruncă, căci îl lasă pe auditor de a fi stăpân celor spuse și îi dă dreptul de a alege singur ce trebuie să facă.

Acestea, zic, atârnă de noi, de a le face sau a nu le face, în timp ce poruncile nu depind de bunăvoia noastră, ci sau că trebuie a le împlini numai decît, sau că acela care nu le face trebuie a fi pedepsit. Aceasta o și arată Pavel, când zice: „pentru că stă asupra mea datoria. Căci, vai mie dacă nu voi binevesti” (I Corinteni 9, 16) Dar voi spune aceasta mai clar, ca astfel să fie tuturor învederat. De pildă, cel ce are încredințată în sarcina sa stăpînirea Bisericii și este cinstit cu demnitatea episcopalii, dacă nu va propovădui poporului cele ce trebuie a face, nu va fi fără răspundere, în timp ce omul din lume nu are nici o răspundere pentru aceasta.

Deci, ce spune Pavel? „După porunca Mântuitorului nostru Dumnezeu” fac aceasta. Dar tu privește cum cele mai dinainte se potrivesc cu ceea ce am spus. Mai sus, de pildă, a zis: „nemincinosul Dumnezeu”, iar aici spune „După porunca Mântuitorului Dumnezeu”. Deci, dacă este Mântuitor, apoi desigur că a poruncit acestea din voința Lui de a ne mântui. Așadar, faptul nu vine din iubirea de stăpînire, ci la mijloc este credința și poruncă, și încă a Mântuitorului nostru Dumnezeu.

„Lui Tit, adevăratul fiu”, zice. Așadar, sunt și fii neadevărați, Ca de pildă acela despre care zice: „să nu vă amestecați cu vreunul, care, numindu-se frate, va fi desfrânat sau lacom, sau închinător la idoli, sau ocărător, sau bețiv, sau răpitor. Cu unul Ca acesta nici să nu ședeți la masă”. (I Corinteni 5, 11) Iată dar fiu, care nu este adevărat fiu, că, deși este fiu — deoarece a primit odată harul și a renăscut prin botez — totuși nu este adevărat, de vreme ce s-a arătat nevrednic de tată, fiindcă a fugit la un altul tiran.

Când e vorba de fiii adevărați sau neadevărați ai oamenilor din lume, faptul se hotărăște de mama care a născut în dureri și de tată, pe când în cazul de față nu este așa, ci faptul este hotărât de voința și buna intenție a cuiva. Se poate, de pildă, să fie un fiu adevărat pentru un timp și apoi să nu rămână întotdeauna adevărat, și se poate ca la început să nu fie adevărat, iar cu trecerea timpului să devină adevărat, fiindcă acestea nu sunt din necesitate de la natură, ci sunt în puterea liberului arbitru, pentru care și schimbările sunt neconținute. Onisim era un fiu adevărat și neadevărat — de vreme ce devenise nefolositor -, dar iarăși a devenit fiu adevărat, încât Pavel îl numește „inima” sa.

„Lui Tit, adevăratul fiu după credința cea de obște.” Dar oare ce înseamnă „după credința cea de obște”? Fiindcă a spus fiu, iar el a luat rolul tatălui, apoi chiar și această cinste privește cum o moderează și o împuținează, căci zice imediat: „după credința cea de obște”, adică, „după

credință, eu nimic nu am mai mult tine, căci credința este comună și printr-înșă eu te-am născut pe tine”. Deci, cum de-l numește pe el fiu? Voiește adică a arăta iubirea lui cea părintească sau că acest Tit era cel dintâi ucenic al său în propovăduirea Evangheliei, sau că din pricină că a fost luminat de apostol.

De aceea îi numește și fii, și frați; pentru că i-a născut prin aceeași credință, îi numește frați, iar pentru că i-a născut prin ostenele sale, îi numește fii. Deci, prin expresia: „după credința cea de obște”, el lasă a se înțelege frățietatea. „Har, milă și pace, de la Dumnezeu-Tatăl și de la Domnul Iisus Hristos, Mântuitorul nostru.” Fiindcă zisese: „fiu”, apoi a adăugat imediat: „de la Dumnezeu-Tatăl”, ca astfel să ridice cugetul lui și să cunoască al cui fiu este el, și că nu numai când zice: „credința cea de obște” a arătat egalitatea lui în cinste cu toți ceilalți, ci și prin expresia ce urmează, „Dumnezeu-Tatăl nostru”.

DESPRE CUM TREBUIE SĂ FIE DASCĂLII ȘI CUM CĂ UCENICII LOR TREBUIE A LI SE SUPUNE ȘI A NU-I OSĂNDI, DE I-AR VEDEA CUMVA CĂUTÂND MAI MULT LINIȘTEA TRUPEASCĂ

Privește cum pe cele ce le-a dorit ucenicilor și celor mulți, pe acelea le-a dorit și dascălului, căci și el are nevoie de astfel de ajutoare de sus, ba încă mai mult decât aceia, de vreme ce are împotriva-i o mulțime de dușmăni și o mulțime de împrejurări ce-l pot face a se depărta de Dumnezeu. Cu cât demnitatea este mai înaltă, cu atâta și primejdiile sunt mai mari pentru cel ce este îmbrăcat cu preoția. Este de ajuns ca un singur succes să ridice pe cineva de la episcopie la cer, precum și un singur păcat să-l prăbușească în gheena.

Dar, lăsând la o parte multe altele ce se pot petrece în fiecare zi, de s-ar întâmpla vreodată cuiva sau pentru prietenie, sau pentru vreo altă cauză, ca să se arate nevrednic de episcopie, având stăpânirea unei mari cetăți, privește de câtă osândă se face vinovat. Căci, dacă el de pildă ar fi necucernic, nu numai de sufletele cele pierdute, ci și de toate cele făcute va da seamă. Cel ce este necucernic ca mirean, cu atât mai mult va fi necucernic atunci când va avea stăpânire în Biserică; deci, e de dorit ca într-adevăr cel cucernic să rămână astfel, și când are vreo demnitate în cler. Căci atunci și slava deșartă îl ispitește mai mult, și dragostea de bani, și obrăznicia, și disprețul, și batjocurile, și bârfele, precum și altele multe pe care i le înlesnește, așa-zicând, autoritatea ce o are.

Deci, dacă este necucernic cineva de mai înainte, atunci va fi încă și mai necucernic după ce va avea vreo stăpânire în cler. Când unul ca acesta va deveni stăpân, se va face răspunzător de toate cele păcătuite de aceia. Dar, dacă acela care-l smintește pe un om „mai bine i-ar fi lui să i se atârne de gât o piatră de moară și să fie afundat în adâncul mării” (Matei 18, 6), apoi cel ce smintește atâtea suflete, atâtea cetăți și pe atâția oameni, bărbați, femei, copii, cetățeni, muncitori de pământ, pe toți cei din acea cetate, ca și pe cei de prin alte cetăți, ce nu va suferi?

De ai zice că de trei ori este răspunzător, totuși n-ai spus nimic, de atâta pedeapsă făcându-se vinovat. Astfel că unul ca acesta mai ales are nevoie de harul și pacea lui Dumnezeu, iar dacă el nu ocârmuiește cu acestea pe popor, toate se pierd, toate se nimicesc, neavând cu el cârma

cuvenită. Chiar de ar fi destoinic de ocârmuire totuși dacă nu va avea, zic, aceste cârme — harul și pacea lui Dumnezeu — va scufunda corabia și pe cei din ea. Așa că mie îmi vine a mă mira de cei ce doresc această greutate.

Ticăloșiile și nenorocitul om! Nu vezi ce dorești tu? De ai fi tu cel mai prost și nebăgat în seamă, și de ai avea mii de păcate, totuși vei da seamă numai de un suflet și numai de acesta vei fi răspunzător; dar când te ridici în această demnitate, poți pricepe de câte capete vei fi răspunzător de pedeapsă.

Ascultă-l pe Pavel, care zice: „Ascultați pe mai-marii voștri și vă supuneți lor, fiindcă ei priveghează pentru sufletele voastre, având să dea de ele seamă”. (Evrei 13, 17) Așadar, iubești cinstea și stăpânirea? Și care este mulțumirea acestei stăpâniri? Eu nu văd nicăieri aceasta, fiindcă nici nu poate cineva a fi întru totul stăpân. Cum și de ce? Pentru că stă în puterea celor stăpâniți, de care trebuie să asculte. Și dacă ar cerceta cineva lucrul cu amănunțime, apoi ar vedea că unul ca acesta nu este stăpân, ci el însuși slujește la mii de stăpâni, care grăiesc și doresc cele contrare.

Ceea ce unul laudă, altul hulește, ceea ce acesta batjocorește, acela admiră. Deci, pe cine trebuie a asculta? Sclavul cel cumpărat, chiar dacă i-ar porunci stăpânul ceva contrar, el nu se supără, iar tu, dacă ți-ar porunci atâția stăpâni cele contrare, te-ar supăra, și dacă poate l-ai certa pe unul, ai ridica asupra-ți gurile tuturor. Apoi, aceasta este cinste? Spune-mi: aceasta este stăpânire? Aceasta este putere? Episcopul a poruncit să se strângă bani, și iată că acela nu voiește, ba încă nu numai că nu dă nimic, ci, ca să se pară că nu face aceasta din vreo răutate, îl învinovățește pe cel ce a poruncit.

„Fură, zice, răpește, mănâncă cele ale săracilor și neputincioșilor.” Contenește cu bârfele, omule! Până când ai să spui unele ca acestea? Nu voiești să dai? Nimeni nu te silește la aceasta. Și atunci de ce îl bârfești pe cel ce te sfătuiește și te îndeamnă să faci așa? Dar poate că a ajuns cineva într-o nevoie mare, iar episcopul n-a deschis mâna ca să-i dea ceva, fie că nu este în stare de a da, fie că este ocupat cu altele. Nici o scuză, ci iarăși învinovățiri mai grele poate ca acelea de dinainte.

Aceasta deci este stăpânire? Și nici nu se poate apăra, căci și aceia sunt o parte din inima sa. Căci, atunci când inima se umflă și aduce dureri la cap și în tot trupul, noi nu îndrăznim a ne apăra și nici nu o spintecăm cu sabia, tot așa și dintre cei mici dacă se găsește cineva astfel, desigur că prin asemenea acuzații ne provoacă dureri și nemulțumiri, însă nu îndrăznim a ne apăra — departe unele ca acestea de cugetele noastre părintești! —, ci suntem siliți a suferi durerile, până ce acela se va vindeca desăvârșit.

Robul cel cumpărat cu bani are de făcut o treabă ce i s-a poruncit și, după ce o sfârșește, devine la urmă stăpân pe sine, pe când episcopul este încurcat cu multe și multe i se cer chiar peste puterile sale. Dacă nu-l vede cineva vorbind, mare este murmurul între credincioși, iar de vorbește, iarăși acuzații, că este iubitor de slavă deșartă. Dacă nu învie morții, „nu este bun de nimic, zice; cutare este evlavios, pe când acesta nu este”.

Dacă se bucură de o hrană cumpătată, iarăși acuzații. „Ar trebui ca el să-și înăbușe poftele”, zice. De cumva îl vede cineva spălându-se sau îmbăindu-se, iarăși multe acuzații, ba unii zic că el nu

trebuie să vadă nici soarele. „Apoi, zice, dacă el face ceea ce fac eu, dacă se îmbăiază, dacă mănâncă și bea ca mine, dacă se îmbracă, dacă se îngrijește de casă și de cei de pe lângă el, de ce să mai stea în fruntea altora?” Are slugi, zice, și din cei care îngrijesc de el, este purtat de cai; de ce atunci să stea înaintea altora?”

Dar ce? Spune-mi: oare nu trebuie a avea pe cineva care să-l slujească, ci el să-și facă focul, să aducă apă, să taie lemne și să se ducă în piață? Și oare aceasta n-ar fi spre necinstea ta? Acei sfinți bărbați — apostolii — nu voiau să-l împiedice pe cel ce stăruia în propovăduirea Evangheliei, nici chiar cu slujba văduvelor, ci credeau că lucrul este nevrednic de dânsul, iar tu voiești ca să-l atragi până și în treburile slugilor? De ce, când ți se poruncesc acestea, tu nu le îplinești, spune-mi? Oare nu-ți aduce el mai mari slujbe, decât cele trupești, pe care i le-ai aduce tu? De ce nu trimiți sluga ta ca să-l slujească pe el? Hristos a spălat picioarele ucenicilor, și tu dacă ai face oarecare slujbă dascălului tău, ar fi mare lucru? Dar nici tu nu voiești a-l sluji, ba îl împiedici și pe el.

Dar ce? Oare el trebuie să trăiască și să se hrănească din cer? Aceasta n-o voiește Dumnezeu. „Apoi apostolii, zici tu, aveau dintre cei liberi care-i slujeau?” Voiești a auzi cum trăiau apostolii? Ei făceau călătorii, în care timp bărbații liberi și femeii de bun neam își puneau, în slujba și repausul lor, sufletele și trupurile lor. Ascultă-l pe fericitul acesta ce spune, îndemnându-i și sfătuindu-i: „Pe unii ca aceștia întru cinste să-i aveți, fiindcă pentru lucrul lui Hristos au mers până aproape de moarte, punându-și viața în primejdie, ca să îplinească lipsa voastră în slujirea mea”. (Filipeni 2, 29-30)

Ai văzut ce zice? Iar tu nici un cuvânt nu scoți pentru părintele tău, nicidecum să-ți iei asupra-ți astfel de primejdii. „Dar, zici tu, nu trebuie a se îmbăia.” Pentru ce? Spune-mi: unde este împiedicat de a face aceasta? Fiindcă nici murdăria și necurătenia de pe dânsul nu sunt vreun lucru bun. Nicăieri nu găsim că acest lucru ar fi de condamnat sau de admirat, ci găsim din acelea pe care le-a poruncit episcopului să le aibă: „fără de prihană (...), veghetor, înțelept, cuviincios, iubitor de străini, destoinic să învețe pe alții, nebețiv”. (I Timotei 3, 2)

Acestea le pretinde apostolul, acestea pretinde-le și tu stăpânului tău, iar mai departe nimic. Nu ești tu doar mai exact decât Pavel; sau, mai bine zis, mai exact decât Duhul Sfânt. Dacă este bătăuș sau bețiv, sau crud și nemilostiv, acuză-l, fiindcă acestea sunt nedemne de episcop; de se desfătează, și atunci acuză-l. Iar când el își îngrijește trupul său, ca să poată a te sluji, când se sârguiește ca să-ți poată fi folositor, apoi trebuie a-l acuza pentru acestea? Nu știi că neputințele trupești ne vatămă și pe noi, și Biserica în același timp, nu mai puțin ca acelea sufletești?

Pentru ce, oare, îi scrie lui Timotei: „De acum nu bea numai apă, ci folosește puțin vin, pentru stomacul tău”? (I Timotei 5, 23) Oare, dacă noi izbutim a face binele numai cu sufletul, nu trebuie a ne mai îngriji de trup? Ce ne-am mai face atunci? Dar dacă mare este și rolul trupului, cum să nu fie cea mai de pe urmă prostie a-l neglija? Fie, de pildă, un bărbat cinstit cu episcopia, căruia i s-a încredințat protecția obștească a Bisericii, să fie virtuos întru toate celelalte și să aibă toate cele ce se cuvin unui doctor sfințit, însă este silit de boală ca să stea veșnic la pat. Ei bine, ce folos va putea aduce acesta? Ce călătorie ar putea face? Ce vizite canonice ar putea săvârși? Pe cine ar putea înfrunta? Sau pe cine ar putea sfătui?

Acestea le-am spus ca să cunoașteți că nu trebuie a învinovăți orice, ca să știți că încă mai mult trebuie a aproba, ca să cunoașteți că, dacă ar dori cineva această stăpânire, apoi văzând norul acela de acuzații, i se va stinge o asemenea poftă de mărire. Mare primejdie este cu adevărat o asemenea demnitate, care are nevoie de harul lui Dumnezeu și de pacea pe care voi o doriți nouă, precum și noi o dorim vouă. Să ne rugăm, dar, ca noi cu toții dobândind această virtute, să ne învrednicim și de bunurile făgăduite, prin Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slavă în veci. Amin.

OMILIA II - Tit

din "Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon"

Pentru aceasta te-am lăsat în Creta, ca să îndreptezi cele ce mai lipsesc și să așezi preoți prin cetăți, precum ți-am rânduit: De este cineva fără de prihană, bărbat al unei femei, având fii credincioși, nu sub învinuire de desfrânare sau neascultători. (Tit 1, 5-6)

Întreaga viață a bărbaților din vechime era activă și încărcată de osteneți, pe când a noastră nu este astfel, ci încărcată de trândăvie. Aceia știau că au fost aduși în lumea aceasta ca să lucreze cu chibzuială pământul, în timp ce noi, ca și cum am fi aduși aici ca să mâncăm, să bem și să ne desfătăm, nu facem nici o vorbă pentru cele duhovnicești. Nu spun aceasta numai legat de apostoli, ci și de cei de după ei. Privește-i pe toți alergând în toate și îndeletnicindu-se ca de un lucru oarecare, privește-i cum ei întreaga viață și-o petreceau în țări străine, neavând cetate pe pământ.

Ascultă-l acum și pe fericitul acesta ce spune: „Pentru aceasta te-am lăsat în Creta.” Împărțind între dânșii lumea întreagă ca pe o casă, o serveau și se îngrijeau de ea, luând unul o parte, altul o altă parte. „Pentru aceasta te-am lăsat în Creta, zice, ca să îndrepti cele ce mai lipsesc.” Până aici, el nu-l sfătuiește poruncitor. „Ca să îndrepti”, zice. Ai văzut suflet curat de orice invidie, totdeauna căutând cele folositoare ucenicilor, fără ca să mai cerceteze cu amănunțime, fie că se făceau printr-însul, fie prin altul? Unde era o primejdie sau vreo greutate mare, el însuși fiind de față, îndeplinea lucrul; iar acolo unde era mai cu seamă cinste și vreo mică osteneală, permitea ucenicului — permitea episcopilor hirotoniile, zic - și celelalte toate care aveau nevoie de îndreptare sau de mai multă consolidare, cum ar spune cineva.

Dar, ce zici? Lucrurile tale sunt supuse îndreptării? Și nu crezi că faptul acesta este înjositor și aducându-ți oarecare necinste? „Deloc, zice el, căci eu am în vedere numai folosul obștesc; fie că lucrul este făcut de mine, fie de altul, puțin mă interesează.” Astfel trebuie a se găsi dascălul; el să nu caute spre cinstea personală, ci să se gândească la interesul obștesc. „Și să așezi, zice, preoți prin cetăți.”

Vorbește aici de episcopi, după cum ne spune și în altă parte. „Precum ți-am rânduit: de este cineva fără de prihană.” „Prin cetăți”, zice, căci el nu voia ca întreaga insulă să fie încredințată unuia, ci fiecare să aibă grijă de turma sa, căci numai așa și pentru el osteneala era mai ușoară, în

același timp și cei stăpâniți se bucurau de mai multă îngrijire, când dascălul lor nu era ocupat cu îngrijirea mai multor biserici, ci se ocupa numai de una singură și pe aceea o împodobeau.

„De este cineva, zice, fără de prihană, bărbat al unei femei, având fii credincioși, nu sub învinuire de desfrânare sau neascultători.” Dar, oare, de ce-l pune la mijloc pe un astfel de episcop? Voind a închide gura ereticilor care defăimau căsătoria și ca să arate că faptul acesta nu este pângărit sau necurat, ci încă este atât de cinstit, încât cineva poate să se ridice chiar și pe tronul sfânt fiind căsătorit; în același timp, îi biciuiește și pe cei desfrânați, și nu permite ca să se încredințeze o astfel de stăpânire cuiva care are a doua căsătorie.

Căci cel ce nu mai păstrează nici o dragoste pentru memoria femeii celei dintâi, cum ar putea fi un sprijinitor bun? Ce acuzații nu va suferi? Voi știți foarte bine că, deși după legi nu este împiedicată căsătoria a doua, totuși multe ponoase are faptul acesta în sine. De aceea apostolul pune faptul acesta înaintea tuturor, căci el voiește ca să nu se dea celor stăpâniți nici un motiv de hulă împotriva stăpânitorului. „De este cineva fără de prihană”, zice, adică dacă viața lui este liberă de orice hulă sau ponos, dacă nimeni nu are a-i arunca vreo hulă pentru viața sa. Căci ascultă ce spune Hristos: „Deci, dacă lumina care e în tine este întuneric, zice, dar întunericul cu cât mai mult!” (Matei 6, 23)

„Având fii credincioși, zice, nu sub învinuire de desfrânare sau neascultători.” Să ne gândim bine cum are el multă îngrijire și pentru copii. Căci, dacă cineva nu poate fi bun dascăl copiilor săi, cum ar putea fi al altora? Dacă pe cei ce îi avea cu sine de la început și îi hrănea, și asupra cărora avea putere atât după legi cât și după natură, și nu i-a putut pune în regulă, cum va putea folosi celor din afară? Dacă nu ar fi la mijloc trândăvia tatălui, desigur că nu i-ar trece cu vederea pe copiii săi, ca să devină răi, asupra cărora de la început el avea stăpânire și putere.

Nu este cu puțință ca un copil, crescut de la început cu multă îngrijire, să devină rău, căci relele nu sunt de la natură. Dacă însă cele ale copiilor se pun pe al doilea plan, iar el se ocupă cu strângerea banilor, și nu tot aceeași îngrijire o are și pentru copii, atunci este nevrednic de episcopie. Căci, dacă acolo unde natura l-a silit, el este atât de neglijent sau atât de fără minte, ca să se îngrijească mai mult de bani decât de copii, cum s-ar putea ridica pe tron și să i se încredințeze o astfel de stăpânire? Dacă el nu i-a putut înfrâna, atunci i se poate aduce o mare învinovățire pentru trândăvia lui, iar dacă nu s-a silit, desigur că mare este hula neîngrijirii sale.

Deci, cel ce nu se îngrijește de fiii săi, cum se va îngriji de cei străini? Și n-a spus simplu ca să nu fie desfrânat, ci nici chiar bănuială să nu aibă, nici să aibă vreo idee rea lumea despre el.

Căci se cuvine ca episcopul să fie fără de prihană, ca un iconom al lui Dumnezeu, neîngâmfat, nu grabnic la mânie, nu dat la băutură, pașnic, (1, 7)

Că acela care le stăpânește pe cele din afară, fiindcă stăpânește cu legea și cu sila, cum s-ar zice, desigur că nu în toate împrejurările împărtășește părerea celor stăpâniți; însă el, care-i stăpânește pe oameni cu bunăvoia lor și tot cu bunăvoia lor ei se supun lui, mulțumită stăpânirii sale, dacă va face lucrul astfel, ca el să pară că totul face numai după părerea sa și nimănui nu dă seamă de ce a făcut, va face ca stăpânirea lui să fie mai mult tiranică decât populară.

„Se cuvine, zice, să fie fără de prihană, ca un iconom al lui Dumnezeu, neîngâmfat, nu grabnic la mânie.” Căci, cum îi va putea sfătui pe alții a se stăpâni de aceste patimi, dacă pe sine nu se poate stăpâni? Stăpânirea îl face neplăcut și greoi chiar și pe cel mai blând dintre oameni, punându-l în mii de mâini chiar fără de voia lui; și dacă nu se va gândi bine mai dinainte, desigur că va deveni de nesuferit și va pierde sau va strica multe din cele ale stăpânirii.

„Nu bețiv, pașnic.” Aici se referă la cel batjocoritor. A îndemna sau a certa, desigur că oricine trebuie a o face, nu însă a batjocori; căci ce silă este a batjocori? Spune-mi! Trebuia a-l înspăimânta cu gheena, a-l înfricoșa, a-l muștra. Cel batjocorit devine încă mai îndrăzneț și mai mult îl disprețuiește pe batjocoritor. Nimic nu-l poate face pe cineva mai de dispreț, ca batjocura, care-l necinstește mai cu seamă pe batjocoritor și nu-l lasă de a fi respectat după cum trebuie a fi.

Cuvântul episcopului trebuie a fi încărcat de multă evlavie față de cei păcătoși, a avea în sine pomenirea judecății viitoare și curat de orice batjocură, iar dacă ar fi poate din cei ce împiedică cele ce trebuie a se face, el e dator de a se atinge de fapt cu toată autoritatea. „Pașnic”, zice. Dascălul este doctor al sufletelor; însă doctorul nu bate pe nimeni, ba încă pe cel bătut și rănit îl îngrijește și-l vindecă.

Nepoftitor de câștig urât, zice, ci iubitor de străini, iubitor de bine, înțelept, drept, cuvios, cumpătat, ținându-se de cuvântul cel credincios al învățăturii, (1, 7-9) Ai văzut câtă atenție a cerut el în fapta bună? „Nepoftitor de câștig urât”, zice, arătând prin aceasta marele dispreț ce trebuie a-l avea pentru averi. „Ci iubitor de străini, iubitor de bine, înțelept, drept, cuvios”, adică toate ale lui făcându-se pentru folosul altora.

„Cumpătat.” Aici el nu spune de cel ce postește, ci de cel ce stăpânește patimile, limba, mâinile și ochii cei neînfrânați, căci aceasta este înfrânare, adică a nu fi atras spre nici o patimă. „Ținându-se de cuvântul cel credincios al învățăturii.” Prin expresia: „credincios”, de aici, el spune „adevărat” sau cel predat prin credință, care nu are nevoie de raționamente omenești, nici de întrebări și răspunsuri.

„Ținându-se”, adică îngrijindu-se, făcând acest lucru. Și ce va fi, dacă este cineva fără experiență în cuvintele celor din afară (profani)? De aceea a și zis el:

De cuvântul cel credincios al învățăturii, ca să fie destoinic și să îndemne la învățătura cea sănătoasă și să mustre pe cei potrivnici. (1, 9) Astfel că nu este nevoie de vorbe pompoase, ci ieșite din minte sănătoasă și din experiența Sfințelor Scripturi, și din puterea cugetărilor. Nu-l vezi pe Pavel îndreptând lumea întreagă și făcând mai mari lucruri decât Platon și decât toți ceilalți? „Prin semne și minuni”, zici tu. Nu numai prin semne, căci, dacă vei citi Faptele Apostolilor, vei vedea că în multe împrejurări îl vei găsi stăpânind auditoriul și prin învățătură, mai înainte de semne și minuni, adică făcând întruna uz de învățătură.

„Drept”, zice, așa că acesta este om, anume cel drept. „Ca să fie destoinic și să îndemne la învățătura cea sănătoasă”, adică spre apărarea celor de pe lângă el, spre răsturnarea dușmanilor. „Și să mustre pe cei potrivnici”, căci, dacă aceasta lipsește, totul se răstoarnă pe dos. Cel ce nu știe a se lupta cu dușmanii și a robi orice cuget ascultării lui Hristos, precum și a curați

raționamentele cuiva; cel ce nu știe ceea ce trebuie a grăi, ca să poată răspândi credința și învățătura cea adevărată, departe să stea de tronul episcopal.

Toate celelalte le-ar putea găsi cineva și printre cei stăpâniți, ca de pildă: fără de prihană, având fii supuși, primitor de străini, drept, cuvios, dar ceea ce-l caracterizează mai cu seamă pe dascăl, aceasta este de a putea să învețe pe cineva cuvântul adevărului, pentru care astăzi nu este nici o îngrijire .

Pentru că mulți sunt răzvrățiți, grăitori în deșert și înșelători, mai ales cei din tăierea împrejur, cărora trebuie să li se închidă gura. (1, 10-11) Ai văzut cum sunt aceștia? Ei nu voiesc a fi stăpâniți, ci a stăpâni, căci aceasta lasă a se înțelege. Când tu nu-i poți convinge pe unii ca aceștia, apoi nici să le poruncești, ci închide-le gura, spre folosul altora. Deci, care este folosul, dacă ei sunt nesupuși?

Și de ce mai trebuie a le închide gura? Ca unora care răzvrătesc, zice, case întregi, învățând, pentru câștig urât, cele ce nu se cuvin. Dacă el a primit rolul învățătorului, însă nu este destoinic de a se lupta cu aceia și nici de a le închide gura, va deveni cauza vătămării celor pierduți. Că, dacă sfătuiește cineva zicând: „Nu încerca să fii judecător, ca nu cumva să nu poți ridica nedreptățile” (Înțelepciunea lui Isus Sirah 7, 6), apoi cu atât mai mult ar putea zice: „Nu cere să fii dascăl, de cumva ești departe de această demnitate, ci chiar tras cu sila, tu să fugi”. Ai văzut cum pretutindeni iubirea de întâietate, dobânda cea urâtă și nesupunerea sunt cauza tuturor acestor rele? „Învățând, zice, pentru câștig urât, cele ce nu se cuvin.”

**NU TREBUIE SĂ DORIM DORI SLAVA OAMENILOR
ȘI CĂ ACELA CARE ESTE CUCERIT DE ACEASTĂ
DRAGOSTE CADE DIN SLAVA LUI DUMNEZEU ȘI
ESTE MAI ROBIT DECÂT TOȚI ROBII**

Nimic nu rămâne nevătămat de aceste patimi, ci, precum vânturile cele sălbatice, când cad pe marea liniștită, o răscolesc până la fund, încât și nisipul îl amestecă cu valurile, tot așa și aceste patimi, intrând în sufletul omului, toate le răstoarnă pe dos și atrofiază agerimea minții; și mai cu seamă (dintre aceste patimi) mânia sau nebunia după slavă. A disprețui banii este ușor pentru cel ce voiește, dar a disprețui cinstea, cere celor mulți mult necaz, multă filosofie, un suflet îngeresc, care să se atingă chiar de înseși porțile cerului. Nici o patimă nu este atât de tiranică precum aceasta, care să stăpânească pretutindeni — poate că mai mult sau mai puțin, însă pretutindeni.

Deci, cum am putea oare să o biruim, dacă nu cu totul, măcar o parte? Dacă privim spre cer, dacă îl avem pe Dumnezeu înaintea ochilor, dacă avem o mai înaltă idee despre cele cerești, decât despre cele pământești. Gândește-te singur: când tu dorești slavă, după ce te-ai bucurat de ea, vezi-i sfârșitul și nu vei afla nimic. Gândește-te câtă pagubă pricinuieste acest păcat, de câte bunuri lipsește pe cineva; căci va suferi ostenele și primejdiile, în timp ce de roade și de premii va fi lipsit. Gândește-te totuși că cei mai mulți sunt răi și deci disprețuiește slava lor. Gândește-te ce este fiecare în parte și vei vedea că faptul acesta este încărcat de ridicol, vei vedea că este mai mult necinste decât slavă, iar după toate acestea, ridică-ți cugetul la priveliștea cea de sus.

Când, făcând vreun bine, te gândești poate că trebuie a le arăta aceasta și oamenilor, și cauți privitori ai lucrului și ai necazului, închipuie-ți că Dumnezeu vede, și atunci se va stinge toată pofta. Ridică-te de la pământ spre priveliștea cea din ceruri. Oamenii, chiar dacă laudă pentru moment, totuși mai pe urmă hulesc, invidiază și ceartă, în timp ce cu Dumnezeu nu se petrec lucrurile astfel, ci El se bucură lăudând succesele noastre.

Ai vorbit poate bine și te-ai bucurat de aplauze? Și care îți este folosul? De cumva s-au folosit cei ce au aplaudat, de cumva s-au prefăcut și au devenit mai buni, depărtându-se de relele de dinainte, cu adevărat că trebuie a te bucura, însă nu pentru laudele și aplauzele ce ai căpătat, ci pentru prefacerea cea minunată și plăcută. Iar dacă ei își petrec timpul aplaudând, făcând vuiet și lăudând întruna, iar din aceste aplauze nu scot nici un folos, trebuie mai mult a te mârni, căci acestea sunt spre judecata și osânda lor.

Poate că te bucuri de slavă pentru evlavie ce o ai? Dacă ești evlavios cu adevărat și nu știi în sine-ți nimic rău, trebuie a te bucura nu pentru că lumea te crede așa, ci pentru că ești evlavios; iar dacă poate nu ești evlavios, și totuși poștești slava celor mulți, gândește-te că nu aceștia ne vor judeca pe noi în acea zi, ci Cel ce cunoaște cu exactitate cele ascunse. Iar dacă tu știi păcatele tale, și totuși ești crezut de toți ca fiind curat, apoi pentru aceasta nu numai că nu trebuie a te bucura, ci încă a te întrista și a suspina cu amar, gândindu-te întruna la acea zi, când toate se vor descoperi, când cele ascunse ale întinericului se vor da la lumină.

Poate că te bucuri de cinste? Respinge-o, știind bine că aceasta te face datornic. Nimeni nu-ți dă cinste? Pentru aceasta încă trebuie a te bucura, căci Dumnezeu nu-ți va pune înainte și acest păcat pe lângă celelalte, că te-ai bucurat de cinste. Sau poate nu vezi că Dumnezeu, pe lângă celelalte binefaceri, și pe aceasta o spune prin prorocul: „Eu am așezat proroci dintre feciorii voștri și nazirei dintre flăcăii voștri”? (Amos 2, 11) Măcar cu atâta te vei alege, că nu vei fi răspunzător de o mai mare pedeapsă.

Căci cel ce nu este cinstit în viața aceasta, ba încă este disprețuit și nu se bucură de nici o considerație, ba încă este și batjocorit, dacă nu altceva, cel puțin cu aceasta se va folosi, anume că nu va fi răspunzător pentru că a fost cinstit de cei deopotrivă cu el. Dar, apoi, și altele multe câștigă: se umilește, nu cugetă niciodată lucruri mari de el, ba nici nu le voiește, și mai mult încă este cu băgare de seamă la sine însuși. Cel ce se bucură de multă cinste, pe lângă multele datorii ce le are, cade și în ușurință, și în slavă deșartă, și la urmă devine robul oamenilor, după care, stăpânirea aceasta sporind tot mai mult, este silit a face multe pe care poate nu le voiește.

Deci, iubiților, știind că este mult mai bine pentru noi de a nu umbla după slavă și cinste, nici să nu le căutăm, ci chiar dacă ni se dau, să le respingem, să le aruncăm de la noi și să înăbușim porta aceasta. Acestea sunt spuse atât către stăpânitori cât și către cei stăpâniți. Tot sufletul care poștește cinste și slavă, nu va vedea împărăția cerurilor. Nu este acesta cuvântul meu și nici „că grăiesc de la mine aceste vorbe, ci sunt ale Sfântului Duh. Nu o vor vedea, zic, chiar fapte bune de ar avea unii ca aceștia.

„Și-au luat, zice, plata lor”. (Matei 6, 5) Deci, cel ce își ia plata sa, cum va vedea împărăția cerurilor? Eu nu împiedic pe cineva de a umbla după slavă, însă voiesc a căuta slava cea adevărată, de la Dumnezeu. „A cărui laudă, zice, nu vine de la oameni, ci de la Dumnezeu”.

(Romani 2, 29) Să fim evlavioși în ascuns, iar nu umflați de trufie multă, de minciună și ipocrizie. Să aruncăm de la noi pielea oii cu care suntem îmbrăcați și, mai cu seamă, să devenim oi.

Nimic nu este mai vrednic de disprețuit, ca slava de la oameni. Căci spune-mi, te rog: dacă ai vedea o mulțime de copii mici, copii de lapte zic, oare ai dori slava lor? Tot așa te găsești și față de toți oamenii, fiind vorba de slavă. De aceea se și numește faptul acesta henodoxie sau slavă deșartă. Nu vezi măștile pe care le pun cei de pe scena teatrului? Nu vezi cum unele sunt frumoase, altele strălucite și fabricate cu cea mai de pe urmă precizie a frumuseții? Poți să-mi arăți o astfel de față în realitate? Deloc. Oare te-ai îndrăgostit de ele? Nu, desigur. Și de ce? Pentru că sunt seci și lipsite de valoarea intrinsecă; imită frumusețea, dar nu este însăși frumusețea.

Tot așa și slava este seacă, imită slava, dar nu este însăși slava. Aceea rămâne slavă, care este naturală, care este intrinsecă, iar aceasta, exterioară, de multe ori ascunde slujenia cea mai grețoasă; o ascunde înaintea oamenilor și numai până seara, iar după ce teatrul se sfârșește și măștile se scot, fiecare se vede precum este în ființă. Deci, să nu întrebuițăm adevărul întocmai ca pe scenă și în mod fals. Căci, spune-mi: ce bine poate fi ca un om să fie privit cu admirație de cei mulți?

Aceasta este henodoxie sau slavă deșartă, și nimic altceva, fiindcă, după ce te duci în casă și rămâi singur, totul s-a împrăștiat. Te-ai dus în piață și ai atras asupra-ți privirile tuturor celor de față? Și ce poate fi mai mult? Nimic, totul s-a stins și s-a împrăștiat ca fumul. Deci, astfel, vedem noi pe cele ce nu ființează? Dar câtă prostie și câtă dobitocie nu este aici! Numai spre un lucru să avem privirea ațintită, anume cum să facem ca Dumnezeu să ne laude.

Dacă avem în vedere aceasta, niciodată nu vom căuta laudele oamenilor, ci chiar de le-am avea, le vom disprețui, le vom respinge, ne vom bate joc de ele; ca și cum, iubind aurul, am lua în schimb țărână, așa ne vom găsi în fața lor. Cutare nu te laudă; cu nimic nu ți-a fost de folos, dar chiar de te-ar grăi de rău, cu nimic nu te va vătăma. Fiind vorba de Dumnezeu însă, amândouă acestea au în sine oarecare câștig și pagubă, pe când cele de la oameni toate sunt deșarte. Și prin aceasta noi ne egalăm cu Dumnezeu, căci nici El nu are nevoie de slava de la oameni.

„Slavă de la oameni nu primesc” (Ioan 5, 4), zice. Puțin lucru este acesta? Spune-mi! Când tu nu voiești a disprețui slava, zi în sine-ți că „mă fac egal cu Dumnezeu disprețuind slava”, și de îndată o vei disprețui. Căci nu este omul rob slavei, de nu cumva poate este rob al tuturor, și mai rob decât toți robii. Nu poruncim noi lucruri din acestea robi lor noștri, după cum slava deșartă poruncește celor cuceriți de dânsa; lucruri din acestea, zic, urâcioase și încărcate de necinste, și de a le grăi, precum și de a le face. Ba chiar dacă vede pe cineva supus și ascultător, atunci încă mai mult întinde și ea poruncile.

Să fugim, vă rog, de robia aceasta. Cum am putea fugi? Dacă vom filozofa asupra celor de aici, dacă ne convingem că toate cele prezente sunt vis și umbră, și nimic altceva, atunci cu ușurință vom înconjura o asemenea slavă, și după aceea nu vom putea fi cuceriți nici de cele mici, și nici de cele mari. Iar dacă nu le disprețuim pe cele mici, cu ușurință vom cădea și în cele mari. De

departe deci să astupăm izvoarele acestui păcat, care sunt: lipsa de minte și lipsa de umilință, pe care să ne silim a le câștiga.

Și când noi vom avea o cugetare înaltă, vom putea disprețui și cinstea de la cei mulți, în același timp ne vom ridica cu mintea la cer și ne vom învrednici de bunurile de acolo. De care fie ca să ne învrednicim cu toții, prin Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA III - Tit

din "Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon"

Unul dintre ei, chiar un proroc al lor, a rostit: Cretanii sunt pururea mincinoși, fiare rele, pântece leneșe. Mărturia aceasta este adevărată; pentru care pricină, muștră-i cu asprime, ca să fie sănătoși în credință și să nu dea ascultare basmelor iudaicești și poruncilor unor oameni care se întorc de la adevăr. (Tit 1, 12-14)

Multe întrebări se pot pune aici. Mai întâi, cine anume a grăit; al doilea, de ce oare Pavel a făcut uz de această exprimare în ocazia de față și pe socoteala cretanilor, și al treilea, că a expus această mărturie, nefiind nici dreaptă măcar. Deci, haideți să mai adăugăm și altele, și astfel să putem da dezlegarea integrală. Căci, atunci când Pavel discuta cu atenienii, printre cele vorbite, le-a zis: „Dumnezeului necunoscut”, și iarăși: „Căci în El trăim și ne mișcăm, și suntem, precum au zis și unii dintre poeții voștri”. (Faptele Apostolilor 17, 23, 28)

Cine este cel ce a zis acestea și când anume? Iată ce este necesar a vă spune vouă. Chestiunea stă astfel: Cretanii au la ei mormântul lui Zeus sau Jupiter, pe care stă această inscripție: „Aici se odihnește Zan, pe care îl numesc Zeus sau Jupiter”. Poetul (Epimenide) însă zice: „Că și mormânt, o, împărate, ți-au făcut ție cretanii, tu însă nu mori, căci ești pururea”.

Deci, dacă mărturia aceasta este adevărată, privește câtă primejdie. Dacă prorocul a spus adevărul, că ei au mințit când au zis că Zeus a murit, după cum spune apostolul, mare este primejdia. Luați seama, iubiților, cu cea mai mare atenție! Prorocul a spus că mint cretanii spunând că Zeus a murit, iar mărturia lui a adevărit-o apostolul. „Prin urmare, zici tu, după apostol Zeus este nemuritor, zicând: „Mărturia aceasta este adevărată”. Așadar, ce este aici și cum se poate dezlega enigma?

Apostolul n-a spus aceasta, ci mărturia a luat-o la îndeplinire și tară vreo falsitate rață de obiceiul lor de a minți. Căci, de ce el n-a adăugat: „Că și mormânt, o, împărate, ți-au făcut ție cretanii”? Nu Pavel însă le-a spus vorbele acestea, ci, cum bine a zis cutare, că sunt mincinoși cretanii. Deci, de unde ne putem noi întări în convingere că Zeus nu este Dumnezeu? Este cu puțință, desigur, de a afla aceasta și din altă parte, căci nu trebuie a aduce mărturii de la cretani pentru a dovedi.

De altfel, apostolul nu a spus că ei mint în aceasta, deși poate că și aici mințeau, de vreme ce-i credeau și pe alții drept dumnezei, și de aceea a și zis că sunt mincinoși cretanii. Ceea ce se

întreabă însă este de ce apostolul aduce mărturii de la elini? Pentru că mai ales cu aceștia îi putem rușina pe ei, când scoatem acuzațiile de la dânșii chiar când tocmai pe cei crezuți de ei minunați îi arătăm ca acuzatori ai lor.

De aceea, și cu altă ocazie face uz de aceasta, zicând: „Dumnezeului necunoscut”. Căci atenienii, fiindcă nu de la început îi primiseră pe toți zeii, ci cu timpul — ca de pildă pe zeii hyperboreilor, pe zeii lui Pan, pe zeii cei mici, ca misteriiile cele mari sau cele mici —, gândindu-se că poate pe lângă aceste zeități mai este și un alt Dumnezeu, necunoscut de dânșii, ca și acela să fie consimțit și bine primit, scriau pe templu: „Dumnezeului necunoscut”, arătând parcă, prin aceste cuvinte, că este ridicat templul și în cinstea altui zeu, necunoscut lor.

Deci, le-a zis lor: „pe Cel pe Care voi, necunoscându-L, Îl cinstiți, pe Acesta Îl vestesc eu vouă”. (Faptele Apostolilor 17, 23) Însă, expresia: „căci al Lui neam și suntem” (Faptele Apostolilor 17, 28) este zisă pentru Zeus. „Pline sunt ulițele, pline încă și mărire de Zeus”, după care imediat adaugă: „Căci al Lui neam și suntem”. Dar aceste expresii sunt ale lui Arat.

Deci, cum pe cele spuse pentru Zeus, Pavel le-a atribuit Dumnezeului tuturor? Nu cele spuse pentru Zeus le-a atribuit lui Dumnezeu, ci cefe convenite lui Dumnezeu, iar nicidecum cele proprii ale lui Zeus sunt atribuite lui Dumnezeu, fiindcă însuși numele Dumnezeu (θεός) este numai al Său și pe nedrept li se atribuie și idolilor. Dar de unde trebuia să le vorbească lor? De la proroci? Desigur însă că n-ar fi crezut, fiindcă și iudeilor nu le grăiește nimic din Evanghelie, ci de la proroci. De aceea și zice el: „Cu iudeii am fost ca un iudeu (...); cu cei de sub lege, ca unul de sub lege; cu cei ce n-au Legea, m-am făcut ca unul fără lege.” (I Corinteni 9, 20, 21)

Aceasta și Dumnezeu o face; de pildă, pe magi, nu prin îngeri i-a atras, nici prin proroci, nici prin apostoli sau evangheliști, ci printr-o stea, fiindcă ei se îndeletniceau cu acest meșteșug, și deci prin aceasta i-a atras. La fel se întâmplă și în cazul vitelor pentru purtarea chivotului Domnului, că, „dacă va pleca spre hotarele sale, atunci acest mare rău ni l-a făcut El”, după cum au spus vrăjitorii și descântătorii. Așadar, spun adevărul vrăjitorii? Nicidecum! Ci îi ceartă pe iudei și-i biciuiește tocmai cu ale celor dintre ei.

La fel și cele petrecute cu aceea care avea duh pitonicesc. De ce, oare, a închis gura demonului, grăind către Pavel și zicând: „Acești oameni sunt robi ai Dumnezeului celui Preaînalt, care vă vestesc vouă calea mântuirii”. (Faptele Apostolilor 16, 17)?

De ce oare și Hristos împiedică pe demoni de a grăi? Cu drept cuvânt o face, căci și minunile se făceau mai înainte, și nu mai era acum aceea stea ce i-a condus pe magi, ci El însuși propovăduia, și demonii nu mai erau cinstiți (slăviți). Nu era idolul care grăia, ca astfel să fie împiedicat.

Chiar și pe Valaam l-a lăsat să binecuvânteze și nu l-a împiedicat. Astfel, dar, El pretutindeni face pogorământ în raportul Său cu omul. Și de ce te minunezi? El însuși lasă să se ridice credințe rele și nedemne despre Dânsul, ca, de pildă, că mai înainte era trup, că a fost văzut de lume, drept care zice că „Duh este Dumnezeu”. (Ioan 4, 24)

Și iarăși Îl vedem că se bucură de jertfe, ceea ce este străin de El, și grăiește cuvinte din acelea care nu I se potrivesc, și multe altele din acestea. Că El nicăieri nu are în vedere demnitatea Sa,

ci pretutindeni folosul nostru. Dacă tatăl nu are în vedere demnitatea sa, ci se alintă cu copiii în vorbe și numește mâncarea și bucatele, și băutura nu cu numele lor elenice, ci cu niște cuvinte copilărești și barbare, apoi cu atât mai mult Dumnezeu. Ba și cu oarecare concesie ia în derâdere, zicând: „Schimbatu-și-a oare vreun popor dumnezeii săi?” (Ieremia 2, 11), și, în fine, pretutindeni cele din Sfintele Scripturi sunt concesii sau îngăduințe, atât în cuvinte cât și în fapte.

„Pentru care pricină, zice, muștră-i cu asprime, ca să fie sănătoși în credință”, (1, 13) „De aceea, zice, ceartă-i, căci au obiceiuri urâte și desfrânate, și, în fine, mii de rele au aceștia. Când ei mint cu ușurință, când sunt vicleni, mâncăcioși și leneși, cuvântul trebuie să-ți fie aspru și biciuitor, căci blândețea nu-l poate atrage pe unul ca acesta. „Muștră-i”, zice. Aici el nu vorbește de cei străini, ci de cei de un neam și de o credință. „Cu asprime”, adică să faci rana cât de adâncă.

Nu cu toți trebuie a ne purta la fel, ci variază și în multe feluri, potrivit cu împrejurările. Aici el nu sfătuiește nicăieri, ci numai poruncește, căci, după cum pe cel de neam bun și blând l-ai pierde înfruntându-l și lovindu-l, tot așa și când l-ai linguși pe unul care are nevoie de asprime, l-ai corupe, și nu l-ai lăsa să se ridice. „Ca să fie sănătoși, zice, în credință.” Prin urmare, aceasta este sănătatea: de a nu introduce în credință nimic fals, nimic străin.

Dar dacă cei ce se uită la mâncăruri nu sunt sănătoși, ci sunt bolnavi și slabi, „pe cel slab primiți-l în credință, zice, fără să-i judecați gândurile” (Romani 14, 1), atunci ce am putea zice despre cei ce postesc la fel cu aceia, despre cei ce păzesc la fel sâmbetele, despre cei ce se duc spre închinare la locurile afierosite idolilor lor? Vorbesc de Templul cel din Dafne, de peștera numită a Matroanei, de locul zis al lui Chronos din Cilicia. Cum pot fi sănătoși aceștia? De aceea trebuie a li se aplica rana cea mai adâncă.

De ce, oare, nu face așa și cu romanii? Fiindcă obiceiurile acestora nu erau de acest fel, ci cu mult mai nobile. „Și să nu dea ascultare, zice, basmelor iudaicești.” Cele iudaice sunt un îndoit basm: și când este o prefacere falsă, și când lucrul este în legătură cu timpul; deci mituri sunt acestea. Când un lucru nu trebuie a se face, iar dacă făcându-se vatămă, este mit și nefolositor, și după cum nu trebuie a crede acelora, asemenea nu trebuie a crede nici acestora, căci altfel nu înseamnă a fi sănătoși.

Căci, dacă tu crezi prin credința cea adevărată, de ce mai introduci altele, ca și cum nu ar fi de ajuns să te îndrepte credința? De ce te robești pe tine însuși și te supui de bunăvoie legii? Nu te încrezi în lucru? Aceasta înseamnă că ești bolnav și nu crezi, căci datoria unei cugetări credincioase este de a nu se îndoii deloc. Dar credinciosul nu se îndoiește niciodată.

Toate sunt curate pentru cei curați. (1, 15) Ai văzut pentru ce sunt spuse cele dinainte? Iar pentru cei întinați și necredincioși nimeni nu este curat, zice. Așa că nu prin natura lor sunt curate și necurate, ci prin intenția celor ce le întrebunțează. Ci li s-au întinat lor, zice, și mintea, și cugetul.

Ei mărturisesc că Îl cunosc pe Dumnezeu, dar cu faptele lor Îl tăgăduiesc, urâcioși fiind, nesupuși și, la orice lucru bun, netrebniți. (1, 16)

Prin urmare, și porcul este curat, și atunci de ce a oprit să fie mâncat, ca necurat? Nu este de la natură necurat, căci toate sunt curate, fiindcă nimic nu poate fi mai necurat decât peștele, de vreme ce mănâncă și trupuri omenești, și cu toate acestea s-a dat voie, și se crede a fi curat.

Și iarăși, nimic nu este mai necurat ca pasărea, căci ea mănâncă viermi; sau nimic mai necurat ca barza, care mănâncă șerpi și șopârle, și cu toate acestea toate se mănâncă. Pentru ce, dar, a oprit a fi mâncată carnea de porc și altele de acest fel? Nu le-a oprit ca necurate, ci ca să împiedice, așa-zicând, prisosința desfătării. Dar, dacă el ar fi spus așa, poate că n-ar fi fost ascultat; acum însă, cu frica de cele necurate, pe toți i-a îngrozit.

Dar ce poate fi mai necurat ca vinul, dacă ar fi vorba să-l examinăm? Ce este mai necurat ca apa, cu care mai ales se curățau? De morți nu se atingeau, și cu toate acestea cu mortul se sfințeau, căci animalul mort sacrificat se curăța cu vin. Dar aceasta era o învățătură pentru copii. Căci, gândește-te bine: oare vinul nu-și are ființa din pământ? Căci, după cum vița de vie își trage umezeala din pământ, tot așa și-o trage și din pământul cel de-alături.

Și, în fine, dacă am voi a cern lucrurile, am vedea că totul este necurat. Dar dacă nu cernem cu așa amănunțime, nimic nu este necurat, ci toate sunt curate. Nimic necurat n-a făcut Dumnezeu, și deci nimic nu este necurat, decât numai păcatul, care se atinge de suflet și-l întinează.

Așadar, la mijloc e mai mult prejudiciu omenesc. „Pentru cei întinați și necredincioși, zice, nimeni (nimic) nu este curat, ci li s-au întinat lor și mintea, și cugetul.” Căci, cum s-ar putea ca în cele curate să fie ceva necurat? Cel ce are sufletul slab, totul întinează. Dacă, de pildă, el în toate caută curatul și necuratul, desigur că nu se va atinge de nimic, căci nici cele curate nu sunt precum se cred — vorbesc de pește și de toate celelalte de acest fel —, așa că toate sunt întinate.

Dar apostolul n-a zis așa; însă ce? „Li s-au întinat lor și mintea, și cugetul”, zice, așa că totul au întors asupra lor. „Nimic nu este necurat, zice, ci ei sunt astfel, și mintea, și cugetul lor. Dintre lucrurile din lume, nimic nu este necurat — căci sunt lucrurile lui Dumnezeu —, ci numai intenția cea rea este necurată. „Ei mărturisesc că Îl cunosc pe Dumnezeu, dar cu faptele lor Îl tăgăduiesc, urăcioși fiind, nesupuși și, la orice lucru bun, netrebnici.”

Aceasta este necurăție, aceștia sunt necurați. Dar tu grăiește cele ce se cuvin învățaturii sănătoase (2, 1), adică „să nu cumva să faci ceva din acestea. Chiar de nu ar primi, tu însă fă cele ce se cuvine a face, chiar dacă nu se conving, tu însă îndeamnă și sfătuiește”.

Căci și cei nebuni cred că nimic nu stă pe loc, dar acestea se petrec nu din cauza lucrurilor văzute, ci din cauza ochilor care văd, fiindcă, aflându-se nestatornici și întunecați, cred că pământul se învârtește cu dânșii, dar nu se învârtește, ci stă nemișcat.

Astfel că numai bănuiala este patima lor, iar nu că ar fi vreo patimă în realitate. Tot așa și în cazul de față; adică, atunci când sufletul este necurat, pe toate le crede necurate. Prin urmare, nu în a observa curăția stă adevărata curăție, ci în a îndrăzni totul, căci cel curat de la natură pe toate le îndrăznește, iar cei necurați la nimic nu îndrăznesc. Aceasta se poate spune și lui Marcion.

Ai văzut că dovada curăției este în a se găsi cineva mai presus de orice necurăție, și că a nu se atinge de nimic este dovadă de necurăție? Tot așa se poate zice și despre Dumnezeu: că a luat trup, aceasta este dovada curăției, iar dacă, temându-se, nu ar fi luat, era dovada necurăției. Cel ce nu, mănâncă pe cele considerate ca necurate, acesta este necurat și bolnav, pe când cel ce mănâncă nu este.

Deci, pe aceștia să nu-i numim curați, căci tocmai ei sunt necurați, în timp ce acela care pe toate le îndrăznește este curat. O astfel de băgare de seamă trebuie a avea și pentru cei necurați cu sufletul. Acea este necurăție, pe când aceasta este curăție. Fiindcă și cei ce au gura strică cred că bucatele ce li se dau spre mâncare sunt necurate, dar aceasta vine de la patima ce o au. Deci, ce? Trebuie negreșit a avea cea mai mare băgare de seamă asupra naturii celor curate și necurate.

**NIMIC ALTCEVA NU ESTE NECURAT, DECÂT NUMAI PĂCATUL,
LĂCOMIA SI CELE DE ACEST FEL, PE CÂND CELE APARENT NECURATE,
NUMAI CU NUMELE SUNT AȘA, NU ÎNSĂ ȘI ÎN REALITATE**

Deci, iubiților, ce este necurat? Păcatul, răutatea, lăcomia, viclenia. „Spălați-vă, zice, curățiți-vă! Nu mai faceți rău înaintea ochilor Mei” (Isaia 1, 15-16), și iarăși: „Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule” (Psalmi 50, 11), și iarăși: „Plecați, ieșiți de acolo, zice, nu vă atingeți de lucru spurcat!” (Isaia 52, 11), fiindcă și observările acelea erau simboluri ale curăției. „De mort, zice, să nu te atingi” (Num. 19, 16), căci așa este păcatul: mort și împruțit. „Leprosul, zice, este necurat.”

Dar și păcatul este variat și de multe feluri. Cum că aceasta lasă a se înțelege, este învederat din cele ce urmează. Dacă lepra este întruna și pe tot trupul, acela este curat, iar dacă este numai pe o parte a trupului, acela este necurat. Ai văzut că variația și prefacerea este necurăția? Și iarăși, cel ce suferă de scurgerea seminței este necurat. Dar, tu gândește-te la cel bolnav de această boală cu sufletul, la cel ce aruncă semințele sufletului. Lei netăiat împrejur iarăși este necurat.

Ai văzut cum acestea nu sunt alegorii, ci tipuri sau închipuiri? Cel ce lucrează sâmbăta, adică cel ce nu este pentru totdeauna consfințit lui Dumnezeu, este bătut cu pietre, zice, este nimic.

Să vedem acum câte feluri de necurații sunt.

Femeia lăuză, zice, este necurată. Dar, oare de ce? Spune-mi! Oare nu Dumnezeu a făcut sămânța și nașterea? De ce, dar, femeia lăuză este necurată, dacă nu cumva lasă a se înțelege aici altceva. Așadar, ce este aici? Dumnezeu a sădit în om evlavie, și de aceea sufletul său a fost îndepărtat de desfrânare.

Dacă aceea care a născut este necurată, atunci cu atât mai mult cea care desfrânează. Dacă acela care se apropie de femeia sa nu este atât de curat, cu atât mai mult cel ce se apropie de una străină. Dacă acela care a luat parte la înmormântarea cuiva este necurat, zice, apoi cu atât mai mult este necurat cel ce a luat parte la omor și război. Și, în fine, ar putea găsi cineva multe feluri de necurații, dacă ar voi să le adune pe toate, însă nu aceasta căutăm noi acum, ci totul se rezumă la sufletul nostru. Fiindcă sunt mai aproape de noi cele trupești, de aceea și apostolul despre

acestea îl sfătuiește pe auditor, însă nu acum, căci nu trebuia a sta pe lângă tipuri și nici să stăruie în umbre, ci să facă uz de adevăr, și de acesta să se intereseze mai de-aproape.

Necurat este păcatul, și deci de acesta să fugim. „Ca de fața șarpelui fugi de păcat” că, de te vei apropia de el, zice, te va mușca”. (Înțelepciunea lui Isus Sirah 21, 2) Nimic nu este mai necurat ca lăcomia. Și de unde se învederează aceasta? Din înseși împrejurările ce o însoțesc. Căci ce nu întinează? Mâinile, sufletul, și chiar casa în care sunt puse cele răpite.

Nu numai desfrânatul este necurat, ci și alții mulți, și preadesfrânatul. Necurat este și acesta, ca și acela, nu atât pentru împreunare — fiindcă tot pentru acest cuvânt este necurat și cel ce se împreunează cu propria femeie —, ci pentru nedreptatea și lăcomia lui, căci l-a nedreptățit pe fratele său în cele necesare.

Ai văzut, dar, că răutatea este necurată? Cel ce avea două femei nu era necurat, și chiar David, care avea mai multe femei nu era necurat; dar când a avut-o pe una împotriva legii, a fost necurat. De ce oare? Fiindcă a nedreptățit, fiindcă s-a lăcomit.

Chiar și desfrânatul nu pentru aceea este necurat, fiindcă s-a împreunat, ci pentru felul cum el le nedreptățește pe femei. Dar și bărbații se nedreptățesc unii pe alții, având o femeie comună, și răstoarnă chiar și legile naturii, fiindcă a unuia singur trebuia a fi acea femeie. „Bărbat și femeie, zice, a făcut (pe om)”, și iarăși: „și vor fi amândoi un trup” (Facerea 1, 27; 2, 24), adică nu mai mulți, ci: „amândoi un trup”.

Deci, și aici se vede nedreptatea, și de aceea faptul este rău și necurat. Mânia iarăși când trece peste hotarele sale, îl face necurat pe om, nu pentru mânie, ci pentru modul în care se produce. „Oricine se mânie pe fratele său, zice, vrednic va fi de osândă” (Matei 5, 22), așa că pretutindeni, oricine dorește mai mult, este necurat, fiindcă aceasta se zămislește din lăcomie și nesaț.

Să priveghem, dar, vă rog, și să devenim curați prin curăția cea adevărată, ca astfel să ne învrednicim a vedea pe Dumnezeu, prin Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IV -Tit

din “Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon”

Bătrânii să fie treji, cinstiți, întregi la minte, sănătoși în credință, în dragoste, în răbdare; bătrânele, de asemenea, să aibă, în înfățișare, sfințită cuviință, să fie neclevetitoare, nerobite de vin mult, să învețe de bine, ca să înțeleptească pe cele tinere să-și iubească bărbații, să-și iubească copiii, și să fie cumpătate, curate, gospodine, bune, plecate bărbaților lor, ca să nu fie defăimat cuvântul lui Dumnezeu. (Tit 2, 2-5)

Are și bătrânețea defectele sale, iar nu numai tinerețea, mai mici poate decât tinerețea, dar le are: trândăvia, de pildă, lenea, uitarea, lipsa agerimii, iritarea. De aceea apostolul, poruncindu-i lui Tit, îi zice: „Bătrânii să fie treji”, căci sunt multe, după cum am spus, care fac să nu fie cineva treaz la vârsta aceasta a bătrâneții. Și mai întâi ceea ce am spus, a-și pierde cineva cunoștința și

sensibilitatea, și cu greu a se ridica de jos, precum și cu greu a se mișca. Pentru aceea zice: „Cinstiți, întregi la minte”. Prin spusa „întregi la minte”, de aici, el îi numește pe cei chibzuiți, precauți, fiindcă expresia: σωφροσύνη înseamnă în primul rând mântuirea minții (σώζω φρήν).

Sunt și la bătrânețe oameni turbați de patimi, nebuni în purtări, unii din cauza vinului, iar alții din cauza tristeții, fiindcă bătrânețea îl face pe om mic la suflet. „Sănătoși în credință, în dragoste și în răbdare”, zice. Și bine a spus „în răbdare”, fiindcă mai ales aceasta se potrivește celor bătrâni. „Bătrânele, de asemenea, să aibă, în înfățișare, sfințită cuviință.” Dar, oare, ce vrea să zică prin „cu sfințită cuviință”? Și anume cucernicia și buna lor cuviință se arată chiar din felul îmbrăcăminteii lor.

„Neclevetitoare, zice, nerobite de vin mult.” Patima aceasta mai ales este a femeilor și a bătrâneții, căci li s-a răcit mult sângele din cauza vârstei și au poftă de vin. De aceea apostolul le dă povața pentru aceasta, voind a le tăia pofta din toate părțile și a fi departe de această boală, precum și a îndepărta de la ele răsul și batjocura lumii. Este nevoie de vin, mai cu seamă la vârsta aceasta, că este neputincioasă, însă nu de mult, după cum nici cele tinere să nu bea vin mult, nu tot pentru aceeași cauză, ci pentru că la vârsta lor pofta se aprinde mai cu putere.

„Să învețe de bine.” Și, cu toate acestea, le împiedici pe femei de a învăța; cum deci le îngădui aici, pe când în alt loc zici: „Nu îngădui femeii să învețe pe altul”? (I Timotei 2, 12) Însă, ascultă ce a adăugat mai departe: „nici să stăpânească pe bărbat”. Bărbatului încă de la început i s-a permis a-i învăța și pe bărbați, și pe femei; femeii îi permite numai cuvântul sfătuitoare în casă, însă, nicăieri nu-i îngăduie de a adresa vreo cuvântare lungă. De aceea a adăugat: „nici să stăpânească pe bărbat”.

„Ca să înțeleptească, zice, pe cele tinere.” Ai văzut cum adună pe popor la un loc și cum le pune pe cele tinere sub stăpânirea celor bătrâne? El nu vorbește aici despre fete, ci spune în mod simplu de vârsta lor. „Fiecare bătrână, zice, s-o povățuiască pe cea tânără.” „Să-și iubească bărbații.” Aceasta este capitalul tuturor bunurilor într-o casă, după cum zice: „Cu trei lucruri m-am împodobit: unirea fraților, dragostea între prieteni și bărbatul cu femeia care se înțeleg bine unul cu altul”. (Înțelepciunea lui Isus Sirah 25, 1-2)

Când este iubire, nimic din cele neplăcute nu se va întâmpla.

Căci, cum ar fi cu puțință, capul fiind unit cu trupul și nici o dezbinare fiind între ele, totuși celelalte mădulare să nu se găsească în pace? Când căpeteniile sunt în pace, cine ar putea dezbină și tulbura pacea? Precum iarăși, dacă acelea se găsesc rău între ele, nimic sănătos nu va putea fi în casă. Deci, nimic nu poate fi mai important decât dragostea, căci ea este mai folositoare decât banii, decât noblețea, decât stăpânirea și decât toate celelalte. Și n-a zis simplu: „să fie în pace”, ci: „să-și iubească bărbații”. Când este dragoste, nimic din cele grele nu se poate infiltra, și dintru ea se nasc și celelalte bunuri.

„Să-și iubească copiii”, zice. De altfel, ceea ce iubește rădăcina, cu atât mai mult va iubi și roadele. „Să fie cumpătate, curate, gospodine, bune.” Toate se nasc din dragoste, căci și îngrijitoare de casele lor, adică bune gospodine, și bune femei devin în urma dragostei față de bărbat. „Să fie plecate bărbaților lor, ca să nu fie defăimat cuvântul lui Dumnezeu”, precum și

cea care-l disprețuiește pe bărbat, nici de casă nu se îngrijește. Din dragoste se naște și întreaga înțelepciune, de la dragoste orice ceartă dispare. Chiar dacă bărbatul ar fi elin, iute se va convinge, iar de va fi creștin, iute se va face mai bun.

Ai văzut concesiile lui Pavel? Cel ce toate le-a făcut, ca să ne depărteze pe noi de cele pământești, acum multă îngrijire pune pentru cele ce aparțin unei case, căci, când acestea sunt bine întocmite, și cele duhovnicești vor merge bine; altfel, și acelea se vor vătăma. Căci femeia gospodină va fi și iconoamă. O asemenea femeie nu se va ocupa nici cu desfătărilor, nici cu ieșirile de-acasă, fără nici un rost, și nici cu altceva de acest fel. „Ca nu cumva, zice, să fie defăimat cuvântul lui Dumnezeu.”

Ai văzut că el mai înainte de orice se îngrijește de propovăduire, iar nu de lucruri lumești? Căci și către Timotei scriind, zicea: „ca să petrecem viața pașnică și liniștită întru toată cuvioșia și buna-cuviință” (I Timotei 2, 2), iar aici: „ca să nu fie defăimat cuvântul Lui Dumnezeu”. Că, dacă se întâmplă ca o femeie credincioasă, care viețuiește cu un necredincios, să nu fie virtuoasă, hula desigur că trece la Dumnezeu; iar dacă ea este cu bună-cuviință și înțeleaptă, propovăduirea câștigă slavă de la dânsa și prin succesele ei.

Să audă femeile care viețuiesc cu bărbați răi și necredincioși; să audă, zic, și să se învețe a-i aduce la evlavie prin felul lor de a se purta. Că, deși nu vei câștiga altceva, și nici nu-l vei putea atrage pe bărbat spre împărțășirea dogmelor celor adevărate, cel puțin i-ai cusut gura și nu l-ai lăsat să hulească creștinismul, iar aceasta nu e puțin lucru, ci încă foarte mare, căci se slăvește credința din purtarea voastră.

Îndeamnă, de asemenea, pe cei tineri să fie cumpătați. (2, 6) Privește cum el pretutindeni păstrează măsura cuvenită. Fiind vorba de femei și de învățătura lor, apoi partea cea mai mare a încredințat-o femeilor, punându-le pe cele bătrâne să le privegheze pe cele tinere, pe când pe bărbați îi pune de-a dreptul sub ascultarea lui Tit și lui îi încredințează totul. Căci nimic nu poate fi atât de greu și de obositor, ca a împiedica plăcerile cele absurde la o asemenea vârstă. Nici dragostea de bani, nici pofta de slavă și nici altceva din acestea nu-l poate tulbura pe un tânăr la asemenea vârstă, ca dragostea trupurilor.

De aceea apostolul, lăsându-le pe toate celelalte la o parte, pune înainte sfătuirea cea mai importantă. După aceea, fiindcă nici pe celelalte nu le neglijează, privește ce spune: Întru toate arată-te pe tine pildă de fapte bune. (2, 7) „Să învețe, zice, cele bătrâne pe cele tinere, dar și tu să sfătuiești pe cei tineri de a fi cu întreagă înțelepciune. Fii tu însuți tuturor învățator obștesc și exemplu de virtute strălucită în viața ta, pusă înainte în mijlocul tuturor, ca o iconă, prototip, având în sine toate cele bune și procurând exemple cu multă ușurință celor ce voiesc a imita ceva din bunurile ce sunt în ea.

Dovedind în învățătură, zice, neschimbare, cuviință, cuvânt sănătos și fără prihană, pentru ca cel potrivit să se rușineze, neavând de zis nimic rău despre noi. (2, 7-8)

Prin expresia: „cel potrivit să se rușineze”, el îl înțelege pe diavolul și pe oricine-i slujește lui. Când viața este strălucită și cuvântul, sănătos, când este blajin, blând, cumpătat și nu dă celor potriviți nici un motiv de vorbă, mare și negrăit este câștigul. Prin urmare, necesitatea

învățăturii este foarte mare, a învățăturii nu oricare, ci a învățăturii încercată, necontrazisă și de nicăieri dând vreo pricină de vorbă celor ce ar voi a o găsi.

Slugile să se supună stăpânilor lor, întru toate, ca să fie bine-plăcute. (2, 9) Ai văzut ceea ce a voit să spună mai înainte prin expresia: „ca cel potrivit să se rușineze, neavând nimic a grăi de noi de rău”? Prin urmare, este vrednic de hulă cel ce le desparte pe femei de bărbați sub pretext de înfrânare, precum și cel ce le lipsește pe slugile stăpânilor tot sub acest pretext. Acest cuvânt deci nu este fără prihană și dă multă pricină de vorbă și necredincioșilor, așa că gurile tuturor sunt deschise asupra noastră.

Slugile, zice, să se supună stăpânilor lor, întru toate, ca să fie bine-plăcute, neîntorcându-le vorba, să nu dosească ceva, ci să le arate toată buna-credință, ca să facă de cinste întru toate învățătura Mântuitorului nostru Dumnezeu. (2, 9-10) Cu drept cuvânt dar zicea într-altă parte: „Slujind cu bunăvoință, ca și Domnului, și nu ca oamenilor”. (Efeseni 6, 7) Chiar dacă slujește stăpânului cu bunăvoință, totuși pricina să aibă începutul din frica de Dumnezeu — astfel că cel ce slujește cu o așa frică de Dumnezeu, se va învrednici de mare plată. Căci, dacă sluga nu-și stăpânește mâna și nici limba cea neînfrănată, cum va admira elinul credința noastră? Dar dacă ei ar vedea-o pe sluga ta filosofând în Hristos și arătând o mai mare înfrânare decât cei ai lor, precum și cu o mai mare blândețe și bunăvoință, în tot felul va admira puterea propovăduirii. Căci elinii nu judecă lucrurile din vorbe, ci din faptele vieții.

Fie, deci, ca și femeile, și slugile să le servească de dascăli, prin puterea lor. Căci și printre dâșii, ca și pretutindenii, aceasta se mărturisește, că neamul slugilor este obraznic, rău format, îndărătnic, nu îndeajuns de destoinic pentru fapta bună, nu pentru natura lor — să nu fie! — ci pentru creșterea ce o au și pentru neîngrijirea stăpânilor lor. Fiindcă stăpânii pentru nimic alta nu se îngrijesc, decât pentru slujba lor, dar încă de s-ar neglija și modul contactului lor — iar aceasta ar face-o tot pentru liniștea lor, ca adică să nu le aducă vreo nemulțumire, curvind sau furând, sau îmbătându-se — desigur că fiind lăsați fără nici o îngrijire și neavând pe nimeni care să le cenzureze purtarea, se vor scufunda chiar în adâncul răutăților.

Căci, chiar unde este de față tatăl sau mama, pedagogul sau guvernatorul, sau dascălul și alții de aceeași vârstă, și chiar însăși slava libertății înconjoară pe cineva, sau și altele multe, și de-abia pot copiii de a fugi de contactul celor răi, dar și când toți aceștia vor lipsi, și ei (slugile) vor fi amestecați cu cei răi, trăind în liniște cu cine ar voi, nefiind nimeni care să se intereseze de dâșii, ce crezi că vor deveni unii ca aceștia? De aceea, e greu lucru de a se face slugă bună.

De altfel, nu se bucură nici de învățătura celor din afară și nici de învățătura noastră. Nu sunt în legătură cu bărbați liberi, serioși și care pun multă îngrijire pentru cinstea lor. De aceea, zic, este greu, și chiar ceva minunat, ca o slugă să fie vreodată folositoare. Când dar elinii vor vedea că neamul acesta al slugilor, atât de obraznic și viciat, având ca un frâu, așa-zicând, puterea propovăduirii Evangheliei, care îi face mai de respectat decât toți ceilalți și mai blânzi, atunci chiar dacă stăpânii lor, zic, ar fi mai tâmpi decât toți oamenii, totuși vor căpăta o înaltă idee despre credința noastră creștină. Este învederat apoi că și frica de toate celelalte după moarte, filosofate de noi, pătrunzând dinainte în sufletul lor, au avut puterea de a îndepărta răutatea, introducând în locu-i în sufletul lor frica de plăcerea relelor.

Așa că nu în zadar apostolul face mult caz de aceasta pretutindeni; căci, cu cât elinii vor fi mai răi, cu atât mai mult va fi admirată puterea predicii. De altfel, și pe doctor atunci îl admirăm, când pe cel deznădăjduit de boală și care nu se bucură de nici un ajutor, și nici măcar nu poate a se stăpâni de poftele cele urâte, ci se tăvăleşte într-însele, îl îndreaptă și-l însănătoșește. Și apoi privește ce anume cere și care mai cu seamă îl liniștește pe stăpân: „neîntorcându-le vorba, să nu dosească ceva”, adică să arate multă bunăvoință față de cele ce li se încredințează, fiind buni către stăpâni, ascultând și supunându-se poruncilor lor.

**DESPRE SLUGI, CUM CĂ NIMIC NU-I VĂTĂAMA SPRE VIRTUTE,
DACĂ AU ACEASTA ÎN VEDERE; IAR CA MĂRTURIE RELEVANTĂ
ESTE VIRTUOSUL IOSIF, CEL ARUNCAT ÎN TEMNIȚĂ**

Să nu credeți că eu am făcut vorbă de aceasta acum întâmplător; vorba mea este către slugi. Deci, iubitele, să nu te uiți la faptul că tu slujești oamenilor, ci că slujești lui Dumnezeu, că tu împodobești și cinstești predica Evangheliei, iar aceasta o faci ascultând de stăpân. Gândește-te că nu faci pe gustul stăpânului, ci îndeplinești poruncile lui Dumnezeu, și suferi orice cu plăcere. Ceea ce pururea spun, aceea o zic și acum: că, dacă noi ne îndeplinim cu sfințenie cele duhovnicești, vor urma desigur și cele ale vieții de față.

Căci pe un astfel de servitor, atât de binevoitor, atât de blajin, nu numai Dumnezeu îl laudă și-i va da cununa cea strălucită, ci însuși stăpânul său, care, de ar fi chiar fiară sălbatică, sau piatră sau crud și neomenos, totuși îl va lauda, îl va admira și-l va da ca exemplu tuturor celorlalți, și-l va pune înaintea tuturor, chiar elin de ar fi acela.

Și cum că stăpânii elini chiar voiesc ca slugile să se poarte astfel, eu vă voi povesti un exemplu, dacă credeți. Iosif a fost vândut mai-marelui bucătarilor, și deci era de o altă credință, iar nu din cea egipteană. Dar ce a făcut acela? Fiindcă a văzut că tânărul era virtuos, n-a avut în vedere deosebirea credinței lui, ci-l iubea și-l admira, ba încă i-a încredințat lui privegherea tuturor celorlalți, și chiar privegherea celor din casa sa; era, așa-zicând, al doilea stăpân, ba chiar cu mult mai însemnat decât stăpânul său, de vreme ce acela nu știa cele ale sale, în timp ce acesta știa mai bine decât acela.

Mi se pare că și după aceea, când el a dat crezare acelei înscenări făcută contra lui Iosif, fiindcă-l cinstea pe tânăr, mânia lui s-a mărginit la a-l băga în temniță. Dacă nu l-ar fi prețuit mult pe acest bărbat și nu-l admira pentru cele de dinainte, cu toate că-i încredințase privegherea casei sale, i-ar fi pătruns trupul cu sabia. „Pizma trezește mânia omului defăimat, zice, și el este fără milă în ziua răzbunării; el nu se uită la nici un preț de răscumpărare și, chiar când îi vei spori darurile, tot nu se îmblânzește”. (Pilde 6, 34-35)

Deci, dacă astfel este mânia fiecărui bărbat, apoi cu atât mai mult a aceluia, fiind egiptean și barbar, în același timp și nedreptățit, după cum credem, de cel ce fusese cinstit de dânsul. Voi cu toții știți, că nu la fel ne supără pe noi nedreptățile ce le suferim de la oameni, ci mai mult decât toate și mai cu amărăciune nedreptățile ce le-am suferit de la cei ce se găseau față de noi

favorabili, în care ne încredeam și se încredeau în noi; relele pe care noi le suferim de la aceștia mai cu seamă ne mâhnesc foarte mult.

Dar acel egiptean nu s-a gândit și nici n-a zis întru sine: „Luându-l pe dânsul rob și încredințându-i lui toate cele ale casei, l-am făcut, așa-zicând, liber și chiar mai mare puțin decât mine; și acum astfel mi-a răsplătit el?” Nimic din acestea n-a spus, atât de mult sufletul lui era cuprins de dragostea de dinainte. Și ce poate fi de mirare dacă se bucura de atâta dragoste în casă: Tu privește de câtă îngrijire se bucura în temniță.

Voi știți cum se deprinde spre cruzime moralul celor care păzesc temnițele, cum se folosesc de nenorocirile altora și cum, pe cei ce alții i-ar hrăni, miluindu-i în nenorocirile lor, pe aceștia, zic, ei îi sfășie, câștigând astfel lucruri de acelea ce sunt vrednice de multe lacrimi și făcându-se mai cruzi decât fiarele sălbatice. Din cele ce ar trebui să-i miluiască pe cei din temniță, din acelea se folosesc dâșii. Și nu numai la aceasta să ne gândim, dar și la aceea că ei nu se poartă la fel cu toți cei întemnițați, căci, pe când de cei întemnițați pentru răutăți sau învinovați la întâmplare și legați, de-abia poate le-ar fi milă, iată că pe cei întemnițați pentru des frânări sau alte rele îi pedepsesc cu mii de pedepse.

Astfel că temnicerul trebuia a fi crud cu Iosif nu numai prin modul său de a se purta, ci și din cauza pentru care fusese întemnițat. Căci pe cine nu l-ar fi întărâtat asupra sa tânărul acesta, care, după ce s-a bucurat de atâta cinste din partea stăpânului său, la urmă a fost bănuit că a ispitit-o pe stăpâna sa, și deci cu astfel de recompense i-a răsplătit? Toate acestea cugetându-le temnicerul, precum și cinstea celui întemnițat, și faptul pentru care a fost întemnițat, oare nu și-ar fi putut bate joc de tânăr, mai rău decât orice fiară sălbatică?

Însă, mai presus de toate acestea a fost speranța lui Iosif în Dumnezeu, și astfel virtutea sufletului poate îmblânzi chiar și fiarele cele sălbatice. Căci el tot prin aceeași blândețe cu care îl subjugase pe stăpân, l-a subjugat și pe cel dintâi temnicer, și deci Iosif iarăși era stăpân, și tot așa stăpâna și în temniță, ca și în casă. Căci, fiindcă urma a împărați, cu drept cuvânt că mai întâi a învățat a fi stăpânit și, stăpânit fiind, era stăpân și cel mai mare al casei.

Deci, dacă Pavel cere ca acela care intră în biserică să fie așa, grăind: „Căci dacă nu știe cineva să-și rânduiască propria lui casă, cum va purta grijă de Biserica lui Dumnezeu?” (I Timotei 3, 5), tot așa voiește să fie și cel ce stăpânește, mai întâi fiind un eminent conducător al casei. Iosif a fost conducător al casei, conducător al temniței, nu drept conducător de temniță, ci conducător de casă. Căci și în temniță el a ușurat nenorocirile tuturor și era în fruntea celor întemnițați ca prieteni ai săi, nu numai interesându-se de nenorocirile lor și mângâindu-i, ci chiar dacă vedea pe cineva pus pe gânduri, se apropia de el și cerceta cauza, și nici măcar nu suferea de a-l vedea trist, fără ca mai întâi să-l scape de tristețe; o astfel de dragoste părintească un altul nu ar fi arătat nici către copiii săi.

Din bunurile acestea deci i-a venit și stăpânirea, fiindcă mai întâi trebuie să existe cele ale noastre, și după aceea cele ale lui Dumnezeu. Cum că el avea atâta îngrijire și cruțare de cei de pe lângă dânsul, să ascultăm ce spune Sfânta Scriptură: „Și a întrebat Iosif pe dregătorii lui Faraon, care erau cu el la stăpânul său sub pază, și le-a zis: «De ce sunt astăzi triste fețele voastre?»» (Facerea 40, 7) Și nu numai din acestea, ci și din cele ce au făcut aceia, noi putem să

aflăm care este virtutea acestui bărbat. Căci ei, ca slugi ale împăratului, nu l-au disprețuit și nici nu l-au respins pe când se găseau în mâhnire, ci încă i-au descoperit lui toate ale lor, ca unui frate adevărat.

Acestea toate vi le-am spus, spre a vedea că omul virtuos, de s-ar găsi chiar în robie sau în temniță, sau chiar în fundul pământului, nimic nu-l va putea face să se abată de la fapta bună. Acestea le-am zis și către slugi, că, de ar avea stăpâni chiar fiare sălbatice, ca pe egipteanul acela, sau cruzi ca acel temnicer, îi vor putea atrage de partea lor. Chiar elini de ar fi aceia sau orice, iute îi vor putea îmblânzi, fiindcă nici un mijloc nu poate fi mai potrivit, mai plăcut și mai încântător ca blândețea și supunerea. Un astfel de om este îndemânat la orice. Astfel de oameni nu se rușinează nici de robie, nici de sărăcie și nici în boală nu se împuținează, căci unul ca acesta pe toate le stăpânește și virtutea lui pe toate le biruiește.

Dar, dacă faptul acesta are atâta putere între cei ce slujesc, cu cât mai mult încă între cei liberi? Această virtute deci să o avem și cei robi, și cei liberi, și femeile, și bărbații, căci numai așa vom fi plăcuți și oamenilor, și lui Dumnezeu, și nu numai oamenilor celor virtuoși, ci și chiar celor răi, și mai ales acelora, căci aceia mai cu seamă îi cinstesc și respectă. După cum pe cei blânzi îi iubesc și îi cinstesc mai cu seamă cei ce stăpânesc, tot așa și desfrânații îi cinstesc pe cei virtuoși, cunoscând chiar dâșii din ce cinste au căzut.

Deci, fiindcă astfel este rodul virtuții, pe aceasta să o urmărim, pe aceasta să o îmbrățișăm. Dacă avem aceasta, toate ni se par ușoare, nimic nu este greu. De am trece chiar prin foc și prin apă, toate se dau înapoi din fața virtuții și se trag la o parte, până chiar și moartea. Să o râvnim, dar, iubiților, ca astfel să ne învrednicim și de bunurile viitoare, prin Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA V - Tit

din "Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon"

Căci harul mântuitor al lui Dumnezeu s-a arătat tuturor oamenilor, învățându-ne pe noi să lepădăm fărădelegea și poftele lumești și, în veacul de acum, să trăim cu înțelepciune, cu dreptate și cu cucernicie; și să așteptăm fericita nădejde și arătarea slavei marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Hristos Iisus, Care S-a dat pe Sine pentru noi, ca să ne izbăvească de toată fărădelegea și să-Și curățească Lui popor ales, râvnitor de fapte bune. (Tit 2, 11-14)

Cerând multă virtute din partea slugilor — și într-adevăr că se cere multă virtute pentru a înfrumuseța în toate învățătura Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos —, și de a nu oferi nici o pricină stăpânilor, fie chiar în cele mai mici lucruri, la urmă adaugă și cauza dreaptă, căreia se datorește acest fel de a fi al slugilor. Și care este acea cauză? „S-a arătat, zice, harul mântuitor al lui Dumnezeu.” Cei ce se bucură de Dumnezeu ca dascăl, cum să nu fie astfel, precum i-am relatat eu, aflând dezlegare a mii de păcate?

Voi știți că, pe lângă altele multe, și aceasta — nu întâmplător — moderează sufletul, adică, fiind răspunzător de mii de păcate, să nu fie pedepsit, ci încă să se învrednicească de iertare și de mii

de bunuri. Căci, dacă cineva, luând pe sluga sa, care în multe i s-a împotrivit, nu ar bate-o cu biciul, ci tocmai în acel moment ar ierta-o, însă pentru cele viitoare i-ar cere răspundere și i-ar porunci de a se păzi, ca să nu mai cadă în astfel de greșeli, și ar cinsti-o cu mari daruri, pe cine oare nu ar umili un astfel de bar? Să nu-ți închipui că harul se mărginește numai la iertarea păcatelor celor de dinainte, ci ne asigură și în viitor.

Dar dacă ar urma ca pe cei ce fac rele puni rea să nu-i pedepsească, atunci raptul nu mai este har, ci îndemn, așa-zicând, spre corupție și vătămare. „Căci harul mântuitor al lui Dumnezeu, zice, s-a arătat tuturor oamenilor, învățându-ne pe noi să lepădăm fărădelegea și poftele lumești, și, în veacul de acum, să trăim cu înțelepciune, cu dreptate și cu cucernicie; și să așteptăm fericita nădejde și arătarea slavei marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Hristos Iisus.” Privește cum împreună cu luptele pune și virtutea. Și aceasta este a harului, de a izbăvi pe cineva de cele pământești și a-l înălța la cer.

Aici ne vorbește despre două arătări: întâi pe cea a harului și a doua pe cea a răsplății și a dreptății. „Să lepădăm fărădelegea, zice, și poftele lumești.” Iată scopul fiecărei virtuți: N-a spus „ca să lepădăm”, ci „lepădând”. Lepădarea arată o mare depărtare de ceva, o ură mare, un mare dispreț. Cu câtă dispoziție și cu câtă grabă s-au depărtat de idoli, tot cu atâta să se depărteze și de rele.

„Și poftele lumești”, zice, căci și acestea sunt idoli. Poftă lumească este lăcomia, pe care o și numește idolatrie și, în fine, toate câte ne sunt de trebuință în viața prezentă sunt poftele lumești. Toate câte nu trec cu noi spre cer sunt poftele lumești, și toate câte rămân în lumea aceasta sunt poftele lumești. Deci, nimic în comun nu avem cu acestea. A venit Hristos pentru ca noi să lepădăm păgânătatea. Sub numele de păgânătate el înțelege credințele cele false, iar porțile lumești sunt viața cea pângărită.

„În veacul de acum, zice, să trăim cu înțelepciune, cu dreptate și cu cucernicie.” Ai văzut că, precum zic pururea, sub numele de întregă înțelepciune apostolul nu înțelege numai a se depărta de cineva de desfrânare, ci a fi departe și de celelalte patimi? Prin urmare, și cel ce iubește averile nu este cu întregă înțelepciune, căci precum acela este îndrăgostit de trupuri, tot așa și acesta este îndrăgostit de averi sau, mai bine zis, acesta din urmă este mai nesățios, căci, cu cât are mai mult, cu atâta i se mărește și pofta de a mai avea.

Căci acel vizitiu mai cu seamă se numește neputincios, nu care nu poate stăpâni un cal nărvaș și cu greu de a fi ținut, ci acela care pe un cal blând nu-l poate face și mai blând, și mai liniștit. „Dar ce? zici tu; pofta averilor este mai mică decât pofta trupurilor?” Negreșit că așa este, iar că aceasta din multe împrejurări se învederează. Mai întâi că pofta trupurilor «Vine din necesitate și din silă, iar ea este izvorâtă din necesitate învederat este, că se câștigă cu multă muncă, fiindcă este împărțiată în natură. Al doilea, fiindcă toți cei vechi nu făceau vorbă multă de averi, pe când de femei făceau, și pe cel ce trăiește cu o femeie după lege, nimeni nu l-ar huli până la adânci bătrâneți, pe când pe cel ce strânge averi toți îl hulesc.

Dintre filosofii de-afară mulți au disprețuit averile, iar pe femei nici unul, așa că dragostea de femei este cu mult mai tiranică decât cea de averi. Dar, fiindcă vorba noastră ne este despre Biserică, să nu aducem exemple de la cei din afară, ci din Sfintele Scripturi, unde vedem că

fericitul Pavel pune aproape ca o poruncă aceasta, zicând: „Având hrană și îmbrăcăminte, cu acestea vom fi îndestulați” (I Timotei 6, 8), pentru fecioare însă ce spune? „Cât despre fecioare, n-am poruncă de la Domnul”, și iarăși: „Să nu vă lipsiți unul de altul” (Corinteni 7, 25, 5), și în multe locuri l-ar vedea cineva pe Pavel legiuind pentru conviețuirea după lege, lăsând pe fiecare de a se bucura de această poftă, ba încă de a intra și în a doua căsătorie și, în fine, face multă vorbă despre aceasta, și nicăieri nu pedepsește, pe când pe cel îndrăgostit de bani îl pedepsește pretutindeni.

În privința averilor, în multe locuri a poruncit Hristos spre a fugi de această boală, iar pentru depărtarea de femeie n-a poruncit. Ascultă ce spune de averi: „Oricine dintre voi care nu se leapădă de tot ce are nu poate să fie ucenicul Meu” (Luca 14, 33), pe când pentru femeie nicăieri nu spune a o depărta, căci știa ce tiranie a pus în om prin dragostea către femeie. Și fericitul Pavel încă zice: „Cinstită să fie nunta întru toate și patul nespurcat” (Evrei 13, 4), dar că averile sunt cinstite sau că îngrijirea de averi este cinstită, nicăieri nu spune, na încă în total din contră: „Cei ce vor să se îmbogățească, zice, cad în ispită și în cursă, și în multe pofte nebunești și vătămătoare”. (I Timotei 6, 9)

Și privește că el nu zice: „cei ce se lăcomesc”, ci: „cei ce vor să se îmbogățească”. Dar ca să afli și de la părerea obștească, este necesar de a aduce vorba la mijloc. De averi fiind cineva odată lipsit, niciodată nu mai este supărat de poftă, căci nimic nu face pe cineva de a pofți averi, ca faptul de a avea averi, în timp ce nu tot așa se petrece cu pofta trupurilor, ci chiar fiind supărați de această poftă, mulți nu pot îndepărta focul dinăuntru care îi supără, căci pofta aceasta se găsește în organele trupului, înăuntrul nostru, în însăși natura noastră.

Dar de ce oare vi s-au spus acestea? Pentru că lacomii de averi sunt cu atât mai nesățioși decât curvarii, cu cât sunt supărați de o poftă mai mică sau, mai drept vorbind, aceasta nici nu mai este poftă, ci trândăvie. Căci aici pofta este atât de naturală, încât, chiar de nu s-ar apropia cineva de femeie, totuși natura își face treaba, pe când acolo nimic din acestea nu se întâmplă.

„În veacul de acum, să trăim cu înțelepciune”, zice. Și ce nădejde putem avea? Care este răsplata ostinelilor? „Și să așteptăm, zice, fericita nădejde și arătarea.” Cu adevărat că nimic nu poate fi mai fericit, nimic mai de râvnit, și nici nu se poate a fi reprezentată aceasta prin cuvânt, căci bunurile de atunci covârșesc mintea omenească. „Și să așteptăm, zice, fericita nădejde și arătarea slavei marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos.” Unde sunt acum cei ce zic că Fiul este inferior Tatălui? „Marelui Dumnezeu și Mântuitorului.” Cel ce i-a mântuit pe dușmani, ce nu va face atunci primindu-i pe cei cu fapte bune? „Marelui Dumnezeu”, zice.

Când el Îi zice „mare” lui Dumnezeu, nu o spune ca mare în raport cu ceva, ci absolut mare, după care nu ar fi mare, fiind pus în raport cu ceva, căci atunci prin comparație ar fi mare, iar nu prin natura sa, pe când acum El este mare fără vreo asemănare. „Care S-a dat pe Sine pentru noi, zice, ca să ne izbăvească de toată fărădelegea și să-Și curățească Lui popor ales”, adică prefăcut cu totul, neavând nimic comun cu celelalte popoare. „Râvnitor de fapte bune.”

Ai văzut că este nevoie și de cele din partea noastră? Nu spune simplu de fapte bune, ci „râvnitor”, adică pășind cu multă bunăvoință spre virtute, cu graba și căldura cerută. Deci, a-i

izbăvi pe cei afundați în rele și bolnavi de boli nevindecabile, desigur că a fost din filantropia Sa, pe când cele de după aceasta sunt și ale noastre, și ale Sale.

Acestea grăiește, îndeamnă și muștră cu toată tăria. (2, 15) Lui Timotei îi poruncește, zicând: „Muștră, ceartă, îndeamnă” (II Timotei 4, 2), iar aici îi spune lui Tit: „Acestea grăiește, îndeamnă și muștră cu toată tăria”. Fiindcă moravurile acestor creștini erau mai sălbatice, de aceea și apostolul cu asprime îi poruncește de a-i muștra cu toată porunca, fiindcă sunt unele păcate pe care trebuie a le opri și prin poruncă, de pildă: a dis-prețui averile, trebuie a-l convinge pe cineva sfătuindu-l, cu blândețe sau altceva de acest fel; în timp ce pe adulter, pe desfrânat, și pe lacom, pe ghicitori sau pe cei ce ghicesc din zborul păsărilor, trebuie a-i abate cu poruncă, și încă nu cum s-ar brodi, ci cu „toată porunca”. Ai văzut cu câtă tărie și cu câtă putere le poruncește acestea? Nimeni să nu te disprețuiască.

Adu-le aminte să se supună stăpânirilor și dregătorilor, să asculte, să fie gata la orice lucru bun, să nu defaime pe nimeni, să fie pașnici. (3, 1-2) Dar ce? Nici pe cei ce fac rele să nu-i defaime? „Să fie gata la orice lucru bun, zice, să nu defaime pe nimeni”, adică oricine ar fi, pe nimeni, fără excepție. Să ascultăm de această povață. „Pe nimeni, zice, să nu defaime”, adică să ne fie gura curată de defăimări, căci chiar adevărate de ar fi acele judecăți, totuși nu este al nostru de a le grăi, ci ale judecătorului, după cum zice: „Dar tu, de ce judeci pe fratele tău?” (Romani 14, 10), chiar de ar fi adevărate. Ai văzut câtă primejdie?

Ascultă-l pe acel tâlhar de pe cruce ce spunea tovarășului lui: „ci ești în aceeași osândă” (Luca 23, 40), căci și noi aceeași luptă o avem. Dacă-i bârfești pe alții, iute vei cădea și tu în aceleași curse. De aceea îndeamnă fericitul acesta, zicând: „Cel căruia i se pare că stă neclintit să ia seama să nu cadă.” (I Corinteni 10, 12)

Să fie pașnici, să ne îngăduitori, arătând întreaga blândețe față de toți oamenii, adică și către elini, și către iudei, și către cei stricați, și către cei răi. Acolo îndeamnă pentru cele viitoare, zicând: „cel căruia i se pare că stă neclintit să ia seama să nu cadă”, pe când aici nu mai îndeamnă pentru cele viitoare, ci pentru cele trecute. „Să nu defaime pe nimeni”, zice; căci și noi eram altădată fără de minte. (3, 3) Același lucru, de altfel, îl face și în Epistola către galateni, unde spune: „Tot așa și noi, când eram copii, eram robi înțeleșurilor celor slabe ale lumii”. (Galateni 4, 3)

Căci și noi eram altădată fără de minte, zice, neascultători, amăgiți, slujind poftelor și multor feluri de desfătări, petrecând viața în răutate și pizmuire, urâți fiind și urându-ne unul pe altul. (3, 3) încât trebuie a fi către toți cu blândețe. Cel ce a fost mai înainte așa și după aceea s-a izbăvit nu trebuia a-i grăi de rău pe aceștia, ci a se ruga și a-l aduce mulțumiri lui Dumnezeu, Care l-a dezlegat și pe dânsul ca și pe aceia de relele de dinainte. Nimeni să nu se laude, căci toți au păcătuit.

Când ai voi să grăiești de rău pe cineva, fiind tu cu purtări bune, mai întâi gândește-te la viața ta cea de dinainte, precum și la nesiguranța viitorului, și oprește-ți furia. Chiar dacă din anii cei dintâi ai copilăriei vei fi viețuit în fapte bune, totuși pe viitor ai putea face multe păcate. Iar dacă poate nu vei avea, după cum crezi, gândește-te că aceasta nu va fi din propria virtute, ci prin harul lui Dumnezeu, căci, dacă nu i-ar fi chemat pe strămoșii tăi la credință, și tu ai fi acum

necredincios. Privește cum apostolul a trecut în revistă toată răutatea omenească. Oare n-a făcut Dumnezeu mii de semne prin proroci? Oare nu prin toate a iconomisit El mântuirea noastră? N-am ascultat poate? „Că și noi eram, zice, altădată fără de minte, neascultători.”

Iar când bunătatea și iubirea de oameni a Mântuitorului nostru Dumnezeu s-au arătat (3, 4), cum? El ne-a mântuit, nu din faptele cele întru dreptate, săvârșite de noi, ci după a Lui îndurare, prin baia nașterii celei de a doua și prin înnoirea Duhului Sfânt. (3, 5) Vai! Cât eram de cufundați în răutate, încât nu puteam a ne îndrepta, ci am avut nevoie de renaștere, și aceasta este nașterea din nou. După cum se petrece cu o casă putredă, când nimeni nu mai pune vreo proptea, și nici că mai pune ca legătură cu clădirea veche ceva nou, ci dărâmând-o până la temelie, o ridică astfel din nou și o reface, tot așa a făcut și Dumnezeu.

Nu ne-a reparat, așa-zicând, ci ne-a făcut din nou, căci aceasta vrea să zică prin expresia: „și prin înnoirea Duhului Sfânt”, adică ne-a ; făcut noi din capul locului. Cum? Prin Duhul Sfânt. Tot aceasta ta o învederează și prin altă expresie, zicând: Pe Care L-a vărsat peste noi, din belșug, prin Iisus Hristos, Mântuitorul nostru. (3, 6) Aveam nevoie de mult Duh. Ca, îndreptându-ne prin harul Lui — iarăși dar, iar nu datorie — să ne facem, după nădejde, moștenitorii vieții celei veșnice. (3, 7) Aici, împreună cu îndemnul spre umilință este și nădejde pentru cele viitoare. Că, dacă eram atât de deznădăjduiți, ca unii care n-aveam nimic bun, și a trebuit ca să ne nască din nou, mântuindu-ne prin har, și numai așa ne-a salvat, apoi cu atât mai mult va face aceasta în viitor.

Nimic nu era mai rău ca sălbăticia omenească, mai înainte de venirea lui Hristos, când toți se găseau ca niște războinici unii către alții. Pe copii îi ucideau părinții lor, mamele ca turbate umblau după copiii lor; nimic nu era în ființă, nici o lege scrisă sau naturală, ci toate se găseau anapoda. Desfrâuri întruna, ucideri, și chiar ce este mai grozav decât omorurile, tâlhăriile, pe care unul dintre cei din afară le încuraja, ba mai mult credea fapta aceasta ca o virtute — și cu drept cuvânt — după ce pe unul ca acesta spartanii îl cinsteau ca pe Dumnezeu. Întruna prorociei, despre faptul că unul sau altul va urma să fie ucis.

Să vă spun ceva de prin acele timpuri? Androginul, fiul lui Minos, venind la Atena și iarăși biruind, a rost ucis. Dar Apollon, vindicând răul cu rău, a poruncit a se da ca jertfă pentru dânsul de două ori câte șapte copii . Dar ce poate fi mai crud ca această tiranie? Și aceasta s-a făcut; dar un om, ducându-se spre a dezlega furia demonului, i-a ucis pe copii. Ai văzut că înșelăciunea predomina în toată puterea cuvântului? Dar dacă faptul a fost drept, nu trebuia a fi împiedicat, iar de a fost nedrept — după cum a și fost — nici nu trebuia a se porunci de la început.

Îi cinsteau pe luptătorii cu pumnul și pe atleți. Războaie neconținut și succesive, prin cetăți, prin sate, prin case. Făceau pederastie, ba încă acel filosof admirat de dânșii a legiuit că sclavului nu-i era slobod nici de a face pederastie, nici de a-și unge trupul cu untdelemn (a exersa în lupte), fiind considerate aceste fapte ca o virtute, ce avea în sine o mare cinste. Ba încă ședea pe casă (în foișor) în fața lumii. Și dacă cineva ar trece în revistă toate cele ale lor, ar găsi că dânșii batjocoreau însăși natura, și nimeni nu-i putea împiedica.

Dar dramele lor teatrale oare nu erau încărcate cu desfrâuri, corupi i i și sacrilegii? Se făceau privegheri de noapte spurcate și erau chemate femei la priveliște. O, câtă spurcăciune! În timp de

noapte se făcea priveghere, și fecioara stătea la un loc cu tineri turbați de amor și cu oameni beți. Privegherile acestea erau un întuneric, precum întuneric erau și faptele lor ce le săvârșeau!

De aceea și zice apostolul: „Căci și noi eram altădată fără de minte, neascultători, amăgiți, slujind portelor și multor feluri de desfătări”. Cutare, zice, s-a îndrăgostit de mama lui vitregă, iar femeia cutare s-a îndrăgostit de părintele său și a fost sugrumat! Despre amorurile de copii, pe care obișnuiesc a le numi jucării și obiceiuri copilărești, nici nu e slobod de a vorbi. Cum nu se rușinează și nici nu-și acoperă fața? Dar, ce? Poate că voiești a vedea căsătoria fiului cu mama sa? Sunt și din acestea printre ei, și ceea ce este mai rău, că faptul acesta s-a petrecut nu în neștiință, iar Dumnezeu lor nu-i împiedica, ci trecea cu vederea felul cum natura era batjocorită, și acestea se petreceau încă printre cei din clasele de sus.

Deci, dacă și cei ce — dacă nu pentru altceva, cel puțin pentru ochii lumii — trebuiau să se țină strâns de virtute, și totuși se purtau atât de îngăduitori față de rău, apoi ce trebuiau a face cei mulți, care se ascundeau de privirile lumii? Ce poate fi mai variat ca această plăcere? Cutare s-a îndrăgostit de cutare bărbat și, după ce s-a întors bărbatul, l-a ucis prin concubin — poate că mulți din voi știți această poveste —, dar pe concubin l-a ucis fiul bărbatului omorât, după care a murit și femeia. După aceasta a fost cuprins de dragoste nebună și acesta a fost alungat de furii, iar la urmă, întorcându-se, l-a ucis pe un altul, și pe femeia lui i-a luat-o de soție. Dar ce poate fi mai rău ca aceste nenorociri?

Acestea le-am spus, citând din scriitorii din afară, ca să-i conving pe elini și să arăt câte rele stăpânesc lumea. Dar dacă voiți, vom arăta și din ale noastre. „Și-au jertfit, zice, pe fiii lor și pe fetele lor idolilor”. (Psalmi 105, 37) Cei ce locuiau în Sodoma pentru nimic alta n-au pierit, decât numai pentru că erau nebuni după copii. Și chiar la începutul venirii Lui Hristos, oare nu juca în mijlocul celor poftiți la ospăț fata împăratului, în mijlocul oamenilor beți? Oare nu a cerut ca plată pentru joc capul prorocului? „Cine va grăi puterile Domnului?” (Psalmi 105, 2)

„Urâți fiind și urându-ne unul pe altul”, zice. Căci, când punem sufletul nostru în contact cu toate plăcerile, numaidecât suntem cuprinși de o mare ură. De ce oare? Pentru că dragostea este unită cu virtutea, și când este virtutea, atunci pe nimeni nu obijduiește. Privește ce spune și Pavel: „Nu vă amăgiți: nici desfrânații, nici închinătorii la idoli, nici adulterii, nici malahienii, nici sodomiții, nici furii, nici lacomii, nici bețivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu. Și așa erați unii dintre voi. (I Corinteni 6, 9-11)

Ai văzut cum fiecare fel de răutate sporea și întunericul era mare, iar dreptatea era înăbușită? Că, dacă cei ce s-au bucurat de prorocii și au văzut petrecându-se atâtea rele și printre dușmani, și printre dâșii, și totuși nu s-au cumințit, ci făceau mii de rele, apoi ce n-ar fi făcut alții?

Alții iarăși printre dâșii porunceau ca fete dezbrăcate să se lupte în fața oamenilor. De multe bunătați v-ați învrednicit voi, dacă nu suferiți nici vorbă măcar a auzi, de care lucru filosofii nici nu se rușinau. Un alt filosof al lor, și chiar corifeul lor, le scotea și la războaie pe femei și porunceau ca ele să aparțină tuturor, adică ale tuturor, prostituate în comun. „Întru răutate și pizmă viețuind”, zice. Căci, dacă chiar cei ce filosofau printre ei legiuiau astfel de nelegiuiri, apoi ce am mai spune de cei ce nu filosofau.

Dacă cei ce aveau barbă lungă și erau îmbrăcați cu togă, și totuși grăiau de acestea, ce am mai spune de alții? Nu de aceea a fost făcută femeia — omule! — ca să fie a tuturor, în comun. O! voi, care toate le-ați răsturnat pe dos; care vă amestecați cu băieții, ca și cu fetele, și care scoateți la război pe fete, ca și pe bărbați! Acesta este lucrul diavolului, care toate le confundă și le răstoarnă pe dos, care zguduie și răstoarnă hotarele cele puse din început, regulile pe care Dumnezeu le-a pus în natură. Dumnezeu a dat femeii rolul de a îngriji de casă, și bărbatului de a se îngriji de cele din afară, iar tu scobori capul la picioare, și picioarele le ridici la cap. Înarmezi femeile, și nu te rușinezi?

Și ce spun acestea? Unii dintre dânșii le introduc pe femei în povestiri ca ucigându-și copiii, și nu se rușinează, nici nu se sfiesc bângând în auzul oamenilor astfel de povestiri spurcate. „Iar când bunătatea și iubirea de oameni a Mântuitorului nostru Dumnezeu s-au arătat, El ne-a mântuit, nu din faptele cele întru dreptate, săvârșite de noi, ci după a Lui îndurare, prin baia nașterii celei de a doua și prin înnoirea Duhului Sfânt, pe Care L-a vărsat peste noi, din belșug, prin Iisus Hristos, Mântuitorul nostru, ca îndreptându-ne prin harul Lui, să ne facem, după nădejde, moștenitorii vieții celei veșnice.

Dar ce înseamnă „după nădejde”? Adică, după cum am crezut, așa vom lua, așa ne vom bucura; sau poate „sunteți deja moștenitori ai vieții celei veșnice”.

Vrednic de crezare este cuvântul. (3, 8) Fiindcă a vorbit despre cele viitoare, și care nu sunt încă de față, a adăugat ceea ce este demn de credință. „Adevărate sunt acesta, zice, iar aceasta se învederează din cele ce au rost, căci Cel ce ne-a eliberat din atâtea nelegiuiri și din atâtea rele, este învederat că ne va împărtași și din toate cele viitoare, stăruind în filantropia și harul Său, căci toate vin din aceeași îngrijire.”

DESPRE MULȚUMIRE, DESPRE SFĂTUIREA ȘI ÎNGRIJIREA FAȚĂ DE FRAȚI, ȘI CĂ NU TREBUIE A NE NEGLIJA PE NOI ȘI PE CEI DEOPOTRIVĂ CU NOI

Să mulțumim deci iubiților, lui Dumnezeu, și pe nimeni să nu bârfim, nici să învinovățim, ci mai ales să sfătuim, să povățuim, să îndemnăm și să ne rugăm pentru ei, chiar de ne-ar batjocori sau ne-ar nesocoti — căci așa sunt cei bolnavi; însă, cei ce aleargă pentru sănătatea lor, toate le rabdă, toate le rac - chiar dacă n-ar folosi cu nimic — ca nu cumva să se învinovățească pe dânșii, ca unii ce nu s-au îngrijit.

Sau nu știți că de multe ori când un doctor nu se îngrijește de cel bolnav, un altul dintre neamurile bolnavului îi zice: „Îngrijește-l din nou și nimic să nu-i lipsească, ca nu cumva să-ți aduc vreo învinovățire, nu cumva să am motiv de a te acuza”? Nu vedeți câtă îngrijire au neamurile de cei ai lor? Câte fac pentru dânșii, și doctori chemând, și bani cheltuind, și stând lângă dânșii întruna?

Să-i imităm măcar pe aceștia, deși îngrijirea nu este aceeași, căci, când trupul copilului tău este bolnav, nu te dai în lături de a trimite pe cineva după un doctor, Fie cât de departe, spre a-l în sănătoși, în timp ce sunetul lui fiind bolnav, nimeni nu face vorbă de aceasta, ci toți stăm cu

nepăsare, toți suntem căzuți în trândăvie, toți ne îngrijim prea puțin și îi trecem cu vederea și pe femei, și pe copii, prăpădiți de o asemenea boală grozavă, și tocmai la urmă ne venim în simțiri.

Gândiți-vă cât de urâcios este și de râs chiar, de a zice la urmă: „Nu ne așteptam, nu credeam că va fi așa”. Dar aceasta nu numai că este urâcios, ci și primejdios. Căci, dacă în viața aceasta a nu prevedea cele viitoare ține de cei tâmpi și lipsiți de minte, când mai ales și îi auzim pe mulți sfătuind și zicând ce trebuie să facă și ce să nu facă, apoi cu atât mai mult, când e vorba de viața viitoare.

Să stăruim deci în acea îngrijire, să ne îngrijim de mântuirea noastră și pe Dumnezeu să-L rugăm în toate, spre a ne da mână de ajutor. Până când vom fi trândavi? Până când neîngrijiiți? El a vărsat din belșug asupra noastră harul Duhului Sfânt. Să ne gândim deci câtă îngrijire a avut pentru noi și aceeași râvnă să arătăm și noi sau mai drept vorbind, nu pe atâta, ci fie chiar și ceva mai mică.

Că, dacă și după harul acesta noi suntem nesimțitori, mai mare ne va fi pedeapsa. „De n-aș fi venit, zice, și nu le-aș li vorbit, păcat nu ar avea; dar acum n-au cuvânt de dezvinovățire pentru păcatul lor,, (Ioan 15, 22) Dar să nu se întâmple acestea cu noi, ci mai ales fie de a ne învrednici bunurilor tăgăduite celor ce-L iubesc pe El, prin Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VI - Tit

din “Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon”

Și voiesc să adeverești acestea cu tărie, pentru ca acei ce au crezut în Dumnezeu să aibă grijă să fie în frunte la fapte bune. Că acestea sunt cele bune și de folos oamenilor. Iar de întrebările nebunești și de înșirări de neamuri și de certuri și de sfădirile pentru lege, ferește-te, căci sunt nefolositoare și deșarte. De omul eretic, după întâia și a doua mustrare, depărtează-te, știind că acesta s-a abătut și a căzut în păcat, fiind singur de sine osândit. (Tit 3, 8-11)

Vorbind despre iubirea lui Dumnezeu de oameni și de nespusa Lui îngrijire pentru noi, și ce a făcut cu noi, a adăugat, zicând: „Și voiesc să adeverești acestea cu tărie, pentru ca acei ce au crezut în Dumnezeu să aibă grijă să fie în frunte la fapte bune”, iar acestea spunându-le, îi îndeamnă la milostenii.

Deci, acestea nu numai spre umilință sunt potrivite, spre a nu se îngâmfa sau a-i grăi de rău pe alții, ci și spre toată fapta bună. Tot așa și către corinteni, scriindu-le, zicea: „Căci cunoașteți harul Domnului nostru Iisus Hristos, că El, bogat fiind, pentru voi a sărăcit, ca voi cu sărăcia Lui să vă îmbogățiți”. (II Corinteni 8, 9)

Gândindu-se deci la îngrijirea lui Dumnezeu și la nemărginita Lui filantropie, îi îndeamnă la milostenie, nu oricum sau în treacăt, ci „pentru ca acei ce au crezut în Dumnezeu să aibă grijă să fie în frunte la fapte bune”, adică să-i ajute pe cei nedreptățiți, nu numai cu bani, ci și cu

sprijinul, să-i apere pe văduve și pe orfani, și, în fine, să-i pună în siguranță pe toți cei ce pățimesc rele, căci aceasta vrei să zică prin: „să aibă grijă să fie în frunte la fapte bune.

Că acestea sunt cele bune și de folos oamenilor. Iar de întrebările nebunești și de înșirări de neamuri și de certuri și de sfădirile pentru lege, ferește-te, căci sunt nefolositoare și deșarte”. Dar ce sunt acele numărări de neamuri sau genealogii? Mai ales că și către Timotei spune aceasta, zicând: „Nici să ia aminte la basme și la nesfârșite înșirări de neamuri”. (I Timotei 1, 4)

Apoi și aici, ci și acolo, apostolul lasă a se înțelege că sunt acei iudei, care, cugetând lucruri mari pentru că-l aveau strămoș pe Avraam, nu se îngrijeau de cele ce erau datori, de aceea numește astfel de dispute nebune și fără de folos, fiindcă a se încrede în astfel de lucruri nefolositoare este o nebunie. Sub denumirea de prigoniri sau certuri de aici, el înțelege acele dispute sau certuri cu ereticii, când nu iese din ele nici un folos, căci sfârșitul lor este nimic.

Când cineva este bolnav și când orice s-ar face este cu neputința a-i schimba părerea, apoi de ce să te mai obosești în zadar, semănând sămânța pe piatră? Asemenea osteneală ar trebui să o întrebuițezi către ai tăi, vorbindu-le de milostenie și de alte virtuți. Dar atunci cum de zice în alt loc: „ca doar le va da Dumnezeu pocăință spre cunoașterea adevărului (II Timotei 2, 25), pe când aici: „De omul eretic, după întâia și a doua muștrare, depărtează-te, știind că unul ca acesta s-a abătut și a căzut în păcat, fiind singur de sine osândit”?

Apoi, acolo el spune de cei ce dau oarecare nădejde de îndreptare, și pentru cei ce se împotrivesc la întâmplare; dar când îndărătnicia lor este învederată tuturor, de ce te mai muncești în zadar? De ce bați în zadar văzduhul? Ce vrea să zică: „fiind singur de sine osândit”? Adică „nu poate spune că nimeni nu i-a dat de veste, că nimeni nu l-a sfătuit”. Când deci și după sfătuire el rămâne același, devine de sine osândit.

Când voi trimite pe Artemas la tine sau pe linie, sârguiește-te să vii la mine, la Nicopole (3, 12). Ce spui? După ce l-ai pus supraveghetor peste Creta, îl chemi iarăși la tine? N-o face aceasta ca și cum l-ar abate de la îndeletnicirea lui, ci încă mai mult întărindu-l. Cum că nu l-a chemat la sine spre a-l avea ca tovarăș în toate părțile și a-l împiedica în lucrul său, ascultă ce spune: căci acolo m-am hotărât să iernez. Cetatea Nicopole era în Tracia.

Pe Zenas, cunosătorul de lege, și pe Apollo trimite-i mai înainte, cu bună grijă, ca nimic să nu le lipsească. (4, 13) Aceștia nu erau încă dintre cei cărora le încredințase apostolul dreptul de priveghere în vreuna din Biserici, ci dintre cei ce-l însoțeau în călătoriile sale. Cel mai însemnat însă era Apollo, puternic fiind în Scripturi și bărbat învățat. Dacă primul (Zenas) era știutor al legii, nu era nevoie de a fi hrănit de ceilalți; însă, sub numele de știutor al legii de aici, se înțelege cunosător al legii iudaice, iar prin expresia: „ca nimic să nu le lipsească” îi spune ca să-i trimită toate cele trebuitoare pentru hrană, pentru hrană din belșug.

Să învețe și ai noștri să poarte grijă de lucrurile bune, spre treburile cele de neapărată nevoie, ca ei să nu fie fără de roadă. Te îmbrățișează toți care sunt cu mine. Îmbrățișează pe cei ce ne iubesc întru credință. (3, 14-15)

Adică, el spune aici de toți cei ce-l iubeau pe dânsul sau de bărbații credincioși în general.

Harul fie cu voi, cu toți! Amin. Dar cum îi poruncești de a astupa gura celor ce se împotriveau, dacă trebuia a se feri de dânșii? „Când ei, zice, rac totul pentru vătămare, tu să nu faci din capul locului nimic pentru folosul acelora, căci cei stricați cu desăvârșire nu vor câștiga nimic. Dar dacă dânșii îi vatămă și pe alții, apoi trebuie a te ridica atunci cu putere și a te lupta cu multă bărbăție.

Dacă-i vezi pe alții ajunși în mare stricăciune, și tu te găsești silit de a-i apăra, apoi atunci să nu taci, ci închide-le gura, îngrijindu-te ca să nu le piardă pe cele viitoare. De altfel, nu se poate ca acela care are râvnă și viață curată, să se țină numai de lupte. Decât numai tu fă astfel, precum am zis, căci a se ocupa cineva numai de vorbe, vine de la lipsa de lucru și de la filosofia aceea atât de zadarnică. Căci a vorbi lucruri prisoselnice este o mare pagubă, ci trebuie sau a învăța, sau a se ruga lui Dumnezeu, sau a-I mulțumi. Noi nu trebuie a cruța numai banii, iar vorbele nu; ci, încă mai cu seamă trebuie a le cruța pe acestea din urmă și a nu ne expune tuturor cum s-ar întâmpla.”

Dar, oare ce vrea să zică: „să aibă grijă să fie în frunte la fapte bune”? Adică, să nu aștepte ca toți cei nevoiași să vină la dânșii, ci dânșii să se ocupe de ajutorul celor nevoiași, căci cel ce se îngrijește, astfel trebuie a se îngriji, și astfel o face aceasta cu mult zel. Căci fapta bună nu aduce atâta folos celor ce o primesc, pe cât aduce celor ce o fac, fiindcă le dă curaj față de Dumnezeu.

Sub numele de eretic apostolul îl înțelege pe cel neîndreptat sau, mai bine zis, pe cel ce nu dă speranță de îndreptare. Căci, după cum a-l trece cu vederea pe cel ce dă speranță de schimbare este rezultatul trândăviei, tot așa și a umbla cu lingușiri și cu binele pe lângă cei ce nu dau semne de îndreptare este semn de cea mai de pe urmă prostie și tâmpire, fiindcă prin aceasta noi îi facem mai cutezători.

„Să învețe și ai noștri, zice, să poarte grijă de lucrurile bune, spre treburile cele de neapărată nevoie, ca ei să nu fie fără de roadă.” Ai văzut că el se îngrijește mai mult de dânșii, decât de cei ce primesc milostenia? „Era cu puțință, zice, de a trimite pe aceștia prin alte părți, însă eu mă îngrijesc de cele ale voastre.” Căci, ce folos poate fi? Spune-mi: dacă unii dezgroapă tezaure din pământ, iar alții îi hrănesc pe dascăli? Desigur, cei dintâi nu au nici un folos din tezaurele lor și rămân fără de roadă. Nu putea Hristos, Care cu cinci pâini a hrănit de mii de ori pe atâția, să Se hrănească atât El cât și cei ce-L însoțeau?

DESPRE MILOSTENIE. PENTRU CARE STĂPÂNUL NOSTRU ȘI UCENICII ERAU HRĂNIȚI DE CĂTRE FEMEI. CĂ ACEIA CARE SE ÎMBOGĂȚESC LESNE POT CĂDEA. CUM CĂ TREBUIE A NĂDĂJDUI ÎN DUMNEZEU

De ce oare Mântuitorul era hrănit de către femei? „Mergeau după El, zice, și Îi slujeau” (Marcu 15, 4); pentru ca să ne învețe pe noi, că El se îngrijea de cei ce făceau bine. Nu putea fi Pavel, ca acela care prin mâinile lui îi ajuta și pe alții, să nu primească ajutor de la nimeni? Dar îl vezi pe el și luând, ba chiar și cerând. De ce aceasta, oare? Ascultă-l ce spune: „Nu că doar caut darul vostru, dar caut rodul care prisosește, în folosul vostru”. (Filip. 4, 17)

Dar chiar la început, când credincioșii își vindeau toate ale lor, prețul îl puneau la picioarele apostolilor; și acum privește cum apostolii se îngrijeau mai mult de dânșii, decât de cei ce

primeau milostenii. Că, dacă s-ar fi îngrijit apostolii numai de săraci, n-ar fi făcut nici o vorbă de Anania și Safira, când au ascuns din prețul vânzării, n-ar fi împiedicat de a primi milostenii din nedreptate, n-ar fi poruncit Pavel, zicând: „Nu cu părere de rău sau de silă”. (II Corinteni 9, 7)

Dar ce spui Pavele? Îi împiedici pe săraci de a lua milostenie? „Nu, zice, eu n-am în vedere interesul celor ce primesc, ci al celor ce dau.” Privește-l încă și pe proroc, când îl sfătuia pe Nabucodonosor și-i dădea acea povață minunată, că el nu se îngrijea numai de săraci, căci n-a spus simplu: „Dă săracilor”, ci: „Răscumpără păcatele tale prin fapte de dreptate și nedreptățile tale, prin milă către cei săraci”. (Daniel 4, 24) „Deșartă-ți punga, zice, nu numai ca alții să se hrănească, ci și ca tu să te izbăvești de pedeapsă.”

Și Hristos iarăși a zis: „Vinde averea ta, dă-o săracilor, după aceea, vino și urmează-Mi”. (Matei 19, 21) Ai văzut că și acolo a poruncit tot aceasta drept condiție a urmării Lui? Fiindcă averile sunt o piedică, de aceea i-a poruncit să le dea săracilor, ca astfel să învețe sufletul de a fi milostiv și îndurat; îl învață de a disprețui averile, îl învață de a fugi de lăcomie. Căci cel ce este învățat de a da celui ce nu are, cu timpul, se va învăța a nu lua de la cel ce are.

Faptul acesta îl face pe om deopotrivă cu Dumnezeu. Deși fecioria are cu sine o mai mare osteneală sau și postul, sau culcarea pe pământ, însă nimic nu este atât de puternic spre a stinge focul păcatelor noastre, ca milostenia.

Milostenia este mai presus de orice faptă bună și pe cei ce o iubesc pe ea îi pune lângă împăratul a toate. Și aceasta cu drept cuvânt, fiindcă fecioria și postul, și culcarea pe pământ stau numai lângă cel ce le face, iar pe altul nu-l ajută cu nimic, pe când milostenia se întinde în toate părțile și toate mădularele atinse se unesc cu Hristos.

Milostenia este mama dragostei, a dragostei care caracterizează creștinismul, care este mai mare decât toate semnele și minunile, și prin care ucenicii se aseamănă cu Hristos. Ea este doctoria păcatelor noastre, leacul curățirii murdăriei din sunetele noastre și scara care duce la cer. Ea leagă la un loc trupul lui Hristos. Voiți poate a ști de cât bine este ea în stare a face? În timpul apostolilor toți vânzându-și averile lor, dădeau fiecăruia în nevoia ce avea.

Dar, spune-mi: fără a avea în vedere cele viitoare, căci noi nu vorbim acum de împărăția cerurilor, ci să vedem numai în timpul de față — cine câștigă: cei ce iau sau cei ce dau? — aceia (săracii) murmurau și se sfădeau între dânșii, pi când aceștia (cei ce dau) aveau un suflet, după cum zice: „Iar inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut erau una” (Faptele Apostolilor 4, 32), și harul era peste toți, și trăiau cu multă simplitate și nevinovăție. Ai văzut cum și de aici aceia câștigau?

Acum, spune-mi: dintre cine ai voi să faci parte? Dintre cei ce aruncau averile lor și nu mai aveau nimic sau dintre cei ce le luau până și pe ale altora? Privește rodul milosteniei. Pereții și piedicile au fost răsturnate și de îndată s-au unit sufletele între dânsele, după cum zice: „inima și sufletul mulțimii erau una”. Așa că acela care-și deșartă punga sa, chiar și fără milostenie, are un mare folos.

Acestea vi s-au spus, ca astfel cei ce n-au moștenit averi de la părinți să nu fie triști, nici mâhniți, ca fiind mai prejos de cei bogați, fiindcă mai mari vor avea, dacă vor voi. Căci cu mai multă ușurință se vor mișca spre milostenie, ca și văduva din Evanghelie, iar față de aproapele nu vor avea nici o pricină de dușmănie și va fi mai slobod decât toți ceilalți. Nimeni nu-l va putea amenința pe unul ca acesta cu confiscarea averilor, căci el este mai presus de asemenea rele.

Și după cum pe cei ce fug dezbrăcați nimeni nu i-ar prinde degrabă, iar pe cei îmbrăcați cu multe haine și de-abia purtându-se i-ar prinde îndată, tot așa se petrece cu bogatul și săracul. Unul se împiedică în hainele sale: în miile de griji, mânuiri, mâini și întărâtări spre mânie, chiar dacă poate n-ar fi prins; pe când celălalt, chiar de ar fi prins, totuși iute va putea scăpa și fugi, nefiind împiedicat de nimic.

Toate acestea îngroapă sufletul în pământ, așa-zicând, și încă nu numai acestea, ci și altele multe trase de bogăție. Că, de pildă, pentru a trăi cineva cu cumpătate sau în simplitate este mai greu pentru cel bogat decât pentru cel sărac, precum și a fi izbăvit de mânie este mai greu pentru acela decât pentru acesta. „Deci, zici tu, și mai mare plată va lua.” Cătuși de puțin. Și de ce oare, dacă el izbutește de a săvârși cele grele? Fiindcă el însuși și-a creat greutățile, de vreme ce nu ni s-a poruncit să ne îmbogățim, ci încă din contră, așa că tu singur îți făurești mii de piedici.

Alții aruncă de la dâșii nu numai banii și averile, ci își muncesc până și trupul, ca unii ce merg pe cărarea cea strâmtă, pe când tu nu numai că nu faci așa, ci încă îți sporești și aprinzi mai mult cuptorul patimilor și te înconjură și de altele. Și deci te duci pe drumul cel cu ușurință de cucerit. Acel drum îi primește pe astfel de oameni, pe când drumul sau calea cea strâmtă îi duce pe cei întristați, pe cei ce nu poartă cu dâșii nimic, decât numai aceste greutăți, care pot fi duse pe această cale: milostenia, filantropia, bunătatea, blândețea.

Dacă le porți pe acestea cu ușurință, vei putea trece; iar dacă ai cu tine ușurătatea, trufia sufletească și sarcina cea de spini, numită bogăție, îți trebuie un drum cu mult mai larg. Și nici nu-ți este cu puțință de a intra în mulțime, ca nu cumva să-i lovești pe alții, purtând în spate sarcina ce o ai, ci trebuie a sta la mare depărtare, în timp ce acela care duce cu sine aur și argint, vorbesc adică de succesele virtuții, nu numai că toți cei de pe lângă dâșul nu fug, ci încă se și apropie de el și stau la un loc.

Și dacă bogăția este spini și ciulini, ce poate fi lăcomia? Pentru ce deci o iei cu tine acolo? Pentru ca să faci focul mai mare, punând sarcina pe foc? Oare nu este de ajuns focul gheenei? Gândește-te la cei trei tineri cum umblau prin cuptorul cel cu foc; aceea să o crezi de gheena. Cu mare durere au căzut în cuptor și erau legați și împiedicați, și cu toate acestea au găsit înăuntru o mare lărgime. Nu tot așa însă erau cei din afară.

Tot așa ni se întâmplă și acum, dacă am voi ca să stăm cu bărbăție și putere în fața neîncetărilor ispite. Dacă avem nădejdea în Dumnezeu, vom fi într-o mare lărgime, așa-zicând, pe când cei ce ne bagă în ispite, vor fi pierduți. „Că cel ce sapă groapa altuia, zice, va cădea el în ea.” (Înțelepciunea lui Isus Sirah 27, 27) Chiar de i-ar lega mâinile și picioarele, întristarea îl va putea dezlega.

Și privește faptul cel minunat: pe care i-au legat oamenii, pe aceștia i-a dezlegat focul. Că, dacă cineva i-ar preda slugilor pe unii dintre prietenii săi, iar slugile știind și cinstind prietenia stăpânului, nu numai că nu le vor face nici o vătămare, ci încă și mare cinste le va da, tot așa și focul, care știind că acei trei tineri erau prieteni ai stăpânului său, le-a rupt legăturile, i-a dezlegat și i-a lăsat în libertate; a devenit pentru dânșii loc de a fi călcat de ei, și cu drept cuvânt, fiindcă fuseseră băgați în cuptor pentru slava lui Dumnezeu. Cei care suntem în necazuri, să avem în vedere acest exemplu.

„Dar, iată, zici tu, aceia s-au mântuit de supărări, iar noi nu.” Cu drept cuvânt, fiindcă dânșii au intrat în cuptor nu ca izbăviți, ci ca morți cu desăvârșire, căci ascultă ce spun ei. „Dacă, într-adevăr, Dumnezeul nostru Căruia Îi slujim poate să ne scape, El ne va scăpa din cuptorul cel cu foc arzător și din inima ta, o, rege! Și chiar dacă nu ne va scăpa, știut să fie de tine, o, rege, că noi nu vom sluji dumnezeilor tăi și înaintea chipului de aur pe care tu l-ai așezat nu vom cădea la pământ!” (Daniel 3, 17-18)

Noi însă, ca și cum pare că am da lecții lui Dumnezeu, hotărâm până și timpul, zicând: „dacă până în cutare timp nu vom fi izbăviți”, și de aceea nici că suntem izbăviți. Fiindcă și Avraam nu ca izbăvit l-a luat pe fiul său și l-a adus ca pârgă lui Dumnezeu, ci ca jertfit, dar pe care contra așteptării sale l-a luat, mântuit și izbăvit. Tot așa și tu când cazi în strâmtorări și necazuri „să nu te tulburi în timpul încercării” (Înțelepciunea lui Isus Sirah 2, 2), ci pregătește-ți cugetul tău către toată răbdarea, și atunci iute te vei mântui de necazuri.

De aceea și Dumnezeu îți trimite necazuri, pentru ca să te învețe a răbda. Când deci de la început ne învățăm a răbda și nu ne împruțăm, la urmă slăbește suferința, ca fiind totul izbândit. Voiesc a vă povesti și o istorie neștiută de voi poate, însă având un mare folos. Și care este acea istorie? Fiind o goană mare, oarecând, asupra creștinilor și un mare război abătându-se asupra Bisericii, au fost prinși doi bărbați, din care unul era gata a pătimi orice, iar celălalt, dacă ar fi fost ca să i se taie capul, poate că era și el gata și cu curaj, iar pentru celelalte munci și cazne era fricos și tremura de groază. Și privește iconomia lui Dumnezeu! După ce a stat judecătorul pe tron, celui care era gata a pătimi orice a poruncit a i se tăia capul, iar pe cel fricos a poruncit a-l spânzura și munci, în tot chipul, și nu o dată sau de două ori a fost muncit, și purtat prin toate cetățile.

Dar de ce oare a îngăduit aceasta Dumnezeu? Pentru ca neîngrijirea și trândăvia cugetului lui să se îndrepte prin cazne, ca orice frică să o scoată din el, ca să nu mai fie fricos, nici leneș. Încă și Iosif când se grăbea a ieși din temniță, atunci mai cu seamă stăruia în curajul ce-l insufla celor doi fameni întemnițați cu el. Căci ascultă ce le spunea: „Căci eu sunt furat din pământul evreilor” și: „adu-ți aminte și de mine”. (Facerea 40, 15, 14) Unii zic, în toată curăția inimii lor, că expresia: „adu-ți aminte și de mine” este zisă în înțelesul că noi nu trebuie a nădăjdui în oameni, ci totul a arunca și a lăsa în grija lui Dumnezeu.

Acestea deci știindu-le, iubiților, să mărturisim harul lui Dumnezeu, și pe toate să le facem, care sunt spre folosul nostru, ca astfel să ne învrednicim de bunurile viitoare, prin Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cuvine slava, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

COMENTARIILE SAU EXPLICAREA EPISTOLEI CĂTRE FILIMON A CELUI ÎNTRU SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU IOAN GURĂ DE AUR, ARHIEPISCOPUL CONSTANTINOPOLULUI

Prolog - Filimon

din “Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon”

Mai întâi, este necesar a vorbi despre subiectul acestei epistole și după aceea despre celelalte pe care le căutăm. Deci, care este subiectul epistolei? Un bărbat oarecare, Filimon, dintre credincioși și dintre bărbații cei vrednici. Cum că era un om admirabil, aceasta se învederează de acolo că întreaga lui casă era compusă din credincioși, și încă din astrel de credincioși că se numea Biserica. De aceea, scriindu-i, zicea: „Și Bisericii din casa ta”, (vers. 2). Mărturisește apoi apostolul și de o mare supunere din partea acestui bărbat, și că inimile sfinților s-au odihnit într-însul. Și chiar apostolul scriindu-i în epistolă îi poruncește de a-i pregăti găzduire.

Mi se pare deci că la acest Filimon era mai mult un fel de conac sau locuință a tuturor sfinților, decât casă a sa. Acest bărbat minunat deci l-a avut ca slugă pe un oarecare Onisim, care, turând ceva de la stăpânul său, a fugit. Cum că într-adevăr ceva a fost furat, ascultă ce spune apostolul: „Iar de te-a păgubit cu ceva sau îți este dator ceva... eu îți voi plăti”. (vers. 18, 19) Acest Onisim deci venind la Roma pe lângă Pavel și găsim-l pe el în închisoare, s-a bucurat de învățătura lui și acolo a și fost botezat.

Cum că acolo s-a învrednicit de harul botezului, aceasta se învederează din cele ce spune: „Pe care l-am născut fiind în lanțuri”, (vers. 10) siliți a huli și a zice că, de fapt, creștinismul a venit în lume ca să răstoarne totul, căci stăpânii îi eliberează pe robii lor, iar faptul acesta este o silnicie. Să mai spun și altceva? Această epistolă ne mai învață de a nu ne fi rușine de slugi, când sunt virtuose. Căci, dacă Pavel, cel mai minunat dintre toți oamenii, grăiește atâtea pentru slugi, iar aici pentru acest Onisim, cu atât mai mult noi pentru slugile noastre.

Deci, atâtea fiind numirile pe care le scoatem din această epistolă — deși nici n-am spus încă toate — oare o mai găsește cineva de prisos și că în zadar a rost trecută printre celelalte? Și cum n-ar putea fi aceasta cea mai de pe urmă prostie? Să fim cu băgare de seamă, vă rog, la această epistolă scrisă de apostol, că, dacă atâtea am câștigat până acum, mai multe încă vom câștiga și din țesătura (από τής ύφής = din ifosul, din urzirea) ei.

OMILIA I - Filimon

din "Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon"

Pavel, cel pus în lanțuri pentru Iisus Hristos, și fratele Timotei, iubitului Filimon, împreună-lucrător cu noi, și surorii Apfia, și lui Arhip, cel împreună-oștean cu noi, și Bisericii din casa ta: Har vouă și pace, de la Dumnezeu, Tatăl nostru, și de la Domnul Iisus Hristos! (Filimon, vers. 1-3)

Acestea sunt spuse către stăpân pentru sluga lui. De la început deci a înmuiat, așa-zicând, cugetul lui Filimon, nu l-a lăsat să se creadă umilit, mânia i-a stins-o, numindu-se pe sine legat al lui Hristos, l-a adus la compătimire și înduioșare, făcând ca toate cele prezente să pară ca un nimic. Căci, dacă legăturile (lanțurile) pentru Hristos nu sunt o rușine, ci chiar laudă, apoi cu atât mai mult robia sau slujirea nu poate fi o necinste.

Acestea le zice apostolul nu îngâmfindu-se, ci o face din interes, arătând credincioșia lucrului, nu pentru el sau în interesul său, ci pentru credincioși, spre a primi harul mai cu înlesnire aceștia, ceea ce a și spus în alt loc, acolo însă arătând îngrijirea lui cea părintească, iar aici credincioșia.

Nimic nu poate fi mai mare ca această laudă. Cel ce poartă rănilor lui Hristos, după cum zice: „căci eu port în trupul meu semnele Domnului Iisus” (Galateni 6, 17), sau mai bine zis, pe cel ce a fost legat pentru Hristos, cine nu l-ar cinsti? Cine nu ar pleca ochii în jos auzind de legăturile și de rănilor lui Hristos? Cine nu și-ar da și sufletul, de nu cumva și pe vreunul din ai săi?

„Și fratele Timotei.” Mai ia și pe un altul împreună cu el, ca astfel avându-l și pe acela, crezut de cei mai mulți ca vrednic de toată credința, prin aceasta mai mult să se umilească. „Iubitului Filimon, împreună-lucrător cu noi.” Dar dacă este „iubit”, nu este nici o îndrăzneală sau cutezanță din parte-i de a mijloci pentru Onisim, ci e urmarea unei mari prietenii; iar dacă este „împreună-lucrător”, nu numai că nu este rugat pentru asemenea lucruri, ci încă era dator a mulțumi, căci lui și singur mulțumește, fiindcă același lucru îl face. Încât că fără vreo cerere „și o altă pricină este, zice, ca tu să-l ierți; că, dacă Evanghelia este folositoare, iar tu te îndeletnicești cu Evanghelia, apoi nu a fi rugat, ci ești dator a primi cu mulțumire”.

„Și surorii Apfia.” Mi se pare că femeia aceasta era împreună-viețuitoare cu el. Dar tu privește umilința lui Pavel: pentru cererea lui îl ia cu sine și pe Timotei, ba încă nu numai pe bărbat îl roagă, ci și pe femeie, și pe un altul, prieten poate al lor. „Și lui Arhip, zice, cel împreună-oștean cu noi”; voind a face aceasta nu ca din poruncă și nici oarecum supărat dacă poate nu l-ar fi ascultat imediat, ci întocmai ceea ce ar fi făcut un om necunoscut, aceasta o cere a o face și aceia, ca adică să-i asculte rugămintea. Căci pentru a se îndeplini o cerere, nu numai rugămintea multora poate fi de folos, ci și rugămintea către mulți.

De aceea zice: „și lui Arhip, cel împreună-oștean cu noi”. „Dacă ești împreună-ostaș, zice, ești dator de a și lua parte la acestea.” Acesta este acel Arhip, despre care, scriind colosenilor, zicea: „Spuneți lui Arhip: Vezi de slujba pe care ai primit-o întru Domnul, ca să o îndeplinești”. (Coloseni 4, 17) Mi se pare că acesta era dintre cei rânduiți în cler, și deci și pe el îl ia pe lângă sine pentru rugămintele, ba încă și împreună-ostaș îl numește, ca astfel în tot chipul să-l ajute pe Onisim.

„Și Bisericii din casa ta”, zice. Nici pe slugi nu le-a lăsat la o parte prin această expresie, căci știa el bine că de multe ori chiar și cuvintele slugilor îl pot întoarce pe stăpân, mai ales când cererea este făcută pentru slugi. Cei ce erau mai cu seamă supărați, poate că tocmai aceia erau, dar apostolul nu-i lasă a cădea în invidie, cinstindu-i cu salutarea împreună cu stăpânii lor. Și nici pe stăpân nu-l lasă a se supăra. Dacă i-ar fi numit cu numele lor, l poate că s-ar fi supărat; iar acum că nu i-a numit, nu s-a supărat.

Privește deci cu câtă înțelepciune a găsit mijlocul de a și pomeni de ei, și pe aceia a-i cinsti cu aceasta, în același timp și pe el a nu-l atinge. Numele de Biserică nu-i lasă pe stăpâni a se supăra, dacă se numără la un loc cu slugile, fiindcă Biserica nu cunoaște deosebirea dintre stăpân și slugă, ci îl deosebește pe unul de altul prin fapte bune și păcate. „Deci, dacă este Biserică, zice, nu te supăra că au fost salutate și slugile împreună cu tine, căci „întru Hristos Iisus nu mai este nici rob, nici liber”. (Galateni 3, 28)

„Har vouă și pace.” Prin aceste vorbe i-a adus aminte și de păcatele lui. „Gândește-te, zice, câte ți-a iertat ție Dumnezeu, cum prin har te-ai mântuit; deci, imită-l pe stăpân. Mulțumește-i deci lui.” Cum? Când îl imităm pe stăpânul nostru, rămâne harul împreună cu noi, fiindcă și acel rob care s-a arătat nemilostiv către tovarășul lui ce-i datora o sută de dinari, întrucât nu i-a cerut acei dinari, și harul stăpânului era cu dânsul, iar când i-a cerut, s-a luat de la el harul și a fost dat muncitorului.

**TREBUIE A-I IERTA PE CEI CARE NE GREȘESC ȘI
A AȘTEPTA DE LA DUMNEZEU IERTAREA PROPRILOR
GREȘELI. SĂ NU-I PREFERAM PE OAMENI ÎNAINTEA
LUI DUMNEZEU ȘI SĂ NE MĂRTURISIM PĂCATELE**

Acestea cugetându-le, iubitorilor, să fim îndurători și iertători către cei care ne greșesc nouă. Greșelile cele ce noi le iertăm altora aici sunt cei o sută de dinari, pe când greșelile noastre față de Dumnezeu sunt mii de talanți, căci voi știți că păcatele se judecă și după valoarea persoanelor. De pildă, eu zic că acela care-l batjocorește pe un cetățean, a greșit desigur, însă nu la fel cu cel care-l batjocorește pe stăpânitor, și mai mult decât acesta cel care-l batjocorește pe stăpânitorul cel mai mare, nu însă tot așa cel care-l batjocorește pe cel mai mic; iar cel care-l batjocorește pe împărat cu atât mai mult, pentru că, deși batjocura este aceeași, totuși prin superioritatea persoanei devine încă mai mare.

Deci, dacă cel care-l batjocorește pe împărat primește pedeapsa cea mai grea pentru, demnitatea persoanei, apoi cel care-l batjocorește pe Dumnezeu de câți talanți va fi răspunzător? Așa că,

deși aceleași greșeli le-am săvârșit și către Dumnezeu, ca și către oameni, totuși nu este nici o asemănare, ci pe câta deosebire este între Dumnezeu și oameni, pe atâta este și între greșelile unora și ale altora. Dar acum eu găsesc că păcatele devin și mai multe, și mai mari, nu numai prin superioritatea persoanei, ci și prin însăși firea lor.

Desigur că înfricoșător și grozav este cuvântul, dar este nevoie a-l grăi, pentru ca cugetul vostru să se miște și să se zguduie, arătând că noi ne temem mai mult de oameni, decât de Dumnezeu, și că-i cinștim mai mult pe oameni decât pe Dumnezeu. Gândește-te bine: cel ce preacurvește știe că Dumnezeu îl vede, și totuși Îl disprețuiește pe Dumnezeu, iar dacă îl vede un om, își stăpânește pofta. Prin aceasta oare nu-i preferă pe oameni lui Dumnezeu? Oare nu-L batjocorește pe Dumnezeu ?

Dar ceea ce este cu mult mai grozav e că de oameni se teme, iar pe Dumnezeu Îl disprețuiește. Când îi vede pe oameni, își stăpânește focul poftei sau mai bine zis, care foc? Nu este foc, ci batjocură, căci, dacă nu este slobod de a se lolosi de acea femeie, desigur că faptul este un foc, acum însă este batjocură și cutezătoare necinstire; când îi vede pe oameni, zic, se oprește din nebunia lui, iar de îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu prea puțin se îngrijește.

Și iarăși, cel ce fură știe foarte bine că răpește avutul altuia și, în timp ce pe oameni încearcă a-i înșela, iar către cei ce-l învinovățesc se justifică, ba încă pe lângă justificare mai adaugă și fel de fel de pretexte, iată că pe Dumnezeu neputând a-L convinge, nu se îngrijește deloc, nici nu se sfiește, nici nu-L cinștește. Dacă împăratul ar porunci cuiva să nu se atingă de averea altuia, ba încă să-i dea și din ale sale, desigur că s-ar supune, iar când Dumnezeu ne poruncește să nu răpim și nici să luăm averile altora, noi nu ne supunem. Ai văzut că noi îi preferăm pe oameni înaintea lui Dumnezeu?

Cuvântul este greoi poate și neplăcut, dar arătați prin fapte că este greoi și fugiți de asemenea păcate. Dar dacă nu vă temeți de un asemenea fapt, cum aș putea crede vouă, care spuneți că „ne temem de cuvinte și că ne sperii”? Voi singuri vă îngreuiți prin asemenea fapte, și totuși nici un cuvânt nu faceți. Eu dacă vă vorbesc de lucruri pe care le faceți în realitate, vă supărați. Dar cum să nu fie absurd?

Fie ca toate cele vorbite de mine să nu fie adevărate. Aș voi ca eu singur să capăt batjocură în acea azi, ca unul ce în zadar și fără dreptate v-am batjocorit, decât să vă văd pe voi învinovățiți pentru astfel de păcate. Dar nu numai că voi îi preferați pe oameni lui Dumnezeu, ci și pe alții îi siliți la aceasta. Mulți le-au silit pe slugi; pe unii să se însoare fără voia lor, iar pe alții să facă slujbe absurde sau amorurilor spurcate, sau furțișagurilor, sau lăcomiilor, sau silniciilor, așa că păcatul este îndoit și nici măcar nu pot avea iertare din cauza vreunei strâmtorări oarecare.

Că, dacă tu faci relele fără voie, pentru a îndeplini porunca stăpânitorului, apoi nici așa nu-ți poate fi îndeajuns justificarea, ba încă păcatul îți devine și mai greoi, când tu-i silești pe aceia de a face asemenea fapte. Deci, cam ce iertare poate avea un asemenea om?

Acestea le-am spus nu doar că voiesc a vă judeca și osândi pe voi, ci a arăta cât de datori Îi suntem lui Dumnezeu. Că, dacă și atunci când îl cinștim pe un om mai mult decât pe Dumnezeu, prin aceasta Îl batjocorim pe Dumnezeu, apoi cu cât mai mult când noi protimisim pe oameni

înaintea lui Dumnezeu? Dacă aceleași greșeli făcute oamenilor se arată cu mult mai mari făcute față de Dumnezeu, apoi cu cât mai mult când chiar păcatul prin valoarea sa este mai mare și mai grozav? Să se cerceteze fiecare pe sine și să vadă toate câte face pentru oameni. Am fi foarte fericiți, dacă am face atâtea pentru Dumnezeu, pe câte facem pentru oameni, pentru slava din partea oamenilor, pentru frica sau cinstea ce le dăm lor.

Deci, dacă noi suntem atât de răspunzători, apoi suntem datori de a-i ierta cu toată bunăvoința pe cei ce ne nedreptătesc pe noi și ne răpesc cele ale noastre, și a nu căuta să le facem rău, a nu căuta să ne răzbunăm. A nu ține minte răul este, așa-zicând, calea iertării greșelilor, care nu are nevoie de osteneți, nici de vreo cneltuială de bani, și nici de altceva de acest fel, ci numai de o bună intenție. Nu este nevoie de a fi trimis în călătorie, nici de a trece peste botare și nici de a trece prin primejdii sau necazuri, ci numai de voință.

Ce iertare vom avea pentru cele părute ca anevoioase și grele, când faptul în sine are atâta folos și nici o osteneală, și cu toate acestea nu-l facem? Nu poți disprețui poate banii, nu poți împrăștia averile tale săracilor; dar a voi un bine oarecare nu poți? A te lăsa de nedreptăți nu poți? Chiar dacă poate n-ai fi vinovat de multe păcate, dar dacă Dumnezeu ți-ar porunci să ierți, oare nu ar trebui să ierți? Acum însă fiind și atât de vinovat, tu nu-l ierți pe cel ce ți-a greșit?

Și acestea ți le cere el, din acelea pe care tu le ai. Dacă noi ne-am duce la un datornic al nostru, iar acela, aflând, ne primește, ne cinstește și ne ospătează, ba încă ne arată toată dragostea cu prisosință — fără a se crede prin aceasta dezlegat de plata datoriei ce o are — apoi prin toate acestea el încearcă a ne face îngăduitori în privința cererii acelei datorii; iar tu, datorând atâtea lui Dumnezeu și poruncindu-ți-se a ierta, pentru ca iarăși să iei, nu ierți?

Și de ce, mă rog? Vai! de câtă filantropie ne bucurăm, câtă răutate arătăm în schimb, câtă somnolență, câtă trândăvie! Și cât de ușoară este virtutea! Aici nu este nevoie nici de puterea trupului, nici de avere, nici de bani, nici de stăpânire, nici de prietenie, nici de altceva de acest fel, ci este de ajuns numai a voi, și totul se face, lucru ce are mare folosință.

Te-a supărat poate cutare, te-a bârfit și batjocorit? Gândește-te că și tu multe de acestea faci altora, ba însuși Stăpânului, și deci iartă și treci cu vederea. Gândește-te că zici: „Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri” (Matei 6, 12), gândește-te că, dacă nu ierți, nu vei putea zice aceste cuvinte cu curaj, iar dacă ierți, apoi tu ceri un lucru ce ți se datorește, nu prin natura lucrului, ci prin filantropia celui ce dă. Și ce egalitate poate fi între cele ce le ierți tu celor deopotrivă cu tine, și cele ce ai păcătuit către Stăpânul și pentru care ceri iertare?

Și cu toate acestea ne învrednicim de o astfel de filantropie, fiindcă bogat este El în milă și îndurări! Și ca să-ți arăt că și fără de acestea, și fără de iertare, de la a ierta numai tu singur te folosești, gândește-te câți prieteni ai tu, câte laude de pretutindeni ți se aduc, zicând toți: „Bun om, lesne de împăcat, nu știe a se răzbuna, de îndată ce a fost rănit, s-a și vindecat”. Pe un astfel de om căzut în vreo împrejurare nenorocită, cine nu l-ar milui? Cine nu l-ar ierta greșind? Cine nu i-ar îndeplini cererea ce ar face-o pentru alții? Cine n-ar voi să fie prieten și rob unui astfel de suflet bun?

Da! vă rog, toate să le facem pentru aceasta, și nu numai față de prieteni, nu numai față de neamuri, ci și către slugi. „Lăsând la o parte amenințarea, zice, știind că Domnul lor și al vostru este în ceruri„. (Efeseni 6, 9) Dacă noi iertăm greșelile aproapelui, dacă facem milostenii, dacă suntem smeriți — căci și aceasta iartă păcatele; că, dacă vameșul numai ce a zis: „fii milostiv mie, păcătosului” (Luca 18, 13) și s-a întors la casa sa îndreptățit, cu atât mai mult noi vom putea a ne învrednici de o mare filantropie, dacă vom fi smeriți și cu inima înfrântă, dacă vom mărturisi păcatele noastre, ne vom curăți de murdăria păcatului. Că multe sunt și căile care ne curățesc de păcate!

Deci, iubiților, de pretutindeni să-l războim pe diavol. Nimic greu n-am spus, nimic anevoios. Iartă-l pe cel ce te-a supărat, miluiește-l pe cel sărac, smerește-ți sufletul și, chiar de ai fi cel mai păcătos, vei putea să te învrednicești și de împărăția cerurilor; prin acestea vei curăți toate păcatele și vei șterge toata spurcăciunea. Fie deci ca noi toți curățindu-ne aici toate spurcăciunile păcatelor prin mărturisire, să ne învrednicim bunătăților tăgăduite, prin harul și iubirea Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl și cu Srântul Duh, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin

OMILIA II- Filimon

din “Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon”

Mulțumesc pururea Dumnezeului meu, pomenindu-te în rugăciunile mele, auzind despre dragostea ta și despre credința pe care o ai către Domnul Iisus și către toți sfinții, ca părtășia ta la credință să se facă lucrătoare în deplina cunoștință a oricărei lupte bune, pe care o faceți pentru Hristos Iisus. (Filimon, vers. 4-6)

Nu chiar de la început cere har pentru Onisim, ci mai întâi admirându-l pe bărbat și laudându-l pentru succesele lui, și arătându-i dovada dragostei ce-i purta, prin aceea că făcea totdeauna pomenire în rugăciunile sale de dânsul și spunând că inimile sfinților se odihnesc într-însul, și că de toate ascultă, la urmă pune și cererea lui pentru Onisim, mai ales rugându-l pentru aceasta. Dacă alții izbutesc în cele pentru care se roagă, cu atât mai mult Pavel.

Dacă venind cu rugămintea înaintea altora, era vrednic de a fi ascultat, cu atât mai mult după alții și cerând un lucru ce nu atârna de el, ci de un altul. Apoi, ca să nu se pară că numai pentru aceasta a scris epistola și să nu se spună că, dacă n-ar fi rost Onisim, n-ar fi scris-o, privește cum el a pus și o altă pricină a acestei epistole, mai întâi arătând dragostea lui și după aceea poruncindu-i acestui Filimon de a-i pregăti gazdă.

„Auzind despre dragostea ta”, zice. Admirabil este aceasta și cu atât mai mult decât dacă ar fi rost de față să-l vadă. Este învederat deci că aceasta venea din măreția dragostei lui, care s-a făcut tuturor cunoscută și a ajuns până la dânsul, deși nu mică este distanța de la Roma până la Frigia, și acolo mi se pare că era și Arhip, căci colosenii erau în Frigia, către care scriind, zicea: „Și după ce scrisoarea aceasta se va citi de către voi, faceți să se citească și în Biserica laodicienilor, iar pe cea din Laodicea să o citiți și voi” (Coloseni 4, 16), așa că Laodicea era cetate a Frigiei.

„Mă rog, zice, ca părtășia ta la credință să se facă lucră toare.” Ai văzut cum el mai întâi dă și apoi ia, și cum mai înainte de a cere harul, îi dă pe al său cu mult mai mare? „Ca părtășia ta la credință să se facă lucrătoare în deplina cunoștință a oricărei fapte bune, pe care o faceți pentru Hristos Iisus”, adică „să faci toată fapta bună și nimic să nu-ți lipsească”, căci numai așa credința este lucrătoare, când are fapte pe lângă sine, după cum zice: „căci credința fără de fapte moartă este”. (Iacov 2, 26) Și n-a zis: „credința ta” și: „părtășia ta la credință”, unindu-l pe dânsul cu sine și compunând un trup, iar prin aceasta încă mai mult făcându-l de a se smeri. „Dacă ești părtaș prin credință, zice, ești dator de a fi părtaș și în altele.”

Căci am avut multă bucurie și mângâiere, din dragostea ta, întrucât inimile sfinților s-au odihnit prin tine, frate. (vers. 7) Nimic nu poate mulțumi pe cineva atât de mult, ca a i se arăta binefacerile ce le dă altora și mai cu seamă când el este mai în semnat decât aceia. Și n-a spus: „dacă altora faci atâtea binefaceri, cu atât mai mult mie”, ci în alt fel își răurește vorba, deși de altfel tot aceasta a lăsat să se înțeleagă, adică: „tu singur mi-ai dat curaj, din cele ce ai făcut cu alții”.

„Și multă mângâiere”, adică „nu numai că ne pare bine, ci ne și mângâiem, căci aceia sunt membre de ale noastre. Deci, dacă treuie a fi o așa de mare conglăsuire între creștini, încâl cei ce sunt în scârbe și necazuri să se odihnească prin alții, și chiar de nu s-ar bucura de altceva, cel puțin să se bucure de aceia, ca de un trup binefăcător, apoi cu atât mai mult ne-ai odihni pe noi”.

Și n-a zis: „te îndupleci, îi ascuți în păsurile lor”, ci încă mai mult, și cu mai multă emfază: „întrucât inimile sfinților s-au odihnit prin tine, frate”, ca și cum ar spune cineva pentru un copil iubit și dorit de părinții săi. Astfel, dragostea și iubirea fiască de care se bucură îl arată pe dânsul ca foarte iuțit de dânsii.

De aceea, deși având întru Hristos tot dreptul să-ți poruncesc ce se cuvine, (vers. 8) Privește cum se asigură, ca nu cumva ceva cât de mic din cele vorbite să-l atingă pe auditor sau să-l nemulțumească. De aceea, mai înainte de a-i zice: „îți poruncesc ție” — ceea ce ar fi fost aspru, deși spusă din dragoste, și îndeajuns de a-l mângâia — pune totuși o mare grabă de a îndrepta vorba, zicând: „multă îndrăzneală având”, ceea ce îl arată pe Filimon a fi fost un bărbat însemnat, adică „tu mi-ai dat această îndrăzneală”.

Și nu numai aceasta, dar și expresia: „întru Hristos” este zisă, nu ca și cum acela ar fi fost cel mai strălucit în lume sau cel mai puternic, ci pentru credința cea întru Hristos. Și numai după aceasta pune expresia: „îți poruncesc ție”, precum și cealaltă: „ce se cuvine”, adică „lucru cu drept cuvânt, lucru ce ești dator a-l face”. Și privește prin câte țese această idee. „Altoră făcând bine, zice, faci și mie”, apoi expresia pentru Hristos, că lucrul ești dator a-l face și că dragostea dă, iar nu ia.

Pentru dragoste, îți fac mai degrabă o rugămintă (vers. 9), ca și cum parcă ar zice: „știi bine că și poruncind aduc lucrul la îndeplinire prin puterea ce o am și prin faptele petrecute mai înainte, dar fiindcă eu pun multă râvnă pentru aceasta, mă rog”. Pe amândouă le-a arătat deodată: și că are multă îndrăzneală într-însul — căci i-a poruncit — în același timp și că îi pretinde acest lucru, pentru care îl roagă.

Așa cum sunt eu, Pavel, ca un bătrân. Vai! câte vorbe umiltoare! Pavel considerat prin calitatea persoanei, prin vârsta lui, că este bătrân, iar mai presus de toate prin ceea ce-l îndreptăța mai mult decât orice, că este și pus în lanțuri pentru Iisus Hristos. Dar cine nu l-ar fi primit pe luptătorul pentru Hristos și pe încununatul cu mâinile întinse? Cine, văzându-l legat pentru Hristos, nu i-ar fi făcut hatârul?

Deci, după ce îi pregătește sufletul printr-atâtea, nu deodată pune înaintea numelui lui Onisim, ci după ce face mai întâi atâtea cereri. Că voi știți cum sunt supărările și mâniile stăpânilor contra slugilor fugite, și mai ales când împreună cu fuga lor este și vreo tâlhărie, cum, chiar buni de ar fi acei stăpâni, totuși li se sporește mânia.

Această mânie deci, prin toate cele zise, apostolul a îmblânzit-o mult. Și după ce mai întâi îl convinge de a fi gata pentru orice slujbă și după ce-i pregătește sufletul spre toată supunerea și ascultarea, la urmă adaugă și rugămintea lui, zicând:

Te rog pe tine și apoi cu mari laude: pentru fiul meu, pe care l-am născut fiind în lanțuri, Onisim. (vers. 10) Iarăși pune înaintea legăturilor lui care sunt atât de umiltoare. Aici, în fine, pune și numele lui, și nu numai că i-a stins orice mânie, ci încă l-a făcut de a se și veseli. „Nu l-aș fi numit eu fiu, zice, dacă nu mi-ar fi fost de mare folos.”

După cum l-a numit pe Timotei, l-a numit și pe Onisim. Și de multe ori, arătându-și dragostea părintească, „l-am născut, zice, fiind în lanțuri”, el îl ațâță pe Filimon prin durerile nașterii, așa că și pentru aceasta este vrednic de a se bucura de multă cinste, căci a fost născut în aceleași legături, în aceleași ispite pe care apostolul le-a suferit pentru Hristos.

„Onisim, cel ce altădată nu-ți era de folos”. (vers. 11) Privește câtă înțelepciune, cum mărturisește păcatul lui și cum prin aceasta i-a stins orice mânie. „Știu bine, zice, că nu-ți era de folos, dar acum și ție, și mie (este) de folos. N-a zis: „îți va fi ție de bună treabă”, ca nu cumva acela să îl contrazică, ci introducând și persoana sa, prin aceasta a făcut ca speranțele să fie mai vrednice de credință. „Dar acum, zice, și ție, și mie de folos.”

Dar dacă lui Pavel îi era de bună treabă, lui, care cerea atâta exactitate, apoi cu atât mai mult lui Filimon. „Pe acesta ți l-am trimis.” Și prin aceste cuvinte i-a stins mânia, când spune că l-a trimis înapoi la stăpân. Stăpânii mai cu seamă atunci se mânie, când sunt rugați pentru cei ce nu sunt de față, așa că și prin aceasta mai mult l-a îmblânzit.

„Pe acesta ți l-am trimis”, iarăși pune numele alături de o expresie care este cu mult mai fierbinte decât „fiul”. A zis: „fiul”, a zis și: „l-am născut”, voind prin aceasta a arăta că mai mult trebuie a-l iubi, de vreme ce l-a născut în ispite și în necazuri. Cum că mai cu seamă pentru acei copii suntem aprinși de dragoste, pe care îi naștem în primejdii, se vede și de acolo când, de pildă, zice Scriptura: „Vai, Varohavil” (Icabod — „S-a dus slava lui Israel”) (I Regi 4, 19-22), și iarăși când Rahil spune de Veniamin: „Fiul durerii mele”. (Facere 35, 18)

Pe acesta ți l-am trimis, pe el însuși, adică inima mea; primește-l. (vers. 12) Prin aceste cuvinte arată marea lui iubire pentru Onisim. Nu spune: „să nu te mânie pe el”, ci: „primește-l”, adică, el nu este vrednic nu numai de iertare, ci și de cinste. Pentru ce, oare? Fiindcă a devenit fiul lui

Pavel. Eu voiam să-l țin la mine, ca, în locul tău, să-mi slujească mie, care sunt în lanțuri pentru Evanghelie, (vers. 13) Ai văzut câte a făurit el mai întâi, și numai după aceea l-a adus iarăși în cinstea stăpânului său? Privește apoi cu câtă înțelepciune face aceasta, cum și pe acela îl face răspunzător, dar și pe acesta îl cinstește.

„Ai găsit ocazie, zice, de a-mi da slujba ta printr-însul.” Aici arată că apostolul l-a avut în vedere mai mult pe Filimon decât pe Onisim și că mult îl cinstea pe el. Dar n-am voit să fac nimic fără de încuviințarea ta. (vers. 14) Aceasta mai ales îl îngâmfează pe cel cinstit, când chiar având nevoie de un lucru, totuși nimic nu face fără știința aceluia; iar de aici izvorăsc două bunuri: și aceștia câștigă, și acela e mai sigur și mai apărat de orice hulă. Și n-a zis: „ca să nu-ți fie silă”, ci ca (fapta ta cea bună) să nu fie ca de silă. „Știam eu bine, zice, că și de n-ai fi aflat sau ai fi aflat fără de veste, totuși nu te-ai fi supărat; cu toate acestea, fără de voia ta n-am voit să fac nimic”, „ca să nu fie ca de silă”.

Căci poate pentru aceea a fost despărțit de tine câtva timp, ca veșnic să fie al tău, dar nu ca un rob. (vers. 15-16) Bine a zis el „poate” ca să-l miște pe stăpân, căci fuga lui s-a petrecut din obrăznicie sau dintr-un cuget stricat, iar nu din intenție, și de aceea apostolul zice „poate”. Și n-a zis: „de aceea a fugit”, ci: „s-a despărțit”, întrebându-l un cuvânt care sună mai plăcut la auz. Și n-a zis: „s-a despărțit pe sine”, căci nu a lui a fost născocirea aceasta de a se duce acolo sau aici, ci după cum zicea și Iosif, justificându-se pentru frații săi: „Dumnezeu m-a trimis înaintea voastră” (Facerea 45, 5), adică vicleșugul lor l-a întrebuit în bine, tot așa și cu Onisim.

„Că poate pentru aceasta, zice, s-a despărțit pentru un timp.” Și timpul îl mărginește, și păcatul îl mărturisește, și apoi de îndată trece la iconomia faptului. „Ca veșnic să fie al tău”, zice, adică nu numai în timpul de acum, ci și în viitor; ca să-l ai întotdeauna, și nu ca slugă, ci mai cinstit decât o slugă; slugă fiind, însă să-l ai mai mult ca pe un frate. Așa că ai câștigat și de la timp și chiar prin calitate, iar după aceasta nu va mai fugi.”

„Ca veșnic să fie al tău”, în loc de „să te bucuri de el”. Dar nu ca un rob, ci mai presus de rob, ca pe un frate iubit, mai ales pentru mine. „Cu puțin timp mai înainte ai pierdut o slugă pentru un timp oarecare, zice, iar acum ai găsit pe un frate nu numai al tău, ci și al meu.” Aici este cea mai mare calitate, căci „dacă este fratele meu, zice, nici tu nu vei fi rușinat”. Deci, prin expresia: „fiu”, el a arătat dragostea lui părintească, iar prin aceea de: „frate”, favoarea cea mare și egalitatea.

NOI TREBUIE A LE IERTA PE SLUGI ȘI A NU LE ADUCE ÎN DEZNĂDĂJDUIRE. DESPRE SMERENIE, DESPRE CEI TREI TINERI ȘI DESPRE PROROCUL DANIEL

Acestea n-au fost scrise la întâmplare, ci ca să nu le deznădăjduim pe slugi și nici ca stăpânii să-i certe prea tare, ci să ne deprindem de a le ierta greșelile slugilor; să nu fim pururea cu asprime față de ele, să nu ne rușinăm de dânsule și să le avem tovarăși în toate, mai ales când sunt bune. Că, dacă Pavel nu s-a rușinat chiar de a-l numi fiu pe Onisim, și frate, și iubit, apoi cum ne-am rușina noi? Și ce spun eu de Pavel? Stăpânul lui Pavel nu se rușinează a numi pe slugile noastre până și frații lui, și noi să ne rușinăm?

Privește cum ne cinstește pe noi; le numește frații săi pe slugile noastre și prieteni, și împreună-moștenitori. Iată unde s-a pogorât! Deci, chiar de am face totul, oare am putea fi desăvârșiți? Nimic nu vom putea, chiar de am face totul, și chiar de am ajunge la cea mai mare umilință, căci și atunci ne mai lipsește ceva. Și de ce, oare? Spune-mi! Pentru că, orice ai face tu, faci pentru frații tăi, pe când stăpânul a făcut pentru slugile tale.

Ascultă și te cutremură! Niciodată nu te vei îngâmfa, având smerenia cea adevărată. Poate că veți râde de cele spuse, întrebând dacă smerenia îngâmfează pe cineva. Dar nu vă mirați, căci îl îngâmfează pe om când nu este adevărată smerenie. Cum și în ce fel? Apoi și aceasta este ceva drăcesc.

Precum sunt mulți care par că nu sunt stăpâniți de slavă deșartă, și totuși sunt stăpâniți de acea patimă, tot așa și smerindu-se cineva se îngâmfează, prin aceea că el cugetă lucruri mari de dânsul. De pildă: a venit la tine un frate sau o slugă oarecare, l-ai primit în casa ta, i-ai spălat picioarele, dar imediat ai cugetat în sine lucruri mari, zicând: „Am făcut ceea ce nimeni n-a mai făcut, am câștigat smerenia”.

Deci, când rămâne cineva în smerenie? Când își aduce aminte de porunca lui Hristos, care zice: „Când veți face toate cele poruncite vouă, să ziceți: Suntem slugi netrebnice” (Luca 17, 10), și iarăși de porunca dascălului lumii, care zice: „Eu încă nu socotesc să o fi cucerit”. (Filipeni 3, 13) Cel ce este convins că n-a făcut nimic mare, oricâte ar face, numai acesta este cu adevărat cel ce se smerește, cel ce nu crede că încă a ajuns la sfârșit.

Mulți s-au îngâmfat din umilință. Dar și noi pătimim aceasta. Ai făcut ceva din smerenie? Să nu cugeti lucruri mari, căci atunci totul ai pierdut. De felul acesta a fost fariseul; s-a trufit fiindcă dădea săracilor a zecea parte, și a pierdut totul. Însă nu tot așa a pățimit vameșul. Ascultă-l pe Pavel care zice: „Nu mă știu vinovat cu nimic, dar nu întru aceasta m-am îndreptat”. (I Corinteni 4, 4) Ai văzut că el nu s-a îngâmfat pe sine, ci în tot felul se smerea și se înjosea, deși ajunsese în cea mai înaltă sfințenie?

Și cei trei tineri deși se găseau în mijlocul cuptorului și în foc, iată ce ziceau: “Că am păcătuit, că am făcut fărădelege, depărtându-ne de Tine”. (Cântarea celor trei tineri, vers. 5) În acest fel are cineva inimă înfrântă, și de aceea puteau să zică: „Ci cu suflet zdrobit și cu duh umilit să fim primiți de Tine”. (Cântarea celor trei tineri, vers. 15) Astfel că și după ce au căzut în cuptor erau foarte smeriți, ba încă mai smeriți ca înainte de a cădea. Fiindcă vedeau minunea făcută cu dânșii, și crezându-se pe dânșii nevrednici de mântuire, au fost cuprinși de o mare smerenie, căci, când ne convingem că ni s-a făcut bine fără să fim vrednici, atunci mai cu seamă ne umilim.

Deși, de altfel, dânșii ce binefacere oare au primit fără să o merite? S-au dat pe sine focului, în timp ce alții păcătuiau; erau încă tineri, și totuși nu au cârtit, nici nu s-au mâniat și nici n-au zis: „Ei! și ce bine este de noi, că-I slujim lui Dumnezeu? Acest împărat este necucernic, și totuși a devenit stăpânul nostru. Dar nu numai atâta; cu ce ne-am folosit noi închinându-se lui Dumnezeu? Împreună cu idolatrii suntem pedepsiți de idolatru, în robie am fost aduși, din patrie am fost scoși, din libertate și din toate cele părintești; robi și slugi am ajuns, slujim unui împărat barbar”. Nimic din toate acestea n-au zis; însă, ce? „Păcătuit-am, făcut-am fărădelege.” Dar și

rugăciunea n-o făceau pentru dânșii, ci pentru alții. „Tu ne-ai dat unui rege nedrept, cel mai rău care este pe pământ”. (Cântarea celor trei tineri, vers. 8)

Și iarăși Daniel fiind azvârlit în groapa leilor a doua oară, zicea: „Adusu-Ți-ai aminte de mine Dumnezeu”. Și de ce nu și-ar fi adus aminte, Daniele, când tu L-ai slăvit pe dânsul înaintea împăratului, zicând: „Și mie, nu prin înțelepciunea care ar fi în mine” (Daniel 2, 30), și când ai fost aruncat în groapa leilor pentru că n-ai ascultat de porunca acelui împărat viclean? Pentru ce, dar, nu și-ar fi adus aminte tocmai pentru aceasta? Nu oare pentru dânsul ai fost aruncat acum în groapa leilor? „Da! răspunde el; însă sunt dator pentru multe.”

Dar atunci ce am putea spune noi? Ascultă-L și pe David ce spune: „Iar dacă El îmi va zice: «Nu mai este bunăvoința Mea cu tine», atunci iată-mă, facă cu mine ce va binevoi” (II Regi 15, 26), deși avea cu sine mii de isprăvi. Și Eli zice: „El este Domnul; facă, dar, ce va binevoi”. (I Regi 3, 18) Aceasta este datoria slugilor recunoscătoare, nu numai când primesc binefaceri, ci și nenorociri, ca și în strâmtorări, totul să-I atribuie Lui. Și cum să nu fie absurd, când noi îl lăsăm pe stăpân ca să-și bată slugile, știind că îi cruță ca fiind ai lor, și Dumnezeu nu va cruța?

Aceasta și Pavel, lăsând a se înțelege, zicea: „Că de trăim, pentru Domnul trăim, și dacă murim, pentru Domnul murim. Deci, și dacă trăim, și dacă murim, ai Domnului suntem”. (Romani 14, 8) Nimeni dintre noi nu ne cruță mai mult ca Dânsul, Care ne-a adus la viață din ceea ce eram, Care răsare soarele, Care plouă, Care entuziasmează sufletul, Care L-a dat pe Fiul Său pentru noi. Dar precum am zis, și pentru care toate acestea sunt spuse, să ne smerim precum trebuie, să fim cu cumpătate precum trebuie, și această smerenie sau cumpătate să nu fie pentru noi pricină de îngâmfare.

Ești smerit? Și poate mai smerit decât toți oamenii? Nu cugeta pentru aceasta lucruri mari despre tine, nici pe alții să-i iei în derâdere, ca nu cumva să pierzi lauda ce ai avea-o. De aceea ești smerit, pentru ca să scapi de prostie, iar dacă prin smerenie cazi în prostie, mai bine nu te-ai mai smeri. Căci ascultă ce spune Pavel: „Ci păcatul, ca să se arate păcat, zice, mi-a adus moartea, prin ceea ce a fost bun, pentru ca păcatul, prin poruncă, să fie peste măsură de păcătos”. (Romani 7, 13)

Când îți vine în minte de a te admira pe tine singur pentru smerenie, gândește-te la Stăpânul tău, unde S-a pogorât cu smerenia, și nu te vei mai admira, nici nu te vei mai lăuda pe tine însuți, ci încă vei râde singur de tine, ca unul care n-ai făcut nimic. Consideră-te pe tine datornic pentru toate cele ce ai face. Adu-ți aminte acea parabolă: „Cine dintre voi, având o slugă la arat sau la păscut turme, îi va zice când se întoarce din țarină: Vino îndată și șezi la masă? Oare, nu-i va zice: Pregătește-mi ca să cinez și, încingân-du-te, slujește-mi până ce voi mânca”? (Luca 17, 7-8) Oare nu le avem pe slugi ca să ne slujească nouă?

Dumnezeu însă ne-a acordat acest dar, nu ca să-I slujească Lui, ci ca să facă interesul nostru. Dar noi nu trebuie a sta față de Dânsul ca și cum i-am face hatârul, ci ca îndeplinindu-ne datoria, fiindcă datorie este cu adevărat tot ceea ce facem. Dacă voim ca robii cumpărați cu bani să viețuiască tot timpul pe lângă noi și să avem tot ceea ce au dânșii, cu cât mai mult Cel ce ne-a adus la viață din ceea ce nu eram are acest drept, El care ne-a răscumpărat cu scumpul Său sânge.

A plătit prețul răscumpărării pentru noi, atât cât cineva n-ar fi plătit nici pentru fiul său: Și-a vărsat sângele Său.

Deci, dacă am avea mii de suflete și le-am depune pe toate, oare i-am răsplăti deopotrivă? Deloc! Și de ce? Pentru că El a făcut aceasta nu ca și cum ar fi fost dator, ci totul a făcut din har, iar noi facem pentru că suntem datori. El fiind Dumnezeu, S-a făcut rob pentru noi, și nefiind sub stăpânirea morții, a devenit sub stăpânirea morții găsindu-se în trup, iar noi chiar de n-am pune sufletele noastre pentru Dânsul, totuși le vom da după legea naturii, și fără de voie ne vom despărți de dânsule după puțin timp. Tot așa și cu banii, pe care, dacă nu-i vom da pentru dânsul, la ducerea noastră de aici îi vom da de nevoie. Tot așa și cu umilința, chiar de nu ne-am smeri pentru Dânsul, totuși prin supărări, prin nenorociri, prin stăpânirile lumii ne vom smeri.

Ai văzut cât de mare este harul? N-a zis: „Ce lucru mare fac muceniciei? Că și de n-ar muri pentru mine, totuși vor muri negreșit”, ci recunoaște marea lor jertfă, că de bunăvoie dau ceea ce cu puțin mai în urmă vor da fără voie, după legea naturii. N-a zis: „Ce lucru mare fac cei ce împart averile la săraci? Că numaidecât le vor da și fără voia lor”, ci recunoaște și acestora marele merit, și nu se rușinează, ci mărturisește în auzul tuturor, că el, stăpânul, a fost hrănit de slugi. De altfel, și aceasta este slava stăpânului: de a avea slugi recunoscătoare; și aceasta este slava stăpânului: de a-l iubi atât de mult slugile; și aceasta este slava stăpânului: de a-și însuși cele ale slugilor; și aceasta este slava stăpânului: de a nu se rușina de a fi mărturisit de toți.

Deci, iubiților, să ne rușinăm de o atât de mare dragoste a lui Hristos către noi și să ne înfierbântăm și noi de dragostea Lui. Chiar de ar fi cineva smerit sau om de rând, să audă că El ne iubește pe noi, și atunci mai mult decât toți ne vom înfierbânta către Dânsul și-L vom avea în cinste mare, și-L vom iubi. Stăpânul nostru ne iubește atât de mult, și noi nu ne mișcăm? Nu, vă rog, să nu devenim atât de trândavi pentru mântuirea sufletelor noastre, ci să o iubim și să ne interesăm după putere pentru câștigarea ei.

Toate să le punem pentru iubirea Lui: și suflet, și bani, și slavă, și orice, să le punem, zic, pentru mântuirea noastră, cu bucurie, cu bunăvoință, cu veselie, nu ca și cum i-am da Lui ceva, ci ca și cum ne-am da nouă înșine. Aceasta este legea celor ce iubesc: își închipuie că întâmpină binele, când ei întâmpină numai rele pentru cei iubiți. Astfel deci să ne găsim și noi față de Stăpânul nostru, ca să ne învrednicim și de bunurile viitoare, prin Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA III - Filimon

din “Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon”

Deci, dacă mă socotești părtaș cu tine, primește-l pe el, ca pe mine. Iar de te-a păgubit cu ceva sau îți este dator ceva, pune aceasta în socoteala mea. Eu, Pavel, am scris cu mâna mea; eu îți voi plăti, ca să nu-ți spun că și tu îmi ești dator cu tine însuși. (Filimon, vers. 17-19)

Nici un lucru nu știa a-l sfârși atât de bine, ca a nu le spune pe toate deodată. Căci privește după câte laude și după câtă pregătire sau, mai bine zis, după câtă țesătură de vorbe, a pus în fine

această idee mare. După ce a spus că „este fiul meu, că este tovarăș al Evangheliei, că ești departe de frate și că îl ai ca pe un frate”, la urmă a adăugat: „ca pe mine”, și nu s-a rușinat de aceasta Pavel. Căci cel ce nu se rușinează a fi numit slugă a credincioșilor, ba încă și mărturisirea aceasta, cu atât mai mult nu s-ar fi dat în lături de a-l numi frate, și chiar mai mult decât frate.

„Ca pe mine”, adică „dacă cugeti la fel cu mine, dacă același țel îl urmărești, dacă mă crezi prieten, primește-l pe el, ca pe mine însumi”. Și privește tocmai unde a pus el nedreptatea suferită de Filimon, căci mai cu seamă paguba de bani este cea care-i supără pe oameni. Deci, ca nu cumva să-l învinovățească pe Onisim — mai ales că poate cheltui banii furați — ce zice el? Nu spune: „dacă a furat ceva”, ci: „de te-a păgubit cu ceva”.

A mărturisit și greșeala în același timp, dar nu o greșeală de slugă, ci de prieten către prieten, făcând uz de expresia: nedreptate, în loc de: furt. „Pune aceasta în socoteala mea”, zice, adică „datoria aceea să o pui în socoteala mea”. Apoi, adaugă cu o mare grație duhovnicească: „Eu, Pavel, am scris cu mâna mea”, expresie și sfioasă, în același timp și grațioasă, dacă pentru aceasta nu s-a dat în lături, el, Pavel, de a da până și scrisoare la mână, că-și va primi paguba. Prin aceasta l-a scăpat de o mare supărare și pe Onisim, zicând: „am scris cu mâna mea”. Nimic nu poate fi mai aprins ca o asemenea dragoste, nimic mai însemnat, nimic mai plăcut. Câtă îngrijire pune el pentru un om!

„Ca să nu-ți spun că și tu îmi ești dator cu tine însuți”, zice. Aceasta a făcut-o el nu cum s-ar brodi, căci, ca să nu se pară că ar fi o batjocură pentru Filimon, dacă poate nu s-ar fi încurajat și ar fi cerut de la el iertarea aceluia furt, iată cum întoarce vorba: „Ca să nu-ți spun că și tu îmi ești dator cu tine însuți”, adică „nu numai cele ale tale, ci chiar și tu singur”. Dar și aceste cuvinte le-a zis apostolul din marea lui dragoste și din motivul prieteniei, precum și pentru că avea mare curaj față de dânsul. Și privește cum pretutindeni se îngrijește de amândouă: și de a cere cu multă siguranță de reușită, iar pe de altă parte ca aceasta să nu fie ca o dovadă de un prea mare curaj către acela.

Da, frate. (vers. 20) Ce este aceasta: „Da, frate”? „Primește-l pe dânsul ca pe mine”, zicea, cu puțin mai înainte. Lăsând deci la o parte gluma aceea grațioasă, se întoarce iarăși la cele dinainte, la cele însemnate — deși, de altfel, chiar glumele sfinților sunt însemnate - Da, frate, eu te rog, fă-mi binele acesta. În Domnul, adică „Domnului să-I dai mulțumire, și nu mie”. Liniștește inima mea, adică dragostea mea cea pentru tine.

Bine încredințat de ascultarea ta, ți-am scris ție. (vers. 21) Dar oare ce piatră nu ar muia cuvintele acestea? Ce fiară sălbatică n-ar împlânzi acestea și n-ar pregăti-o de a primi cu plăcere? După ce a mărturisit de atâtea isprăvi ale lui, nu se dă în lături de a se justifica iarăși. Nu spune la întâmplare, nici poruncind și nici cu oarecare îngâmfare, ci „bine încredințat de ascultarea ta, ți-am scris ție”, zice. Ceea ce a spus la început: „multă îndrăzneală având” (deși având întru Hristos tot dreptul), aceasta o spune și aici la sfârșitul epistolei: știind că vei face chiar mai mult decât cele ce-ți spun. Zicând aceasta, l-a și ațâțat în același timp, fiindcă s-ar fi rușinat desigur Filimon, dacă apostolul avea o astfel de părere despre dânsul, că va face și mai mult decât grăiește, el să nu facă așa.

Ci odată cu aceasta pregătește-mi loc de găzduit, fiindcă nădăjduiesc că, prin rugăciunile voastre, voi fi dăruit vouă. (vers. 22) Și aceasta venea din marele lui curaj, și mai cu seamă o zicea pentru Onisim, ca dâșii să nu se trândăvească, ci să cunoască deci că fără greș el venind va auzi cele despre dânsul, ca orice răzbunare să o alunge de la dâșii, și să-l ierte pe Onisim. Mare era cinstea și grația ce le-o făcea, a-l avea printre dâșii pe Pavel, pe Pavel la o vârstă atât de înaintată, pe Pavel după legăturile sale din Roma! A se ruga dâșii pentru Pavel era o dovadă a dragostei lor către dânsul. „Că, dacă voi fi și în primejdii - de nu cumva sunt și acum - totuși mă veți vedea, dacă vă veți ruga pentru mine”, zice.

Te îmbrățișează Epafras, cel închis împreună cu mine pentru Hristos Iisus. (vers. 23) Acesta era cel trimis la coloseni, așa că și de aici se învederează că Filimon era printre coloseni. Prin expresia: „cel închis împreună cu mine”, lasă a se înțelege că și apostolul se găsea în mare necaz, încât, dacă nu pentru Onisim, cel puțin pentru Epafras să fie auzit, căci cel ce era în necazuri, și totuși și-a lăsat pe ale sale și se îngrijește de ale altora, merită să fie ascultat. De altfel, prin aceasta apostolul îl ațâță și pe Filimon, că, dacă concetățeanul său cel împreună rob cu Pavel, și încă pătimește împreună, cu atât mai mult Filimon, care până acum încă nici pe sluga sa n-a iertat-o. „Cel închis împreună cu mine pentru Hristos Iisus”, în loc de: „pentru Hristos”.

Marcu, Aristarh, Dimas, Luca cei împreună-lucrători cu mine. (vers. 24) Dar, oare, de ce pune Luca tocmai la urmă, deși aiurea zice: „Numai Luca este cu mine”? (II Timotei 4, 11) Și tot acolo spune că Dimas l-a lăsat, iuțind veacul de acum. Acestea deși s-au spus aiurea, cu toate acestea nu trebuie a le lăsa necercetate sau a le trece cu vederea cum s-ar întâmpla. Cum deci de spune că se închină lui Filimon cel care-l părăsise pe apostol? „Erast a rămas în Corint” (II Timotei 4, 20), zice.

L-a adăugat aici și pe Epafras, care era cunoscut lor, și pe Marcu cel minunat; dar de ce a pus pe Dimas? Poate că după aceasta a devenit trândav, când desigur a văzut marile primejdii. Luca, fiind cel mai de pe urmă trecut aici, a devenit cel dintâi. Cu aceștia deci îi salută pe Filimon și pe cei ai casei sale, făcându-i cu băgare de seamă la cererea sa, ba încă îi numește și împreună-lucrători ai săi, iar prin aceasta face binevoitor pe Filimon la cererea sa. Harul Domnului nostru Iisus Hristos să fie cu duhul vostru! Amin. (vers. 25)

**DESPRE RUGĂCIUNE, CUM CĂ ESTE UN MARE BUN ȘI CĂ
TREBUIE A CERE RUGĂCIUNILE PREOȚILOR,
ȘI A FACE CELE VREDNICE DE BINECUVÂNTARE.
CĂ DUMNEZEU ESTE BUN ȘI IUBITOR DE OAMENI**

Cu rugăciune a încheiat epistola sa. Rugăciunea este un mare bun și un păzitor mântuitor al sufletelor noastre. Dar este un mare bun numai atunci când facem lucruri vrednice de rugăciune, și nu ne arătăm nevrednici de dânsa. Deci, tu când te apropii de preot, iar el îți zice: „Dumnezeu să te miluiască, fiule”, că nu te încurajez numai în vorbe, ci pune alături și fapte, adică fă cele vrednice de milă. „Dumnezeu să te miluiască, fiule”, zice, și dacă tu vei face cele vrednice de binecuvântare, vei fi binecuvântat; adică, dacă îl vei milui pe aproapele, căci de cele ce voim a ne învrednici de la Dumnezeu, pe acelea suntem datori a le împărtași aproapelui nostru.

Dar dacă pe aproapele nostru îl lipsim de acestea, cum voim a ne învrednici de ele? „Fericiți cei milostivi, zice, că aceia se vor milui”. (Matei 5, 7) Că, dacă oamenii îi miluiesc pe cei milostivi, cu atât mai mult Dumnezeu; pe când pe cei nemilostivi, nici oamenii nu-i miluiesc. „Căci judecata este fără milă pentru cel care n-a făcut milă” (Iacov 2, 13), zice. Bine este, oare? Deci, de ce nu-i dai altuia? Voiești a fi iertat de păcate? De ce tu nu ierți celui ce ți-a greșit? Te apropii cerând de la Dumnezeu Împărăția cerurilor, iar tu, fiind rugat, nu dai nici argint măcar.

De aceea nu suntem miluiți, fiindcă nu miluim. „Pentru ce? zici tu; tocmai aceasta este milă, de a te milostivi spre cei nemilostivi.” Pentru ce, mă rog? Că acela care se poartă cu filantropie către cel crud și nemilostiv, și care arată mii de rele față de aproapele său, cum ar putea fi milostiv? „Dar ce? zici tu: oare botezul nu ne-a mântuit de rele, pe noi, care am făcut mii de păcate?” Ne-a mântuit de acelea, nu ca să le facem iarăși, ci ca să nu le mai facem deloc. „Noi, care am murit păcatului, cum vom mai trăi în păcat? Oare, atunci să păcătuim fiindcă nu suntem sub lege?” (Romani 6, 2, 15) La care răspunde: „Nicidecum!”.

De aceea te-a izbăvit de acelea, pentru ca niciodată să nu te mai întorci la acea necinste. Pentru că și doctorii îi scapă pe cei bolnavi de friguri, nu pentru ca să abuzeze de sănătate, spre înrăutățirea bolii lor și dezordinea vieții, căci atunci mai bine era să rămână bolnavi, dacă ar trebui să se însănătoșească cineva pentru aceea, ca iarăși să se pună în pat, ci pentru ca, aflând relele bolii, să nu mai cadă în friguri, ca să se găsească mai în siguranță cu sănătatea, ca, în fine, toate să facă pentru câștigarea și păstrarea ei.

„Dar, zici tu, unde este filantropia lui Dumnezeu, dacă ar urma ca pe cei răi să nu-i mântuiască?” De multe ori îi aud pe mulți vorbind de acestea, că El este filantrop și că-i mântuiește pe toți. Deci, ca nu cumva să ne amăgim pe noi înșine - mai ales că îmi aduc aminte că v-am făgăduit aceasta - haide ca astăzi să mișcăm vorba în acea parte. V-am vorbit vouă în trecut despre gheena și am amânat vorba despre filantropia lui Dumnezeu, iar astăzi e bine ca să îmi împlinesc făgăduința.

Cum că este gheena, după cât mi se pare, am arătat îndeajuns, aducând la mijloc potopul și relele dinainte, și zicând că pe cel ce face aceleași rele, desigur că nu-l va lăsa nepedepsit pentru relele de acum. Că, dacă pe cei ce au păcătuat mai înainte de lege i-a pedepsit așa, nu mai încape nici o îndoială că nu-i va lăsa nepedepsiți pe cei ce au făcut rele după primirea barului. Se întreba atunci: cum Dumnezeu este bun, cum este filantrop, dacă pedepsește? Și am amânat vorba, ca nu cumva cu mulțimea celor spuse să astup urechile voastre. Haide, deci, astăzi să ne îndeplinim această datorie și să arătăm cum Dumnezeu este bun și poate fi bun dacă pedepsește.

Și apoi cuvântul acesta al nostru s-ar potrivi și ereticilor, încât să luăm aminte cu toată râvna.

Dumnezeu, iubiților, neavând nevoie de nimic din partea noastră, ne-a făcut pe noi.

Cum că n-a avut nevoie de nimic, a dovedit-o din aceea că după aceasta ne-a făcut pe noi, iar dacă ar fi avut nevoie, desigur că ne-ar fi făcut din toată veșnicia. Dar dacă și fără noi El a fost, și noi am fost făcuți în timpurile de după aceasta, nu doar având nevoie de noi ne-a făcut. A făcut cerul, pământul, marea și toate cele ce sunt pentru noi. Și toate acestea nu sunt oare din bunătate, spune-mi?

Multe ar avea cineva de vorbit, dar ca să scurtăm vorba „(El) face să răsară soarele peste cei răi și peste cei buni și trimite ploaie peste cei drepti și peste cei nedrepti”. (Matei 5, 45) Aceasta nu este din bunătate? „Nu”, zici tu. Că și atunci ziceam către un marcionit, nu sunt acestea vrednice de bunătatea lui Dumnezeu? Dar el a zis că, dacă Dumnezeu nu ar cere răspuns pentru păcate, ar fi demne de bunătatea lui, iar dacă cere răspuns, nu sunt din bunătatea Lui. Acel eretic nu este acum aici. Haide, deci, ca acelea spuse atunci să le spunem și acum, și încă mai multe decât atunci. Eu vă voi dovedi din prisos, că, dacă nu ne-ar cere nici o socoteală de faptele noastre, nu ar fi bun; și fiindcă ne cere, de aceea este bun.

Spune-mi, iubitele, dacă nu ne-ar cere socoteală, oare ar putea sta viața noastră omenească? Oare n-am cădea în starea fiarelor sălbatice? Dacă având frică de osândă și judecată, și toluși noi îi întrecem pe pești mâncându-ne unii pe alții, i-am covârșii pe lei și pe lupi răpindu-ne unii altora averile, dar încă dacă nu ne-ar cere nici o socoteală, de câtă neorânduială n-ar fi plină viața noastră? Ce labirint fabulos ar mai fi această viață, față de neorânduiala din lume! Oare n-ai vedea mii de absurdități și de nereguli? Cine s-ar mai sfii de tatăl său? Cine ar mai cruța-o pe mama sa? Cine ar depărta de la sine orice plăcere, orice răutate?

Și cum că toate acestea sunt așa, eu voi încerca să vă conving de la o singură casă. Fie, de exemplu, unul dintre voi care întrebă de acestea și care are slugi; dacă eu aș face învederat aceluia că dacă ar nesocoti autoritatea stăpânului lor sau ar batjocori trupul lui, sau ar face totul, ba încă ar mreji contra lui toate cele ale dușmanilor lui, totuși el n-ar amenința și nici n-ar pedepsi, ba încă nici cu vorba nu i-ar supăra, oare acestea toate se crede a fi din bunătatea celui ce a vorbit așa?

Dar eu dovedesc că acestea sunt din cea mai de pe urmă cruzime; și rezultatul unei astfel de cruzimi este că nu numai femeia și copiii lui sunt trădați printr-o astfel de bunătate fără scop, ci încă și el însuși se expune a se pierde înaintea celorlalți. Căci slugile lui vor fi și bețive, și desfrânate, și batjocoritoare, și, în fine, mai sălbatice decât toate fiarele. Deci, aceasta poate fi oare bunătate, spune-mi, de a călca în picioare noblețea sufletului și a se pierde și pe dâșii, și pe alții?

Ai văzut, dar, că a cere socoteala pentru faptele făcute, este rezultatul bunătății? Și de ce spun eu de slugi, care cad mai ușor în asemenea păcate? Aibă, de pildă, cineva copii și îngăduiască-le lor de a cuteza toate, și să nu-i pedepsească; apoi, de care rele nu vor fi capabili, spune-mi? Apoi, dacă printre oameni a pedepsi este rezultatul bunătății, iar a nu pedepsi este din cruzime, când e vorba de Dumnezeu oare nu este tot așa?

Deci, fiindcă este bun, de aceea a pregătit mai dinainte gheena. Voiți încă a vă mai spune și de altă bunătate a lui Dumnezeu? Nu numai aceasta se petrece, ci încă și pe cei buni nu-i lasă de-a se face răi. Că, dacă ar fi urmat ca să se bucure de aceleași și aceștia, desigur că toți ar fi răi, acum însă nu puțin și aceasta îi mângâie pe cei buni. Căci ascultă ce spune prorocul: „Veseli-se-va dreptul când va vedea răzbunarea împotriva necredincioșilor; mâinile lui le va spăla în sângele păcătosului” (Psalmi 57, 10), nu bucurându-se peste măsură — să nu fie! —, ci de frică pentru ca nu cumva să pătimească și el aceleași, și deci mai curată încă să-și facă viața.

Aceasta vine dintr-o mare îngrijire părintească. „Da, zici tu; dar numai să amenințe ar trebui, nu însă să și pedepsească.” Dacă pedepsește, și tu zici că este numai amenințare, și de aceea devii trândav, apoi dacă ar amenința numai, oare nu ai deveni mai trândav? Dacă ninivitenii ar fi știut că este numai amenințare cu dânșii, nu s-ar fi pocăit; dar fiindcă s-au pocăit, de aceea și amenințarea s-a mărginit numai în vorbe. Voiești ca să rămână amenințare? Tu singur ești stăpân pe acest lucru. Fă-te mai bun, și atunci va rămâne numai amenințare, iar dacă — ceea ce să nu fie — tu disprețuiești amenințarea, singur vei simți realitatea.

Cei de pe timpul potopului, dacă s-ar fi temut de amenințare, n-ar fi suferit pedeapsa. Și noi deci dacă ne vom teme de amenințare, nu vom suferi pedeapsa, și nici să fie una ca aceasta. Ci ne va acorda iubitorul de oameni Dumnezeu ca noi toți să ne cumințim prin aceste amenințări și să ne învrednicim de acele bunuri nepovestite, căroră fie să ne învrednicim cu toții, prin harul și filantropia Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.